

Utgiftsområde 17

Kultur, medier, trossamfund och fritid

Utgiftsområde 17 – Kultur, medier, trossamfund och fritid

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	6
2	Lagförslag.....	9
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst	9
3	Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.....	11
3.1	Utgiftsområdets omfattning.....	11
3.2	Utgiftsutveckling.....	11
3.3	Skatteutgifter	13
3.4	Mål för utgiftsområdet.....	14
3.5	Gemensamma bedömningsgrunder för kulturområdet.....	18
3.6	Sammanfattande resultatbedömning för kulturområdet	18
3.7	Politikens inriktning för kulturområdet	19
4	Kulturområdesövergripande verksamhet	23
4.1	Mål för området.....	23
4.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	23
4.3	Resultatredovisning	23
4.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen	32
4.5	Budgetförslag.....	33
4.5.1	1:1 Statens kulturråd.....	33
4.5.2	1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete.....	34
4.5.3	1:3 Skapande skola	35
4.5.4	1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	36
4.5.5	1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler	37
4.5.6	1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet.....	38
4.5.7	1:7 Myndigheten för kulturanalys	40
5	Teater, dans och musik.....	41
5.1	Mål för området.....	41
5.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	41
5.3	Resultatredovisning.....	41
5.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen	45
5.5	Budgetförslag.....	46
5.5.1	2:1 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner	46
5.5.2	2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	48
5.5.3	2:3 Statens musikverk	49
6	Litteraturen, läsandet och språket.....	51
6.1	Mål för området.....	51
6.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	51
6.3	Resultatredovisning.....	51
6.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen	55
6.5	Budgetförslag.....	56
6.5.1	3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	56
6.5.2	3:2 Myndigheten för tillgängliga medier	57
6.5.3	3:3 Institutet för språk och folkminnen.....	58
6.5.4	Upphävande av riksdagsbindning avseende inköpsstöd till folk- och skolbibliotek.....	59

7	Bildkonst, arkitektur, form och design.....	61
7.1	Mål för området.....	61
7.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	61
7.3	Resultatredovisning.....	61
7.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	63
7.5	Budgetförslag.....	64
7.5.1	4:1 Statens konstråd.....	64
7.5.2	4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön.....	65
7.5.3	4:3 Nämnden för hemslöjdsfrågor.....	66
7.5.4	4:4 Bidrag till bild- och formområdet.....	67
8	Konstnärernas villkor.....	69
8.1	Mål för området.....	69
8.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	69
8.3	Resultatredovisning.....	69
8.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	72
8.5	Budgetförslag.....	73
8.5.1	5:1 Konstnärsnämnden.....	73
8.5.2	5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer.....	74
9	Arkiv.....	77
9.1	Mål för området.....	77
9.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	77
9.3	Resultatredovisning.....	77
9.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	80
9.5	Budgetförslag.....	80
9.5.1	6:1 Riksarkivet.....	80
10	Kulturmiljö.....	83
10.1	Mål för området.....	83
10.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	83
10.3	Resultatredovisning.....	83
10.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	87
10.5	Budgetförslag.....	88
10.5.1	7:1 Riksantikvarieämbetet.....	88
10.5.2	7:2 Bidrag till kulturmiljövård.....	90
10.5.3	7:3 Kyrkoantikvarisk ersättning.....	91
10.5.4	7:4 Bidrag till arbetslivsmuseer.....	92
11	Museer och utställningar.....	95
11.1	Mål för området.....	95
11.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	95
11.3	Resultatredovisning.....	95
11.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	98
11.5	Budgetförslag.....	99
11.5.1	8:1 Centrala museer: Myndigheter.....	99
11.5.2	8:2 Centrala museer: Stiftelser.....	102
11.5.3	8:3 Bidrag till vissa museer.....	104
11.5.4	8:4 Forum för levande historia.....	105
11.5.5	8:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål.....	106
12	Trossamfund.....	109
12.1	Mål för området.....	109
12.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	109
12.3	Resultatredovisning.....	109
12.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen.....	110

12.5	Politikens inriktning	111
12.6	Den årliga revisionens iakttagelser	111
12.7	Budgetförslag	112
12.7.1	9:1 Myndigheten för stöd till trossamfund	112
12.7.2	9:2 Stöd till trossamfund	113
13	Film	115
13.1	Mål för området	115
13.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	115
13.3	Resultatredovisning	115
13.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen	119
13.5	Budgetförslag	120
13.5.1	10:1 Filmstöd	120
14	Medier	123
14.1	Mål för området	123
14.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	123
14.3	Resultatredovisning	123
14.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen	130
14.5	Politikens inriktning	131
14.6	Budgetförslag	132
14.6.1	11:1 Sändningar av TV Finland	132
14.6.2	11:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	133
14.6.3	11:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet	134
14.6.4	11:4 Stöd till taltidningar	135
14.6.5	Public service	135
15	Ungdomspolitik	139
15.1	Mål för området	139
15.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	139
15.3	Resultatredovisning	139
15.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen	149
15.5	Politikens inriktning	150
15.6	Budgetförslag	151
15.6.1	12:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	151
15.6.2	12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	152
15.6.3	12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitik	154
16	Politik för det civila samhället	155
16.1	Mål för området	155
16.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	155
16.3	Resultatredovisning	155
16.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen	161
16.5	Politikens inriktning	162
16.6	Idrottspolitik	163
16.6.1	Mål för området	163
16.6.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	163
16.6.3	Resultatredovisning	163
16.6.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen	169
16.6.5	Politikens inriktning	169
16.7	Friluftslivspolitik	170
16.7.1	Mål för området	170
16.7.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder	170
16.7.3	Resultatredovisning	170
16.7.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen	174
16.7.5	Politikens inriktning	175

16.8	Budgetförslag.....	176
16.8.1	13:1 Stöd till idrotten	176
16.8.2	13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler.....	177
16.8.3	13:3 Stöd till friluftorganisationer	178
16.8.4	13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer.....	179
16.8.5	13:5 Insatser för den ideella sektorn.....	180
17	Folkbildning	183
17.1	Mål för området.....	183
17.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	183
17.3	Resultatredovisning	183
17.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen	189
17.5	Politikens inriktning	191
17.6	Budgetförslag.....	192
17.6.1	14:1 Statsbidrag till studieförbund	192
17.6.2	14:2 Statsbidrag till folkhögskolor	193
17.6.3	14:3 Bidrag till tolkutbildning.....	193
17.6.4	14:4 Särskilt utbildningsstöd.....	195
18	Spelmarknaden.....	197
18.1	Mål för området.....	197
18.2	Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.....	197
18.3	Resultatredovisning	197
18.4	Regeringens bedömning av måluppfyllelsen	200
18.5	Politikens inriktning	201
18.6	Den årliga revisionens iakttagelser.....	201
18.7	Budgetförslag.....	202
18.7.1	15:1 Spelinspektionen	202

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringens förslag:

1. Riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst (avsnitt 2.1 och 14.6.5).
2. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2025 besluta att Kungliga Operan AB får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar som följer av renovering och ombyggnad av operahuset som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 130 000 000 kronor (avsnitt 5.5.1).
3. Riksdagen godkänner att tidigare ställningstagande i fråga om statligt stöd för inköp av litteratur till folk- och skolbiblioteken inte längre ska gälla (avsnitt 6.5.4).
4. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2025 besluta att Stiftelsen Skansen får ta upp lån i Riksgäldskontoret för underhåll och utveckling av fastigheter och kulturhistoriska byggnader samt tillgänglighetsanpassning som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 80 000 000 kronor (avsnitt 11.5.2).
5. Riksdagen bemyndigar regeringen att för 2025 besluta att Stiftelsen Tekniska museet får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i byggnationen av en visualiseringsdom som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 95 000 000 kronor (avsnitt 11.5.2).
6. Riksdagen godkänner medelstillelningen för 2025 från public service-kontot till Sveriges Radio AB med 3 397 400 000 kronor, till Sveriges Television AB med 5 565 900 000 kronor och till Sveriges Utbildningsradio AB med 491 400 000 kronor (avsnitt 14.6.5).
7. Riksdagen anvisar anslagen för budgetåret 2025 inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid enligt tabell 1.1.
8. Riksdagen bemyndigar regeringen att under 2025 ingå ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst de belopp och inom de tidsperioder som anges i tabell 1.2.

Tabell 1.1 Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag

1:1 Statens kulturråd	76 668
1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	454 582
1:3 Skapande skola	226 464
1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	45 153
1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler	9 753
1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet	1 689 455
1:7 Myndigheten för kulturanalys	20 318
2:1 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner	1 134 044
2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	249 098
2:3 Statens musikverk	105 775
3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	203 678
3:2 Myndigheten för tillgängliga medier	150 931
3:3 Institutet för språk och folkminnen	76 566
4:1 Statens konstråd	12 096
4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	42 518
4:3 Nämnden för hemslöjdsfrågor	11 947

Anslag	
4:4 Bidrag till bild- och formområdet	45 608
5:1 Konstnärsnämnden	24 829
5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer	558 530
6:1 Riksarkivet	509 579
7:1 Riksantikvarieämbetet	325 784
7:2 Bidrag till kulturmiljövård	299 782
7:3 Kyrkoantikvarisk ersättning	490 000
7:4 Bidrag till arbetslivsmuseer	8 000
8:1 Centrala museer: Myndigheter	1 556 061
8:2 Centrala museer: Stiftelser	275 714
8:3 Bidrag till vissa museer	79 218
8:4 Forum för levande historia	64 036
8:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål	80
9:1 Myndigheten för stöd till trossamfund	19 032
9:2 Stöd till trossamfund	82 700
10:1 Filmstöd	554 444
11:1 Sändningar av TV Finland	9 574
11:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	3 531
11:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet	733
11:4 Stöd till taltidningar	43 406
12:1 Myndigheten för ungdoms- och civillsamhällesfrågor	66 805
12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	290 680
12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitiken	2 000
13:1 Stöd till idrotten	2 126 811
13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler	52 164
13:3 Stöd till friluftorganisationer	104 785
13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	15 000
13:5 Insatser för den ideella sektorn	273 758
14:1 Statsbidrag till studieförbund	1 641 023
14:2 Statsbidrag till folkhögskolor	2 446 760
14:3 Bidrag till tolkutbildning	57 331
14:4 Särskilt utbildningsstöd	227 158
15:1 Spelinspektionen	97 932
Summa anslag inom utgiftsområdet	16 861 894

Tabell 1.2 Beställningsbemyndiganden

Tusental kronor

Anslag	Beställningsbemyndigande	Tidsperiod
1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	236 000	2026–2028
1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler	11 000	2026–2027
1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet	60 000	2026–2027
2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	183 000	2026
3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	44 300	2026–2027
4:4 Bidrag till bild- och formområdet	35 000	2026
5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer	259 500	2026–2035
7:2 Bidrag till kulturmiljövård	90 000	2026–2028
12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	212 000	2026
13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler	40 000	2026–2028
13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	15 000	2026
13:5 Insatser för den ideella sektorn	89 000	2026
14:3 Bidrag till tolkutbildning	120 000	2026–2029
Summa beställningsbemyndiganden inom utgiftsområdet	1 394 800	

2 Lagförslag

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Underlaget för public service-avgiften är den avgiftsskyldiges beskattningsbara förvärvsinkomst enligt 1 kap. 5 § inkomstskattelagen (1999:1229).

Underlaget ska högst uppgå till 1,60 gånger det inkomstbasbelopp enligt 58 kap. 26 och 27 §§ socialförsäkringsbalken som gäller för beskattningsåret.

Underlaget ska högst uppgå till 1,55 gånger det inkomstbasbelopp enligt 58 kap. 26 och 27 §§ socialförsäkringsbalken som gäller för beskattningsåret.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2025.
2. Bestämmelsen i den nya lydelsen tillämpas första gången för det beskattningsår som börjar efter den 31 december 2024.

¹ Senaste lydelse 2023:895.

3 Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

3.1 Utgiftsområdets omfattning

Utgiftsområdet omfattar frågor om kulturområdesövergripande verksamhet, teater, dans och musik, litteraturen, läsandet och språket, bildkonst, arkitektur, form och design, konstnärernas villkor, arkiv, kulturmiljö, museer och utställningar, trossamfund, film, medier, ungdomspolitik, politik för det civila samhället (inklusive idrottspolitik), folkbildning och spelmarknaden. De myndigheter, verksamheter och anslag som utgiftsområdet omfattar behandlas i respektive delavsnitt. I avsnitt 4 Kulturområdesövergripande verksamhet sammanfattas även vissa tvärgående perspektiv för hela kulturområdet som gäller allas möjlighet att delta i kulturlivet samt kulturlivets internationalisering och internationellt samarbete.

3.2 Utgiftsutveckling

Tabell 3.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Miljoner kronor

	Utfall 2023	Budget 2024 ¹	Prognos 2024	Förslag 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027
Kulturområdesövergripande verksamhet	2 535	2 498	2 479	2 522	2 529	2 359
1:1 Statens kulturråd	73	73	75	77	79	81
1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	488	469	461	455	455	313
1:3 Skapande skola	201	176	175	226	226	226
1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	45	45	45	45	45	45
1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler	7	10	10	10	10	10
1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet	1 701	1 704	1 693	1 689	1 693	1 663
1:7 Myndigheten för kulturanalys	19	19	20	20	21	21
Teater, dans och musik	1 483	1 477	1 475	1 489	1 502	1 488
2:1 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner	1 131	1 127	1 127	1 134	1 145	1 130
2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål	252	249	247	249	249	249
2:3 Statens musikverk	100	102	101	106	108	109
Litteraturen, läsandet och språket	420	419	416	431	433	436
3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter	210	204	200	204	204	204
3:2 Myndigheten för tillgängliga medier	136	139	138	151	152	154
3:3 Institutet för språk och folkminnen	74	76	78	77	78	79
Bildkonst, arkitektur, form och design	110	112	112	112	113	113
4:1 Statens konstråd	11	12	12	12	12	13
4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön	41	43	44	43	43	43
4:3 Nämnden för hemslöjdsfrågor	12	12	12	12	12	12

	Utfall 2023	Budget 2024 ¹	Prognos 2024	Förslag 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027
4:4 Bidrag till bild- och formområdet	46	46	45	46	46	46
Konstnärernas villkor	594	583	579	583	554	554
5:1 Konstnärsnämnden	24	24	25	25	25	26
5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer	570	559	555	559	529	529
Arkiv	449	491	486	510	522	508
6:1 Riksarkivet	449	491	486	510	522	508
Kulturmiljö	1 037	1 069	1 064	1 124	1 137	1 126
7:1 Riksantikvarieämbetet	295	298	292	326	340	359
7:2 Bidrag till kulturmiljövård	274	303	304	300	300	270
7:3 Kyrkoantikvarisk ersättning	460	460	460	490	490	490
7:4 Bidrag till arbetslivsmuseer	8	8	8	8	8	8
Museer och utställningar	1 837	1 886	1 893	1 975	2 009	2 011
8:1 Centrala museer: Myndigheter	1 435	1 477	1 483	1 556	1 593	1 600
8:2 Centrala museer: Stiftelser	274	276	276	276	276	274
8:3 Bidrag till vissa museer	80	80	80	79	79	79
8:4 Forum för levande historia	49	53	54	64	62	58
8:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål		0	0	0	0	0
Trossamfund	98	98	98	102	82	82
9:1 Myndigheten för stöd till trossamfund	17	17	16	19		
9:2 Stöd till trossamfund	82	81	81	83	82	82
Film	553	554	554	554	554	553
10:1 Filmstöd	553	554	554	554	554	553
Medier	54	65	65	57	57	57
11:1 Sändningar av TV Finland	10	10	10	10	10	10
11:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen	3	3	3	4	4	4
11:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet	1	1	1	1	1	1
11:4 Stöd till taldningar	41	51	51	43	43	43
Ungdomspolitik	368	377	375	359	330	330
12:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor	61	61	61	67	88	88
12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	285	291	289	291	241	241
12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitiken	22	26	26	2	2	2
Politik för det civila samhället	2 428	2 506	2 500	2 573	2 459	2 459
13:1 Stöd till idrotten	2 092	2 117	2 117	2 127	2 063	2 063
13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler	52	52	52	52	52	52
13:3 Stöd till friluftorganisationer	98	98	98	105	105	105
13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer	15	15	15	15	15	15
13:5 Insatser för den ideella sektorn	172	224	219	274	224	224
Folkbildning	4 589	4 445	4 427	4 372	4 227	4 227
14:1 Statsbidrag till studieförbund	4 338	1 741	1 741	1 641	1 491	1 491
14:2 Statsbidrag till folkhögskolor		2 447	2 430	2 447	2 447	2 447
14:3 Bidrag till tolkutbildning	49	55	55	57	57	57

	Utfall 2023	Budget 2024 ¹	Prognos 2024	Förslag 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027
14:4 Särskilt utbildningsstöd	202	202	201	227	232	232
Tillsyn över spelmarknaden	80	90	90	98	103	105
15:1 Spelinspektionen	80	90	90	98	103	105
Äldreanslag	54					
2023 11:4 Statens medieråd	24					
2023 14:3 Särskilda insatser inom folkbildningen	30					
Totalt för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	16 691	16 670	16 614	16 862	16 613	16 410

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Tabell 3.2 Förändringar av utgiftsramen 2025–2027 för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Miljoner kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	16 646	16 646	16 646
Pris- och löneomräkning ²	120	191	241
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	92	-228	-479
varav BP25 ³	209	234	228
Överföring till/från andra utgiftsområden	3	3	2
Övrigt			
Ny utgiftsram	16 862	16 613	16 410

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2024. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2026–2027 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Tabell 3.3 Utgiftsram 2025 realekonomiskt fördelad för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Miljoner kronor

	2025
Transfereringar ¹	12 322
Verksamhetsutgifter ²	4 515
Investeringar ³	24
Summa utgiftsram	16 862

Anm.: Den realekonomiska fördelningen baseras på utfall 2023 samt kända förändringar av anslagens användning.

¹ Med transfereringar avses inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten får någon direkt motprestation.

² Med verksamhetsutgifter avses resurser som statliga myndigheter använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror och inköp av varor och tjänster.

³ Med investeringar avses utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader, maskiner, immateriella tillgångar och finansiella tillgångar.

3.3 Skatteutgifter

Vid sidan av stöd till företag och hushåll på budgetens utgiftssida finns det även stöd på budgetens inkomstsida i form av avvikelser från en enhetlig beskattning, s.k. skatteutgifter. Innebörden av skatteutgifter beskrivs närmare i Förslag till statens budget, finansplan m.m., avsnittet om skattefrågor. Den samlade redovisningen finns i regeringens skrivelse Redovisning av skatteutgifter (skr. 2023/24:98). Nedan redovisas de skatteutgifter som är att hänföra till utgiftsområde 17.

Tabell 3.4 Skatteutgifter inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Miljoner kronor

	2024	2025
Avdrag för bidrag till Tekniska museet (B16)	0	0
Ersättning till idrottsutövare, undantag för socialavgifter (D9)	-	-
Försäljning av konstverk för mindre än 300 000 kr/år, undantag från mervärdesskatt (E2)	-	-
Tidningar och tidskrifter, mervärdesskattesats 6 % (E8)	2 890	3 050
Böcker och broschyrer m.m., mervärdesskattesats 6 % (E9)	1 850	1 950
Kulturella föreställningar, mervärdesskattesats 6 % (E10)	2 150	2 270
Vissa rekreations- och idrottstjänster, mervärdesskattesats 6 % (E11) ¹	5 830	6 170
Upphovsrätter, mervärdesskattesats 6 % (E12)	-	-
Försäljning av konstverk för minst 300 000 kr/år, mervärdesskattesats 12 % (E17) ²	10	10
Verksamhet i ideella föreningar, undantag från mervärdesskatt (E18)	520	540
Skattereduktion för gåvor till ideell verksamhet (G7)	540	540

¹ Skatteutgift Förevisning av naturområden har slagits samman med skatteutgift E11, Vissa rekreations- och idrottstjänster. Ändringen har gjorts av beräkningstekniska skäl.

² Försäljning av konstverk för minst 300 000 kronor påverkas av en föreslagen regeländring fr.o.m. den 1 januari 2025 som innebär att området för beskattning av försäljning av konstverk till den reducerade skattesatsen 12 procent utvidgas till att gälla fler situationer. Regeringens förslag innebär att all försäljning av konstverk beskattas med 12 procent (prop.2023/24:149).

Anm.: Inom parentes anges den beteckning för respektive skatteutgift som används i regeringens skrivelse. Skatteutgifter som inte har beräknats anges med "-".

Källa: Regeringens skrivelse 2023/24:98.

3.4 Mål för utgiftsområdet

Kultur

Riksdagen har antagit följande nationella kulturpolitiska mål (prop. 2009/10:3, bet. 2009/10:KrU5, rskr. 2009/10:145):

Målen är att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund, att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling. För att uppnå målen ska kulturpolitiken

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor,
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan,
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.

De nationella kulturpolitiska målen tillämpas på resultatredovisningen för följande avsnitt: Kulturområdesövergripande verksamhet, Teater, dans och musik, Litteraturen, läsandet och språket, Bildkonst, arkitektur, form och design, Konstnärernas villkor, Arkiv, Kulturmiljö, Museer och utställningar samt Film.

De statliga insatserna till stöd för den kommunala kulturskolan

Riksdagen har antagit att det övergripande målet ska vara att främja kulturskolans möjligheter att erbjuda barn och unga undervisning av hög kvalitet i kulturella och

konstnärliga uttryckssätt, liksom möjligheterna till såväl fördjupning som bredd i undervisningen med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar (prop. 2017/18:164, bet. 2017/18:KrU9, rskr. 2017/18:312).

Litteratur och läsfrämjande

Riksdagen har antagit följande nationella mål för politiken för litteratur- och läsfrämjande (prop. 2013/14:3, bet. 2013/14:KrU4, rskr. 2013/14:117): Alla i Sverige ska, oavsett bakgrund och med utgångspunkt i vars och ens särskilda förutsättningar, ges möjlighet att utveckla en god läsförmåga och ha tillgång till litteratur av hög kvalitet.

Nationell språkpolitik

Riksdagen har antagit följande mål för en nationell språkpolitik (prop. 2005/06:2, bet. 2005/06:KrU4, rskr. 2005/06:89):

- Svenska språket ska vara huvudspråk i Sverige.
- Svenskan ska vara ett komplett och samhällsbärande språk.
- Den offentliga svenskan ska vara vårdad, enkel och begriplig.
- Alla ska ha rätt till språk: att utveckla och tillägna sig svenska språket, att utveckla och bruka det egna modersmålet och nationella minoritetsspråket och att få möjlighet att lära sig främmande språk.

Bildkonst, arkitektur, form och design

Riksdagen har antagit följande nationella mål för arkitektur-, form- och designpolitiken (prop. 2017/18:110, bet. 2017/18:CKrU1, rskr. 2017/18:316):

Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön.

Målet ska uppnås genom att

- hållbarhet och kvalitet inte underställs kortsiktiga ekonomiska överväganden,
- kunskap och arkitektur, form och design utvecklas och sprids,
- det offentliga agerar förebildligt,
- estetiska, konstnärliga och kulturhistoriska värden tas tillvara och utvecklas,
- miljöer gestaltas för att vara tillgängliga för alla, och
- samarbete och samverkan utvecklas, inom landet och internationellt.

Arkiv

Riksdagen har antagit mål för den statliga arkivverksamheten (prop. 1989/90:72, bet. 1989/90:KrU29, rskr. 1989/90:307). Målet är att myndigheternas arkiv ska bevaras, hållas ordnade och vårdas så att de tillgodoser

- rätten att ta del av allmänna handlingar,
- behovet av information för rättskipningen och förvaltningen, och
- forskningens behov.

Kulturmiljö

Riksdagen har antagit mål för det statliga kulturmiljöarbetet (prop. 2012/13:96, bet. 2012/13:KrU9, rskr. 2012/13:273). Målet är att främja

- ett hållbart samhälle med en mångfald av kulturmiljöer som bevaras, används och utvecklas,

- människors delaktighet i kulturmiljöarbetet och möjligheten att förstå och ta ansvar för kulturmiljön,
- ett inkluderande samhälle med kulturmiljön som gemensam källa till kunskap, bildning och upplevelser, och
- en helhetssyn på förvaltningen av landskapet som innebär att kulturmiljön tas till vara i samhällsutvecklingen.

Film

Riksdagen har antagit följande mål för filmpolitiken (prop. 2015/16:132, bet. 2015/16:KrU11, rskr. 2015/16:289):

- Utveckling och produktion av värdefull svensk film sker kontinuerligt och i olika delar av landet.
- Allt fler ser värdefull film som sprids och visas i olika visningsformer i hela landet.
- Filmarvet bevaras, används och utvecklas.
- Svensk film sprids alltmer utomlands och kvalificerat internationellt utbyte och samverkan sker på filmområdet.
- Barn och unga har goda kunskaper om film och rörlig bild och ges möjligheter till eget skapande.
- Jämställdhet och mångfald präglar filmområdet.
- Filmen bidrar till att stärka yttrandefriheten och det offentliga samtalet.

Medier

Målen för medieområdet är att stödja yttrandefrihet, mångfald, massmediernas oberoende och tillgänglighet samt att motverka skadlig mediepåverkan (prop. 2014/15:1 utg.omr. 17, bet. 2014/15:KrU6, rskr. 2014/15:96).

Trossamfund

Riksdagen har antagit mål för statens stöd till trossamfund (prop. 1998/99:124, bet. 1999/2000:KU5, rskr. 1999/2000:45). Stödet ska bidra till att skapa förutsättningar för trossamfunden att bedriva en aktiv och långsiktigt inriktad religiös verksamhet i form av gudstjänst, själavård, undervisning och omsorg.

Ungdomspolitik

Målet för alla statliga beslut och insatser som berör ungdomar mellan 13 och 25 år är att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen (prop. 2013/14:191, bet. 2013/14:KrU9, rskr. 2013/14:354).

Politik för det civila samhället

Målet för politiken för det civila samhället (prop. 2009/10:55, bet. 2009/10:KrU7, rskr. 2009/10:195) är att villkoren för det civila samhället som en central del av demokratin ska förbättras. Detta ska ske i dialog med det civila samhällets organisationer genom att

- utveckla det civila samhällets möjligheter att göra människor delaktiga utifrån engagemanget och viljan att påverka den egna livssituationen eller samhället i stort,

- stärka förutsättningarna för det civila samhället att bidra till samhällsutvecklingen och välfärden både som röstbärare och opinionsbildare och med en mångfald verksamheter, och
- fördjupa och sprida kunskapen om det civila samhället.

Idrott

Riksdagen har beslutat om målen för den statliga idrottspolitiken (prop. 2008/09:126, bet. 2008/09:KrU8, rskr. 2008/09:243). Mål och syfte med statsbidraget till idrotten är att ge möjligheter för alla i Sverige att motionera och idrotta, att främja en god folkhälsa, att stödja en fri och självständig idrottsrörelse samt att ge alla i Sverige positiva upplevelser av idrott som underhållning. Stöd till barn och ungdomar ska lämnas till verksamhet som bedrivs ur ett barnrättsperspektiv. Stöd kan även lämnas till sådan verksamhet som stärker idrottsutövares internationella konkurrenskraft.

Friluftslivspolitik

Målet för friluftslivspolitikerna är att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. Alla människor ska ha möjlighet att få naturupplevelser, välbefinnande, social gemenskap och ökad kunskap om natur och miljö (prop. 2009/10:238, bet. 2010/11:KrU3, rskr. 2010/11:37 och 2010/11:38).

Tio mätbara mål har redovisats till riksdagen (skr. 2012/13:51, bet. 2012/13:KrU4, rskr. 2012/13:278). Målen är följande:

- tillgänglig natur för alla
- starkt engagemang och samverkan
- allemansrätten
- tillgång till natur för friluftsliv
- attraktiv tätortsnära natur
- hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
- skyddade områden som resurs för friluftslivet
- ett rikt friluftsliv i skolan
- friluftsliv för god folkhälsa
- god kunskap om friluftslivet.

Till målen finns preciseringar som förtydligar innebörden av målen. Preciseringarna utgör ett stöd för att genomföra åtgärder. De är också underlag för att mäta och följa upp målen och för att fortsätta utveckla friluftslivspolitikerna.

Friluftsliv är ett allmänt intresse som spänner över flera politikområden och friluftslivsmålen berör flera olika myndigheter. Naturvårdsverket ansvarar för att utveckla förutsättningarna för friluftslivet och samordnar arbetet på nationell nivå. Länsstyrelserna samordnar och leder det regionala arbetet. Till flera av de miljö kvalitetsmål som riksdagen har beslutat om (prop. 2009/10:155, bet. 2009/10:MJU25, rskr. 2009/10:377) finns preciseringar och etappmål som rör friluftslivet. Dessa redovisas i utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur.

Folkbildning

Målet för folkbildningspolitiken fastställdes genom riksdagens beslut i fråga om regeringens proposition Allas kunskap – allas bildning (prop. 2013/14:172, bet. 2013/14:KrU8, rskr. 2013/14:379). Målet är att folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och

delaktighet i samhället. Målet avspeglar folkbildningens idémässiga grund, särskilda pedagogik och självständighet.

Spelmarknaden

Målet för området är en sund och säker spelmarknad under offentlig kontroll som värnar intäkterna till det allmänna och som ger goda förutsättningar för allmännyttig ideell verksamhet att erhålla finansiering genom intäkter från spel. De negativa konsekvenserna av spelande ska minskas och det ska råda hög säkerhet i spelen. Spel om pengar ska omfattas av ett starkt konsumentskydd och inte kunna missbrukas för kriminell verksamhet (prop. 2018/19:1, bet. 2018/19:KrU1, rskr. 2018/19:94).

3.5 Gemensamma bedömningsgrunder för kulturområdet

Gemensamma bedömningsgrunder för kulturområdet är:

- barns och ungas tillgång till kultur,
- jämställdhet,
- tillgänglighet, och
- konstnärlig förnyelse och utveckling av verksamheten.

De gemensamma bedömningsgrunderna tillämpas för den sammanfattande resultatbedömningen för kulturområdet. Tillämpningen för respektive delavsnitt för kulturområdet framgår under rubrikerna Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder.

3.6 Sammanfattande resultatbedömning för kulturområdet

Regeringen bedömer sammantaget att de statliga insatserna har bidragit till måluppfyllelsen inom kulturområdet.

Museerna har spelat en väsentlig roll i regeringens ambition att stärka barns och ungas tillgång till kultur. Regeringen bedömer att måluppfyllelsen gällande besöksutveckling och tillgänglighetsarbete i publik verksamhet är god. Under 2023 har institutioner inom museiområdet med statligt stöd verkat för att främja barns och ungas intresse för och kunskap om bl.a. kulturarv, naturvetenskap, konst och arkitektur genom utställningar, konstprojekt, studiebesök för skolor och barn- och familjeverksamhet. Under det gångna året har det på scenkonstområdet drivits ett pedagogiskt arbete för ökad kunskap om barns och ungas möte med scenkonsten. De nationella scenerna har utforskat hur barnperspektivet kan förankras i verksamheten.

Regeringen konstaterar att det finns utmaningar kopplade till jämställdhet inom kulturområdet. Könsfördelningen ser olika ut bland dem som är verksamma inom de områden som tilldelas statliga bidrag. Däremot bedömer regeringen att målet om att jämställdhet ska prägla filmområdet kan ses som tillgodosett utifrån könsfördelningen bland nyckelpositionerna regissör, manusförfattare och producent.

Regeringen bedömer att digitaliseringsinsatserna som genomförts har bidragit till att öka kulturarvets tillgänglighet för fler människor i hela landet samt till olika samhällsprocesser. Många digitaliseringsprojekt har genomförts under året. Hundratusentals föremål har fotograferats och publicerats, föremålsposter har tillförts information och metadata och därmed blivit sökbara i samlingsdatabaser. Detta arbete har lett till ökad tillgänglighet till samlingarna för bl.a. personer med funktionsnedsättning. Även hos scenkonstinstitutionerna har olika insatser bidragit till att öka tillgängligheten för

personer med funktionsnedsättningar, exempelvis ökad användning av digital syntolkning. En mångfald av värdefulla kulturmiljöer har kunnat bevaras och kulturarvet har gjorts tillgängligt för fler. Insatserna har möjliggjort ökad hänsyn till kulturmiljön i olika samhällsprocesser vilket bidragit till måluppfyllelsen.

Regeringen bedömer att det arbete som bedrivs inom ramen för internationella organisationer möjliggör för Sverige att lyfta viktiga frågor kopplade till konstnärlig frihet, yttrandefrihet och mångfald. Insatserna för främjande av fristadsförfattare och konstnärer har bidragit till att stärka den konstnärliga friheten med yttrandefriheten som grund.

3.7 Politikens inriktning för kulturområdet

Politikens inriktning redovisas samlat för kulturområdet i detta avsnitt. För övriga områden inom utgiftsområdet redovisas politikens inriktning i respektive delavsnitt.

Kultur för barn och unga

De nationella kulturpolitiska målen anger att barns och ungas rätt till kultur särskilt ska uppmärksammas. Av FN:s konvention för barnets rättigheter, sedan 2020 del av svensk lag (lagen [2018:1197] om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter), framgår att barn och unga har rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet och att själva uttrycka sig genom sitt eget skapande.

Stärkt tillgång till kultur för barn och unga

Regeringen föreslår en förstärkning av bidraget till kulturell verksamhet i skolan (Skapande skola) som både främjar barns och ungas tillgång till kultur och professionella kulturskapares förutsättningar att leva på sitt konstnärskap. Ett syfte med bidraget är att ge elever i hela landet i förskoleklass, grundskola och vissa särskilda utbildningsformer ökade möjligheter att tillsammans med professionella kulturaktörer och kulturverksamheter uppleva och utveckla förståelse för kulturens olika uttrycksformer samt utveckla sitt eget skapande. Att bidraget ges inom ramen för skolan är särskilt prioriterat eftersom det på så sätt kan nå många barn och unga.

Ett läsande land

Mot bakgrund av en minskad läsning och försämrad läsförmåga hos barn och unga är läsfrämjande och stärkt läsförståelse en prioriterad fråga för regeringen. Det är ytterst en fråga om demokrati och likvärdighet, dels vad gäller tillgången till utbildning, bildning och kultur, dels vad gäller möjligheten att ta plats i samhället och att som medborgare delta i det demokratiska samtalet. Regeringens initiativ Kraftsamling för Sverige som bildnings- och kunskapsnation från 2024 är ett led i arbetet med att bidra till att förverkliga regeringens mål att Sverige ska vara ett läsande land. Regeringen gav 2024 Statens skolverk och Statens kulturråd i uppdrag att ta fram läslistor med olika typer av litteratur, bl.a. svenska och internationella skönlitterära klassiker. Satsningen fortsätter och regeringen anser att den behöver kompletteras med en del som avser hur arbetet med böckerna kan bedrivas och hur böckerna på läslistorna ska finnas att tillgå (utg.omr. 16 avsnitt 3.5.2).

Kulturarv för framtiden

Att säkra kulturarvet är en fortsatt prioriterad fråga för regeringen. Utvecklingen i vår närvaro har synliggjort behovet av stärkt beredskap för att skydda kulturarvet även vid krig.

Stärkt civilt försvar inom kulturområdet

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina har satt ljuset på betydelsen av kultur i händelse av krig. Försvarsberedningen konstaterade i sin delrapport Kraftsamling (Ds 2023:34) att det är viktigt att så långt som möjligt upprätthålla kulturverksamhet i händelse av krig och att skyddet av kulturarv behöver stärkas. Försvarsberedningens förslag bereds i Regeringskansliet.

Regeringen bedömer att kulturarvssektorns arbete inom det civila försvaret behöver intensifieras och föreslår därför att Riksantikvarieämbetet tillförs medel för detta. Vidare föreslår regeringen att Riksantikvarieämbetet tillförs medel för beredningsplanering avseende evakueringsmagasin och säkra transporter för att stärka det civila försvaret.

Kyrkoantikvarisk ersättning

Regeringen anger i skrivelsen De kulturhistoriska värdena inom Svenska kyrkan – om förvaltningen av det kyrkliga kulturarvet (skr. 2023/24:109) att den kyrkoantikvariska ersättningen har stor betydelse för värden och bevarandet av det kyrkliga kulturarvet. Vidare görs bedömningen att staten även fortsättningsvis, tillsammans med Svenska kyrkan, bör ta ansvar för att det kyrkliga kulturarvet bevaras, används och utvecklas. För att möta ökade behov av vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena samt för att kyrkobyggnader ska kunna hållas öppna föreslår regeringen en förstärkning av den kyrkoantikvariska ersättningen.

Kulturfastigheter

Kompensation för ökade hyreskostnader

Regeringen föreslår förstärkningar av anslagen till Naturhistoriska riksmuseet, Nationalmuseum och Kungliga Dramatiska teatern AB (Dramaten) för att kompensera för ökade hyreskostnader. Huvudbyggnaderna för Nationalmuseum, Naturhistoriska riksmuseet och Dramaten är tre av fem fastigheter med s.k. kostnadshyra som innebär att hyran över tid ska täcka kostnaderna för ränta, avskrivningar, drift, underhåll och administration för respektive byggnad. Med anledning av bl.a. genomförda renoveringar och högre marknadsräntor har hyreskostnaderna ökat.

Renovering av operabyggnaden i Stockholm

Regeringen föreslår en förstärkning av bidraget till Kungliga Operan AB (Operan) för deltagande i Statens fastighetsverks projektering av en renovering av operabyggnaden samt för planering av evakuering och utflytt av verksamheten inför en sådan renovering. Operans deltagande i projekteringsarbetet är avgörande för att säkerställa att renoveringen blir effektiv och ändamålsenlig. Att evakuera verksamheten innebär en omfattande och komplicerad utflytt. Regeringen anser att Operan ska kunna bedriva verksamhet utifrån nationalscensuppdraget för opera och balett även under den period verksamheten inte kan bedrivas i operabyggnaden. Regeringen avser återkomma i frågan om finansiering av Operans merkostnader som hänger samman med renoveringen av operabyggnaden.

Fredsarkivet inordnas i Statens försvarshistoriska museer

Regeringen föreslår att Fredsarkivet som i dag är en del av Folke Bernadotteakademien, inordnas i Statens försvarshistoriska museer. Statens försvarshistoriska museer och Folke Bernadotteakademien fick i augusti 2023 i uppdrag av regeringen att utreda förutsättningarna för ett sådant inordnande (Ku2023/00887, UD2023/10928). Mot bakgrund av myndigheternas redovisningar (Ku2023/01256, UD2023/17072)

bedömer regeringen att ett inordnande av Fredsarkivet i Statens försvarshistoriska museer stärker förutsättningarna för att Fredsarkivets verksamhet ska bedrivas effektivt och utåtriktat, samtidigt som Folke Bernadotteakademin ges bättre förutsättningar att fokusera på sin kärnuppgift. Regeringen föreslår att Statens försvarshistoriska museers anslag förstärks genom en överföring av medel från utgiftsområde 5 och 7 för att ge Statens försvarshistoriska museer förutsättningar att aktivt kunna förvalta och tillgängliggöra Fredsarkivet framöver.

Säkra magasin för nationell försvarsfordonssamling

Vid försvarsfordonsmuseet Arsenalen i Strängnäs finns ett världsunikt kulturarv i form av en nationell försvarsfordonssamling. Samlingen består av bl.a. svensk-tillverkade fordon från pansarhistoriens begynnelse till nutid. Merparten av samlingen ägs av Statens försvarshistoriska museer. Fordonen förvaras till största delen i lokaler som inte är lämpliga som museimagasin. Säkra magasinlokaler är en förutsättning för att Statens försvarshistoriska museer fortsättningsvis ska kunna låna ut samlingen till Arsenalen på ett säkert sätt, och därmed också en förutsättning för tillgängliggörandet av detta kulturarv i nuvarande regi vid Arsenalen. Regeringen föreslår att anslaget till Statens försvarshistoriska museer förstärks för att säkra ett fortsatt bevarande av kulturhistoriskt värdefulla fordon och föremål i denna samling i lämpliga magasinlokaler.

Stärkta insatser för kulturella och kreativa branscher

Av regeringens skrivelse Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher (skr. 2023/24:111) framgår bl.a. att kulturella och kreativa branscher ska ha ett stort och växande internationellt genomslag och att exporten ska öka. Regeringen föreslår att medel avsätts för åtgärder inom ramen för dessa prioriteringar.

En ändamålsenlig organisering av statliga myndigheter på kulturområdet

Regeringen anser att åtgärder behöver vidtas för att öka effektiviteten i den statligt finansierade verksamheten. Varje skattekrona ska användas klokt och statligt finansierad verksamhet ska ständigt vara föremål för omprövning och prioritering. Regeringen har därför prövat ett antal sammanslagningar av myndigheter (prop. 2023/24:1, Budgetpropositionen för 2024, Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4 och utg.omr. 2 avsnitt 4.5.1). En av dessa prövningar rör Statens kulturråd och Konstnärdsnämnden. Statens kulturråd och Konstnärdsnämnden fick av regeringen i november 2023 i uppdrag att lämna förslag på hur Konstnärdsnämndens uppgifter kan överföras till och inordnas i Statens kulturråd (Ku2023/01161). Statens kulturråd och Konstnärdsnämnden redovisade uppdraget till regeringen (Kulturdepartementet) den 26 februari 2024 (Ku2024/00280). Myndigheternas förslag och bedömningar har remitterats. En betydande majoritet av dem som lämnat synpunkter påtalar problem och risker med den föreslagna organisationsförändringen. Bland annat påtalas risken för intressekonflikter, mot bakgrund av att myndigheterna har olika uppdrag och målgrupper. Utifrån myndigheternas förslag och remissinstansernas synpunkter bedömer regeringen att fördelarna med en organisationsförändring i enlighet med förslaget inte är tillräckligt stora och avser därför inte gå vidare med en sådan.

Regeringen uppdrog 2023 åt Statskontoret att göra en översyn av de myndigheter som leds av en nämnd (Fi2023/02994). I juni 2024 avrapporterades uppdraget (Fi2024/01367). Statskontoret föreslår att regeringen överväger att organisera verksamheten vid Nämnden för Hemslöjdsfrågor som en ordinarie uppgift vid annan myndighet där Statskontoret bedömer att en möjlig myndighet för hemslöjdsfrågorna

är Statens kulturråd. Statskontoret bedömer att en sådan organisationsförändring skulle bidra till att statsförvaltningen blir mer ändamålsenlig och effektiv. Rapporten bereds i Regeringskansliet.

Inför Sveriges värdskap av evenemanget Europeisk kulturhuvudstad 2029

Av det svenska medlemskapet i EU följer att en svensk stad ska utses till att vara EU:s kulturhuvudstad 2029. Regeringen gav 2022 Statens kulturråd i uppdrag att ansvara för samordningen inför 2029 och myndigheten har inkommit med underlag för statliga insatser med anledning av kulturhuvudstadsåret (Ku2024/00301). Kiruna och Uppsala är de två städer som kandiderar inför en kommande slutlig rekommendation från EU-juryen om vilken stad som bör utses. Denna rekommendation avses lämnas till regeringen i slutet av 2024. Statskontoret framhöll i en utvärdering av evenemanget 2014 i Umeå att de statliga insatserna var ett betydelsefullt komplement till övriga insatser från kommun, region, EU och näringslivet samt att kunskapen och intresset för Sverige i utlandet ökade. Regeringen avser att återkomma angående behovet av statliga insatser inför 2029.

Bred folkbildande insats om Förintelsen

Det finns ett fortsatt behov av att öka kunskaperna om Förintelsen och de mekanismer som ledde fram till den, samt konsekvenserna för dem som utsattes. Regeringen föreslår därför att medel tillförs Forum för levande historia för att genomföra en bred folkbildande insats utifrån budskapet i boken ”...om detta må ni berätta...” (Bruchfeld & Levine, 1998).

4 Kulturområdesövergripande verksamhet

4.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen beslutat för den nationella kulturpolitiken och för de statliga insatserna för stöd till den kommunala kulturskolan.

4.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen för kulturområdets övergripande verksamheter omfattar följande bedömningsgrunder:

- kultur i hela landet, bl.a. hur bidrag inom kultursamverkansmodellen fördelas per län respektive konst- och kulturområde och regional fördelning av vissa andra statliga kulturutgifter,
- kultur av och för fler, bl.a. insatser för att stärka kulturskolan och insatser för bättre möjligheter till kulturupplevelser och eget skapande för alla,
- konstnärlig frihet, bl.a. insatser för att säkerställa och stärka den konstnärliga friheten, och
- kulturlivets internationalisering, bl.a. insatser för att främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan, inklusive de utsända kulturrådens arbete, samt svensk medverkan i EU-programmet Kreativa Europa.

Av de gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet (se avsnitt 3.5) är samtliga relevanta och ingår i resultatredovisningen för området.

4.3 Resultatredovisning

Kultur i hela landet

Statens kulturråds bidragsgivning till regionerna

Staten lämnar bidrag till regionala kulturverksamheter genom kultursamverkansmodellen. Inom modellen ansvarar Statens kulturråd för en länsvis fördelning av statligt stöd som regionerna därefter ansvarar för att fördela till kulturverksamheter inom respektive län. Under 2023 fördelade Statens kulturråd totalt ca 1,57 miljarder kronor i verksamhetsbidrag, varav ca 1,49 miljarder kronor till regioner som ingår i kultursamverkansmodellen. Ungefär 250 verksamheter inom modellens sju utpekade områden tilldelades verksamhetsbidrag och Statens kulturråd har särskilt förstärkt regionala prioriteringar inom bl.a. bild och form samt litteraturfrämjande verksamheter. Utöver det fördelades 106 miljoner kronor till regionala kulturverksamheter i Stockholms län som inte ingår i modellen, se tabell 4.1 nedan.

Tabell 4.1 Beviljade verksamhetsbidrag totalt per region 2023

Region	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Blekinge	17 889	17 761	17 351	25 026	26 653	27 257
Dalarna	36 316	36 668	37 986	40 164	42 454	43 338
Gotland	23 665	23 898	24 274	25 880	27 356	27 868
Gävleborg	41 472	41 875	42 825	46 380	49 424	50 288
Halland	29 060	29 342	30 290	32 176	37 011	38 433
Jämtland	31 441	31 746	32 239	35 072	37 243	41 167
Jönköping	34 072	34 401	34 933	40 129	44 417	45 724
Kalmar	31 273	32 078	32 877	33 830	37 759	38 990
Kronoberg	36 664	37 176	38 948	35 417	38 126	39 061
Norrbottnen	45 765	47 411	48 151	50 363	54 705	58 598
Skåne	200 720	198 720	201 877	220 618	235 680	238 667
Södermanland	28 435	28 710	29 155	32 200	35 036	35 436
Uppsala	40 971	41 372	42 019	43 836	46 735	47 668
Värmland	53 103	53 623	54 812	58 645	62 688	63 803
Västerbotten	84 053	84 882	86 221	90 197	95 326	87 311
Västernorrland	45 856	46 306	47 032	49 146	52 519	56 152
Västmanland	31 694	32 004	32 504	34 079	36 822	37 242
Västra Götaland	319 716	323 697	328 849	351 046	373 056	378 309
Örebro	40 196	40 586	41 217	44 348	46 876	48 211
Östergötland	71 036	71 735	72 864	78 856	85 451	86 426
Totalt (belopp i tkr)	1 243 397	1 157 502	1 276 431	1 367 408	1 465 337	1 489 949
Stockholm (utanför modellen)	95 544	96 489	98 000	102 018	104 977	106 565

Källa: Statens kulturråd.

Stärkt regional och lokal kultur genom kultursamverkansmodellen

Medel som fördelas till respektive region ska av varje region fördelas till de sju konst- och kulturområden som anges i 8 § förordningen (2010:2012) om fördelning av vissa statsbidrag till regional kulturverksamhet. Sedan 2011 då modellen infördes har den andelsmässiga fördelningen varit stabil, vilket bl.a. framgår av Statens kulturråds rapport Kultursamverkansmodellen: Uppföljning av ekonomi, personal och aktiviteter 2022 (Ku2023/01329). Rapporten redovisar att statens andel av den offentliga finansieringen ökade 2021 jämfört med tidigare år och har legat kvar på 28 procent även 2022. Samtidigt minskade de kommunala bidragen. Regionernas andel var 47 procent 2022, vilket är en ökning med en procentenhet jämfört med föregående år.

Utöver verksamhetsbidrag beviljar Statens kulturråd även tidsbegränsade utvecklingsbidrag till projekt av nationellt kulturpolitiskt intresse. År 2023 fördelades 31 miljoner kronor till 78 regionala utvecklingsprojekt, en minskning jämfört med föregående år.

I september 2023 lämnade Kultursamverkansutredningen 2022/23 (Ku2022:04) betänkandet Kultursamhället – utvecklad samverkan mellan stat, region och kommun (SOU 2023:58) till regeringen. Betänkandet har remitterats och ärendet bereds i Regeringskansliet.

Stöd till icke-statliga kulturlokaler

Boverkets samlingslokaldelegation fördelar årligen stöd till icke-statliga kulturlokaler. Stödet har gått till ombyggnader, tillgänglighetsanpassningar för personer med funk-

tionsnedsättning samt till standardhöjande reparationer. År 2023 inkom ansökningar med ett sammanlagt belopp om ca 36 miljoner kronor och Boverket beviljade 11,6 miljoner kronor, se tabell 4.2.

Tabell 4.2 Stöd till icke-statliga kulturlokaler

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Antal ansökningar	47	43	39	38	33	29
Antal utbetalda stöd	11	10	11	10	13	14
Utbetalat belopp (tkr)	7 600	8 700	9 500	6 300	9 500	11 600

Källa: Boverket.

Ändamålsenlig hyressättning för vissa byggnader

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför med anledning av utskottets uppföljning av hyressättningen inom kulturområdet (bet.2009/10:KrU1 punkt 2, rskr. 2009/10:144). Av tillkännagivandet följer att regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med vad kulturutskottet anför med anledning av de förslag som utskottets uppföljnings- och utvärderingsgrupp lyft fram om kulturinstitutionernas lokalförsörjning (bet. 2009/10:KrU1 s. 17–23). Regeringen har tidigare svarat på delar av tillkännagivandet och den del som har kvarstått är frågan om att regeringen bör överväga de särskilda problem som systemet med ändamålsfastigheter och kostnads-hyra har lett till inom kulturområdet. En utredare har getts i uppdrag att bistå Regeringskansliet med att göra en fördjupad analys av effekterna av den kostnads-hyresmodell som tillämpas för huvudbyggnaderna för Kungliga Operan AB, Dramatiska Teatern AB, Nationalmuseum, Naturhistoriska riksmuseet och Historiska museet. Med utgångspunkt i analysen ska utredaren föreslå nya principer för hyressättningen av byggnaderna. Utredaren ska även föreslå en ändamålsenlig modell för att särredovisa och specificera hyreskostnaderna för de byggnader som i dag har kostnadshyra, samt analysera effekterna av införandet av en sådan modell. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2024 (Fi 2024:D). Tillkännagivandet är inte slutbehandlat.

Uppföljning av kris- och återstartsstöd efter pandemin

Statens kulturråd har under 2023 lämnat rapporten Kris och återstart, kris och återstartsstöd till kulturen 2022 – med anledning av covid-19 till regeringen. Av rapporten framgår att myndighetens sammantagna bedömning är att krisstöden i stor utsträckning bidragit till att dämpa pandemins negativa effekter för kultursektorns olika aktörer, och att krisstöden tillsammans med Statens kulturråds ordinarie bidragsgivning i huvudsak nått de verksamheter som är avgörande för kultursektorn. Vidare ser myndigheten tecken på att krisstöden möjliggjort viss utveckling, t.ex. av produktion och metoder för tillgängliggörande av kultur. Vid fördelningen av återstartsmedel lades särskild vikt på att förbättra kulturaktörers produktionsmöjligheter samt på arrangörers förutsättningar. Flera av de beviljade projekten har haft en ambition om att nå barn och unga, ny publik samt att säkra arbetstillfällen, inte minst för yngre professionella utövare.

Kultur av och för fler

Barn och unga

Barn och unga är en viktig målgrupp för den statliga kulturpolitiken. Barn och unga har enligt barnkonventionen rätt till kultur. Statens bidragsgivning når många aktörer som bedriver verksamhet för barn och unga. Statens kulturråd har under 2024 bidragit i arbetet med att förbereda och införa ett fritidskort för barn och unga (S2023/01303).

Skapande skola

Statens kulturråds bidragsgivning till Skapande skola syftar till att integrera konst och kultur i skolan. Genom satsningen får elever ökade möjligheter att, tillsammans med professionell kulturverksamhet, uppleva och utveckla förståelse för olika uttrycksformer samt ökade möjligheter till eget skapande. Under 2023 fördelade Statens kulturråd ca 197 miljoner kronor fördelat på 423 ansökningar (se tabell 4.3 nedan). Omkring 90 procent av de kommunala huvudmännen och 30 procent av de enskilda huvudmännen sökte bidraget. Ansökningar har inkommit från samtliga län med god geografisk spridning. Totalt beräknas två av tre elever nås av satsningen.

Tabell 4.3 Skapande skola

	2019	2020	2021	2022	2023
Beviljade ansökningar	411	397	354	373	423
Beviljade med kommunal huvudman (antal)	267	258	252	258	266
Beviljade med statlig huvudman (antal)	163	139	100	113	154
Beviljade med enskild huvudman (antal)	3	0	2	2	2
Beviljat belopp	174,8	182,5	196,6	195,6	196,9
Antal elever som omfattas	891 400	829 200	726 800	776 500	845 300

Anm.: Från och med 2021 är förskolan inte längre en målgrupp för stödet.

Källa: Statens kulturråd.

Statligt utvecklingsstöd till den kommunala kulturskolan

Under 2023 har Statens kulturråd fördelat ca 95 miljoner kronor till kommuner som bedriver kulturskoleverksamhet. Totalt har kulturskolornas verksamheter nått ca 11 procent av barn 6–19 år, enligt Kulturrådets rapport Kulturskolan i siffror 2022. Statens kulturråd har presenterat rapporten Vad går bidraget till? Redovisning av utvecklingsbidraget till kulturskolor 2021–2022. Rapporten konstaterar bl.a. att statens bidrag till utvecklingsinsatser stärkt delaktigheten i kulturlivet. Det framgår även att en utmaning för kulturskolorna är att ta tillvara de nya elevernas intressen så att de kan fortsätta utvecklas i verksamheten. Utvecklingsbidragen är treåriga och för att verksamheterna ska kunna pågå längre tid än så krävs kommunala satsningar. Kulturskolorna arbetar också med öppen verksamhet som är avgiftsfri och utan krav på föranmälan, vilket redovisats i rapporten Öppen verksamhet i kulturskolan 2023.

De nationella minoriteternas kultur

Statens kulturråds riktade bidragsgivning till de nationella minoriteternas kultur, dvs. bidrag till judars, romers, samers (som även är ett urfolk) sverigefinnars och torne-dalingars språk och kultur uppgick 2023 till nära 21 miljoner kronor (se tabell 4.4. nedan). Bidragsgivningen 2022–2023 ligger högre än 2019–2021. Merparten fördelades som verksamhetsbidrag. De nationella minoriteternas aktörer kan även söka bidrag från myndighetens övriga bidragsgivning.

Tabell 4.4 Statens kulturråds bidragsgivning till nationella minoriteter

Tusental kronor

	2019	2020	2021	2022	2023
Projektbidrag	4 075	4 050	4 584	6 347	5 750
Verksamhetsbidrag	8 800	7 800	8 800	11 600	11 350
Litteraturbidrag	1 905	2 002	1 515	1 889	2 769
Kulturtidskrifter	1 590	850	1 022	1 192	1 042
Totalt	16 370	14 702	15 921	21 028	20 911

Anm.: Könsuppdelad statistik finns inte tillgänglig.

Källa: Statens kulturråd.

Statens kulturråd har under 2023 genomfört samråd med samtliga minoriteter, i vilka även Folkbildningsrådet har deltagit. Myndigheten konstaterar att det är svårt att engagera unga som tillhör de nationella minoriteterna i dessa samråd. Myndigheten kommer att arbeta för ett ökat engagemang.

Likvärdiga möjligheter för deltagande och utövande

Statens kulturråd är en av de statliga myndigheterna med särskilt ansvar och uppdrag enligt regeringens strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken 2021–2031. Under 2023 har myndigheten fördelat utvecklingsmedel till regionala och kommunala kulturverksamheter för insatser som bidrar till ökad tillgänglighet för barn och unga med funktionsnedsättning. Exempelvis har kulturskolor som beviljats utvecklingsbidrag genomfört olika former av satsningar för att bredda verksamhet för barn med funktionsnedsättning. Tillgänglighet har också under året bl.a. varit ett tema för de samtal som Statens kulturråd genomfört inom ramen för kultursamverkansmodellen. Med utgångspunkt i rapporten Tillgängligt kulturliv diskuterade myndigheten och samtliga regioner inom modellen förutsättningarna för delaktighet i kulturlivet oavsett funktionsförmåga. Av samtalen har det framgått att merparten av de regionala konst- och kulturverksamheterna har ett kontinuerligt arbete med tillgänglighet. Statens kulturråd konstaterar samtidigt i sin årsredovisning att en del utmaningar kvarstår.

Utöver tillgänglighet finns utmaningar kopplade till jämställdhet inom kulturområdet. Statens kulturråd följer upp utfallet av könsfördelningen i beviljade ansökningar och redovisningar. Inom vissa bidragsområden har det funnits en ojämn fördelning en längre tid, sett till antalet personer som arbetar inom de verksamheter som fått bidrag. Till exempel var män fortsatt underrepresenterade inom bidragsområdet litteratur och bibliotek under 2023.

Det civila samhällets betydelse för kultur i hela landet

Det civila samhällets aktörer har stor betydelse för tillgängligheten till kultur i hela landet. Statens kulturråds bidragsgivning till det civila samhället 2023 uppgick till totalt ca 327 miljoner kronor, vilket motsvarar ca 12 procent av hela bidragsgivningen. Det civila samhällets aktörer återfinns som mottagare i flertalet av myndighetens stödformer.

Tabell 4.5 Statens kulturråds bidragsgivning till det civila samhället

	2019	2020	2021	2022	2023
Verksamhetsbidrag (mnkr)	216,2	229,1	230,2	333,3	237,7
Antal beviljade ansökningar	282	485	446	758	460
Andra bidrag (mnkr)	102,7	84,6	95,5	137,5	89,4
Antal beviljade ansökningar	569	601	553	733	657
Kriststöd och återstartsstöd (mnkr)	-	155,8	282,7	283,5	-
Antal beviljade ansökningar	-	1 498	1 076	664	-
Total bidragsgivning (mnkr)	318,9	469,5	608,4	754,3	327,0

Anm.: Könsuppdelad statistik finns inte tillgänglig.

Källa: Statens kulturråd.

Scenkonstallianserna och centrumbildningarnas stödande och främjande arbete för kulturskapare

Statens kulturråd har fördelat ca 92 miljoner kronor till scenkonstallianserna inom musik-, teater- och dansområdet. Medlen har bidragit till att allianserna har kunnat verka för att öka frilansande scenkonstnärers sociala och ekonomiska trygghet, utveckla matchning och förmedling samt stimulera den konstnärliga utvecklingen. Det har möjliggjort både anställningar och kompetensutvecklingsinsatser. Scenkonstallianserna har byggts ut stegvis över tid och omfattar i dag totalt ca 400 anställda. Statens kulturråd har också fördelat totalt 30,9 miljoner kronor till de 13 centrumbildningarna inom de olika konstområdena. Centrumbildningarna samlar drygt 10 000 professionella kulturskapare och stödet till dem har bidragit till att uppdrag förmedlats och arbetstillfällen skapats. I avsnitt 8 redogörs för fler åtgärder för att stärka kulturskaparnas villkor.

Främjande av fristadsförfattare och konstnärer

Det finns i dag 24 fristäder i Sverige, dvs. kommuner eller regioner som är anslutna till det internationella nätverket ICORN (International Cities of Refuge Network). Antalet fristäder i Sverige ligger således på samma nivå som 2022 trots utmanande ekonomiska förutsättningar i kommuner och regioner. Sverige och Norge är de två länder i världen som har flest fristäder. Under 2023 fanns det 15 fristadsförfattare och konstnärer på plats i landet. Statens kulturråd har under 2023 fördelat 1,8 miljoner kronor i projektbidrag till insatser som har syftat till att uppmärksamma fristadsfrågor, stärka, utveckla och förankra det nationella fristadsarbetet i Sverige och ge möjlighet för fristadskonstnärer att fortsätta med det egna konstnärskapet samt delta i offentliga och konstnärliga sammanhang. Kulturrådet har även beviljat bidrag till en nationell samordnare av ICORN-fristäder i Sverige för att främja en utveckling av fristadssystemet.

Kulturella och kreativa branscher

I april 2024 överlämnade regeringen skrivelsen Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher (skr. 2023/24:111) till riksdagen. Skrivelsen har tagits fram mot bakgrund av bl.a. teknik- och branschutvecklingen samt de behov som finns på området. Strategin inbegriper en övergripande vision samt sex strategiska mål inom lika många prioriterade områden och är avsedd att gälla under en tioårsperiod, 2024–2033. Strategin är baserad på betänkandet Kreativa Sverige! Nationell strategi för främjande av hållbar utveckling för företag i kulturella och kreativa branscher (SOU 2022:44) som överlämnades till regeringen i augusti 2022 och som därefter remissbehandlats.

Konstnärlig frihet

Under Sveriges ordförandeskap i EU:s ministerråd lyftes på flera sätt frågan om konstnärlig frihet. I februari 2023 arrangerade ordförandeskapet konferensen Frihet att skapa, om konstnärlig frihet och kulturella och kreativa branscher. Konferensen samlade deltagare från hela Europa och även andra länder. Under det svenska ordförandeskapet antogs även rådsslutsatser om konstnärer på flykt. Det har handlat om nödresidens för konstnärer från områden drabbade av väpnade konflikter, men också om fristäder för konstnärer som lever under förtryck.

Under 2023 fördelade Statens kulturråd totalt ca 2,7 miljarder kronor i bidrag till kulturaktörer. Genom stödgivningen bidrar Statens kulturråd till stärkt konstnärlig frihet och främjar konstnärlig mångfald. Statens kulturråd har tagit fram ett kunskapsunderlag med analys av hinder och möjliggörare för breddad rekrytering i kultursektorn. Myndigheten har också arbetat med att stärka kompetensutvecklingen hos arbets- och referensgrupper för att motverka omedveten bias vid beslutsfattande. Statens kulturråd arbetar för att i internationella sammanhang främja kulturens roll för yttrandefrihet och demokratisering, exempelvis inom ramen för arbetet med Unescos konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar.

Inom ramen för myndighetens Sida-finansierade program för konstnärlig frihet har synergier skapats mellan kultur- och biståndspolitiska insatser. Antalet hotade konstnärer som inom programmet fått skydd och juridiskt stöd under 2023 har ökat. En stor del av det samlade stödet har gått till att stärka konstnärers möjligheter att vara verksamma i fristäder, där partner inom programmet har utvecklat befintliga och nya fristäder samt residens i ett flertal länder i det globala syd, och erbjudit rättsligt skydd.

För att stärka konstnärlig frihet har Statens kulturråd under flera år planerat det globala toppmötet 9th World Summit on Arts and Culture i samarbete med International Federation of Arts Councils and Culture Agencies (IFACCA). Världstoppmötet genomfördes i maj 2023, med 90 deltagande länder. Toppmötet har möjliggjort en nära dialog mellan centrala kulturpolitiska aktörer från olika delar av världen i en tid som präglas av geopolitiska förskjutningar.

Se även avsnitt 8 Konstnärers villkor och avsnitt 13 Film för arbetet med konstnärlig frihet.

Kulturlivets internationalisering och internationellt arbete

Statens kulturråd främjar på olika sätt internationellt utbyte och samarbete inom kulturområdet. Behovet av stöd till det s.k. mellanledet, dvs. professionella och i Sverige verksamma aktörer som företräder och presenterar professionella kulturutövare och deras verk, bedömdes vara fortsatt stort. Statens kulturråd har därför under 2023 infört projektbidrag till mellanledets aktörer för internationella insatser inom flera olika konstområden.

Genom uppdraget som nationell kontaktpunkt för EU-programmet Kreativa Europa främjar Statens kulturråd internationellt samarbete och utbyte. Myndighetens medfinansieringsstöd till projekt i Sverige främjar svensk medverkan i Kreativa Europa.

Statens kulturråd fördelar även bidrag till de utsända kulturrådens verksamhet. Med utgångspunkt i de kulturpolitiska målen arbetar de utsända kulturråden för att öka internationella samarbeten och utbyten inom olika kultursektorer. Omvärldsläget har under året påverkat kulturrådens verksamhet som på olika sätt behövt anpassas till säkerhetsläget i flera länder, inte minst i Ryssland och Turkiet. Det svenska ordförandeskapet i EU uppmärksammades av kulturråden på olika sätt, bl.a. genom satsningar på att visa upp svensk musik, konst och nycirkus.

Europeiska unionen

Statens kulturråd och Stiftelsen Svenska Filminstitutet följer årligen upp och redovisar utfallet av svenska ansökningar inom EU:s program Kreativa Europa. Den nuvarande programperioden inleddes 2021 och sträcker sig fram t.o.m. 2027. Som framgår av tabell 4.6 har antalet projekt med svensk medverkan ökat under 2023.

Tabell 4.6 Medel från EU:s program Kreativa Europa till projekt med svensk medverkan

	Antal projekt med svensk medverkan 2022	Beviljat belopp i euro	Antal projekt med svensk medverkan 2023	Beviljat belopp i euro
Delområde Kultur	19	1 671 829	56	3 377 180
Delområde MEDIA	91	5 129 748	102	4 535 749
Sektorsövergripande programområde	1	150 998	2	275 214
Totalt Kreativa Europa	111	6 952 575	160	8 188 143

Anm.: Uppgifterna inom delområde Kultur 2023 inkluderar inte stöden inom Culture Moves Europe p.g.a. att dessa uppgifter inte redovisas per månad.

Källa: Statens kulturråd.

Myndigheten för kulturanalys har i uppdrag att varje år redovisa en samlad uppföljning och analys av utfallet av svenska projekt med kulturanknytning som har beviljats stöd från EU:s struktur- och investeringsfonder 2021–2027. Under 2023 har de flesta programmen kommit igång och fattat beslut om EU-medel. Totalt beviljades 196 svenska projekt med kulturanknytning. Flest projekt med kulturanknytning finns inom landsbygdsprogrammet och lokalt ledd utveckling. Fördelningen av medel till svenska projekt med kulturanknytning framgår av tabell 4.7.

Tabell 4.7 Medel från EU:s struktur- och investeringsfonder till svenska projekt med kulturanknytning

Tusental kronor

	2019	2020	2021	2022	2023
Regionalfondsprogram	71 178	17 953	2 498	0	67 642
Nationellt regionalfondsprogram	0	16 358	25 949	0	0
Interreg	-	-	-	37 365	89 382
Socialfondsprogram	23 119	35 453	18 119	17 953	52 826
Landsbygdsprogram	-	-	14 150	22 835	24 218
Lokalt ledd utveckling	-	-	11 074	27 924	22 667
Totalt	94 297	69 764	71 790	106 077	256 735

Anm.: Myndigheten för kulturanalys har förändrat uppföljningen jämfört med tidigare redovisningar, därför finns inga jämförelsesiffror för landsbygdsprogrammet och lokalt ledd utveckling 2019–2020. Sedan 2022 redovisas pengar som gått till svenska parter inom Interreg och inte hela beviljade summan per projekt. Därför är medlen inte jämförbara med tidigare år.

Källa: Myndigheten för kulturanalys.

Nordiska ministerrådet

Ett nytt samarbetsprogram på kulturområdet för perioden 2025–2030 förbereddes under året. Programmet ska bidra till genomförandet av Vår vision 2030, som slår fast att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region 2030. Inspel och underlag inhämtades bl.a. från kultursektorn och från Kulturanalys Norden, ett nordiskt kunskapscentrum som leds av Myndigheten för kulturanalys.

Under året fattade kulturministrarna beslut om en ny period för Nordisk-baltiska mobilitetsprogrammet för kultur (2024–2026). Programmet, som riktar sig till nordiska och baltiska konstnärer och andra kulturaktörer, är väl etablerat och antalet

ansökningar ökande. Den nordiska tankesmedjan för tech och demokrati, som initierades av kulturministrarna 2022, presenterade sin rapport A Nordic approach to democratic debate in the age of Big Tech med rekommendationer för att skydda och stärka den digitala demokratin i Norden.

Sverige är under 2024 ordförande i Nordiska ministerrådet. På kulturområdet är prioriteringarna krisberedskap och läsfrämjande.

Europarådet

Europarådets styrkommitté för kultur, kulturarv och landskap (CDCPP) har under 2023 bl.a. antagit vägledande principer för en integrerad förvaltning till kultur, natur och landskap. Detta har sin grund i Europarådets arbete med mänskliga rättigheter och existerande konventioner.

Unesco

I frivilliga bidrag gav Sverige 2023, genom Svenska Unescorådets anslag, 500 000 kronor till arbetet med Haagkonventionen om skydd för kulturogendom i händelse av väpnad konflikt (1954).

Under 2023 har Sverige deltagit som observatör i Världsarvskommitténs årliga möte. Vidare har Sverige deltagit i mötet för världsarvskonventionens generalförsamling. Sverige har under året lämnat en periodisk rapportering för världsarven till Unesco.

Under 2020–2024 är Sverige medlem i den mellanstatliga kommittén för konventionen om trygghet av det immateriella kulturarvet. Under 2023 har Sverige särskilt drivit arbetet med en översyn av konventionens artikel 18. Bland annat arrangerades ett expertgruppsmöte i Stockholm. Översynen resulterade i rekommendationer, utifrån vilka beslut fattats vid statspartsmötet i juni 2024. Ändringarna förväntas förbättra förutsättningarna för civilsamhället att dela goda erfarenheter av att föra vidare immateriellt kulturarv samt att öka kunskapen om och intresset för konventionens register över goda metoder. Vid kommittémötet i Botswana i december 2023 antogs Sveriges förslag Nyckelharpanas nätverk till registret över goda metoder (Ku2022/00743, Ku2023/01038).

Statens kulturråd har under året inom ramen för Unescos konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar drivit för Sverige relevanta frågor, exempelvis att främja och stärka konstnärlig frihet globalt samt att stärka civilsamhällets medverkan i implementeringen av konventionen. Statens kulturråds arbete har bl.a. bidragit till att tydliggöra konstnärlig frihet på agendan inom Unescos fortsatta arbete.

Myndighetsöversyn

Under 2023 har regeringen vidtagit flera åtgärder för att se över myndighetsstrukturen och ompröva statlig verksamhet. Regeringen har bl.a. prövat fem möjliga myndighetsammanslagningar, i enlighet med vad som framgår av budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4). En av prövningarna gäller Konstnärsnämnden och Statens kulturråd. Myndigheterna har till regeringen redovisat bedömningar av för- och nackdelar med att myndigheternas uppgifter läggs samman (Ku2024/00280). Redovisningen har remitterats och beretts i Regeringskansliet.

4.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att den statliga bidragsgivningen till kultur i hela landet, kultur av och för fler, konstnärlig frihet och kulturlivets internationalisering, bidrar till att uppfylla de nationella kulturpolitiska målen. De verksamheter som finansieras genom bl.a. kultursamverkansmodellen har bidragit till att upprätthålla en kulturell infrastruktur i hela landet. Statens stöd till det civila samhällets verksamheter har kompletterat statens och övriga offentliga aktörers insatser på ett betydelsefullt sätt.

Regeringen noterar dock att utmaningar kvarstår vad gäller exempelvis tillgänglighet och därmed möjligheten att fullt ut kunna uppnå målet om allas möjlighet att delta i kulturlivet.

De nationella minoriteternas kultur, dvs. judars, romers, samers (som även är ett urfolk), sverigefinnars och tornedalingars språk och kultur är viktiga delar av kulturlivet i Sverige. Statens stöd har bidragit till att minoriteternas språk och kultur fortsatt stärkts.

De krisstöd som Statens kulturråd fördelat med anledning av covid-19-pandemin bedöms i stor utsträckning ha bidragit till att dämpa pandemins negativa effekter för kultursektorns olika aktörer. Sammantaget bedöms återstartsstödet i bred bemärkelse ha bidragit till att stärka samtliga konstområden.

Regeringen bedömer vidare att det statliga bidraget till scenkonstallianserna och centrumbildningarna möjliggjort kultur för och av fler genom att stärka konstnärernas arbetsmarknad och trygghetssystem. Fristadssystemet bedöms ha bidragit till att främja den konstnärliga friheten internationellt vilket regeringen bedömer vara särskilt eftersträvanvärt givet den geopolitiska utvecklingen i vårt närområde.

Regeringen bedömer att Statens kulturråds insatser under året har bidragit till att stärka och lyfta frågan om den konstnärliga friheten såväl nationellt som internationellt. Statens kulturråds arbete för att främja kulturlivets internationalisering bedöms bl.a. ha bidragit till nya arbetstillfällen, försäljning och att en internationell publik kan ta del av professionell kultur från Sverige.

Regeringen bedömer att arbetet som bedrivs inom ramen för internationella organisationer möjliggör för Sverige att lyfta viktiga frågor kopplade till konstnärlig frihet, yttrandefrihet, jämställdhet och mångfald, centrala för att uppfylla de nationella kulturpolitiska målen. Insatserna för främjande av fristadsförfattare och konstnärer har bidragit till att stärka den konstnärliga friheten med yttrandefriheten som grund.

4.5 Budgetförslag

4.5.1 1:1 Statens kulturråd

Tabell 4.8 Anslagsutveckling 1:1 Statens kulturråd

Tusental kronor

2023	Utfall	73 436	Anslagssparande	2 021
2024	Anslag	73 240 ¹	Utgiftsprognos	74 758
2025	Förslag	76 668		
2026	Beräknat	79 309 ²		
2027	Beräknat	80 860 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 77 647 tkr i 2025 års prisnivå.

³ Motsvarar 77 647 tkr i 2025 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens kulturråds förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.9 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 1:1 Statens kulturråd

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	73 240	73 240	73 240
Pris- och löneomräkning ²	1 928	3 537	5 038
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 500	2 532	2 582
<i>varav BP25³</i>	<i>1 500</i>	<i>3 000</i>	<i>3 000</i>
– Utvecklat uppdrag om läslistor	1 500	3 000	3 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	76 668	79 309	80 860

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2024. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2026–2027 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 1 500 000 kronor för 2025 för ett utvecklat uppdrag om läslistor. För 2026–2027 beräknas anslaget ökas med 3 000 000 kronor årligen för samma ändamål.

Regeringen föreslår att 76 668 000 kronor anvisas under anslaget 1:1 *Statens kulturråd* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 79 309 000 kronor respektive 80 860 000 kronor.

4.5.2 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete

Tabell 4.10 Anslagsutveckling 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete

Tusental kronor

2023	Utfall	488 158	Anslagssparande	53 923
2024	Anslag	469 082 ¹	Utgiftsprognos	461 440
2025	Förslag	454 582		
2026	Beräknat	454 582		
2027	Beräknat	312 582		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete. Anslaget får användas för utgifter för administration, uppföljning och genomförande av verksamheten.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.11 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	469 082	469 082	469 082
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-14 500	-14 500	-156 500
varav BP25	-9 500	-9 500	-9 500
– Förstärkning och förlängning av reformen Skapande skola	-14 500	-14 500	-14 500
– Kulturlivets internationalisering och Kreativa Europa	5 000	5 000	5 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	454 582	454 582	312 582

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 14 500 000 kronor årligen för 2025–2027 för omprioriteringar inom utgiftsområdet. Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär även att anslaget ökas med 5 000 000 kronor årligen för 2025–2027 för en satsning på kulturlivets internationalisering och kulturexport.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2025 till följd av att tidsbegränsade medel för bidrag till Sámi Giellagáldu upphör.

Regeringen föreslår att 454 582 000 kronor anvisas under anslaget 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 454 582 000 kronor respektive 312 582 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2025 för anslaget 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 236 000 000 kronor 2026–2028.

Skälen för regeringens förslag: För att möjliggöra att beslut kan fattas om fleråriga projekt och för en långsiktig planering inom ramen för bidrag till allmän kulturverksamhet och stöd för produktion av audiovisuella verk bör regeringen bemyndigas att under 2025 för anslaget 1:2 *Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 236 000 000 kronor 2026–2028.

Tabell 4.12 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete

Tusental kronor

	Utfall 2023	Prognos 2024	Förslag 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Ekonomiska åtaganden vid årets början	109 548	143 155	157 091			
Nya ekonomiska åtaganden	103 200	106 213	192 514			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-60 937	-92 277	-113 605	-178 866	-28 232	-28 902
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-8 656					
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	143 155	157 091	236 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	225 000	236 000	236 000			

4.5.3 1:3 Skapande skola

Tabell 4.13 Anslagsutveckling 1:3 Skapande skola

Tusental kronor

2023	Utfall	201 004	Anslagssparande	460
2024	Anslag	176 464 ¹	Utgiftsprognos	175 284
2025	Förslag	226 464		
2026	Beräknat	226 464		
2027	Beräknat	226 464		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Skapande skola för elever i förskoleklass, grundskola och motsvarande skolformer. Anslaget får även användas för statsbidrag till andra verksamheter som syftar till att stärka kultur i skolan. Anslaget får även användas för utgifter för administration, främjande, uppföljning och genomförande av verksamheten.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.14 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 1:3 Skapande skola

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	176 464	176 464	176 464
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	50 000	50 000	50 000
varav BP25	50 000	50 000	50 000
– Förstärkning och förlängning av reformen Skapande skola	50 000	50 000	50 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	226 464	226 464	226 464

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 50 000 000 kronor årligen för 2025–2027 för en förstärkning av bidraget till Skapande skola.

Regeringen föreslår att 226 464 000 kronor anvisas under anslaget 1:3 *Skapande skola* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 226 464 000 kronor respektive 226 464 000 kronor.

4.5.4 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet

Tabell 4.15 Anslagsutveckling 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet

Tusental kronor

2023	Utfall	45 088	Anslagssparande	-577
2024	Anslag	45 153 ¹	Utgiftsprognos	44 954
2025	Förslag	45 153		
2026	Beräknat	45 153		
2027	Beräknat	45 153		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet. Anslaget får även användas för utgifter för administration och genomförande av verksamheten.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.16 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	45 153	45 153	45 153
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	45 153	45 153	45 153

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 45 153 000 kronor anvisas under anslaget 1:4 *Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 45 153 000 kronor respektive 45 153 000 kronor.

4.5.5 1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler

Tabell 4.17 Anslagsutveckling 1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler

Tusental kronor

2023	Utfall	7 446	Anslagssparande	2 406
2024	Anslag	9 753 ¹	Utgiftsprognos	9 688
2025	Förslag	9 753		
2026	Beräknat	9 753		
2027	Beräknat	9 753		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till icke-statliga kulturlokaler för ändring, tillbyggnad och handikappanpassning av sådana lokaler.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.18 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	9 753	9 753	9 753
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	9 753	9 753	9 753

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 9 753 000 kronor anvisas under anslaget 1:5 *Stöd till icke-statliga kulturlokaler* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 9 753 000 kronor respektive 9 753 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2025 för anslaget 1:5 *Stöd till icke-statliga kulturlokaler* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 11 000 000 kronor 2026 och 2027.

Skälen för regeringens förslag: Projekt inom stödet till icke-statliga kulturlokaler kan sträcka sig över flera år. Stöd betalas ut när projekten är avslutade. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2025 för anslaget 1:5 *Stöd till icke-statliga kulturlokaler* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 11 000 000 kronor 2026 och 2027.

Tabell 4.19 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:5 Stöd till icke-statliga kulturlokaler

Tusental kronor	Utfall 2023	Prognos 2024	Förslag 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027
Ekonomiska åtaganden vid årets början	8 035	10 338	11 000		
Nya ekonomiska åtaganden	5 684	4 150	6 850		
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-3 381	-3 488	-6 850	-6 800	-4 200
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	10 338	11 000	11 000		
Beslutat/föreslaget bemyndigande	11 000	11 000	11 000		

4.5.6 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet

Tabell 4.20 Anslagsutveckling 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet

Tusental kronor				
2023	Utfall	1 700 800	Anslagssparande	135
2024	Anslag	1 704 455 ¹	Utgiftsprognos	1 692 909
2025	Förslag	1 689 455		
2026	Beräknat	1 693 255		
2027	Beräknat	1 663 255		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till regionala och lokala kulturverksamheter inom följande områden:

- professionell teater-, dans- och musikverksamhet,
- museiverksamhet och museernas kulturmiljöarbete,
- bibliotek-, läs- och litteraturfrämjande verksamhet,
- professionell bild- och formverksamhet,
- regional enskild arkivverksamhet,
- filmkulturell verksamhet, och
- främjande av hemslöjd.

Anslaget får användas för utgifter för tidsbegränsade utvecklingsinsatser samt för bidrag till det civila samhället och de professionella kulturskaparnas medverkan i arbetet med att ta fram och genomföra regionala kulturplaner. Anslaget får även

användas för Kungl. bibliotekets genomförande av det samlade ansvaret för statens stöd och samordning inom biblioteksväsendet. Anslaget får även användas för kvalitetsstärkande insatser inom scenkonstområdet samt för Statens kulturråds arbete med bedömning, uppföljning och främjande inom ramen för kultursamverkansmodellen.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.21 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	1 704 455	1 704 455	1 704 455
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-15 000	-11 200	-41 200
varav BP25	-20 000	-20 000	-20 000
– Magasinlokaler för den nationella fordonssamlingen	-6 000	-6 000	-6 000
– Förstärkning och förlängning av reformen Skapande skola	-13 500	-13 500	-13 500
– Fortsatt förstärkning för Isof:s och Sametingets språkcentrum	-500	-500	-500
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 689 455	1 693 255	1 663 255

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 20 000 000 kronor årligen för 2025–2027 för omprioriteringar på statens budget.

Tidigare beslutade och aviserade reformer innebär att anslaget ökas med 5 000 000 kronor för 2025 i syfte att delvis kompensera för att anslaget fr.o.m. 2024 inte längre pris- och löneomräknas.

Regeringen föreslår att 1 689 455 000 kronor anvisas under anslaget 1:6 *Bidrag till regional kulturverksamhet* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 1 693 255 000 kronor respektive 1 663 255 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2025 för anslaget 1:6 *Bidrag till regional kulturverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 60 000 000 kronor 2026 och 2027.

Skälen för regeringens förslag: För att möjliggöra långsiktig planering inom ramen för stöd till regional kulturverksamhet bör regeringen bemyndigas att under 2025 för anslaget 1:6 *Bidrag till regional kulturverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 60 000 000 kronor 2026 och 2027.

Tabell 4.22 Beställningsbemyndigande för anslaget 1:6 Bidrag till regional kulturverksamhet

Tusental kronor

	Utfall 2023	Prognos 2024	Förslag 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027
Ekonomiska åtaganden vid årets början			4 000		
Nya ekonomiska åtaganden		4 000	60 000		
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden			-4 000	-40 000	-20 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut		4 000	60 000		
Beslutat/förslaget bemyndigande	45 000	45 000	60 000		

4.5.7 1:7 Myndigheten för kulturanalys

Tabell 4.23 Anslagsutveckling 1:7 Myndigheten för kulturanalys

Tusental kronor

2023	Utfall	18 693	Anslagssparande	519
2024	Anslag	19 412 ¹	Utgiftsprognos	19 798
2025	Förslag	20 318		
2026	Beräknat	20 791 ²		
2027	Beräknat	21 138 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.² Motsvarar 20 318 tkr i 2025 års prisnivå.³ Motsvarar 20 318 tkr i 2025 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för kulturanalys förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för forsknings- och utvecklingsinsatser.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 4.24 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 1:7 Myndigheten för kulturanalys

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	19 412	19 412	19 412
Pris- och löneomräkning ²	906	1 379	1 726
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	20 318	20 791	21 138

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2024. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2026–2027 är preliminär.

Regeringen föreslår att 20 318 000 kronor anvisas under anslaget 1:7 *Myndigheten för kulturanalys* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 20 791 000 kronor respektive 21 138 000 kronor.

5 Teater, dans och musik

5.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen beslutat för den nationella kulturpolitiken.

5.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom teater, dans och musik utgår från följande bedömningsgrunder:

- besöks- och intäktsutveckling,
- insatser för att nå bredare målgrupper samt tillgänglighetsarbete i publik verksamhet,
- konstnärlig frihet, och
- internationellt utbyte och samverkan.

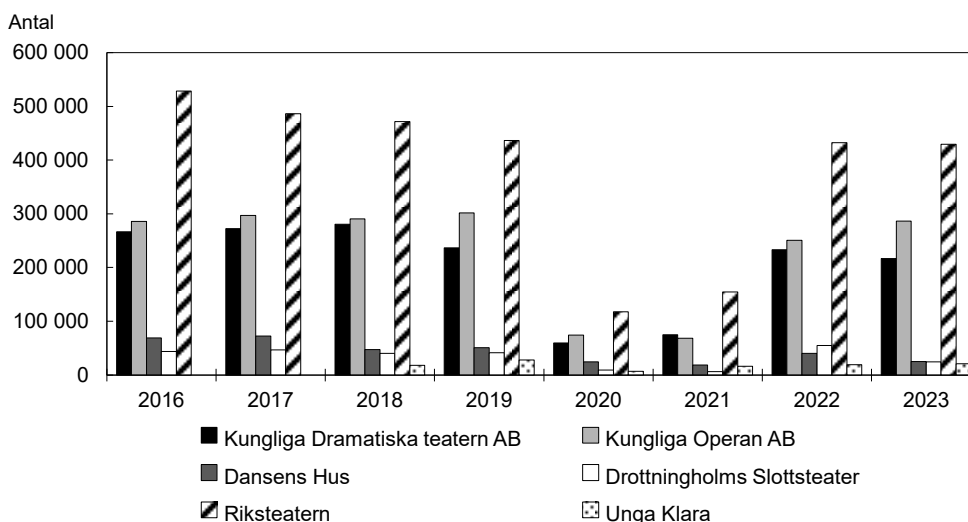
De gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet: barns och ungas tillgång till kultur, jämställdhet, tillgänglighet och konstnärlig förnyelse och utveckling av verksamheten är samtliga relevanta och ingår i resultatredovisningen.

5.3 Resultatredovisning

Publiken är tillbaka men pandemins effekter dröjer kvar och det ekonomiska läget är svårt

Besöksiffror och försäljningsintäkter visar att publiken är tillbaka efter covid-19-pandemin. År 2023 utgjorde det första hela spelåret sedan 2019 och de restriktioner som följde av pandemin åren därpå.

Under 2023 utmanades kulturlivet i stället av det samhällsekonomiska läget samt av hushållens minskade köpkraft. I kombination med kvardröjande effekter av pandemin har detta försvårat för scenkonstaktörerna. Riksteatern har i rapporten *Svenskarna och Scenkonsten 2024* visat att det finns ett starkt intresse hos publiken att ta del av mer scenkonst, men att det främsta hindret är publikens egna ekonomi.

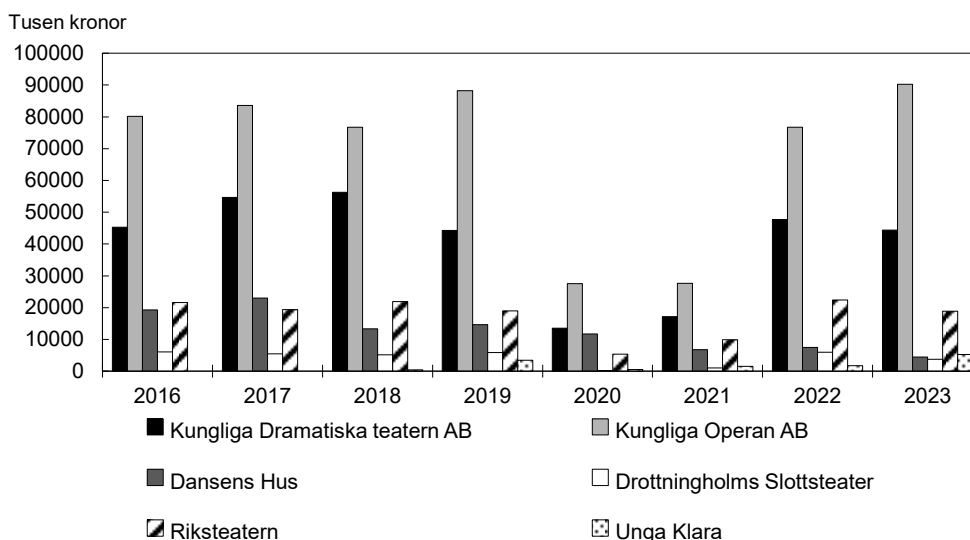
Diagram 5.1 Antal besökare

Anm.: Unga Klara finns med fr.o.m. 2018 då de blev nationell institution. Antal besökare för Drottningholms Slottsteater inkluderar visningar. Könsuppdelad statistik saknas.

Källa: Kulturinstitutionernas årsredovisningar

Kungliga Operan (Operan) firade sitt 250-årsjubileum med ett både konstnärligt och publikmässigt framgångsrikt år. Den genomsnittliga beläggningen ökade med 13 procent jämfört med föregående år och publikantalet är i linje med deras rekordår före pandemin. Också Kungliga Dramatiska Teatern (Dramaten) och Unga Klara ökade sin publik. Riksteaterns publiksiffror minskade något jämfört med föregående år, och är inte helt i nivå med åren före pandemin. På grund av det ekonomiska läget har Riksteaterns föreställningar minskat i antal, men detta har delvis kompenseras genom ökad beläggning. Den minskade publiken för Dansens Hus beror på att de ordinarie lokalerna i Stockholm är stängda för renovering. Föreställningsverksamheten sker i stället på Elverket och andra scener.

Digitala visningar fick ett tydligt uppsving under pandemin och intresset för scenkonstinstitutionernas digitala utbud har fortsatt. Till exempel hade Operan 458 000 digitala besökare och Drottningholms slottsteater, med begränsade möjligheter att ta emot publik i det världsarvsklassade teaterhuset, hade en digital publik om 206 000 personer.

Diagram 5.2 Nationella scenkonstinstitutioners biljettintäkter (inkl. gager)

Anm.: Unga Klara finns med fr.o.m. 2018 då de blev nationell institution.

Källa: Kulturinstitutionernas årsredovisningar.

För de större institutionerna har gager och biljettintäkter återhämtat sig till nivåerna åren före pandemin. Riksteatern har producerat föreställningar för mindre scenrum för att möta de mindre orternas efterfrågan, vilket resulterat i något lägre intäkter. Även Dansens Hus verksamhet har skett på mindre scener.

Vissa effekter av pandemin kvarstår, såsom kortare framförhållning hos publik och arrangörer. Arrangörer utanför Sverige köper in färre turnerande dansföreställningar än tidigare och skolorna har enligt scenkonstinstitutionerna sämre möjlighet att ta emot barnföreställningar.

Statens musikverks arkiv- och biblioteksverksamhet har återhämtat sig efter pandemin och myndigheten arbetar löpande med att tillgängliggöra fler samlingar och tjänster digitalt. Antal utlån och besök har minskat något vilket kan bero på att mycket material tillgängliggörs och tas del av digitalt.

Angelägen och tillgänglig scenkonst

De nationella scenkonstinstitutionerna verkar aktivt för att nå nya målgrupper. Institutionerna verkar både i och utanför sina hus, i närområdet och på turné, för att introducera ny publik till teater, musik, opera och dans. Operans deltagande i kulturnatten i Stockholm och samarbete med Parkteatern, är exempel som når en bred allmänhet. Operan har också kunnat konstatera att deras publik under 2023 var yngre än någonsin, och att var femte besökare var sällan- eller förstagångsbesökare.

Dramaten har under året öppnat upp huset och verksamheten på fler sätt än teaterföreställningar. Genom Dramaten Doc har man t.ex. arbetat med gestaltade läsningar om aktuella händelser i världen och på så sätt gett plats för samtal och möten med konstnärer från konflikttrubbade områden. I samarbete med bl.a. Riksteatern har Dramatens produktioner också kunnat turnera. Det digitala utbudet kan vara ett sätt att nå och introducera nya besökare.

Myndigheten för kulturanalys konstaterar i sin rapport Kulturvanor i storstäderna (Kulturfakta 2024:1) att storstadsbor går på teater och konserter i större utsträckning än genomsnittet för Sverige som helhet. Riksteaterns föreställningar för mindre scenrum har gynnat den geografiska spridningen, men resulterat i mindre intäkter.

Statens kulturråd har bidragit till att främja allas tillgång till kultur genom att ställa krav på bidragsmottagare att tillgängliggöra sin verksamhet för personer med funktionsnedsättning.

Olika insatser hos scenkonstinstitutionerna har bidragit till att öka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättningar. Dramaten har tillsammans med Statens fastighetsverk fortsatt arbetet med att förbättra husets tillgänglighet t.ex. genom installation av en hydraulhiss i Dramatens trappa. Med hjälp av digital syntolkning erbjuds fler tillfällen för syntolkning. Dramatens textade föreställningar har nästan tredubblats sedan 2019.

Ett annat exempel är Drottningholms Slottsteater som arrangerat operakollo för barn och unga med funktionsnedsättning. Unga Klara och Riksteatern Crea samproducerade skolföreställningen Oscar, om ett dövt barns uppväxt präglad av missbruk.

Stöd som stärker konstnärlig frihet

Statens kulturråd har under 2023 fördelat totalt ca 245 miljoner kronor till den fria scenkonsten inom ramen för anslaget 2:2 *Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål*. Statens kulturråd säkerställer konstnärlig frihet i bidragsgivningen genom att använda sig av sakkunnigrupper vid bedömning av ansökningar och beslut om bidrag. Under 2023 har myndigheten fortsatt sitt arbete med att tydliggöra den konstnärliga friheten i bidragsgivningen. Fokus har varit på att förebygga eventuell diskriminering. Konkurrensen om projektbidrag till scenkonst var mycket hård. Mellan 2022 och 2023 noterar Statens kulturråd 48 procent fler ansökningar inom dans och cirkus och 30 procent fler inom teater och musikdramatik.

Barns och ungas tillgång till scenkonst

Dramatens produktioner för barn och unga utgjorde en fjärdedel av institutionens totala produktion under året. Samarbete med skolor, genom att bl.a. arrangera lärarträffar och skolbesök är en viktig del av verksamheten.

Av Operans besökare är 16 procent barn-, familj- och ungdomspublik. Operans barnverksamhet når till största del en förstagångspublik. Den pedagogiska verksamheten ökade kraftigt under 2023.

Riksteatern upplever att allt färre skolor har möjlighet att ta emot eller betala för scenkonst. Skolföreställningar har svårt att få tillgång till stora spelrum. Klassrumsföreställningar ger lägre publiksiffror men resulterar i en ökad spridning till mindre skolor på fler orter.

Unga Klara har uppdraget att vara den ledande nationella teaterscenen för barn och unga i Sverige. Under 2023 har teatern bl.a. utforskat hur barnperspektivet kan fördjupas i verksamheten och arbetat pedagogiskt för ökad kunskap om barns och ungas möte med scenkonsten.

Nära hälften (45 procent) av de som beviljades verksamhetsbidrag till det fria kulturlivet inom teater och musikdramatik från Statens kulturråd har barn och unga som huvudsaklig målgrupp.

Internationellt utbyte främjar konstnärlig utveckling

Internationellt samarbete är ett långsiktigt arbete. Drottningholms slottsteater spelade i samarbete med Chateau Versailles Spectacles Mozart-Da-Ponte-trilogi på Opera Royal i Versailles. Riksteatern Creas medverkan i EU-projektet International Sign har

resulterat i tre internationella samproduktioner och flera planerade samarbeten. Unga Klara har beviljats medel från Svenska Institutets program Creative Force som möjliggjort bl.a. samarbete med aktörer i Turkiet.

Flera svenska produktioner har haft internationella framgångar. Riksteatern och Dramatens samproduktion #jeanne har spelat på flera platser i Sverige men också vunnit Grand Prix i Belgrade International Theatre Festival (BITEF).

Statens musikverk har via Elektronmusikstudion upplåtit sin studioverksamhet till 101 gästtonsättare, vilket motsvarar ungefär samma nivå som innan pandemin.

Statens kulturråds stöd till aktörer inom teater, dans och musik har möjliggjort genomförande av internationella samarbeten och turnéer. Svenska ensembler har turnerat utomlands, vilket har gett arbetstillfällen och förlängt spelperioder. Det ekonomiska läget i kombination med ökade omvärldspolitiska spänningar och krig har delvis försvårat det internationella utbytet.

5.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att publiken har hittat tillbaka till scenerna runt om i landet och att de statliga insatserna har bidragit till att scenkonstens aktörer kunnat bedriva ett aktivt arbete för att nå nya målgrupper. Regeringen ser det samtidigt som positivt att digitala plattformar fortsatt att utgöra ett komplement för att tillgängliggöra scenkonst för fler.

Statens kulturråds bidrag till den fria scenkonsten inom ramen för anslaget 2:2 *Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål* har bidragit till att stärka konstnärlig frihet och utveckling då det möjliggjort skapande av konst och kultur som erbjudits men inte enbart varit beroende av marknaden. Myndigheten har stärkt kompetensen i sina sakkunniggrupper, vilket har minskat risken för omedveten bias vid beslutsfattande.

Regeringen ser positivt på det utvecklingsarbete som skett på institutionerna för att tillgängliggöra och säkra scenkonstupplevelser för barn och unga i hela landet eftersom det är en prioriterad fråga för regeringen.

Regeringen bedömer att de statliga insatserna på scenkonstområdet har bidragit till en utveckling och mångfald av konstnärliga uttryck som främjar förnyelse och utveckling av verksamheterna. Regeringen bedömer vidare att verksamheternas internationella utbyte och samarbete bidragit till att stärka den konstnärliga utvecklingen och är viktigt för svenska konstnärers arbetstillfällen och institutionernas kompetensförsörjning. För många kulturinstitutioner och inte minst för aktörer inom den fria scenkonsten, är den internationella arbetsmarknaden avgörande.

5.5 Budgetförslag

5.5.1 2:1 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner

Tabell 5.1 Anslagsutveckling 2:1 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner

Tusental kronor

2023	Utfall	1 131 287	Anslagssparande	
2024	Anslag	1 126 544 ¹	Utgiftsprognos	1 126 544
2025	Förslag	1 134 044		
2026	Beräknat	1 145 044		
2027	Beräknat	1 130 044		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Kungliga Operan AB, Kungliga Dramatiska teatern AB, Riksteatern (ideell förening), Stiftelsen Dansens hus, Stiftelsen Drottningholms Slottsteater, Unga Klara och Voksenåsen AS. Anslaget får även användas för kvalitetsstärkande insatser inom scenkonstområdet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.2 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 2:1 Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	1 119 544	1 119 544	1 119 544
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	14 500	25 500	10 500
<i>varav BP25</i>	<i>14 500</i>	<i>25 500</i>	<i>10 500</i>
– <i>Kompensation för renovering av Kungliga Operan AB</i>	<i>10 000</i>	<i>21 000</i>	<i>6 000</i>
– <i>Kostnadshyresfastigheter: Kungliga Dramatiska Teatern AB</i>	<i>4 500</i>	<i>4 500</i>	<i>4 500</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 134 044	1 145 044	1 130 044

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 10 000 000 kronor för 2025 för Operans deltagande i projektering och för projektledning och flytt av verksamheten med anledning av renovering. För 2026 och 2027 beräknas anslaget ökas med 21 000 000 kronor respektive 6 000 000 kronor för samma ändamål. Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär även att anslaget ökas med 4 500 000 kronor fr.o.m. 2025 för Dramatens ökade hyreskostnader.

Regeringen föreslår att 1 134 044 000 kronor anvisas under anslaget 2:1 *Bidrag till vissa scenkonstinstitutioner* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 1 145 044 000 kronor respektive 1 130 044 000 kronor.

Tabell 5.3 Sammanställning av medelstillelningen 2024 och 2025 till Operan, Dramaten, Riksteatern, Dansens hus, Drottningholms slottsteater, Unga Klara och Voksenåsen

Tusental kronor		
	2024 ¹	2025 ²
Operan	513 752	516 752
Dramaten	255 215	259 715
Riksteatern	290 666	290 666
Unga Klara	15 667	15 667
Dansens hus	25 238	25 238
Drottningholms slottsteater	14 803	14 803
Voksenåsen	11 203	11 203
Totalt	1 126 544	1 134 044

¹ Inklusive beslut om förändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Medelstillelningen för 2025 är preliminär.

Lån till Kungliga Operan AB

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2025 besluta att Kungliga Operan AB får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar som följer av renovering och ombyggnad av operahuset som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 130 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Kungliga Operan AB (Operan) har tidigare getts möjlighet att ta upp lån för investeringar i nya verkstäder och repetitionslokaler och investeringar i teknik i operahuset. Ytterligare investeringar kan behöva göras på grund av att Operan inte fullt ut kan nyttja operahuset när Statens fastighetsverk genomför större underhållsåtgärder. Regeringen bör mot denna bakgrund bemyndigas att för 2025 besluta att Operan får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 130 000 000 kronor.

Tabell 5.4 Ram för statlig utlåning

Tusental kronor					
Utgifts- område	Ändamål	Ram 2023 ¹	Utlåning 2023-12-31	Ram 2024 ¹	Förslag 2025
17	Kungliga Operan AB		88 150	130 000	130 000
	Summa		88 150	130 000	130 000

¹ Ramar för 2023 och 2024 redovisas exklusive beslutade och föreslagna ändringar som lämnats i propositioner om ändringar i statens budget.

5.5.2 2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål

Tabell 5.5 Anslagsutveckling 2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål

Tusental kronor

2023	Utfall	251 613	Anslagssparande	1
2024	Anslag	249 098 ¹	Utgiftsprognos	247 433
2025	Förslag	249 098		
2026	Beräknat	249 098		
2027	Beräknat	249 098		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till det fria kulturlivet, arrangörer, fonogramverksamhet och vissa andra aktörer av kulturpolitiskt intresse inom teater, dans och musik. Anslaget får även användas för utgifter för administration och genomförande av verksamheten.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.6 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	249 098	249 098	249 098
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	249 098	249 098	249 098

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 249 098 000 kronor anvisas under anslaget 2:2 *Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 249 098 000 kronor respektive 249 098 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2025 för anslaget 2:2 *Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 183 000 000 kronor 2026.

Skälen för regeringens förslag: Inom anslaget beviljas bidrag till den fria scenkonsten samt fonogramstöd. För att skapa goda planeringsförutsättningar för de fria grupperna bör beslut om bidrag kunna fattas som medför utgifter för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2025 för anslaget 2:2 *Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 183 000 000 kronor 2026.

Tabell 5.7 Beställningsbemyndigande för anslaget 2:2 Bidrag till vissa teater-, dans- och musikändamål

Tusental kronor

	Utfall 2023	Prognos 2024	Förslag 2025	Beräknat 2026
Ekonomiska åtaganden vid årets början	170 126	170 256	148 000	
Nya ekonomiska åtaganden	170 256	148 000	183 000	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-170 126	-170 256	-148 000	-183 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	170 256	148 000	183 000	
Beslutat/föreslaget bemyndigande	183 000	183 000	183 000	

5.5.3 2:3 Statens musikverk

Tabell 5.8 Anslagsutveckling 2:3 Statens musikverk

Tusental kronor

2023	Utfall	100 289	Anslagssparande	-1 104
2024	Anslag	101 716 ¹	Utgiftsprognos	101 361
2025	Förslag	105 775		
2026	Beräknat	108 311 ²		
2027	Beräknat	108 925 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.² Motsvarar 105 775 tkr i 2025 års prisnivå.³ Motsvarar 104 736 tkr i 2025 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens musikverks förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter som uppkommer till följd av att Stiftelsen Svenska rikskonserter avvecklas, så som pensionskostnader som regleras retroaktivt.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 5.9 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 2:3 Statens musikverk

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	101 716	101 716	101 716
Pris- och löneomräkning ²	4 059	6 595	8 290
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			-1 081
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	105 775	108 311	108 925

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2024. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2026–2027 är preliminär.

Regeringen föreslår att 105 775 000 kronor anvisas under anslaget 2:3 *Statens musikverk* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 108 311 000 kronor respektive 108 925 000 kronor.

Tabell 5.10 Sammanställning över avgiftsintäkter till Statens musikverk

Tusental kronor

	Utfall 2023	Prognos 2024	Beräknat 2025
Totala intäkter avgiftsbelagd verksamhet	4 269	4 303	4 250

Källa: Statens musikverk.

6 Litteraturen, läsandet och språket

6.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen beslutat för den nationella kulturpolitiken, politiken för litteratur- och läsfrämjande och den nationella språkpolitiken.

6.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom litteraturen, läsandet och språket utgår från följande bedömningsgrunder:

- utbud och tillgänglighet till biblioteksverksamhet i hela landet med utgångspunkt i bl.a. bibliotekslagen (2013:801),
- fördelning av statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter, bibliotek och läsfrämjande,
- insatser för att främja mångfald, kvalitet och fördjupning i utgivningen av litteratur och kulturtidskrifter,
- utveckling av läsvanor hos befolkningen,
- insatser för att främja ett ökat läsande genom främjandeinsatser, bidragsgivning, produktion, utlåning och distribution av litteratur och medier för alla oavsett bakgrund och förutsättningar, och
- insatser för att främja klarspråksarbete och terminologiarbete inom den offentliga förvaltningen och insatser för att främja den enskildes tillgång till språk med utgångspunkt i språklagen (2009:600).

I de delar av avsnittet som rör språkfrämjande verksamhet, biblioteksverksamhet och läsfrämjande görs bedömningen utifrån resultat relaterade till den, för kulturområdet gemensamma bedömningsgrunden, tillgänglighet. När det gäller de övriga gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet (se avsnitt 3.5) redovisas uppgifter om jämställdhet och insatser kopplade till barn och unga.

6.3 Resultatredovisning

Utbud av och tillgänglighet till bibliotek, litteratur och läsning

Ett starkt biblioteksväsende med vissa utmaningar

Biblioteken har en central betydelse för att tillgängliggöra kultur och litteratur och för att främja ökad läsförmåga, särskilt i områden där utanförskapet är stort, i mindre kommuner och i glesbygd. Under 2023 gjorde drygt 3,6 miljoner personer minst ett lån på ett offentligt bibliotek, vilket är en ökning med fyra procent jämfört med året innan. En fjärdedel av låntagarna var under 18 år. Andelen kvinnor som gjort minst ett lån ligger på ungefär 63 procent på de offentligt finansierade biblioteken sammanlagt. Enligt Sveriges officiella biblioteksstatistik 2023 har den initiala utlåningen (första gången något lånas) på folkbiblioteken ökat med 3 procent jämfört med föregående år.

Statens kulturråd har under 2023 fördelat drygt 35 miljoner kronor till 266 kommuner i inköpsstöd av litteratur till folk- och skolbibliotek. Detta är den högsta summan

hittills som fördelats inom ramen för detta stöd, vilket har bidragit till att tillgången till litteratur ökat i kommunernas folk- och skolbibliotek.

Av rapporten Folkbibliotekens framtida behov av statliga stöd (Kulturrådet 2023) framgår att satsningen Stärkta bibliotek, som pågick 2018–2023, har bidragit till att folkbiblioteken ökat utbudet och tillgängligheten i hela landet. Satsningen har inneburit stärkt folkbiblioteksverksamhet, även om utvecklingstakten skiljer sig åt mellan landets 290 kommuner. Statsbidraget har möjliggjort åtgärder som annars inte vore genomförbara. Större kommuner och storstäder lyfter exempelvis fram behov av profilering av biblioteksverksamhet vad gäller olika stadsdelar och områden, innovation och gemensamma kvalitetskriterier. Små kommuner lyfter oftare fram behov av stöd för att klara uppdragen. Genom Läsfrämjandelyft för folkbibliotekarier har Statens kulturråd också påbörjat en utveckling av en infrastruktur för kompetensutvecklande insatser genom bred samverkan. De olika insatserna har bidragit till att stärka likvärdigheten bland folkbibliotek och läsfrämjande insatser, som riktas till framför allt barn och unga.

Kungl. biblioteket redovisar i rapporten Från etablering till förvaltning och utveckling av resursbiblioteken (Kungl. biblioteket 2024) att uppdraget om nationella minoriteters resursbibliotek för respektive språkgrupp och för landets kommuner under året har bidragit till utveckling och drift av resursbiblioteken. Därutöver har arbetet med nationella digitala bibliotekstjänster för att stötta läsfrämjande och medieförsörjning på de nationella minoritetsspråken utvecklats. Samtliga resursbibliotek har nu verksamhet i gång.

Utbudet av tillgänglighetsanpassad litteratur ökar

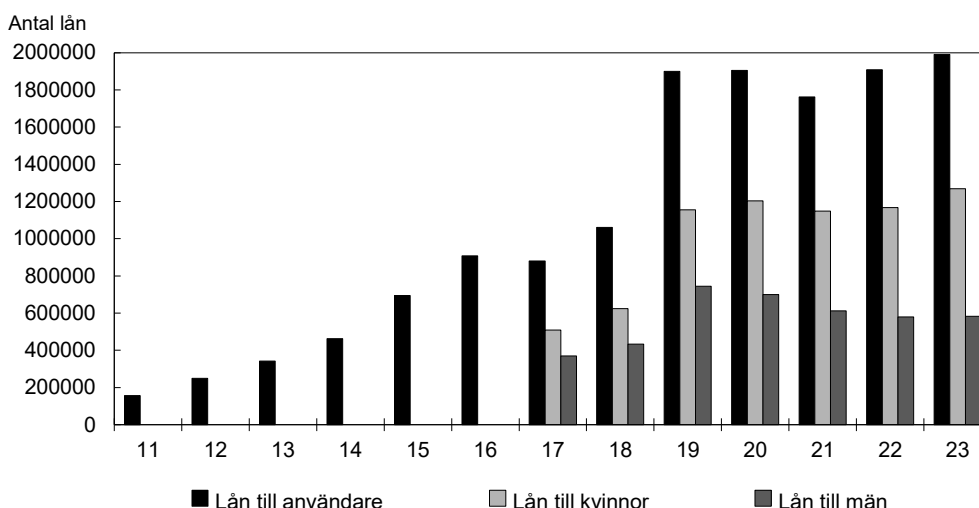
Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) tillgänglighetsanpassar litteratur i olika format utifrån läsarens behov. Litteraturen tillgängliggörs efter förslag från läsare och MTM:s bibliotekarier. Under 2023 har antalet förslag på inläsningar av talböcker ökat med tolv procent jämfört med föregående år, samtidigt som nästan en tredjedel av förslagen avslås. Ökningen av förslag på inläsningar kan förklaras av att de fysiska biblioteksbesöken ökat efter pandemin och att många väljer att lämna sina förslag i samband med dessa.

Tabell 6.1 Utbudet av tillgänglighetsanpassad litteratur

Antal	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Samlat utbud av titlar i Legimus	135 200	139 100	139 700	138 642	142 452	145 733	162 405	166 068
Produktion av punktskriftsböcker	1 154	520	842	871	728	690	750	776
Produktion av talböcker	2 311	2 222	2 254	2 039	2 114	1 985	1 947	1 978
Förvärv av talböcker	868	1 017	618	303	150	138	115	145
Utgivning lättläst	26	20	25	8	11	15	15	15

Källa: Myndigheten för tillgängliga medier.

Antalet lån i det digitala biblioteket Legimus har under 2023 ökat med fyra procent jämfört med föregående år.

Diagram 6.1 Antal digitala lån av talböcker, e-textböcker och teckenspråkig litteratur

Källa: Myndigheten för tillgängliga medier.

Skillnaden mellan antalet digitala lån gjorda av kvinnor respektive män följer i stort sett utvecklingen av antalet registrerade användare i Legimus (se diagram 6.1). Denna trend stämmer med den allmänna utvecklingen i samhället, där kvinnor läser mer än män oavsett form för läsning, vilket bl.a. framgår av rapporten *Svenskarna och internet 2023* (Internetstiftelsen 2023).

Bidragsgivning till litteratur, kulturtidskrifter, bibliotek och läsfrämjande

Under 2023 beviljade Statens kulturråd ca 281 miljoner kronor i bidrag till litteratur, kulturtidskrifter, bibliotek och läsfrämjande. Av tabell 6.2 framgår fördelning av stöd inom området.

Tabell 6.2 Bidrag till litteratur, kulturtidskrifter, bibliotek och läsfrämjande (beviljade medel)

	2019	2020	2021	2022	2023
ALMA, Litteraturpriset till Astrid Lindgrens minne (tkr)	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Bokstart (tkr)	9 257	10 069	11 303	15 691	17 500
Litteraturstöd (efterhandsstöd till litteratur) (tkr)	36 655	47 893	52 290	52 545	53 432
Antal inkomna ansökningar	2 110	2 024	1 978	2 109	2 087
varav beviljade ansökningar	771	791	840	852	846
Inköpsstöd till folk- och skolbibliotek (tkr)	24 310	24 000	34 000	35 360	35 200
Antal inkomna ansökningar	237	242	271	267	264
varav beviljade ansökningar	236	237	256	266	263
Internationellt litteratursamarbete (projektbidrag och översättningsstöd) (tkr)	8 798	8 700	10 032	11 395	10 614

	2019	2020	2021	2022	2023
Kulturtidskrifter (stöd till produktion och spridning) (tkr)	50 580	27 752	28 567	29 337	29 779
Läs- och litteraturfrämjandebidrag (tkr)	16 187	22 699	22 002	23 184	24 524
Antal inkomna ansökningar	215	237	192	232	361
varav beviljade ansökningar	119	154	126	147	201
Stärkta bibliotek (tkr)	220 000	220 400	149 037	151 500	73 000
Antal inkomna ansökningar	367	407	258	244	231
varav beviljade ansökningar	331	363	252	241	213
Planerad utgivning (tkr)	1 260	1 540	1 919	3 304¹	4 659
Fristadsprogrammet (tkr)	1 886	1 920	1 901	2 243	1 842
TOTALT (tkr)	373 933	369 973	316 052	355 725	282 577

¹ Inklusive planerad utgivning för nationella minoriteters litteratur.

Källa: Statens kulturråd.

Läs- och litteraturfrämjande insatser

Under 2023 har antal sökande av bidraget till läs- och litteraturfrämjande insatser ökat. Ökningen 2023 kan främst härledas till att fler kommuner än tidigare sökt bidraget. Sveriges läsambassadör har under året genomfört insatser för att synliggöra ungdomars läsning, ungdomsbokens och modersmålets betydelse och flerspråkighet i litteratur och samhälle.

Genom samverkansprojektet Bokstart har Statens kulturråd under året bidragit till att böcker, läsning och andra språkstimulerande aktiviteter tagit plats, förutom på folkbibliotek, även inom barnhälsovård, förskola och öppen förskola.

Statens kulturråd har inom ramen för sitt arbete med att främja internationell spridning av svensk litteratur och dramatik samt internationellt utbyte bidragit till att 227 böcker av 167 författare översatts till 42 språk under 2023. Det är en minskning jämfört med året innan, eftersom antalet ansökningar var något lägre. Under 2023 har 101 översättare beviljats bidrag till 120 yrkesrelaterade projekt på 23 språk, vilket är en ökning med 76 procent jämfört med 2022. Kulturrådet beviljade översättningsstöd till totalt 673 upphovs personer under 2023, varav 70 procent var kvinnor och 30 procent män.

Stöd till utgivning av litteratur och kulturtidskrifter – för stärkt kvalitetslitteratur

Statens kulturråd har fördelat 53,4 miljoner kronor i litteraturstöd under året. Förlag som beviljas litteraturstöd beviljas även distributionsstöd vilket innebär att de litteraturstödda titlarna mottas av 286 huvudbibliotek över hela landet. Litteraturstödet bidrar till att främja mångfald och kvalitet i utgivning och har tilldelats både barn- och ungdomslitteratur, bildverk och serier, facklitteratur och skönlitteratur. Stödet ger också möjlighet för förlag att ge ut litteratur från mindre företrädda språk och att introducera nya författarskap för en svensk publik. Vidare har Statens kulturråd fördelat 29,7 miljoner kronor till 96 kulturtidskrifter för både produktion och spridning. Stödet har betydelse för fördjupad diskussion och bevakning inom olika konstområden.

Sjunkande läsning och försämrad läsförmåga bland unga

Många undersökningar visar på minskande läsning och försämrad läsförmåga bland unga. Den internationella studien Programme for International Student Assessment (PISA), som undersöker bl.a. 15-åringars kunskaper i läsförståelse och senast genomfördes 2022, visar att 24 procent av eleverna inte når upp till nivå 2 i läsförståelse, dvs. den nivå som enligt PISA utgör en basnivå för läsförståelse som anses vara grundläggande för fortsatt lärande. I PISA 2018 var andelen 18 procent (utg.omr. 16 avsnitt 1.3.4). I både Sverige och OECD som helhet presterar elever med utländsk bakgrund, dvs. elever som är utrikes födda eller har två utrikes födda föräldrar, på en lägre genomsnittlig nivå jämfört med elever med inhemsk bakgrund, dvs elever som har minst en förälder som är född i Sverige.

Av bokförsäljningsstatistiken för 2023 som Svenska Förläggareföreningen presenterat framgår att de digitala abonnemangstjänsterna har präglats av en mycket hög tillväxttakt under de senaste fem åren. Det såldes 22,9 miljoner tryckta böcker 2023, en minskning med 7,7 procent. Störst var nedgången i internetbokhandel där volymen sjönk med 11,2 procent. 67 procent av försäljningsvärdet kom från tryckta böcker som med god marginal står för den största delen av bokmarknaden.

Regeringen har tagit initiativ till en kraftsamling för Sverige som bildnings- och kunskapsnation. Kulturminister Parisa Liljestrand och skolminister Lotta Edholm samlade under våren 2024 ett råd av representanter för civilsamhället, akademien och näringslivet för att bidra till att förverkliga regeringens mål: att Sverige ska vara ett läsande land. Rådets huvudsyfte är att nämnda representanter kan genomföra aktiviteter och insatser som främjar läsande och skrivande i hela befolkningen. Rådet ska även utbyta kunskap och erfarenheter om läsfrämjande som stöd till regeringens arbete.

Språkfrämjande verksamhet

Institutet för språk och folkminnen har under året ökat tillgängligheten till myndighetens språkliga resurser och arkivsamlingar genom sitt pågående digitaliseringsarbete. Användarstatistiken för 2023 visar att intresset för myndighetens språkverksamhet och samlingar är stort och att de digitala tjänsterna är välanvända. Myndighetens mest använda språktjänst är det nätbaserade lexikonet Lexin, men även Frågelådan i svenska och Rikstermbanken är eftersökta språktjänster. Under 2023 hade Lexin över sju miljoner sidvisningar, Frågelådan i svenska hade ca 1,3 miljoner sidvisningar och Rikstermbanken hade ca 44 000 sidvisningar. Under året har även de digitala arkivtjänsterna Dialektkartan, Folke och Ortnamnsregistret varit välbesökta och de har i hög grad bidragit till att bygga upp och sprida kunskap om språk och kultur i Sverige.

Insatser för att bevara och revitalisera de nationella minoritetsspråken redovisas under utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

6.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att de stöd som Statens kulturråd fördelat för läsfrämjande insatser och för att stödja det litterära ekosystemet, som exempelvis litteraturstödet, har varit av avgörande betydelse för att nå regeringens ambitioner om att Sverige ska vara ett läsande land. Samverkansprojektet Bokstart bedöms ha bidragit till att stärka små barns språkutveckling och bedöms fortsatt vara ett framgångsrikt exempel på när olika sektorer i samhället samverkar för att uppnå samhällsnyttiga mål.

Litteraturstödet har bidragit till ökad spridning av genrer och större variation av titlar i litteraturutgivningen. Distributionsstödet har också möjliggjort att stödda titlar sprids

via folkbiblioteken i hela landet och därmed en ökad spridning av kvalitetslitteratur för invånare i alla åldrar.

Regeringen bedömer att biblioteken genom sin närhet till medborgarna har fortsatt att göra läsningen och litteraturen tillgängliga för fler. Regeringens satsning på folkbibliotekens arbete, där insatser riktade till barn och unga ska prioriteras särskilt, bedöms ytterligare stärka biblioteken i deras viktiga roll i att främja läsning.

Regeringen bedömer att förlängningen av stödet till resursbiblioteken för de nationella minoriteterna judar, romer, samer (som även är ett urfolk), sverigefinnar och torne-dalingar stärkt tillgången till litteratur på de nationella minoritetsspråken.

Regeringen bedömer att insatserna inom den språkfrämjande verksamheten i hög grad har bidragit till att uppfylla de riksdagsbundna målen för den nationella språkpolitiken.

6.5 Budgetförslag

6.5.1 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter

Tabell 6.3 Anslagsutveckling 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter

Tusental kronor

2023	Utfall	209 850	Anslagssparande	-4 115
2024	Anslag	203 678 ¹	Utgiftsprognos	200 215
2025	Förslag	203 678		
2026	Beräknat	203 678		
2027	Beräknat	203 678		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till litteratur, kulturtidskrifter, läsfrämjande och ett litteraturpris till Astrid Lindgrens minne. Anslaget får användas för utgifter för administration, uppföljning, främjande och genomförande av verksamheten.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.4 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	203 678	203 678	203 678
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	203 678	203 678	203 678

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 203 678 000 kronor anvisas under anslaget 3:1 *Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 203 678 000 kronor respektive 203 678 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2025 för anslaget 3:1 *Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 44 300 000 kronor 2026 och 2027.

Skälen för regeringens förslag: Inom anslaget fördelas stöd till utgivning och spridning till litteratur och kulturtidskrifter. För att skapa goda planeringsförutsättningar för aktörerna inom området bör beslut om bidrag kunna fattas som medför utgifter för kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2025 för anslaget 3:1 *Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 44 300 000 kronor 2026 och 2027.

Tabell 6.5 Beställningsbemyndigande för anslaget 3:1 Bidrag till litteratur och kulturtidskrifter

Tusental kronor

	Utfall 2023	Prognos 2024	Förslag 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027
Ekonomiska åtaganden vid årets början	32 310	35 372	30 000		
Nya ekonomiska åtaganden	35 372	30 000	39 300		
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-32 310	-35 372	-25 000	-39 300	-5 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	35 372	30 000	44 300		
Beslutat/föreslaget bemyndigande	45 000	39 300	44 300		

6.5.2 3:2 Myndigheten för tillgängliga medier

Tabell 6.6 Anslagsutveckling 3:2 Myndigheten för tillgängliga medier

Tusental kronor

2023	Utfall	136 326	Anslagssparande	143
2024	Anslag	138 586 ¹	Utgiftsprognos	137 801
2025	Förslag	150 931		
2026	Beräknat	151 595 ²		
2027	Beräknat	153 855 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 148 002 tkr i 2025 års prisnivå.

³ Motsvarar 148 002 tkr i 2025 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för tillgängliga mediers förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.7 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 3:2 Myndigheten för tillgängliga medier

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	138 586	138 586	138 586
Pris- och löneomräkning ²	8 045	11 605	13 844
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	4 300	1 404	1 425
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	150 931	151 595	153 855

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2024. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2026–2027 är preliminär.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 4 300 000 kronor för 2025 för ökade kostnader till följd av genomförande av Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/882 av den 17 april 2019 om tillgänglighetskrav för produkter och tjänster. Anslaget beräknas ökas med 1 300 000 kronor fr.o.m. 2026 för samma ändamål.

Regeringen föreslår att 150 931 000 kronor anvisas under anslaget 3:2 *Myndigheten för tillgängliga medier* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 151 595 000 kronor respektive 153 855 000 kronor.

6.5.3 3:3 Institutet för språk och folkminnen

Tabell 6.8 Anslagsutveckling 3:3 Institutet för språk och folkminnen

Tusental kronor

2023	Utfall	73 948	Anslagssparande	2 220
2024	Anslag	76 355 ¹	Utgiftsprognos	78 050
2025	Förslag	76 566		
2026	Beräknat	78 216 ²		
2027	Beräknat	78 670 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 76 566 tkr i 2025 års prisnivå.

³ Motsvarar 75 543 tkr i 2025 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Institutet för språk och folkminnens förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till terminologiskt arbete.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 6.9 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 3:3 Institutet för språk och folkminnen

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	76 355	76 355	76 355
Pris- och löneomräkning ²	1 833	3 518	5 070
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-1 622	-1 657	-2 755
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	76 566	78 216	78 670

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2024. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2026–2027 är preliminär.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 1 622 000 kronor fr.o.m. 2025 till följd av att tidsbegränsade medel för att främja arbetet med att trygga det immateriella kulturarvet upphör.

Regeringen föreslår att 76 566 000 kronor anvisas under anslaget 3:3 *Institutet för språk och folkminnen* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 78 216 000 kronor respektive 78 670 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 6.10 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Institutet för språk och folkminnen

Tusental kronor

	Verksamhetens intäkter 2025
Verksamheter där intäkterna disponeras och redovisas mot anslag	
Uppdragsverksamhet	
varav avgiftsintäkter	3 000
Summa	3 000

Källa: Budgetunderlag för Institutet för språk och folkminnen 2025–2027.

6.5.4 Upphävande av riksdagsbindning avseende inköpsstöd till folk- och skolbibliotek

Regeringens förslag: Riksdagens tidigare ställningstagande i fråga om statligt stöd för inköp av litteratur till folk- och skolbiblioteken ska inte längre gälla.

Skälen för regeringens förslag: Enligt förordningen (2018:66) om statsbidrag till folkbibliotek kan en kommun bl.a. beviljas statsbidrag för folk- och skolbibliotekens inköp av litteratur. Statsbidrag ska användas för inköp av främst barn- och ungdomslitteratur, men också för inköp av vuxenlitteratur som främjar barns och ungdomars intresse för läsning. En förutsättning för inköpsbidrag är att kommunen för det år bidraget betalas ut avsatt egna medel till inköp av medier till folk- och skolbibliotek för ett belopp som uppgår till minst summan av föregående års medieanslag och att den del av anslaget som avser medier för barn och ungdomar inte har minskats.

Delar av den aktuella bidragsgivningen har varit föremål för riksdagens ställningstagande (prop. 1996/97:3, bet. 1996/97:KrU1, rskr. 1996/97:129). Genom riksdagens

beslut slogs bl.a. fast att en ny stödform för inköp av litteratur till folk- och skolbiblioteken skulle inrättas och att statsbidraget skulle användas för inköp av litteratur för barn och ungdomar, samt även inköp av viss litteratur för vuxna. För att kommunerna skulle erhålla statsbidraget krävdes att kommunerna inte minskade sina egna bokanslag.

Statens kulturråd (Kulturrådet) har i en skrivelse till regeringen lämnat förslag på ändringar i förordningen om statsbidrag till folkbibliotek (Ku2021/01377). Kulturrådet föreslår att en förutsättning för inköpsbidrag även i fortsättningen ska vara att en kommun har avsatt egna medel till inköp av medier till folk- respektive skolbibliotek, men att kravet på att summan som avsatts ska uppgå till minst summan av föregående års medieanslag och att den del av anslaget som avser medier för barn och unga inte har minskat bör tas bort.

För att öka möjligheten att utveckla och bedriva en effektiv bidragsgivning för folk- och skolbibliotekens inköp av litteratur bör det finnas en handlingsfrihet för regeringen i fråga om hur inköpsbidraget ska kunna fördelas. Frågor om fördelning av stöd för inköp av litteratur till folk- och skolbiblioteken ligger inom regeringens kompetens. Det är inte ändamålsenligt att förutsättningarna för denna bidragsgivning i detalj är bundna med riksdagen. Den tidigare riksdagsbindningen bör därför upphävas.

7 Bildkonst, arkitektur, form och design

7.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för den nationella kulturpolitiken och för arkitektur-, form- och designpolitiken.

7.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen för bildkonst, arkitektur, form och design utgår från följande bedömningsgrunder:

- fördelning av statliga medel till bild- och formområdet samt slöjd,
- insatser för att främja kunskap, kvalitet, förebildlighet och samverkan avseende arkitektur, form och design, och
- insatser för att främja utvecklingen av omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer.

För bildkonst och form tillämpas de gemensamma bedömningsgrunderna barns och ungas tillgång till kultur, konstnärlig förnyelse och utveckling samt tillgänglighet (se avsnitt 3.5). För arkitektur och design tillämpas de gemensamma bedömningsgrunderna barns och ungas tillgång till kultur samt tillgänglighet.

7.3 Resultatredovisning

Bidragsgivning till bild- och formområdet samt slöjd

Tabell 7.1 Beviljade bidrag inom bild- och formområdet

Tusental kronor

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Bild- och form/projektbidrag	3 648	10 184	9 825	9 470	11 801	16 792	9 700
Kollektivverkstäder/konstnärliga produktionsplatser	900	1 000	1 000	1 300	1 809	2 500	1 890
Konsthantverkskooperativ	1 060	2 300	2 300	2 273	2 773	-	-
Organisationer inom bild- och formområdet	13 445	13 645	13 745	13 745	14 500	18 000	15 500
Verksamhetsbidrag till utställningsarrangörer ¹	9450	12 175	12 500	14 800	920	46 594	22 585
Totalt	28 503	39 304	39 370	41 588	31 884	83 886	56 963

¹ Inkluderar den tidigare bidragstypen Konsthantverkskooperativ.

Källa: Statens kulturråd.

Statens kulturråd (Kulturrådet) fördelar fyra specifika bidrag till bildkonst, form och konsthantverk. Under 2023 har Kulturrådet prioriterat projekt, utställningsaktörer och produktionsplatser som har bidragit till en konstnärlig utveckling av området som verkar i delar av landet där infrastrukturen är svag, samt ansökningar som stärker en mångfald av konstnärliga uttryck. Många av de projekt och arrangörer som beviljats bidrag under året har haft en omfattande verksamhet för barn och unga.

Under budgetåret 2023 fördelades färre bidrag till aktörer inom bild- och formområdet jämfört med 2022. Skälet till detta var att den tillfälliga förstärkning av anslaget som syftade till att möjliggöra en återstart för aktörer som drabbats hårt till följd av covid-19-pandemin upphörde.

Nämnden för hemslöjdsfrågors bidragsgivning till slöjd har omfattat 1,9 miljoner kronor i verksamhetsbidrag och 3,5 miljoner kronor i projektbidrag. Därutöver har organisationsbidrag lämnats om 3 miljoner kronor till Svenska Hemslöjdsföreningarnas Riksförbund. Av 379 projektansökningar beviljades 56 projektstöd.

Kunskap, kvalitet, förebildlighet och samverkan inom offentlig konst, arkitektur, form och design

Under det gångna året har ett antal institutioner med statlig finansiering verkat för att främja intresset för och kunskap om arkitektur, form, design och offentlig konst. Detta gjordes bl.a. genom praktisknära forskning, utställningar och konstprojekt som genomförts av Statens centrum för arkitektur och design (ArkDes), Statens konstråd (Konstrådet), Föreningen Svensk Form, Form/Design Center i Malmö och Röhsska museet. Barns och ungas kunskap och tillgång till arkitektur, form, konst och design har främjats genom bl.a. studiebesök för skolor, barn- och familjeverksamhet samt programaktiviteter vid ArkDes, Konstrådet, Form/Design Center och Röhsska museet.

Inom ramen för Sveriges EU-ordförandeskap 2023 har ett antal konferenser arrangerats som synliggjort och lyft fram betydelsen av arkitektur-, form och design. I februari hölls konferensen *Free to create* där bl.a. design och designföretagens betydelse för hållbara samhällen belystes. Boverket och Sveriges Lantbruksuniversitet arrangerade i juni, under ledning av riksarkitekten, konferensen *Den gröna staden i Malmö* med temat ”gå från ord till handling”.

I regleringsbrevet för 2023 gavs de fastighetsförvaltande myndigheterna Fortifikationsverket, Naturvårdsverket, Sjöfartsverket, Statens fastighetsverk och Trafikverket ett återrapporteringskrav att redogöra för hur myndigheterna verkat förebildligt för hållbara gestaltade livsmiljöer och bidragit till det nationella målet för arkitektur, form och design. Flera av myndigheterna har bedrivit ett gediget arbete under året genom t.ex. utökade vägledningar som tar hänsyn till den gestaltade livsmiljön, arkitekturstrategier och arkitekturråd, arkitekturpris och tävlingar samt utökade projekt inom enprocentmålet för byggnadsanknuten konst.

Ökat genomslag för omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer

I ArkDes fjärde uppföljningsrapport av politik för gestaltad livsmiljö Hållbarhet, kvalitet och ekonomi (ArkDes 2024, Ku2024/00413) riktas ett särskilt fokus mot de privata arkitekt-, bygg- och fastighetsbolagen samt akademien. ArkDes konstaterar att intresset för politiken är stort och att genomförandet ökar successivt. De största hindren vid implementeringen uppges bl.a. vara ekonomiska överväganden och låg kunskapsnivå inom området. För att stärka arbetet lyfts bl.a. kunskaphöjande åtgärder om gestaltad livsmiljö, lärande exempel, samverkan mellan privata och offentliga aktörer samt behovet av mötesplatser för kunskapsutbyte fram. I huvudsak bedömer ArkDes att arbetet med politik för gestaltad livsmiljö sedan 2018 utvecklats i positiv riktning där arbetet de första åren handlat om implementering i offentlig sektor och att det nu är de privata bygg-, fastighets- och designaktörerna som på allvar behöver engagera sig i frågorna.

Samverkan inom ramen för myndighetssamordningen för politiken för gestaltad livsmiljö, där ArkDes, Konstrådet, Boverket och Riksantikvarieämbetet (RAÄ), ingår har

under 2023 resulterat i ett ökat genomslag för området gestaltad livsmiljö. Samverkan har också skett med andra relevanta aktörer, t.ex. Sveriges 21 regionala nätverksnoder som består bl.a. av bild- och formkonsulenter, designers, arkitekter, samhällsplanerare och kulturutvecklare. ArkDes har tillsammans med RAÄ och Robertsfors kommun drivit det praktisknära forskningsprojektet ”För allmänt bruk” med syfte att undersöka och testa metoder för hur kulturmiljön kan förvaltas och stärkas långsiktigt i ett lokalsamhälle som står inför en större omställning. Under året har Rådet för hållbara städer inlett arbetet med Visioner i norr steg 2, en insats som stöttar kommuner som berörs av större industrietableringar och industriexpansioner i Norrbottens och Västerbottens län i att vidareutveckla väl gestaltade och attraktiva samhällen och livsmiljöer och som tar tillvara befintliga resurser.

Konstrådet har genomfört konstprojekt i såväl den fysiska som digitala miljön där universiteten och högskolorna är de myndigheter som ligger högst i antal ansökningar om konstkollektioner. Konstrådet har arbetat aktivt för att inleda arbeten med konst i icke-statliga miljöer, bl.a. i projektsamarbeten med tre Norrlandskommuner. I början av 2023 arrangerade Konstrådet på uppdrag av regeringen inom ramen för Sveriges ordförandeskap i EU:s ministerråd två utställningar av konst som visades i Europaparlamentet och rådsbyggnaderna i Bryssel. Utställningarna synliggjorde svensk samtida konst för personer från samtliga EU-länder.

Av regeringens nationella strategi för företag i kulturella och kreativa branscher, som lämnades till riksdagen i april 2024 (skr. 2023/24:111), framgår att de kulturella och kreativa företagen spelar en viktig roll i främjandet av dynamiska och attraktiva livsmiljöer. Strategin inbegriper en övergripande vision och sex strategiska mål där attraktiva hållbara livsmiljöer och ett diversifierat och konkurrenskraftigt näringsliv i hela landet är ett av målen.

7.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringens bedömning är att de statliga insatserna inom konst, arkitektur, form och design har bidragit till att främja delaktigheten till samt ökat kunskapen och förståelsen för de värden som området har för samhället, medborgarna och deras livsmiljöer.

Kulturrådets bidragsgivning har stärkt de professionella aktörer som arrangerar utställningar och annan utåtriktad verksamhet, vilket i sin tur lett till att infrastrukturen för konstområdet stärkts och till att fler fått tillgång till samtida bildkonst, form och konsthantverk av professionell art.

En central åtgärd som vidtagits för ökad måluppfyllelse inom området är även den strategi för företag i kulturella och kreativa branscher som regeringen beslutat. Strategin kan bidra till skapandet av attraktiva och hållbara livsmiljöer och ett diversifierat näringsliv. Inte minst kommer det att vara betydelsefullt inom ramen för det nationella arbetet för samhällsomvandlingen i norra Sverige.

Regeringen bedömer att det behöver utredas om förutsättningarna för genomförandet av politiken inom konstområdet och arkitektur-, form- och designområdet kan förbättras. En utredare har därför fått i uppdrag att ta fram förslag på hur uppgifterna vid Statens centrum för arkitektur och design och Statens konstråd kan inordnas i Moderna museet vilket kommer att utgöra underlag för en omprövning av organiseringen av myndigheterna (Ku2024/00723). Det är i linje med regeringens målsättning att minska antalet myndigheter och åstadkomma en mer ändamålsenlig organisering av statliga myndigheter (utg.omr. 2 avsnitt 4.4).

7.5 Budgetförslag

7.5.1 4:1 Statens konstråd

Tabell 7.2 Anslagsutveckling 4:1 Statens konstråd

Tusental kronor

2023	Utfall	10 896	Anslagssparande	198
2024	Anslag	11 577 ¹	Utgiftsprognos	11 820
2025	Förslag	12 096		
2026	Beräknat	12 375 ²		
2027	Beräknat	12 578 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 12 096 tkr i 2025 års prisnivå.

³ Motsvarar 12 096 tkr i 2025 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens konstråds förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 7.3 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 4:1 Statens konstråd

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	11 577	11 577	11 577
Pris- och löneomräkning ²	519	798	1 001
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	12 096	12 375	12 578

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusivt beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2024. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2026–2027 är preliminär.

Regeringen föreslår att 12 096 000 kronor anvisas under anslaget 4:1 *Statens konstråd* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 12 375 000 kronor respektive 12 578 000 kronor.

7.5.2 4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön

Tabell 7.4 Anslagsutveckling 4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön

Tusental kronor

2023	Utfall	41 085	Anslagssparande	2 223
2024	Anslag	42 518 ¹	Utgiftsprognos	43 513
2025	Förslag	42 518		
2026	Beräknat	42 518 ²		
2027	Beräknat	42 518 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för Statens konstråds utgifter för konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön. Anslaget får även användas för utgifter för administration och genomförande av verksamheten.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 7.5 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 4:2 Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	42 518	42 518	42 518
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	42 518	42 518	42 518

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 42 518 000 kronor anvisas under anslaget 4:2 *Konstnärlig gestaltning av den gemensamma miljön* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 42 518 000 kronor respektive 42 518 000 kronor.

7.5.3 4:3 Nämnden för hemslöjdsfrågor

Tabell 7.6 Anslagsutveckling 4:3 Nämnden för hemslöjdsfrågor

Tusental kronor

2023	Utfall	11 847	Anslagssparande	33
2024	Anslag	11 851 ¹	Utgiftsprognos	11 796
2025	Förslag	11 947		
2026	Beräknat	12 023 ²		
2027	Beräknat	12 096 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 11 947 tkr i 2025 års prisnivå.

³ Motsvarar 11 947 tkr i 2025 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Nämnden för hemslöjdsfrågors förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till Svenska Hemslöjdsföreningars Riksförbund, rikshemslöjdskonsulenternas verksamhet och för projekt inom hemslöjdsområdet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 7.7 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 4:3 Nämnden för hemslöjdsfrågor

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	11 851	11 851	11 851
Pris- och löneomräkning ²	96	172	245
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	11 947	12 023	12 096

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2024. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2026–2027 är preliminär.

Regeringen föreslår att 11 947 000 kronor anvisas under anslaget 4:3 *Nämnden för hemslöjdsfrågor* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 12 023 000 kronor respektive 12 096 000 kronor.

7.5.4 4:4 Bidrag till bild- och formområdet

Tabell 7.8 Anslagsutveckling 4:4 Bidrag till bild- och formområdet

Tusental kronor

2023	Utfall	46 055	Anslagssparande	14
2024	Anslag	45 608 ¹	Utgiftsprognos	45 303
2025	Förslag	45 608		
2026	Beräknat	45 608 ²		
2027	Beräknat	45 608 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till organisationer inom bild- och formområdet, utställare, konsthantverkskooperativ samt utrustningsbidrag till kollektivverkstäder. Anslaget får även användas för statsbidrag till folkparkerna och vissa samlingslokalhållande organisationer för konstförvärv.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 7.9 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 4:4 Bidrag till bild- och formområdet

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	45 608	45 608	45 608
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	45 608	45 608	45 608

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 45 608 000 kronor anvisas under anslaget 4:4 *Bidrag till bild- och formområdet* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 45 608 000 kronor respektive 45 608 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2025 för anslaget 4:4 *Bidrag till bild- och formområdet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 35 000 000 kronor 2026.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget används till bidrag som fördelas till fria aktörer inom bild- och formområdet. Ett bemyndigande skapar bättre planeringsförutsättningar för aktörerna. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2025 för anslaget 4:4 *Bidrag till bild- och formområdet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 35 000 000 kronor 2026.

Tabell 7.10 Beställningsbemyndigande för anslaget 4:4 Bidrag till bild- och formområdet

Tusental kronor

	Utfall 2023	Prognos 2024	Förslag 2025	Beräknat 2026
Ekonomiska åtaganden vid årets början	20 000	19 800	22 000	
Nya ekonomiska åtaganden	19 800	22 000	35 000	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-20 000	-19 800	-22 000	-35 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	19 800	22 000	35 000	
Beslutat/föreslaget bemyndigande	35 000	35 000	35 000	

8 Konstnärernas villkor

8.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för den nationella kulturpolitiken.

8.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom konstnärernas villkor utgår från följande bedömningsgrunder:

- hur fördelningen av statliga bidrag och ersättningar till konstnärer nationellt och internationellt har främjat konstnärlig frihet, konstnärlig kvalitet, mångfald och utveckling,
- hur biblioteksersättningen och den individuella visningsersättningen har utvecklats över tid,
- hur fördelningen av statliga bidrag och ersättningar till konstnärer har skett med avseende på bl.a. geografi,
- ytterligare insatser för att främja konstnärers möjligheter att utveckla sitt konstnärskap, och
- ytterligare insatser för att stärka konstnärernas arbetsmarknad.

Av de gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet (se avsnitt 3.5) redovisas främst jämställdhet samt konstnärlig förnyelse och utveckling av verksamheten. Barns och ungas rätt till kultur redovisas inte särskilt eftersom bidragsgivningen på området normalt inte specifikt riktas till verksamhet för barn och unga.

8.3 Resultatredovisning

Bidrag och ersättningar till konstnärer främjar konstnärers möjligheter att utveckla sitt konstnärskap

Konstnärsnämndens stipendier och bidrag

Konstnärsnämnden fördelade totalt ca 206 miljoner kronor i stipendier och bidrag till enskilda konstnärer och kulturskapare inom områden som bild och form, teater, dans, cirkus, musik och film under 2023. Det är en lägre summa än föregående år, vilket beror på de extra medel som myndigheten tilldelades under 2022 för att främja en återstart efter covid-19-pandemin.

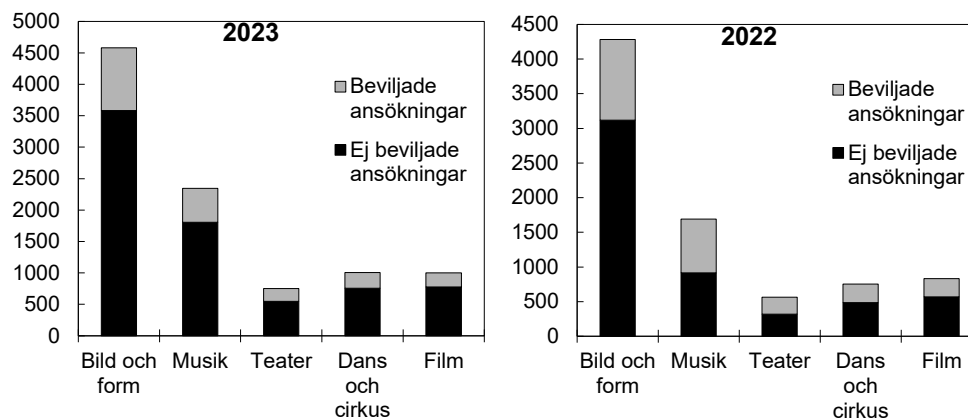
Under 2023 inkom 9 688 ansökningar från enskilda konstnärer (varav från 5 762 kvinnor och 3 926 män) till myndigheten, en ökning med ca 19 procent jämfört med föregående år. Antalet ansökningar har ökat med 35 procent under de senaste fem åren. Totalt beviljade myndigheten 2 223 ansökningar, varav 1 301 till kvinnor och 922 till män, vilket innebär en beviljandegrad på knappt 23 procent.

När det gäller geografisk spridning har andelen ansökningar från konstnärer i storstadsregionerna (Stockholm, Västra Götaland och Skåne) under de senaste åren legat konstant på runt 83 procent av det totala antalet ansökningar i landet. Störst andel från storstadsregionerna finns inom teater och film (89 procent) och lägst andel från storstadsregionerna finns inom bild och form (81 procent). Konstnärer är dock ofta verk-

samma i hela landet, liksom internationellt, vilket gör att bostadsorten inte alltid är samma plats som där den konstnärliga verksamheten bedrivs. Vidare är bild och form generellt sett inte en kollektiv verksamhet, som ofta inom t.ex. scenkonsten, och verksamheten kan därför vara lättare att bedriva utanför storstadsregionerna.

Diagram 8.1 Konstnärnsrådets stöd till enskilda konstnärer

Antal ansökningar

Källa: Konstnärnsrådet.

Den förstärkning av ersättningar och bidrag till konstnärer som gjordes efter förslag i budgetpropositionen för 2023 i syfte att möjliggöra fler stipendier, inte minst långa sådana, har möjliggjort för Konstnärnsrådet att fördela fler fleråriga arbetsstipendier. För 2023 har förstärkningen möjliggjort 196 tvååriga arbetsstipendier, varav 119 inom bild och form, 40 inom musik, 17 inom dans och cirkus, 11 inom teater och 9 inom film. Även under 2024 och 2025 avsätts särskilda medel för ändamålet.

Under 2023 har det funnits ett stort intresse för Konstnärnsrådets internationella program inom teater, cirkus, musik, dans och bild och form. Programmen syftar till att bredda nätverk, skapa nya samarbeten och arbetstillfällen. Internationella och nationella residens och samarbetsprojekt har ökat konstnärers möjligheter till verksamhet både i Sverige och i världen.

Vidare har Art Nexus, programmet för internationellt samarbete med partnerländerna Albanien och Armenien, intensifierats, bl.a. genom att nya nätverk, plattformar för information och påverkansarbete har skapats i syfte att stärka den konstnärliga yttrandefriheten i dessa länder.

Bibliotekersättningen stärker de litterära upphovsmännens ställning

Bibliotekersättningen betalas ut till upphovsmän till litterära verk för användningen av deras verk vid de svenska folk- och skolbiblioteken. Den delas ut av Sveriges författarfond och baseras på en överenskommelse mellan staten och företrädare för de litterära upphovsmännen. Under 2023 har bibliotekersättningen enligt överenskommelsen uppgått till 188 488 000 kronor, vilket är en ökning med 1 575 000 kronor jämfört med tidigare år. Under 2023 har författarfonden tagit emot och behandlat närmare 3 000 ansökningar, varav omkring 58 procent från kvinnor och 42 procent från män, om olika stipendier, bidrag och stöd. Av den övergripande stipendiestatistiken framgår att söktrycket hållit sig på samma nivå som under covid-19-pandemin, samtidigt som antalet stipendier som kunnat beviljas varit färre till följd av att tidigare tidsbegränsade anslagsförstärkningar under pandemin har upphört. Staten

har avtalat med företrädare för de litterära upphovsmännens organisationer om en höjning av grundbeloppet med 8 öre för 2024 och ytterligare 8 öre för 2025.

Den individuella visningsersättningen säkerställer att bild- och formkonstnärer ersätts för verk som visas offentligt

Den individuella visningsersättningen fördelas av Bildupphovsrätt i Sverige till bild- och formkonstnärer som ersättning för att deras verk som ägs av offentliga institutioner visas för allmänheten. Under 2023 fördelades totalt 65 miljoner kronor i individuell visningsersättning som möjliggjorde ersättning till 4 871 bild- och formkonstnärer (3 002 kvinnor och 1 869 män) under året. Det innebär en ökning med 106 konstnärer (83 kvinnor och 23 män) jämfört med 2022.

Kulturbryggan främjar nyskapande kultur

Inom ramen för Kulturbryggans verksamhet och de tre programmen Konstnärlig förnyelse, Kreativ infrastruktur och Nya finansieringsmodeller har 26,9 miljoner fördelats till totalt 39 projekt 2023 (att jämföra med ca 26 miljoner kronor 2022). Antalet ansökningar respektive beviljade projekt har ökat markant de senaste två åren. Under 2023 mottogs 542 ansökningar (att jämföra med 169 ansökningar 2021 och 315 ansökningar 2022) och beviljades 39 projekt (att jämföra med 27 projekt 2021). Den förklaring som Kulturbryggan anger till de ökade antalet ansökningar respektive beviljade projekt är att de införde en form för bidragsgivning kallad Fröpengar, som gör det möjligt att söka mindre belopp upp till 150 000 kronor till förstudier inför kommande projekt. Kulturbryggan har vidare med hjälp av nya arbetssätt och riktad kommunikation lyckats nå ut till sin målgrupp i högre utsträckning än tidigare.

Andra insatser för konstnärer att utveckla sitt konstnärskap

I avsnitt 4 redogörs för scenkonstallianserna och centrumbildningarnas stödande och främjande arbete för kulturskapare, liksom för fristadssystemet för hotade konstnärer.

Analys och bevakning av konstnärers villkor bidrar till underlag för både sektorn och regeringen

Konstnärsnämnden har under 2023 genomfört ett kvalitativt analys- och bevakningsarbete om konstnärers villkor i samverkan med berörda aktörer. Arbetet har stärkts genom ett europeiskt samarbete och en rapport med rekommendationer för fortsatta insatser i konstnärspolitiska frågor har publicerats. Vidare har myndigheten skapat möjlighet till dialog och erfarenhetsutbyte i seminarier och samtal för att sprida kunskapen om konstnärers villkor. Regeringens skrivelse Strategi för företag i kulturella och kreativa branscher (skr. 2023/24:111), som överlämnades till riksdagen i april 2024, syftar till att främja kulturskapares villkor och företagare inom de kulturella och kreativa branscherna (se även avsnitt 4.3).

Medverkans- och utställningsersättningen säkerställer att bild- och formkonstnärer får betalt för utfört arbete

Regeringen har under 2023 beslutat att godkänna avtalet om upphovspersoners rätt till medverkans- och utställningsersättning (MU-avtalet) mellan staten och flera organisationer som företräder upphovspersonerna, som gäller fr.o.m. den 1 januari 2024 (Ku2023/00711, Ku2023/01071). MU-avtalet är ett ramavtal om ersättning och andra villkor för upphovspersoner som medverkar med egna konstverk i en utställning. Avtalets syfte är att skapa bättre förutsättningar för konstnärer inom bild-, form- och hantverksområdet att få betalt för utfört arbete. I avtalet regleras en skyldighet för statliga arrangörer att förhandla om och betala ersättning till upphovspersoner för

visning eller framförande av verk vid utställning. Avtalet är bindande för statliga institutioner, men ska även etablera en god branschpraxis avseende villkor och ersättningar till upphovspersoner för utställning av verk också för andra arrangörer än statliga. Avtalet ersätter ett tidigare MU-avtal som enligt en rapport från Statens kulturråd uppfattades som svårt att förstå och tillämpa för såväl arrangörer som konstnärer (Ku2021/02065).

En översyn av upphovsrättens inskränkningar

Utredningen om upphovsrättens inskränkningar (dir. 2022:125) överlämnade den 19 januari 2024 betänkandet Inskränkningar i upphovsrätten (SOU 2024:4). Utredningen har lämnat förslag i syfte att åstadkomma ett tydligare och modernare regelverk för sådan användning av upphovsrättsligt skyddade verk som kan ske utan tillstånd. Utredningens förslag har remissbehandlats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Konstnärlig frihet inom ramen för stödgivningen

Konstnärsnämnden har sedan lång tid tillbaka ett system för att värna konstnärlig frihet och garantera principen om armlängds avstånd, genom att de använder sig av beslutandegrupper som består av sakkunniga vid bedömning av ansökningar och beslut om stipendier och bidrag. Konstnärlig kvalitet och ekonomiska behov är utgångspunkten vid bedömning av ansökningar. Konstnärsnämndens arbets- och långtidsstipendier ger möjlighet för konstnärer att utforska, experimentera och utveckla sitt konstnärskap utan krav på resultat i form av föreställning, utställning eller annan konstnärlig produktion.

8.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att de stöd och ersättningar som har fördelats av Konstnärsnämnden i form av t.ex. arbetsstipendier, långtidsstipendier, projektbidrag, resebidrag och bidrag till internationellt kulturutbyte, fortsatt har bidragit till att främja konstnärlig frihet, kvalitet, mångfald och konstnärlig förnyelse. Förstärkningen för 2023–2025 av bidrag och ersättningar till konstnärer för att möjliggöra fler långa stipendier har bidragit till konstnärlig utveckling och konstnärlig frihet, med stöd till en bredd av musikaliska uttryck, utställningar av bild- och formkonst, konstnärligt experimenterande och utveckling av processer inom filmområdet.

De internationella programmen inom teater, cirkus, musik, dans och bild och form har gett möjlighet att bredda nätverk samt skapat nya samarbeten och arbetstillfällen, vilket bedöms ha främjat konstnärers möjlighet att utveckla sitt konstnärskap.

Kulturbryggan bedöms ha främjat nyskapande kultur. Regeringen ser behov av att se över hur den del av Kulturbryggan som stödjer nya finansieringsmodeller kan utvecklas.

Regeringen bedömer att Konstnärsnämndens analys- och bevakningsarbete i samverkan med berörda aktörer har varit viktigt i arbetet för att följa och rikta insatser av betydelse för konstnärernas villkor.

Utöver nämnda stöd och ersättningar bedömer regeringen att det är viktigt att följa den snabba AI-utvecklingen, inte minst mot bakgrund av upphovsrättens grundläggande betydelse för konstnärer och kulturskapare.

Biblioteksersättningen har bidragit till att stärka arbetsmarknaden för författare och litterära upphovsmän samtidigt som de ges möjlighet att utveckla sitt konstnärskap

och sin litterära verksamhet. Vidare bedöms den individuella visningsersättningen ha bidragit till att stärka den ekonomiska tryggheten för bild- och formkonstnärer.

Statens kulturråds arbete med att göra det statliga MU-avtalet allmänt känt bedöms fortsatt ha bidragit till den positiva utvecklingen inom tillämpningen.

8.5 Budgetförslag

8.5.1 5:1 Konstnärsnämnden

Tabell 8.1 Anslagsutveckling 5:1 Konstnärsnämnden

Tusental kronor

2023	Utfall	23 640	Anslagssparande	710
2024	Anslag	23 991 ¹	Utgiftsprognos	24 536
2025	Förslag	24 829		
2026	Beräknat	25 389 ²		
2027	Beräknat	25 843 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 24 829 tkr i 2025 års prisnivå.

³ Motsvarar 24 829 tkr i 2025 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Konstnärsnämndens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 8.2 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 5:1 Konstnärsnämnden

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	23 991	23 991	23 991
Pris- och löneomräkning ²	838	1 398	1 852
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	24 829	25 389	25 843

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2024. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2026–2027 är preliminär.

Regeringen föreslår att 24 829 000 kronor anvisas under anslaget 5:1 *Konstnärsnämnden* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 25 389 000 kronor respektive 25 843 000 kronor.

8.5.2 5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer

Tabell 8.3 Anslagsutveckling 5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer

Tusental kronor

2023	Utfall	570 014	Anslagssparande	-817
2024	Anslag	558 530 ¹	Utgiftsprognos	554 796
2025	Förslag	558 530²		
2026	Beräknat	528 530		
2027	Beräknat	528 530		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² 8 840 tkr avser beräknad statlig ålderspensionsavgift för 2025 sedan hänsyn tagits till regleringsbeloppet för 2022 som uppgick till 1 137 tkr.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag och ersättningar till konstnärer och upphovsmän inom bild-, form-, musik-, teater-, dans-, ord- och filmområdet. Anslaget får även användas för utgifter för administration och genomförande av verksamheten, inklusive för det särskilda beslutsorganet Kulturbryggan.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 8.4 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	558 530	558 530	558 530
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder		-30 000	-30 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	558 530	528 530	528 530

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 558 530 000 kronor anvisas under anslaget 5:2 *Ersättningar och bidrag till konstnärer* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 528 530 000 kronor respektive 528 530 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2025 för anslaget 5:2 *Ersättningar och bidrag till konstnärer* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 259 500 000 kronor 2026–2035.

Skälen för regeringens förslag: Inom anslaget fördelar Konstnärsnämnden stipendier och andra bidrag som sträcker sig upp till tio år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2025 för anslaget 5:2 *Ersättningar och bidrag till konstnärer* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 259 500 000 kronor 2026–2035.

Tabell 8.5 Beställningsbemyndigande för anslaget 5:2 Ersättningar och bidrag till konstnärer

Tusental kronor

	Utfall 2023	Prognos 2024	Förslag 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028 – 2035
Ekonomiska åtaganden vid årets början	153 436	238 591	201 395			
Nya ekonomiska åtaganden	109 535	42 574	125 580			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-24 380	-79 770	-67 475	-56 011	-60 500	-142 989
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	238 591	201 395	259 500			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	250 000	252 200	259 500			

9 Arkiv

9.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen beslutat för den nationella kulturpolitiken och den statliga arkivverksamheten.

9.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom arkiv utgår från följande bedömningsgrunder:

- förelägganden efter tillsyn,
- leveransvolymen av arkiv,
- antal besök, framtagna volymer, digitala bilder i digital söktjänst, besvarade förfrågningar och handläggningstider,
- nya metoder och ny kunskap, och
- statsbidrag till enskild arkivverksamhet.

Av de gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet (se avsnitt 3.5) ingår tillgänglighet i bedömningsgrunderna: digitala bilder i söktjänsten och antal besök, framtagna volymer, besvarade förfrågningar och handläggningstider.

9.3 Resultatredovisning

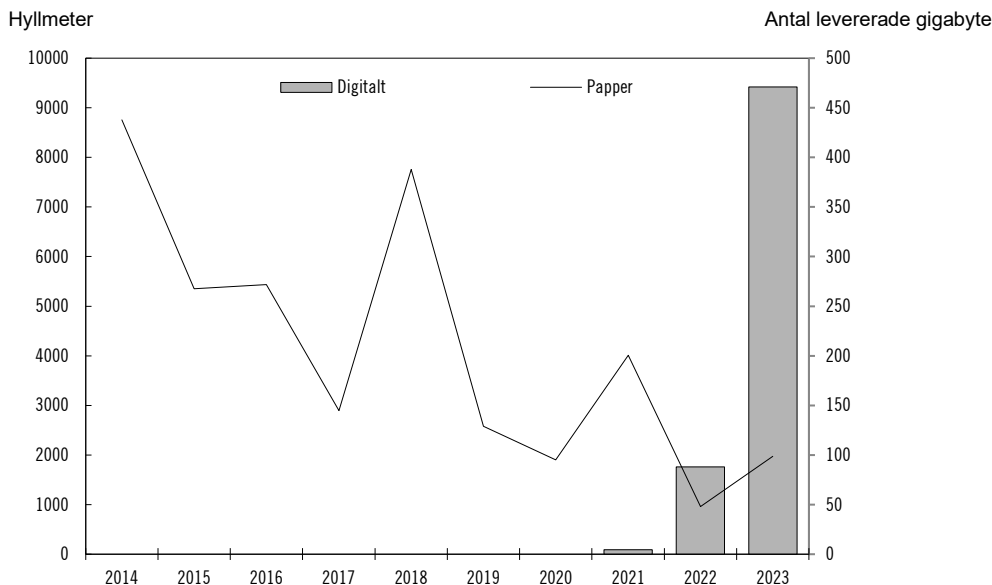
Merparten förelägganden åtgärdas helt eller delvis inom ett år

Tillsynen av myndighetsarkiv under 2023 visade att föreskrifterna i hög grad efterlevdes men resulterade i 141 förelägganden som i likhet med tidigare år främst rörde myndigheternas arkivredovisning. Tillsynen har gällt 36 myndigheter under Försvarsdepartementet och Utbildningsdepartementet. Uppföljning av föregående års förelägganden visade att majoriteten av lämnade förelägganden har åtgärdats helt eller delvis. Tillsynen är områdesindelad så resultaten är inte jämförbara mellan olika år. Två generella föreskrifter har ändrats under året.

Volymen av levererade arkiv har ökat något

Under 2023 har överlämnande av arkiv till Riksarkivet ökat i form av såväl pappershandlingar som olika digitala format (se Diagram 9.1) jämfört med 2022. Trenden för överlämnande av pappershandlingar bedöms fortsatt vara nedåtgående. Totalt bevaras knappt 75,8 hyllmil pappersarkiv och ca 6,64 TB digitala arkiv av Riksarkivet. Arkivdepåerna är med några undantag av god eller mycket god kvalitet.

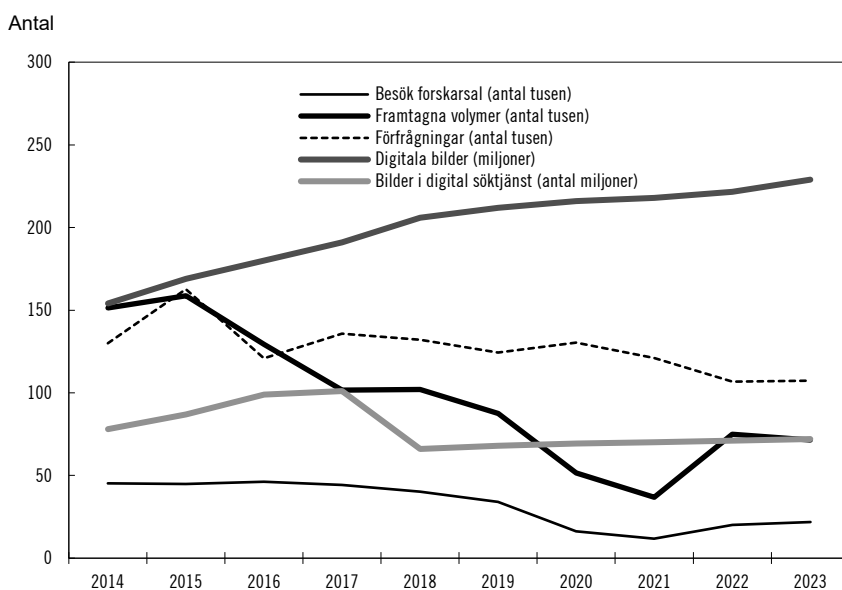
För att kunna ta emot pappershandlingar krävs ledig depåkapacitet och för att finansiera delar av kostnaderna för arkivdepåerna ska Riksarkivet årligen fakturera myndigheter som har levererat arkiv. I dag finns dock inget krav på myndigheter att överlämna arkiv vilket skapar osäkerheter för Riksarkivets lokalförsörjning. Regeringen har beslutat om en ändring i arkivförordningen (1991:446) som innebär att myndigheter som avser att leverera arkiv ska ta fram överlämnandeplaner. Syftet är att ge myndigheterna bättre planeringsförutsättningar och att effektivisera överlämnandet.

Diagram 9.1 Överlämnade arkiv

Anm.: Antal levererade gigabyte digitalt arkivmaterial är en ny uppgift fr.o.m. 2021. Äldre jämförelsesiffror saknas.
Källa: Riksarkivet.

Digital tillgång till och användning av arkiv ökade

Vid årsskiftet innehöll arkivsystemet Arkis närmare 229 miljoner digitala bilder (se Diagram 9.2) varav knappt en tredjedel var tillgängliga i Riksarkivets digitala söktjänst. Med anledning av bestämmelserna i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsordning) eller offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) är övriga bilder tillgängliga på plats, vid behov efter sekretessprövning. Antalet bilder i Arkis ökade med 6,4 miljoner under 2023, bl.a. vissa måldiarier och protokoll från Svea hovrätt, Ukrainarelaterade handlingar, fordonskort och Riksskatteverkets personnummerregister.

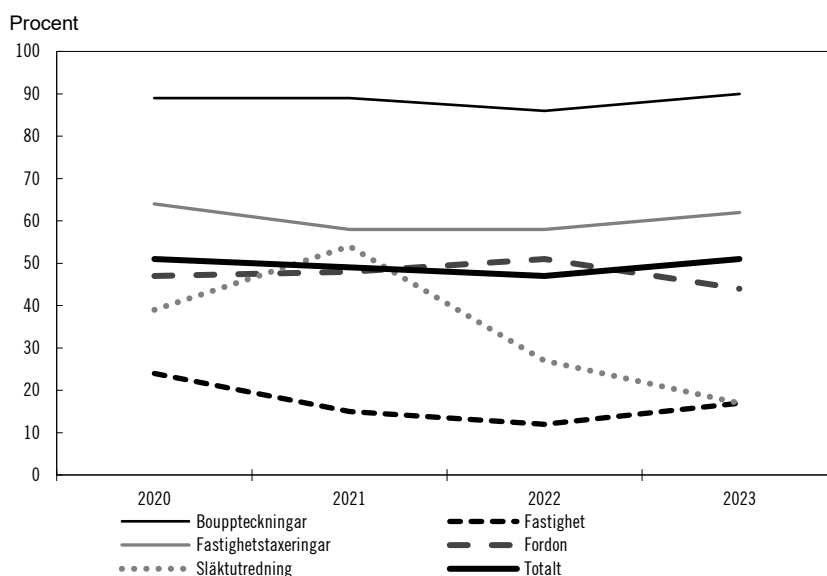
Diagram 9.2 Tillgång till arkivhandlingar

Anm.: Uppgifter om kön registreras inte vid besök eller förfrågningar. I samband med införandet av EU:s dataskyddsförordning 2018 fick ett stort antal bilder avlägsnas från den externt tillgängliga digitala söktjänsten.
Källa: Riksarkivet.

I den nationella arkivdatabasen (NAD) var vid utgången av 2023 drygt 250 000 arkiv registrerade, vilket innebär en ökning med ca 1 000 arkiv jämfört med 2024. I komplement till den digitala forskarsalen publicerar Riksarkivet öppna dataset som kan nås via ett tekniskt gränssnitt och användas fritt. Under 2023 publicerades nio nya dataset, bl.a. register över kända medeltida brev och uppgifter om fiskefångster under sent 1900-tal.

Antalet besök till forskarsalarna har ökat något jämfört med 2022 men färre volymer har efterfrågats. Läsesalarnas öppettider har varit desamma som 2022. Riksarkivets söktjänst fick färre besök 2023 men ca 140 miljoner handlingar har öppnats under året, en ökning med 40 miljoner jämfört med 2022.

Diagram 9.3 Andel ärenden med högst sju dagars handläggningstid

Anm.: Grafen visar andelen ärenden med högst sju dagars handläggningstid för fem av de största ärendetyperna samt för samtliga ärenden. För bouppteckningar finns en e-tjänst tillgänglig. Äldre jämförelsesiffror saknas.

Källa: Riksarkivet.

Antalet skriftliga förfrågningar till Riksarkivet har ökat något men är jämförbart med 2022. Sammantaget besvarades drygt hälften av ärendena inom en vecka och 34 procent besvarades efter mer än två veckor, vilket är en förbättring jämfört med 2022 då andelen var 39 procent (se Diagram 9.3). För att minska handläggningstiderna har bl.a. nya rutiner införts avseende sekretessprövning och sammanhållen ärendehandläggning även då materialet förvaras på flera orter. Handläggningstiden för släktutredningar har ökat något under en inkörningsperiod genom omfördelningen. Handläggningstiden för utlämnande av fastighetsinskrivningshandlingar har fortsatt varit alltför lång och mer än hälften av ärendena tar mer än 14 dagar att handlägga. Regeringen har förstärkt Riksarkivets anslag med 20 miljoner kronor per år under 2024–2026 för digitisering som möjliggör en effektivisering av handläggningen av dessa ärenden.

Utveckling av språkmodell för tolkning av handskrift

Under 2023 har digitala verktyg och metoder inom artificiell intelligens (AI) utvecklats, däribland maskinell handskriftstolkning, s.k. Handwritten Text Recognition (HTR). En språkmodell för historisk text, The Swedish Lion, som tolkar en stor mängd handskrivna texter från 1600-, 1700- och 1800-talen med en felprocent om ca fem procent, har i ett samverkansprojekt med flera parter tränats upp och gjorts fritt tillgänglig via Transkribus, en plattform för europeiska aktörer inom

handskriftstolkning. Utöver en kraftigt ökad tillgänglighet till innehållet i handlingar med handskriven text kan modellen bidra till ökad sökbarhet.

Statsbidrag till enskild arkivverksamhet

Åtta centrala eller rikstäckande institutioner har fått verksamhets- eller utvecklingsbidrag inom Riksarkivets bidragsgivning. Totalt fördelades under 2023 ca 9,6 miljoner kronor från Riksarkivets ramanslag.

9.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att måluppfyllelsen för rätten att ta del av allmänna handlingar och behovet av information för rättskipningen och förvaltningen varit god när handlingarna finns i digital form och kan sökas fram via en digital tjänst. Utifrån resultaten av Riksarkivets tillsyn bedömer regeringen att måluppfyllelsen också varit god när allmänna handlingar förvaras vid en arkivbildande myndighet. Detta gäller även om vissa brister i arkivredovisning har påverkat tillgängligheten. Däremot bedömer regeringen att Riksarkivets delvis mycket långa handläggningstider för hanteringen av skriftliga förfrågningar fortsatt att påverka måluppfyllelsen negativt. Förstärkningen av Riksarkivets anslag 2024–2027 för digitisering av fastighetshandlingar bedöms på sikt kunna bidra till en bättre måluppfyllelse också i denna del. Regeringen bedömer att måluppfyllelsen att tillgodose forskningens behov i stor utsträckning har varit god.

9.5 Budgetförslag

9.5.1 6:1 Riksarkivet

Tabell 9.1 Anslagsutveckling 6:1 Riksarkivet

Tusental kronor

2023	Utfall	449 404	Anslagssparande	-7 254
2024	Anslag	491 019 ¹	Utgiftsprognos	485 731
2025	Förslag	509 579		
2026	Beräknat	521 504 ²		
2027	Beräknat	508 023 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 509 579 tkr i 2025 års prisnivå.

³ Motsvarar 488 823 tkr i 2025 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Riksarkivets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till restaurering, arkivering och arkivförvaltning av kulturhistorisk, försvarsanknuten film samt för statsbidrag till enskilda arkiv.

Skälen för regeringens förslag**Tabell 9.2 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 6:1 Riksarkivet**

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	491 019	491 019	491 019
Pris- och löneomräkning ²	18 560	30 485	38 575
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			-21 571
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	509 579	521 504	508 023

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2024. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2026–2027 är preliminär.

Regeringen föreslår att 509 579 000 kronor anvisas under anslaget 6:1 *Riksarkivet* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 521 504 000 kronor respektive 508 023 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet**Tabell 9.3 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Riksarkivet**

Tusental kronor

Verksamhet	Ack. resultat t.o.m. 2023	Resultat 2024	Verksam- hetens intäkter 2025	Kostnader som ska täckas 2025	Resultat 2025	Ack. resultat 2025
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Uppdragsverksamhet	-7 371	995	24 400	21 455	2 945	-3 431
Varav digitaliserings-tjänster	-7 562	1 000	20 000	17 000	3 000	-3 562
Varav övrig uppdragsverksamhet	191	-5	4 400	4 455	-55	131
Verksamheter där intäkterna disponeras och redovisas mot anslag						
Uppdragsverksamhet	-	-	63 450	-	-	-
Varav mottagande, bevarande och vård av arkivhandlingar	-	-	39 000	-	-	-
Varav mottagande, bevarande och vård av enskilda arkiv	-	-	7 800	-	-	-
Varav tillhandahållande av publikationer, föreskrifter och allmänna råd	-	-	3 000	-	-	-
Varav undersökningsuppdrag som går utöver serviceskyldigheten enligt förvaltningslagen (2017:900)	-	-	5 500	-	-	-
Varav övrigt	-	-	8 150	-	-	-
Summa	-7 371	995	87 850	21 455	2 945	-3 431

Källa: Riksarkivet.

Regeringen noterar det ackumulerade underskottet inom Riksarkivets digitaliserings-tjänster och följer myndighetens arbete med att minska detta.

10 Kulturmiljö

10.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för den nationella kulturpolitiken och för det statliga kulturmiljöarbetet.

Målen för kulturmiljöarbetet kompletterar de nationella kulturpolitiska målen och de preciseringar avseende kulturmiljön som finns i flera av miljökvalitetsmålen samt generationsmålet för miljöarbetet (för mer information om de nationella miljömålen se utg.omr. 20).

10.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom kulturmiljö utgår från följande bedömningsgrunder:

- resultat av bidragsgivning för kulturmiljön,
- tillämpning av lagstiftning för kulturmiljö,
- insatser för ökad kunskap för kulturmiljöarbetet,
- insatser för ökad delaktighet och tillgänglighet till kulturarvet, och
- samverkan och samarbete för ett brett kulturmiljöansvar.

Av de gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet (se avsnitt 3.5) är barns och ungas tillgång till kultur och tillgängligheten av störst relevans för kulturmiljöområdet.

10.3 Resultatredovisning

Resultat av bidragsgivning för kulturmiljön

Bidragsgivningen till kulturmiljövård stärker en mångfald av kulturmiljöer och allmänhetens delaktighet i kulturmiljöarbetet

Anslaget 7:2 *Bidrag till kulturmiljövård* har använts för vård och tillgängliggörande av värdefulla kulturmiljöer, kulturlandskap och fornlämningar över hela landet. Med stöd av bidraget har kulturhistoriska byggnader, industrimiljöer, vägmiljöer, samiska och andra kulturmiljöer vårdats och bevarats. Det har även gjorts kunskapshöjande insatser, t.ex. byggnadsvårdsläger och kurser. Bidraget har även bl.a. möjliggjort åtgärder för att tillgängliggöra kulturmiljöer för personer med funktionsnedsättning.

Den största delen av kulturmiljövårdsanslaget har, liksom tidigare år, använts för vård av skyddade miljöer. Under 2023 fördelades drygt 222 miljoner kronor till kulturmiljövårdsinsatser av miljöer som skyddas i miljöbalken, kulturmiljölagen (1988:950) och plan- och bygglagen (2010:900), vilket motsvarar 89 procent av länsstyrelsernas totala fördelning av medel. Bidragsfördelningen från länsstyrelserna till kulturmiljöer som saknar skydd enligt lag har uppgått till ca 25 miljoner kronor. Även om fördelningen av bidraget mellan lagskyddade och icke lagskyddade kulturmiljöer har utjämnats något jämfört med under 2022 så är utrymmet att i större mån bredda bidragsgivningen till värdefulla kulturmiljöer utan skydd fortsatt begränsat.

Tabell 10.1 Utbetalade medel från anslaget 7:2 Bidrag till kulturmiljövård

Miljoner kronor per aktör och kategori

	2019	2020	2021	2022	2023
Länsstyrelserna	255,9	260,2	249,2	259,7	258,0
Varav kunskapsunderlag	36,1	33,5	28,1	30,8	34
Varav vårdinsatser	176,4	182,4	176,1	192	195,6
Varav information och tillgängliggörande	23	24,6	22,2	21	18
Varav arkeologi	10,3	3,9	6,1	2,5	5,6
Varav ersättning enligt 2 kap 14 § kulturmiljölagen (1988:950)	6,6	7,2	9,5	5	4,7
Riksantikvarieämbetet	12,7	13,6	18,2	16,4	17
Varav Kulturmiljövård ap. 1	4,7	4,6	9,2	7,4	8
Inkl. Laponia förvaltning	2	2	2	2	2
Varav Kulturarvsverksamhet ap. 2	8	9	9	9	9
Summa bidrag till kulturmiljövård	268,6	273,7	267,4	276,1	275,0

Källa: Riksantikvarieämbetet.

Den kyrkoantikvariska ersättningen

Enligt rapporten Svenska kyrkans redovisning för 2023 angående de kyrkliga kulturvärdena och användningen av den kyrkoantikvariska ersättningen (Ku2024/00575) uppgick förbrukningen av den kyrkoantikvariska ersättningen till 492 miljoner kronor för 2023. En anslagsförbrukning som är högre än tilldelade medel på anslaget har möjliggjorts genom att utbetalade medel till Svenska kyrkan för tidigare budgetår inte förbrukats i sin helhet. Vid utgången av 2023 har ca 99 procent av utbetalade medel under perioden 2002–2023 förbrukats. Ansökningstrycket från församlingar och stift har varit fortsatt högt med ett belopp som under 2023 uppgick till ca 1,1 miljarder kronor. Regeringen har i skrivelsen De kulturhistoriska värdena inom Svenska kyrkan – om förvaltningen av det kyrkliga kulturarvet (skr. 2023/24:109), som har lämnats med anledning av 2024 års s.k. kontrollstation, bl.a. redovisat hur den kyrkoantikvariska ersättningen har använts under åren 2002–2022.

Tabell 10.2 Förbrukade medel kyrkoantikvarisk ersättning

Miljoner kronor, förbrukade per objektstyp

	2019	2020	2021	2022	2023
Kyrkobyggnad	412,5	399,7	409,4	393,7	465,3
Kyrkotomt	2,8	2,2	1,0	2,2	2,3
Kyrkliga inventarier	25,7	24,2	16,5	20,9	12,0
Begravningsplats	4,3	3,1	1,1	3,1	0,5
Övergripande planering eller flera objekt	8,3	5,3	2,6	7,7	11,7
Summa förbrukad kyrkoantikvarisk ersättning	453,6	434,5	430,6	427,6	491,8

Källa: Svenska kyrkan.

Tillämpning av lagstiftning för kulturmiljö

Intensifierat beredskapsarbete bland kulturarvsaktörerna

Kulturarvets roll i händelse av höjd beredskap och krig har aktualiserats i och med det förändrade säkerhetsläget i vårt närområde. Beredskapsarbetet inom kulturarvssektorn har intensifierats i flera avseenden. Riksantikvarieämbetet har under året arbetat för ökad samordning för skyddet av kulturarv och har utvecklat stöd i beredskapsarbetet, bl.a. för de myndigheter som omfattas av förordningen (1993:243) om undanförelse och förstöring. Även länsstyrelserna har intensifierat sitt arbete både vad gäller myndigheternas ansvar enligt lagen (1992:1402) om undanförelse och förstöring och förordningen (1993:243) om undanförelse och förstöring, men även för utmärkning enligt 1954 års Haagkonvention för skydd av kulturegendom i händelse av väpnade konflikter som uttrycks i Totalförsvarets folkrättsförordning (1990:12).

Med anledning av det försämrade säkerhetsläget beslutade regeringen i februari 2024 att ge Riksantikvarieämbetet, Riksarkivet, Kungl. biblioteket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, länsstyrelserna och Statens fastighetsverk i uppdrag att bilda ett råd för skydd av kulturarv (Ku2024/00322). I rådet ingår, utöver myndigheterna, både nationella och regionala kulturarvsaktörer och beredskapsaktörer. Rådet syftar till en effektiv beredskapsplanering för skydd av samlingar av kulturarv samt kulturhistoriskt värdefulla fastigheter och miljöer i Sverige.

Antalet skyddade byggnader och kulturmiljöer ökar långsamt

Under 2023 har ca 3 000 fornlämningar registrerats, vilket är något mindre än föregående år. Därmed finns totalt ca 312 000 fornlämningar registrerade i Riksantikvarieämbetets kulturmiljöregister. Övriga kulturhistoriska lämningar i registret är ca 369 000. Under 2023 har tio enskilda byggnadsminnen tillkommit och med dessa uppgår det totala antalet till 2 279. Antalet statliga byggnadsminnen uppgår till 279. Regeringen har under året beslutat att förklara fyra enskilda byggnadsminnen för statliga byggnadsminnen. Dessa är Centralposthuset i Stockholm, Stumholmen i Karlskrona, Tumba bruk och Ryningska palatset i Stockholm. De kyrkliga kulturminnen, i form av kyrkor och invigda kapell, som omfattas av 4 kap. kulturmiljölagen (1988:950) uppgår till 3 321 i antal, varav 2 951 skyddas av tillståndsplikt enligt 4 kap. 3 och 4 §§ kulturmiljölagen.

Totalt finns 1 470 riksintressen för kulturmiljö i Sverige. Riksantikvarieämbetet har under 2023 beslutat om 33 ändringar av riksintressen, varav två riksintresseanspråk avstods. Inga nya riksintressen har tillkommit under året. Antalet kulturreservat i landet är 48, där kvarnarna i Jägra i Malung-Sälens kommun tillkommit under året.

Insatser för ökad kunskap för kulturmiljöarbetet

Kunskapsunderlagen är viktiga i kulturmiljöarbetet

Både Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna redovisar att det finns ett fortsatt ökat intresse för kulturmiljö och en stor efterfrågan på kulturmiljökompetens i olika samhällsbyggnadsprocesser. Särskilt stor är efterfrågan kopplad till energiomställningen, t.ex. vid utbyggnad av havsbaserad vindkraft och solcellsparker. Behovet av kunskapsunderlag är generellt fortsatt mycket stort. Riksantikvarieämbetet har i samverkan med bl.a. Naturvårdsverket, Statens jordbruksverk och Skogsstyrelsen tagit fram gemensamma kunskapsunderlag kopplade till biologiskt kulturarv och kulturmiljöer i landskapet. Även de regionala museerna bidrar till kunskapsuppbyggnaden om landets kulturmiljöer.

Behoven av uppdaterade kunskapsunderlag är större än tillgången. Drygt 34 miljoner kronor har under 2023 utbetalats från anslaget 7:2 *Bidrag till kulturmiljövård* för att ta

fram regionala och kommunala kunskapsunderlag, bl.a. till kommunernas kultur- miljöprogram och inför insatser som gäller förvaltningen av värdefulla byggnader och kulturmiljöer generellt.

Riksantikvarieämbetets databas Kulturmiljöregistret är en infrastruktur för att möjlig- göra att hänsyn ska kunna tas till kulturmiljövärden i olika samhällsprocesser. Under 2023 gjordes ca 15 000 uppdateringar av registret och totalt finns information om ca 680 000 lämningar.

Riksantikvarieämbetet har fördelat bidrag från anslaget 1:4 *Forsknings- och utvecklings- insatser inom kulturområdet* till olika 22 projekt. I 2023 års utlysning prioriterades områdena kulturarv, krishantering och klimatomställning, kulturhistoriska värden i bebyggd miljö samt museernas digitala omställning.

Arkeologi och arkeologisk uppdragsverksamhet

Uppdragsarkeologi är ett samlingsbegrepp för de arkeologiska utredningar och under- sökningar som länsstyrelsen beslutar ska genomföras i samband med exploatering av ett mark- eller vattenområde. Antalet uppdragsarkeologiska beslut har i stort varit oförändrat under de senaste åren och kostnaderna för de arkeologiska undersök- ningarna, som följer av länsstyrelsernas beslut, har fortsatt variera mellan drygt 260 och drygt 350 miljoner kronor. Under 2023 har Riksantikvarieämbetet genomfört ett seminarium och fem utbildningstillfällen för att skapa goda förutsättningar för tillämp- ning av det uppdragsarkeologiska regelverket samt för kvalitetssäkring i registreringen av kulturmiljöinformation.

Insatser för ökad delaktighet och tillgänglighet till kulturarvet

Den digitala tillgängligheten till kulturarvet fortsätter öka

Flera insatser har genomförts under året för att öka allmänhetens digitala tillgänglighet till information om kulturarvet. Antalet objekt i K-samsök har fortsatt att öka. Under året har ca 1,5 miljoner objekt registrerats och det totala antalet objekt uppgår till ca 11,3 miljoner. K-samsök är en infrastruktur för att tillgängliggöra kulturarvet genom att kulturarvsdata, t.ex. digitaliserade museiföremål, bildsamlingar och arkivhandlingar, från olika organisationer länkas samman. Infrastrukturen syftar till att kulturarvet ska bli enklare att hitta och att återanvända.

Söktrycket för det statliga bidraget till Kulturarvs-IT har fortsatt varit högt. Bidraget går till lönekostnader för arbetsledare som ansvarar för anställda med funktions- nedsättning som har lönebidrag för arbete med bl.a. digitalisering av samlingar via olika databaser som ökar tillgängligheten till kulturarvet. Totalt 27 arbetsledare och 131 personer har varit anställda under året och drygt 370 000 poster i digitala verktyg och samlingsdatabaser har hanterats, en ökning med drygt 20 000 jämfört med 2022.

Tillgängligheten till kulturmiljöer runt om i landet har också fortsatt att öka. Totalt 18 miljoner kronor av bidraget till kulturmiljövård har fördelats av länsstyrelserna till informationsinsatser och andra insatser som för att öka tillgängligheten, t.ex. genom skyltningsprojekt, framtagande av broschyrer och arbete med ökad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.

Statligt stöd till landets ideella kulturarvsarbete

Under 2023 har Riksantikvarieämbetet fördelat 9 miljoner kronor till hembygds museer och andra ideella kulturarvsaktörer samt 8 miljoner kronor till arbetslivsmuseer. Totalt beviljades 103 ansökningar inom de två anslagen med utgångspunkt i att delaktigheten i kulturarvsarbetet och allmänhetens tillgång till kulturarvet ska öka. Projekten som

beviljats bidrag syftar till att bevara en mångfald av kulturmiljöer över hela landet samtidigt som civilsamhällets roll i kulturmiljöarbetet stärks. Totalt 4,6 miljoner kronor har fördelats i organisations- och etableringsbidrag mellan 24 ideella organisationer på kulturmiljöområdet.

Samverkan och samarbete för ett brett kulturmiljöansvar

Intresset för kulturmiljön ökar

Kulturmiljöarbetet förutsätter helhetssyn och tvärsektoriell samverkan. Riksantikvarieämbetet har samverkat och fört dialog med andra myndigheter och aktörer. Myndigheten har också medverkat i andra myndigheters vägledningsarbete, t.ex. i plan- och byggprocesser och inom skogsbruket. Trots det redovisar både Riksantikvarieämbetet och länsstyrelserna att det finns en brist på ändamålsenliga planeringsunderlag för kulturmiljön, i synnerhet vad gäller utbyggnaden av vindkraft till havs och andra prioriterade storskaliga samhällsprocesser.

Bevarandenaspekten av kulturmiljöarbetet är beroende av att kulturmiljöhänsyn tas av andra aktörer i sina verksamheter. Av Naturvårdsverkets miljömålsuppföljning för 2023 framgår att tre av de elva miljö kvalitetsmål som har preciseringar för kulturmiljön har en negativ utveckling medan två av målen utvecklas i positiv riktning (utg.omr. 20 avsnitt 3). Skador på kultur lämningar i skogen till följd av avverkning ligger på samma nivå som under föregående år och är den lägsta sedan undersökningarna startade 2012.

Det sker en omfattande tvärsektoriell samverkan regionalt. Länsstyrelserna har samverkat med olika aktörer, bl.a. i arbetet med infrastrukturprojekt, den nationella planen för vattenkraft och med energiomställningen. Länsstyrelserna har dock svårt att möta den ökande efterfrågan på kulturmiljökompetens. Många länsstyrelser bedriver insatser för att stödja kommunerna med aktuella kunskapsunderlag och i arbetet med att ta fram kommunala kulturmiljöprogram. Även flera regionala museers kulturmiljöarbete inom ramen för kultursamverkansmodellen går ut på att ge stöd till kommunerna och ökad kunskap om kulturmiljön (museernas arbete redovisas under avsnitt 11). Av landets kommuner har drygt en tredjedel kommunövergripande kulturmiljöprogram och ungefär samma antal har tillgång till antikvarisk kompetens.

10.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

De statliga insatserna på området har bidragit till att kulturarvet bevaras, används och utvecklas, bl.a. genom bidraget till kulturmiljövård och den kyrkoantikvariska ersättningen. Regeringen kan konstatera att kulturmiljöbidraget varit avgörande både för arbetet med att bevara den mångfald av värdefulla kulturmiljöer som finns runt om i landet, men även för att öka tillgängligheten och främja människors delaktighet och engagemang i länens kulturmiljöer. Bidragsfördelningen har också bidragit till framtagandet av ändamålsenliga kunskapsunderlag vilket ökat hänsynen till kulturmiljön i andra samhällsprocesser. Den tillfälliga förstärkningen om 30 miljoner kronor för kulturmiljövård bedöms ha stärkt kulturmiljöarbetet ytterligare under 2024.

Tillgängligheten till kulturarvet och informationen om kulturmiljön har fortsatt att öka bl.a. genom ett omfattande digitiseringsarbete. Regeringen bedömer att digitaliseringsinsatserna som genomförts bidragit till att öka kulturarvets tillgänglighet för fler och i hela landet samt i olika samhällsprocesser. Det kan också konstateras att den kyrkoantikvariska ersättningen varit betydelsefull i arbetet med ett långsiktigt bevarande av de kyrkliga kulturminnena. Arbetet med det civila försvaret bland kulturarvsaktörerna har fortsatt att utvecklas i positiv riktning.

Riksantikvarieämbetets och länsstyrelsernas tvärspektoriella arbete har lett till att kulturmiljöaspekterna i högre utsträckning än tidigare tagits tillvara i andra samhällsbyggnadsprocesser, vilket bidragit till en bättre måluppfyllelse. Kommunernas insatser är avgörande för hur kulturmiljövärden tas om hand i samhällsplaneringen och regeringen bedömer att Riksantikvarieämbetets och länsstyrelsernas stöd till kommunerna har bidragit till att hänsyn tas till kulturmiljön i högre grad.

10.5 Budgetförslag

10.5.1 7:1 Riksantikvarieämbetet

Tabell 10.3 Anslagsutveckling 7:1 Riksantikvarieämbetet

Tusental kronor

2023	Utfall	294 654	Anslagssparande	-4 158
2024	Anslag	298 032 ¹	Utgiftsprognos	291 909
2025	Förslag	325 784		
2026	Beräknat	339 654 ²		
2027	Beräknat	358 515 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 332 640 tkr i 2025 års prisnivå.

³ Motsvarar 345 155 tkr i 2025 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Riksantikvarieämbetets förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till organisationer inom kulturmiljöområdet, till utgifter för statsbidrag till löner för arbetsledare inom ramen för Kulturarvs-IT samt för det svenska bidraget till Europeana.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 10.4 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 7:1 Riksantikvarieämbetet

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	298 032	298 032	298 032
Pris- och löneomräkning ²	8 752	15 221	20 627
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	19 000	26 401	39 856
<i>varav BP25³</i>	<i>19 000</i>	<i>26 000</i>	<i>39 000</i>
<i>– Civilt försvar: Evakueringsmagasin och säkra transporter</i>	<i>19 000</i>	<i>26 000</i>	<i>39 000</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	325 784	339 654	358 515

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2024. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2026–2027 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 19 000 000 kronor för 2025 för beredskapsplanering avseende evakueringsmagasin och säkra transporter för kulturföremål. För 2026 och 2027 beräknas anslaget ökas med 26 000 000 kronor respektive 39 000 000 kronor för samma ändamål.

Regeringen föreslår att 325 784 000 kronor anvisas under anslaget 7:1 *Riksantikvarieämbetet* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 339 654 000 kronor respektive 358 515 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 10.5 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Riksantikvarieämbetet

Tusental kronor

	Ack. resultat t.o.m. år	Resultat år	Verksam- hetens intäkter år	Kostnader som ska täckas 2025	Resultat år	Ack. resultat
Verksamhet	2023	2024	2025	täckas 2025	2025	2025
Verksamheter där intäkterna disponeras						
Butiksförsäljning besöksmål	-33	13	801	-788	13	-7
Museitjänster, SMT	-4 507	-4 637	42 393	-43 080	-686	-9 830
Offentligrättslig verksamhet						
<i>varav</i>						
<i>Statliga utställnings- garantier</i>	<i>382</i>	<i>-276</i>	<i>900</i>	<i>-1 006</i>	<i>-106</i>	<i>0</i>

Källa: Budgetunderlag 2025–2027 Riksantikvarieämbetet

Regeringen noterar det ackumulerade underskottet i verksamheten Svensk Museitjänst och följer myndighetens arbete för att minska detta.

10.5.2 7:2 Bidrag till kulturmiljövård

Tabell 10.6 Anslagsutveckling 7:2 Bidrag till kulturmiljövård

Tusental kronor

2023	Utfall	274 414	Anslagssparande	-981
2024	Anslag	303 282 ¹	Utgiftsprognos	304 138
2025	Förslag	299 782		
2026	Beräknat	299 782 ²		
2027	Beräknat	269 782 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 299 782 tkr i 2025 års prisnivå.

³ Motsvarar 269 782 tkr i 2025 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till kulturmiljövård. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till hembygds museer och ideella kulturarvsverksamheter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 10.7 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 7:2 Bidrag till kulturmiljövård

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	303 282	303 282	303 282
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-3 500	-3 500	-33 500
<i>varav BP25</i>	5 000	5 000	5 000
– <i>Kompetenssatsning byggregler och genomförande Bygglövsutredningen</i>	5 000	5 000	5 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	299 782	299 782	269 782

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 5 000 000 kronor årligen för 2025–2030 för att stärka arbetet med kunskapsunderlag för kulturmiljö i den kommunala planeringen (se även utgiftsområde 18, avsnitt 3).

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2025 till följd av att tidsbegränsade medel upphör. Vidare ökas anslaget med 1 500 000 kronor fr.o.m. 2025 till följd av att en tidsbegränsad omprioritering inom utgiftsområdet av medel från anslaget löper ut.

Regeringen föreslår att 299 782 000 kronor anvisas under anslaget 7:2 *Bidrag till kulturmiljövård* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 299 782 000 kronor respektive 269 782 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2025 för anslaget 7:2 *Bidrag till kulturmiljövård* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 90 000 000 kronor 2026–2028.

Skälen för regeringens förslag: Projekt inom kulturmiljövårdsområdet sträcker sig ofta över flera kalenderår. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2025 för anslaget 7:2 *Bidrag till kulturmiljövård* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 90 000 000 kronor 2026–2028.

Tabell 10.8 Beställningsbemyndigande för anslaget 7:2 Bidrag till kulturmiljövård

Tusental kronor

	Utfall 2023	Prognos 2024	Förslag 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Ekonomiska åtaganden vid årets början	77 001	71 244	80 400			
Nya ekonomiska åtaganden	64 350	74 101	81 960			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-70 107	-64 945	-72 360	-72 000	-12 000	-6 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	71 244	80 400	90 000			
Beslutat/föreslaget bemyndigande	90 000	90 000	90 000			

10.5.3 7:3 Kyrkoantikvarisk ersättning

Tabell 10.9 Anslagsutveckling 7:3 Kyrkoantikvarisk ersättning

Tusental kronor

2023	Utfall	460 000	Anslagssparande
2024	Anslag	460 000 ¹	Utgiftsprognos
2025	Förslag	490 000	
2026	Beräknat	490 000	
2027	Beräknat	490 000	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för kyrkoantikvarisk ersättning enligt kulturmiljölagen (1988:950) i samband med vård och underhåll av de kyrkliga kulturminnena. Den kyrkoantikvariska ersättningen får användas till kyrkobyggnader, kyrkotomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser och ska fördelas av Svenska kyrkan efter samråd med myndigheter inom kulturmiljöområdet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 10.10 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 7:3 Kyrkoantikvarisk ersättning

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	460 000	460 000	460 000
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	30 000	30 000	30 000
varav BP25	30 000	30 000	30 000
– Förstärkning av den kyrkoantikvariska ersättningen	30 000	30 000	30 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	490 000	490 000	490 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 30 000 000 kronor fr.o.m. 2025 för ökade behov av vårdinsatser och ökad tillgänglighet till de kyrkliga kulturminnena.

Regeringen föreslår att 490 000 000 kronor anvisas under anslaget 7:3 *Kyrkoantikvarisk ersättning* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 490 000 000 kronor respektive 490 000 000 kronor.

10.5.4 7:4 Bidrag till arbetslivsmuseer

Tabell 10.11 Anslagsutveckling 7:4 Bidrag till arbetslivsmuseer

Tusental kronor

2023	Utfall	8 000	Anslagssparande	
2024	Anslag	8 000 ¹	Utgiftsprognos	7 947
2025	Förslag	8 000		
2026	Beräknat	8 000		
2027	Beräknat	8 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till arbetslivsmuseer.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 10.12 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 7:4 Bidrag till arbetslivsmuseer

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	8 000	8 000	8 000
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	8 000	8 000	8 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 8 000 000 kronor anvisas under anslaget 7:4 *Bidrag till arbetslivsmuseer* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 8 000 000 kronor respektive 8 000 000 kronor.

11 Museer och utställningar

11.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för den nationella kulturpolitiken.

11.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom museer och utställningar utgår från följande bedömningsgrunder:

- besöksutveckling,
- tillgänglighetsarbete i publik verksamhet,
- samlingarnas tillstånd och insatser för bevarande,
- insatser som främjar ny kunskap och förmedling av forskning, och
- internationellt utbyte och samverkan.

Av de gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet (se avsnitt 3.5) är samtliga relevanta och ingår i resultatredovisningen. Konstnärlig förnyelse och utveckling av verksamheten redovisas genom bl.a. den forskning och kunskapsuppbyggnad som bedrivs.

11.3 Resultatredovisning

Besöksutveckling

Antalet registrerade besök till de centrala museerna, Forum för levande historia och Riksantikvarieämbetets besöksmål uppgick till 7,5 miljoner besök, en minskning med 2 procent jämfört med 2023, och knappt 7 procent under det genomsnittliga besöksantalet under de tre år som föregick pandemin. Av besökarna har andelen vuxna ökat med 4,5 procent i förhållande till 2022, något som delvis skulle kunna förklaras med att Naturhistoriska riksmuseet som har hög andel barn bland besökarna höll stängt i 4 månader under 2023. Skolbesöken ökade med runt 10 procent i jämförelse med 2022.

Tabell 11.1 Besöksutveckling 2013–2023, avrundat närmaste tusental

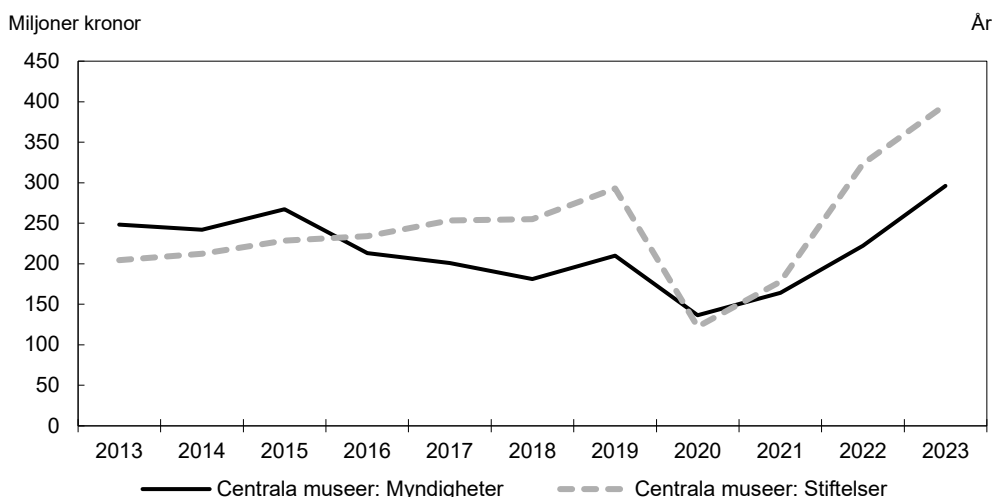
Antal fysiska besök till de centrala museerna, Forum för levande historia och Riksantikvarieämbetets besöksmål

Tusental	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Totalt ²	6 404	7 047	8 127	8 127	7 987	7 437	8 796	2 951	3 742	7 681 ³	7 526

¹ Beräkningarna av totalt antal fysiska besök utgörs av antalet anläggningsbesök och om anläggningsbesök inte rapporterats används verksamhetsbesök.

² Justerad siffra jämfört med uppgiften i budgetpropositionen för 2024.

Källa: Besöksutveckling för de centrala museerna 2023, Myndigheten för kulturanalys, 2023.

Diagram 11.1 Diagram över avgiftsintäkter till 8:1 Centrala museer: Myndigheter och 8:2 Centrala museer: Stiftelser

Anm.: I avgiftsintäkterna ingår bl.a. entré- och visningsavgifter samt intäkter av försäljning, ev. sponsring och lokaluthyrning m.m. Avgiftsintäkter för Arkeologisk uppdragsverksamhet, Cosmonovas verksamhet och Vasamuseets verksamhet redovisas separat i detta avsnitt, se tabell 11.6, 11.7 och 11.8.

Källa: Museernas årsredovisningar

Mångsidigt tillgänglighetsarbete för att nå nya målgrupper ger resultat

Museimyndigheterna fick i 2023 års regleringsbrev i uppdrag att redovisa utvecklingen av sitt arbete med att vidga sina målgrupper och nå nya besökare. Av resultatredovisningarna framgår att det pågår ett kontinuerligt besöksutvecklingsarbete och att detta också årligen ger goda resultat. Kvantitativt ser museerna bäst resultat genom att arbeta med skolprogram som bygger på skolans kurs- och läroplaner. Mer utmanande är att nå en större mängd nya besökare bland de vuxna målgrupperna. De resultat som museerna redovisar i denna del bygger i stället på kvalitativ samverkan med civilsamhällesorganisationer och/eller målgruppsfokuserade tematiska utställningar. Effekterna av dessa bedöms som mer långvariga då processerna är relationsbyggande i högre utsträckning, och av en annan karaktär än exempelvis skolvisningar. Andra exempel på insatser som resulterat i nya besökare från fler målgrupper är uppdaterade basutställningar och tillgängliggörande av specifika spår i samlingarna genom nya pedagogiska ingångar, vilka ofta sker online. Museerna redovisar också resultat av arbetet med att nå personer som inte kan eller av andra skäl inte tar sig till museerna för att ta del av verksamheten på plats. Denna del avser såväl uppsökande arbete som digital förmedling där användande av ny teknik och digitala erbjudanden är central. Som ett av flera exempel kan Tekniska museets mobila verksamhet Maker Tour – med målet att stärka den digitala kompetensen och därmed bidra till en mer likvärdig skola – i samarbete med Stockholms stads utbildningsförvaltning nämnas. Maker Tour fokuserar på områden i Stockholm där utanförskapet är stort och riktar sig till både lärare och elever. Men även mer traditionella vandringsutställningar som producerades av de statliga museerna under 2023 och som turnerat både inom och utanför Sverige sprider kunskap om museets samlingar till fler. Under 2023 fördelade Riksantikvarieämbetet, Statens försvarshistoriska museer och Statens maritima och transporthistoriska museer totalt ca 44 miljoner kronor till det ideella kulturarvsarbetet som bedrivs vid t.ex. arbetslivsmuseer, hembygdsmuseer och försvarshistoriska museer. De statliga bidragen har bidragit till en mängd insatser för lokalt kulturarv över hela landet.

Insatser för bevarande och tillgängliggörande av samlingarna

I budgetpropositionen för 2023 tilldelades de centrala museer som är myndigheter och Statens musikverk sammantaget 20 miljoner kronor för digitisering (registrering och avbildning av föremål i databaserna) och digitalisering (tillgängliggörandet av data för allmänheten) av kulturarvet. Samtliga myndigheter redovisar resultatet till följd av förstärkningen. Särskilda digitaliseringsprojekt har kunnat genomföras under året. Hundratusentals föremål har fotograferats och publicerats, föremålsposter har berikats med information och metadata och gjorts sökbara i samlingsdatabaser. I samband med detta arbete har samlingarnas tillstånd bedömts. Förstärkningen har även använts till att utveckla nya digitala visningar. Arbetet har även resulterat i att tillgängligheten till samlingarna har ökat för bl.a. personer med funktionsnedsättning. Av myndigheternas redovisningar framkommer dock att digitaliseringsverksamheten och den digitala förmedlingen skär genom många delar av verksamheterna som till stor del är integrerade med varandra. Särredovisning av kostnader och resultat kan därmed vara svår att göra. Museernas ökade digitala närvaro har resulterat i fler sökningar i samlingsdatabaser och större antal följare i sociala medier i jämförelse med tidigare år. Samtliga museimyndigheter redovisar insatser för höjd beredskap, planer för restvärdesräddning. Även planer för krigsorganisation och krigsplacering har tagits fram.

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att regeringen bör utreda de juridiska, ekonomiska och praktiska förutsättningarna för att nå ett sammanhållet regelverk för identifiering och återbördande av samiska föremål och kvarlevor (bet. 2021/22:KrU6 punkt 1, rskr. 2021/22:265). Med anledning av tillkännagivandet fick Riksantikvarieämbetet i regleringsbrevet för 2023 i uppdrag att analysera och beskriva hur nuvarande juridiska, ekonomiska och praktiska förutsättningar för identifiering och återbördande av samiska föremål och mänskliga kvarlevor möjliggör respektive utgör hinder för dessa processer. Riksantikvarieämbetet skulle även analysera och beskriva motsvarande förutsättningar för ett s.k. sammanhållet regelverk för identifiering och återbördande av samiska föremål och mänskliga kvarlevor.

Uppdragets första del redovisades den 29 september 2023 (Förutsättningar för identifiering och återlämnande av samiska föremål och samiska mänskliga kvarlevor, Del 1, Riksantikvarieämbetet, 2023). I denna redovisning beskrevs och analyserades bl.a. de statliga museernas juridiska förutsättningar för återlämnande av samiska föremål och samiska mänskliga kvarlevor. Riksantikvarieämbetets bedömning är att det inte föreligger några juridiska hinder för återlämnande av samiska föremål och samiska mänskliga kvarlevor. Myndigheten inkom den 27 mars 2024, med den andra och sista delen av redovisningen (Förutsättningar för identifiering och återlämnande av samiska föremål och samiska mänskliga kvarlevor, Del 2, Riksantikvarieämbetet 2024). I denna rapport konstateras att en del av det regelverk och de funktioner som redan finns på plats i Sverige såsom lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket, museilagen (2017:563) och budgetlagen (2011:203), Sametingets ansvar för kulturfrågor, Riksantikvarieämbetets ansvar för museifrågor och den pågående dialogen mellan olika parter delvis kan utgöra sådana mekanismer som nämns i artiklarna 11 och 12 FN:s deklaration om urfolks rättigheter. Myndigheten har utöver det lämnat förslag på insatser som skulle kunna utgöra delar av dessa mekanismer. Förslagen bereds inom Regeringskansliet. I och med rapporten bedömer regeringen att tillkännagivandet är tillgodosett och därmed slutbehandlat.

Ny kunskap och förmedling av forskning

Museerna redovisar resultat av insatser som främjar ny kunskap och förmedling av forskning inom vitt skilda områden. Under 2023 kan nämnas nya resultat från arkeologiska utgrävningar runt om i landet liksom naturvetenskapliga expeditioner i

andra världsdelar i projekt om biodiversitet och evolution av arter. Det löpande arbetet inom samlingsförvaltningen samt vid produktion av utställningar och publikationer bedrivs i princip uteslutande forskningsnära och har även under året resulterat i bidrag till och publicering av vetenskapliga artiklar. Forskningsresultat av anslaget ska publiceras med öppen tillgång (prop. 2021/22:01 utg.omr. 16 avsnitt 7). En stor del av forskningen har finansierats av externa bidrag från forskningsråd, privata stiftelser och myndigheter. Medlen från anslaget 1:4 *Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet* har också nyttjats strategiskt både på samlingar och infrastruktur. Flera gästforskare har anlitats vid museinstitutionerna genom utlysningar inom specifika ämnesområden. Anställda vid museerna samverkar ofta även inom forskningsvärlden.

Internationellt utbyte och samverkan

Regeringen beslutade i november 2023 att Statens museer för världskultur fick överlåta ett antal kulturhistoriska föremål till Bolivia och Nigeria. Museiprofessionen står för utredning och bedömning om återlämnande i enlighet med internationella konventioner, författningar och andra styrande dokument om återlämnanden. Regeringen fattar därefter det formella beslutet om att medge ett återlämnande utifrån budgetlagen och underlaget i hemställan. Denna ordning är principiellt viktig för det svenska allmänna museiväsendet då den ger uttryck för principen om armlängds avstånd och museernas självständiga ställning.

Samtliga museer redovisar resultat av internationella samarbeten i form av utställnings- och kunskapsproduktion.

Enligt 11 § museilagen ska museerna och museihuvudmännen samverka i syfte att ge alla tillgång till museernas samlade resurser, bl.a. genom att ställa föremål ur de egna samlingarna till varandras förfogande. Efter pandemin har antalet utlån successivt ökat. Under 2023 ökade särskilt antalet genomförda lån inom Sverige. Museerna redovisar hur verksamheten bygger på samarbete och samverkan. Verksamhetsnära samverkan sker även med barn och ungdomar, yrkesaktiva, studieförbund, forskare, myndigheter och företag. Samverkan sker också med andra museer och organisationer genom professionella forum och nätverk såsom Samlingsforum, Forum för utställare och Centralmuseernas olika nätverk och råd. Många museer har också rådgivande eller stödgivande verksamheter för regionala och lokala museer.

11.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Antalet besökare till de statliga museerna under 2023 påverkades av återinförandet av entréavgifter för vuxna besökare. Resultatet ska också ses mot bakgrund av att flera museer varit stängda för publik under delar av året och/eller haft delar av museet stängda, däribland Moderna museet, Nationalmuseum, Naturhistoriska riksmuseet och Statens centrum för arkitektur och design. Regeringen bedömer dock att den sammanlagda minskningen om endast två procent utifrån ovannämnda förutsättningar är ett mycket gott resultat. På de museer som inte ingick i Fri entréreformen ökade antalet besök med 14 procent. Arbetet med att nå nya målgrupper har gett resultat under året. Regeringens bedömning av måluppfyllelsen avseende besöksutveckling och tillgänglighetsarbete i publik verksamhet är att den är god. Regeringen bedömer att museerna har haft en viktig roll i regeringens ambition att stärka barns och ungas tillgång till kultur.

De extra medlen för att bevara och tillgängliggöra kulturarvet genom digitisering och digitalisering har resulterat i att tillgängligheten till samlingarna har ökat samt till fler insatser för bevarande. Resultaten har bäring på målen om allas möjlighet att delta i

kulturlivet och allas möjlighet till kulturupplevelser och bildning. Måluppfyllelsen avseende samlingarnas tillstånd och insatser för bevarande samt insatser som främjar ny kunskap och förmedling av forskning visar på en positiv utveckling.

Regeringen bedömer att beredskapen för att bevara och i händelse av krig skydda samlingarna har ökat under året.

11.5 Budgetförslag

11.5.1 8:1 Centrala museer: Myndigheter

Tabell 11.2 Anslagsutveckling 8:1 Centrala museer: Myndigheter

Tusental kronor

2023	Utfall	1 434 793	Anslagssparande	1 201
2024	Anslag	1 477 378 ¹	Utgiftsprognos	1 483 340
2025	Förslag	1 556 061		
2026	Beräknat	1 592 970 ²		
2027	Beräknat	1 599 788 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 556 057 tkr i 2025 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 539 514 tkr i 2025 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för förvaltningsutgifter för följande centrala museer som är myndigheter: Statens historiska museer, Nationalmuseum, Naturhistoriska riksmuseet, Statens museer för världskultur, Statens maritima och transporthistoriska museer, Statens centrum för arkitektur och design, Statens försvarshistoriska museer och Moderna museet. Anslaget får även användas av nämnda myndigheter för utgifter för statsbidrag till ändamål inom museiområdet.

Tabell 11.3 Sammanställning över medelstilldelning till centrala museer som är myndigheter

Tusental kronor		
Myndighet	2024 ¹	2025 ²
Statens historiska museer	220 337	229 259
Nationalmuseum	249 983	266 905
Naturhistoriska riksmuseet	221 412	226 388
Statens museer för världskultur	208 923	217 817
Statens maritima och transporthistoriska museer	189 991	196 008
Statens centrum för arkitektur och design	67 690	70 724
Statens försvarshistoriska museer	146 253	168 590
Moderna museet	172 789	180 370
Summa	1 477 378	1 556 061

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Fördelningen av medel 2025 är preliminär.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 11.4 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 8:1 Centrala museer: Myndigheter

Tusental kronor			
	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	1 464 578	1 464 578	1 464 578
Pris- och löneomräkning ²	67 583	103 942	127 591
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	20 600	21 079	5 120
<i>varav BP25³</i>	<i>20 600</i>	<i>20 600</i>	<i>20 600</i>
– <i>Magasinslokaler för den nationella fordonssamlingen</i>	<i>5 000</i>	<i>5 000</i>	<i>5 000</i>
– <i>Kostnadshyresfastigheter: Naturhistoriska riksmuseet och Nationalmuseum</i>	<i>15 600</i>	<i>15 600</i>	<i>15 600</i>
Överföring till/från andra anslag	3 300	3 371	2 500
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 556 061	1 592 970	1 599 788

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2024. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2026–2027 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 5 000 000 kronor fr.o.m. 2025 till Statens försvarshistoriska museer avseende magasinslokaler för den nationella fordonssamling som förvaltas av försvarsfordonsmuseet Arsenalen. Förslaget finansieras med omprioriteringar inom utgiftsområdet. Vidare ökas anslaget fr.o.m. 2025 för ökade hyreskostnader för Nationalmuseum med 5 000 000 kronor och för Naturhistoriska riksmuseet med 10 600 000 kronor.

Anslaget ökas också med 3 300 000 kronor för 2025 genom att medel överförs till anslaget för inordnande av Fredsarkivet i Statens försvarshistoriska museer. För 2026 beräknas anslaget ökas med motsvarande belopp och fr.o.m. 2027 beräknas anslaget ökas med 2 500 000 kronor för samma ändamål. Förslaget bedöms få begränsade personalkonsekvenser för Statens försvarshistoriska museer. Medlen överförs från anslaget 1:4 *Folke Bernadotteakademien* inom utgiftsområde 7 och från anslaget 1:2 *Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet* inom utgiftsområde 5.

Regeringen föreslår att 1 556 061 000 kronor anvisas under anslaget 8:1 *Centrala museer: Myndigheter* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 1 592 970 000 kronor respektive 1 599 788 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 11.5 Sammanställning över avgiftsintäkter för centrala museer som är myndigheter

Tusental kronor

Myndighet	Utfall 2023	Prognos 2024	Beräknat 2025
Statens historiska museer ¹	41 057	44 641	46 870
Nationalmuseum	50 773	57 850	55 400
Naturhistoriska riksmuseet ²	58 120	51 950	57 200
Statens museer för världskultur	28 983	34 800	35 500
Statens maritima och transporthistoriska museer ³	49 834	56 541	58 801
Statens centrum för arkitektur och design	4 632	1 515	2 000
Statens försvarshistoriska museer	19 384	18 296	19 909
Moderna museet	55 430	50 000	52 000
Summa	308 213	315 593	327 680

Anm.: I myndigheternas avgiftsintäkter ingår bl.a. entré- och visningsintäkter samt intäkter av försäljning, eventuell sponsring och lokaluthyrning m.m.

¹ Intäkterna för Arkeologisk uppdragsverksamhet redovisas i tabell 11.6.

² Intäkterna för Cosmonovas verksamhet redovisas separat i tabell 11.6.

³ Intäkterna för Vasamuseets verksamhet redovisas separat i tabell 11.6.

Källa: Budgetunderlag de för centrala museer som är myndigheter.

Tabell 11.6 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Statens historiska museer, Naturhistoriska riksmuseet och Statens maritima och transporthistoriska museer

Tusental kronor

Uppdragsverksamhet	Ack. resultat t.o.m. år		Verksamhetens intäkter år	Kostnader som ska täckas år	Ack. resultat utgående år	
	2023	Resultat år 2024			Resultat år 2025	2025
Verksamhet där intäkterna disponeras						
Arkeologisk uppdragsverksamhet	-27 649	5 698	157 800	154 800	3 000	-18 951
Cosmonova	2 031	-2 712	22 980	20 243	2 737	2 056
Vasamuseet	-7 012	2 726	226 389	225 816	573	-3 713

Källa: Statens historiska museer, Naturhistoriska riksmuseet och Statens maritima och transporthistoriska museer.

Statens historiska museer bedriver ett strategiskt och långsiktigt arbete för att åstadkomma ekonomisk balans i den arkeologiska uppdragsverksamheten. För 2023 redovisas åter ett positivt resultat och det ackumulerade underskottet som följde med när den arkeologiska uppdragsverksamheten överfördes till myndigheten 2015 minskar successivt.

11.5.2 8:2 Centrala museer: Stiftelser

Tabell 11.7 Anslagsutveckling 8:2 Centrala museer: Stiftelser

Tusental kronor

2023	Utfall	273 714	Anslagssparande
2024	Anslag	275 714 ¹	Utgiftsprognos 275 714
2025	Förslag	275 714	
2026	Beräknat	275 714	
2027	Beräknat	273 714	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för statsbidrag till följande centrala museer som är stiftelser: Nordiska museet, Skansen, Tekniska museet och Arbetets museum.

Tabell 11.8 Sammanställning över medelstilleddning till centrala museer som är stiftelser

Tusental kronor

Stiftelse	2024 ¹	2025 ²
Stiftelsen Nordiska museet	125 854	125 854
Stiftelsen Skansen	78 461	78 461
Stiftelsen Tekniska museet	51 767	51 767
Stiftelsen Arbetets museum	19 632	19 632
Summa	275 714	275 714

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Fördelningen av medel 2025 är preliminär.

Tabell 11.9 Sammanställning över verksamhetsintäkter för centrala museer som är stiftelser

Tusental kronor

Stiftelse	Utfall 2023	Budget 2024	Budget 2025
Stiftelsen Nordiska museet	83 600	65 000	67 000
Stiftelsen Skansen	232 145	239 600	244 500
Stiftelsen Tekniska museet	76 943	114 807	119 972
Stiftelsen Arbetets museum	8 926	8 035	9 000
Summa	401 614	427 442	440 472

Anm.: I stiftelsernas verksamhetsintäkter ingår bl.a. entré- och visningsintäkter, intäkter av försäljning och lokaluthyrning samt bidragsintäkter.

Källa: De centrala museer som är stiftelser.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 11.10 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 8:2 Centrala museer: Stiftelser

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	275 714	275 714	275 714
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			-2 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	275 714	275 714	273 714

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 275 714 000 kronor anvisas under anslaget 8:2 *Centrala museer: Stiftelser* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 275 714 000 kronor respektive 273 714 000 kronor.

Lån till Stiftelsen Skansen

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2025 besluta att Stiftelsen Skansen får ta upp lån i Riksgäldskontoret för underhåll och utveckling av fastigheter och kulturhistoriska byggnader samt tillgänglighetsanpassning som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 80 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Stiftelsen Skansen har ett eftersatt underhållsbehov i befintliga fastigheter och kulturhistoriska byggnader. Stiftelsen har även behov av att tillgänglighetsanpassa Skansen samt utföra övrigt nödvändigt underhållsarbete. De åtgärder som behöver genomföras för att Skansen fortsatt ska vara ett attraktivt besöksmål behöver delvis finansieras med lån. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2025 besluta att Stiftelsen Skansen får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 80 000 000 kronor.

Tabell 11.11 Ram för statlig utlåning

Tusental kronor

Utgifts- område	Ändamål	Ram 2023 ¹	Utlåning 2023-12-31	Ram 2024 ¹	Förslag 2025
17	Stiftelsen Skansen	80 000	40 207	80 000	80 000
	Summa	80 000	40 207	80 000	80 000

¹ Ramar för 2023 och 2024 redovisas exklusive beslutade och föreslagna ändringar som lämnats i propositioner om ändringar i statens budget.

Lån till Stiftelsen Tekniska museet

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2025 besluta att Stiftelsen Tekniska museet får ta upp lån i Riksgäldskontoret för investeringar i byggnationen av en visualiseringsdom som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 95 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag: Stiftelsen Tekniska museet genomför en byggnation av en visualiseringsdom med mål att bl.a. öka barns och ungas intresse för teknik och naturvetenskap. Under covid-19-pandemin minskade stiftelsens intäkter varför bl.a. delar av byggnationen nu behöver finansieras med lån. Regeringen bör därför bemyndigas att för 2025 besluta att Stiftelsen Tekniska museet får ta upp lån i Riksgäldskontoret som inklusive tidigare upplåning uppgår till högst 95 000 000 kronor.

Tabell 11.12 Ram för statlig utlåning

Tusental kronor

Utgifts- område	Ändamål	Ram 2023 ¹	Utlåning 2023-12-31	Ram 2024 ¹	Förslag 2025
17	Stiftelsen Tekniska museet	95 000	89 605	95 000	95 000
	Summa	95 000	89 605	95 000	95 000

¹ Ramar för 2023 och 2024 redovisas exklusive beslutade och föreslagna ändringar som lämnats i propositioner om ändringar i statens budget.

11.5.3 8:3 Bidrag till vissa museer**Tabell 11.13 Anslagsutveckling 8:3 Bidrag till vissa museer**

Tusental kronor

2023	Utfall	79 718	Anslagssparande
2024	Anslag	79 718 ¹	Utgiftsprognos
2025	Förslag	79 218	
2026	Beräknat	79 218	
2027	Beräknat	79 218	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till museer och liknande institutioner.

Tabell 11.14 Sammanställning över medelstilleddelning för Bidrag till vissa museer

Tusental kronor

	2024 ¹	2025 ²
Stiftelsen Dansemuseifonden för Dansemuseet	10 454	10 454
Sveriges Fängelsemuseum	1 500	1 500
Stiftelsen Carl och Olga Milles Lidingöhem	4 189	4 189
Stiftelsen Thielska galleriet	6 144	6 144
Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna	19 025	19 025
Nobelprismuseet	4 952	4 952
Föreningen Svensk Form	4 713	5 213
Röhsska museet	502	502
Riksförbundet Sveriges museer	1 500	1 500
Stiftelsen Strindbergmuseet	581	581
Stiftelsen Judiska museet i Stockholm	3 601	3 601
Bildmuseet	743	743
Zornsamlingarna	204	204
Stiftelsen Prins Eugens Waldemarsudde	12 410	12 410
Åjtte, Svenskt fjäll- och samemuseum	1 500	1 500
Form/Design Center	3 000	2 000
Gamla Uppsala museum	4 700	4 700
Summa	79 718	79 218

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Medelstilleddelningen för 2025 är preliminär.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 11.15 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 8:3 Bidrag till vissa museer

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	79 718	79 718	79 718
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-500	-500	-500
<i>varav BP25</i>	-500	-500	-500
– Förstärkning och förlängning av reformen Skapande skola	-500	-500	-500
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	79 218	79 218	79 218

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 500 000 kronor fr.o.m. 2025 för omprioriteringar inom utgiftsområdet.

Regeringen föreslår att 79 218 000 kronor anvisas under anslaget 8:3 *Bidrag till vissa museer* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 79 218 000 kronor respektive 79 218 000 kronor.

11.5.4 8:4 Forum för levande historia

Tabell 11.16 Anslagsutveckling 8:4 Forum för levande historia

Tusental kronor

2023	Utfall	48 953	Anslagssparande	2 711
2024	Anslag	53 157 ¹	Utgiftsprognos	54 314
2025	Förslag	64 036		
2026	Beräknat	61 511 ²		
2027	Beräknat	58 419 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 60 125 tkr i 2025 års prisnivå.

³ Motsvarar 56 146 tkr i 2025 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Forum för levande historias förvaltningsutgifter. Anslaget får även användas för utgifter för såväl prissumma som omkostnader för prisutdelning, avseende ett pris för humanitära och demokratifrämjande insatser.

Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till den fond som inrättats av Task Force for International Cooperation on Holocaust Education, Research and Remembrance, fr.o.m. 2013 benämnt International Holocaust Remembrance Alliance.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 11.17 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 8:4 Forum för levande historia

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	53 157	53 157	53 157
Pris- och löneomräkning ²	1 879	3 147	4 107
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	9 000	5 207	1 155
<i>varav BP25³</i>	<i>7 000</i>	<i>4 000</i>	<i>2 000</i>
<i>– Bred folkbildande insats "om detta må ni berätta" i ny tappning</i>	<i>7 000</i>	<i>4 000</i>	<i>2 000</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	64 036	61 511	58 419

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2024. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2026–2027 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 7 000 000 kronor för 2025 för en folkbildande insats utifrån budskapet i boken "...om detta må ni berätta...". För 2026 beräknas anslaget ökas med 4 000 000 kronor och för 2027 beräknas anslaget ökas med 2 000 000 kronor för samma ändamål.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 2 000 000 kronor för 2025 och med 1 000 000 kronor för 2026 för insatser för att öka kunskapen om och motverka antisemitism.

Regeringen föreslår att 64 036 000 kronor anvisas under anslaget 8:4 *Forum för levande historia* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 61 511 000 kronor respektive 58 419 000 kronor.

11.5.5 8:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål

Tabell 11.18 Anslagsutveckling 8:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål

Tusental kronor

2023	Utfall	Anslagssparande	80
2024	Anslag	80 ¹ Utgiftsprognos	79
2025	Förslag	80	
2026	Beräknat	80	
2027	Beräknat	80	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för utställningsgarantier. Anslaget får även användas för utgifter för inköp av kulturföremål som har sådant konstnärligt, historiskt eller vetenskapligt värde att det är av synnerlig vikt att de införlivas med offentliga samlingar.

Skälen för regeringens förslag**Tabell 11.19 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 8:5 Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål**

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	80	80	80
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	80	80	80

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen förslår att 80 000 kronor anvisas under anslaget 8:5 *Statliga utställningsgarantier och inköp av vissa kulturföremål* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 80 000 kronor respektive 80 000 kronor.

12 Trossamfund

12.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen beslutat för statens stöd till trossamfund.

12.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom trossamfund utgår från följande bedömningsgrunder:

- antalet församlingar och antalet medlemmar som får statligt stöd
- insatser för att skapa förutsättningar för trossamfunden att bedriva en aktiv långsiktig religiös verksamhet.

12.3 Resultatredovisning

En tillfällig minskning av antalet betjänade inom de statsbidragsberättigade trossamfunden

Den 1 januari 2024 var 24 trossamfund och samverkansorgan statsbidragsberättigade enligt lagen (1999:932) om stöd till trossamfund och förordningen (1999:974) om statsbidrag till trossamfund. Under 2023 tillkom inga nya trossamfund.

Enligt statistik från Myndigheten för stöd till trossamfund (SST) fanns den 31 december 2021 totalt 848 908 betjänade personer inom de statsbidragsberättigade trossamfunden, vilket är en minskning med drygt 78 000 jämfört med året innan. Minskningen kan dels förklaras med att ett större trossamfund inte längre är medlem i ett av samverkansorganen, dels som en effekt av pandemin. Som visas i diagram 12.1 har antalet betjänade ökat kraftigt sedan 2014, vilket delvis kan förklaras av att fler trossamfund blivit berättigade till statsbidrag. De fem största statsbidragsberättigade trossamfunden var Romersk-katolska kyrkan, Pingströrelsen, Equmeniakyrkan, Förenade Islamiska Föreningar i Sverige och Evangeliska Fosterlandsstiftelsen (EFS).

Från anslaget 9:2 *Stöd till trossamfund* utgick 2023 drygt 80 miljoner kronor som statligt bidrag till trossamfunden, vilket var drygt 8 miljoner kronor mindre än året innan. Minskningen berodde på att de tillfälliga medel som hade tillförts anslaget med anledning av covid-19 upphörde.

Huvuddelen av stödet för 2023, knappt 69 miljoner kronor, fördelades i enlighet med tidigare år till trossamfunden i form av organisationsbidrag. Stödet motsvarar ett bidrag på knappt 77 kronor per betjänad person, vilket är en ökning med nästan åtta kronor jämfört med föregående år. En förklaring till detta var att Myndigheten för stöd till trossamfund (SST) under året prioriterade organisationsbidrag framför projektbidrag. Resterande del av stödet fördelades i form av verksamhetsbidrag respektive projektbidrag till trossamfunden.

Insatser för att skapa förutsättningar för trossamfunden att bedriva en aktiv och långsiktig religiös verksamhet

En grundläggande förutsättning för att trossamfunden ska kunna bedriva religiös verksamhet är att de som deltar i samfundens verksamhet känner sig trygga. Nivån på det stöd som fördelas enligt förordningen (2018:1533) om statsbidrag för säkerhets-

höjande åtgärder till organisationer inom det civila samhället låg under 2023 kvar på 44 miljoner kronor på anslaget 6:1 *Allmänna val och demokrati* inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse. Stödet riktar sig till både trossamfund och andra organisationer som uppfyller förordningens krav. Under 2023 betalade Kammarkollegiet ut drygt 42 miljoner kronor och 44 av de ansökningar som beviljades under 2023 har varit till judiska organisationer (S2024/00650).

Förutom det reguljära stödet beslutade regeringen i oktober 2023 om en engångsutbetalning av medel till Judiska centralrådet på 10 miljoner kronor för deras säkerhetsarbete. Regeringen beslutade vidare att göra förändringar i förordningen och flytta handläggningen av säkerhetsbidraget från Kammarkollegiet till SST fr.o.m. 2024 samt att höja bidraget till 74 miljoner kronor.

Förändringar av regelverket

Den 3 april 2024 överlämnade regeringen propositionen Statens stöd till trossamfund och civilsamhället – enhetliga och rättssäkra villkor (prop. 2023/24:119) till riksdagen. Riksdagen behandlade propositionen den 18 juni 2024 (bet. 2023/24:KrU7, rskr. 2023/24:271). I propositionen föreslås att en ny lag om statsbidrag till trossamfund ska införas. Vidare anges att ett demokrativillkor ska gälla för stöd till trossamfund enligt den nya lagen om statsbidrag till trossamfund och enligt lagen (1998:1593) om trossamfund. Den nya lagen och de lagändringar som föreslås i propositionen ska träda i kraft den 1 januari 2025. Regeringen bedömer att ett likalydande demokrativillkor bör gälla för övrig statlig bidragsgivning som riktar sig till civilsamhället, om det inte är obehövligt. Ett informationsmöte genomfördes den 3 april 2024 med ett antal civilsamhällesorganisationer och trossamfund i syfte att bl.a. bjuda in organisationerna till dialog och informera om den fortsatta processen (S2024/00732). Regeringskansliet har påbörjat arbetet med att implementera det nya demokrativillkoret i relevanta förordningar för civila samhällets organisationer. Förordningsändringarna planeras att träda i kraft i början av 2025.

Prövning av myndighetssammanslagning

Under 2023 har regeringen vidtagit flera åtgärder för att se över myndighetsstrukturen och ompröva statlig verksamhet. Regeringen har bl.a. prövat fem möjliga myndighetssammanslagningar, i enlighet med vad som framgår av budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4). En av sammanslagningarna gäller Myndigheten för stöd till trossamfund (SST) och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (MUCF). Myndigheterna har till regeringen redovisat hur SST:s uppgifter kan överföras till och inordnas i MUCF samt bedömningar av för- och nackdelar med att myndigheternas uppgifter läggs samman (S2023/03010). Förslaget har remissbehandlats och bereds i Regeringskansliet.

12.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att de statliga insatserna i form av stöd till trossamfund bidrar till att uppfylla målet för statens stöd till trossamfund genom att skapa förutsättningar för trossamfunden att bedriva en aktiv och långsiktig religiös verksamhet.

Regeringen bedömer vidare att reformeringen av säkerhetsbidrag och det nya regelverket innebär förändringar som gagnar trossamfundens långsiktiga verksamhet och därmed i förlängningen religionsfriheten i Sverige.

12.5 Politikens inriktning

Trossamfunden är en viktig del av det civila samhället och ger med sin verksamhet stöd och hjälp i olika avseenden till såväl sina medlemmar och betjänade som till samhället i stort. De bidrar också till att hålla det demokratiska samtalet levande. Religionsfriheten och föreningsfriheten är centrala för den svenska demokratin och ska värnas, och gäller för alla. Att känna sig trygg, kunna utöva sin tro öppet och leva i religiös och kulturell samhörighet med andra är en förutsättning för religionsfrihet. Den är central i vårt samhälle och den gäller för alla.

Insatser inom politikområdet ska bidra till att skapa förutsättningar för trossamfunden att bedriva en aktiv och långsiktig verksamhet i form av gudstjänst, själavård, undervisning och omsorg. För att möta en del av samfundens behov av säkerhetshöjande åtgärder har regeringen beslutat om förändringar i förordningen (2018:1533) om statsbidrag för säkerhetshöjande åtgärder till organisationer inom det civila samhället. Syftet är att göra bidraget mer känt och att de som är i störst behov av bidraget ska prioriteras. En särskilt utsatt grupp är den judiska minoriteten och regeringen föreslår därför att ytterligare 10 miljoner kronor avsätts årligen från och med 2025 för att stärka säkerheten för den judiska minoriteten (se utg.omr. 1 avsnitt 10.12).

Inom ramen för sitt uppdrag arbetar Myndigheten för stöd till trossamfund (SST) bl.a. med frågor som rör tro, religion och samfundsliv och myndigheten fyller en viktig funktion, inte minst mot bakgrund av händelser i Sverige och omvärlden som rymmer sådana dimensioner och påverkar det svenska samhället. Myndigheten har en aktiv samverkan med de myndigheter som ansvarar för allmän ordning och bemötandet av otillbörlig informationspåverkan och annan vilseledande information. Genom dialog bidrar de till att förmedla och förklara grundläggande funktioner och värden i det svenska samhället och stärka samverkan mellan det offentliga och trossamfund. Det finns trossamfund som på grund av ökade risker för angrepp och skadegörelse på religiösa byggnader finner det svårare att försäkra lokalerna. Regeringen avsätter därför 1 600 000 kronor under två år för att SST ska genomföra en särskild satsning på försäkringsfrågor.

Riksdagen ställde sig den 18 juni 2024 bakom regeringens förslag (prop. 2023/24:119, KrU 2023/24:KrU7, rskr. 2023/24: 271) om att införa ett modernt, rättssäkert och reformerat statligt stöd till trossamfunden. Det nya stödet innehåller ett skärpt demokrativillkor som bland annat tar sikte på att trossamfund som främjar extremism eller bedriver verksamhet som utövas i strid med samhällets grundläggande värderingar inte ska kunna ta del av statligt stöd. Myndigheterna behöver nu implementera den nya lagstiftningen och regeringen avser att noga följa denna process.

Det nödvändiga arbetet för att ompröva, effektivisera och utveckla statsförvaltningen som regeringen har inlett bör fortsätta. Ett förslag har remitterats som innebär att MUCF:s och SST:s uppgifter läggs samman (S2023/03010). Regeringen gör bedömningen att en sammanslagning bör genomföras. SST:s befintliga uppgifter bör överföras till MUCF. Det är viktigt att befintlig kompetens och verksamhet inom trossamfundsområdet värnas, t.ex. genom bildandet av ett center för trossamfundsfrågor. Utgångspunkten ska vidare vara att organisationsförändringen ska träda i kraft senast den 1 januari 2026.

12.6 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har i sin revisionsberättelse för Myndigheten för stöd till trossamfund lämnat ett uttalande med reservation. Av revisionsiakttagelsen framgår att

Myndigheten för stöd till trossamfund inte har återrapporterat hur de bidragsberättigade trossamfunden arbetar för att bidra till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som samhället vilar på, vilket är ett krav i regleringsbrevet för budgetåret 2023. Det är inte förenligt med 3 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Regeringen har följt upp frågan med myndigheten.

12.7 Budgetförslag

12.7.1 9:1 Myndigheten för stöd till trossamfund

Tabell 12.1 Anslagsutveckling 9:1 Myndigheten för stöd till trossamfund

Tusental kronor

2023	Utfall	16 659	Anslagssparande	-359
2024	Anslag	16 782 ¹	Utgiftsprognos	16 313
2025	Förslag	19 032		
2026	Beräknat	0 ²		
2027	Beräknat	0 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 0 tkr i 2025 års prisnivå.

³ Motsvarar 0 tkr i 2025 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för stöd till trossamfunds förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 12.2 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 9:1 Myndigheten för stöd till trossamfund

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	16 782	16 782	16 782
Pris- och löneomräkning ²	650	1 049	1 358
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 600	-17 831	-18 140
<i>varav BP25³</i>	<i>1 600</i>	<i>-17 868</i>	<i>-18 140</i>
– Särskild satsning på försäkringsfrågor	1 600	1 600	
– SST inordnas i MUCF		-19 468	-18 140
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	19 032	0	0

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2024. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2026–2027 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 1 600 000 kronor 2025 och beräknas öka med 1 600 000 kronor 2026 för en särskild satsning på försäkringsfrågor gentemot trossamfunden.

Anslaget beräknas minska med 19 468 000 kronor 2026 och 18 140 000 kronor fr.o.m. 2027 till följd av att Myndigheten för stöd till trossamfund slås samman med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Regeringen föreslår att 19 032 000 kronor anvisas under anslaget 9:1 *Myndigheten för stöd till trossamfund* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 0 kronor respektive 0 kronor.

12.7.2 9:2 Stöd till trossamfund

Tabell 12.3 Anslagsutveckling 9:2 Stöd till trossamfund

Tusental kronor

2023	Utfall	81 613	Anslagssparande	306
2024	Anslag	81 100 ¹	Utgiftsprognos	81 371
2025	Förslag	82 700		
2026	Beräknat	82 000 ²		
2027	Beräknat	82 000 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 82 000 tkr i 2025 års prisnivå.

³ Motsvarar 82 000 tkr i 2025 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till trossamfund. Anslaget får användas för utgifter för Skatteverkets avgiftshjälp.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 12.4 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 9:2 Stöd till trossamfund

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	81 100	81 100	81 100
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	1 600	900	900
<i>varav BP25</i>	<i>1 600</i>	<i>900</i>	<i>900</i>
– <i>Korrigerig av generell besparing i statsförvaltningen</i>	<i>1 600</i>	<i>900</i>	<i>900</i>
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	82 700	82 000	82 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 1 600 000 kronor 2025 och beräknas öka med 900 000 kronor fr.o.m. 2026 för att justera neddragningen på anslaget som en del av den generella besparingen i statsförvaltningen i budgetpropositionen för 2024. Avsikten var att den generella besparingen endast skulle beröra myndigheters förvaltningsanslag.

Regeringen föreslår att 82 700 000 kronor anvisas under anslaget 9:2 *Stöd till trossamfund* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 82 000 000 kronor respektive 82 000 000 kronor.

13 Film

13.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för den nationella kulturpolitiken och för filmpolitiken.

13.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom film utgår från följande bedömningsgrunder:

- hur bidrag har fördelats med avseende på stöd till utveckling och produktion av värdefull svensk film i olika delar av landet,
- insatser för att sprida och visa värdefull svensk film i hela landet och internationellt,
- konstnärlig frihet inom ramen för stödgivningen, och
- antalet filmer ur det svenska filmarvet som har digitaliserats och gjorts tillgängliga genom biografvisning i Sverige.

Bedömningen görs vidare utifrån de fyra gemensamma bedömningsgrunderna för kulturområdet: barns och ungas tillgång till kultur, jämställdhet, tillgänglighet samt konstnärlig förnyelse och utveckling av verksamheten (se avsnitt 3.5).

13.3 Resultatredovisning

Filmåret i korthet

2023 var det första helåret utan publikrestriktioner efter pandemin, samtidigt som den globala filmmarknaden präglades av osäkerheter med strejk i Hollywood, ekonomisk nedgång och inbromsning i strömningstjänsternas innehållsinvesteringar.

Svensk film visades på några av världens främsta filmfestivaler under 2023. De tidigare festivalframgångarna *Triangle of Sadness* och *Boy from Heaven* fick under året även fortsatt spridning internationellt med visningar på biografier och strömningstjänster i ett stort antal länder. Flera nya svenska filmer såldes för framtida exploatering internationellt.

Utveckling och produktion av värdefull film i olika delar av landet

För att stimulera talanger och nya röster runtom i landet har Filminstitutet sedan 2013 en gemensam satsning med Sveriges Television, Moving Sweden, som riktas till upphovspersoner som är i början av sin karriär, oavsett ålder.

Under 2023 fanns organisationer som mottagit utvecklings- och produktionsstöd representerade i 14 av landets 21 regioner. Vilket är en mindre ökning i jämförelse med 2022 då antalet uppgick till 12.

Inom kultursamverkansmodellen ansvarar regionerna för att fördela statligt stöd till filmkulturell verksamhet (se även avsnitt 4.3).

Under 2023 har Filminstitutet arbetat vidare med att utveckla och kvalitetssäkra stödgivning till utveckling och produktion av värdefull svensk film. En översyn av samtliga stöd och processer har fortsatt under året.

Ansökan hos Tillväxtverket för stöd till produktion av audiovisuella verk var öppen en gång under våren respektive hösten 2023. I den första ansökningsomgången inkom totalt 33 ansökningar varav 6 beviljades stöd och i den andra omgången inkom 28 ansökningar varav 5 beviljades stöd. Under 2023 beviljades totalt 11 ansökningar stöd, samtliga avsåg produktionsbolag med säte i Sverige. I 5 av de 11 ansökningar som beviljades stöd var Stockholm angiven som produktionskommun inklusive en ansökan där Stockholm angavs som en av flera produktionskommuner. Övriga produktionskommuner var Alingsås, Göteborg, Haparanda Värmdö.

Inom ramen för Konstnärsnämndens stödgivning fördelades under 2023 ca 17,7 miljoner kronor till personer verksamma inom filmområdet i form av bl.a. arbetsstipendier, resebidrag och projektbidrag. Antalet ansökningar till enskilda kulturskapare inom filmområdet ökade med 20 procent under 2023. Se även avsnitt 8 Konstnärernas villkor.

Tabell 13.1 Nyckeltal för stöd till svensk filmproduktion (lång spelfilm) 2016–2023¹

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Beviljande ansökningar (totalt antal) ²	17 (325)	17 (385)	22 (370)	18 (473)	15 (405)	18 (421)	16 (384)	13 (512)
Andel, procent	5	4	6	4	4	5	4	3
Andel stöd av total budget (procent) ³	32	29	33	27	31	33	30	31
Genomsnitt budget (mnr)	30,1	25,7	27,6	29,2	27,5	23,3	30,6	26,2

¹ Siffrorna för 2021 samt 2022 har justerats efter budgetpropositionen för 2024.

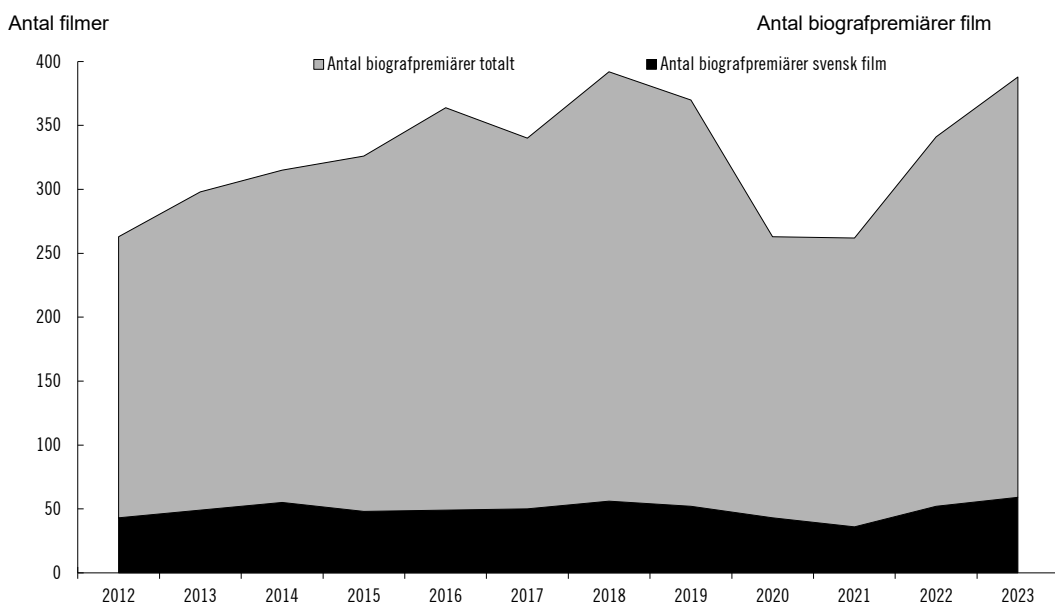
² Könsuppdelad statistik saknas på denna nivå då det krävs en mer detaljerad genomgång av varje enskilt projekt för jämförbarhet.

³ Fr.o.m. budgetpropositionen för 2025 sker avrundning till närmaste heltal.

Källa: Filminstitutet.

Spridning och visning av värdefull film i hela landet och internationellt

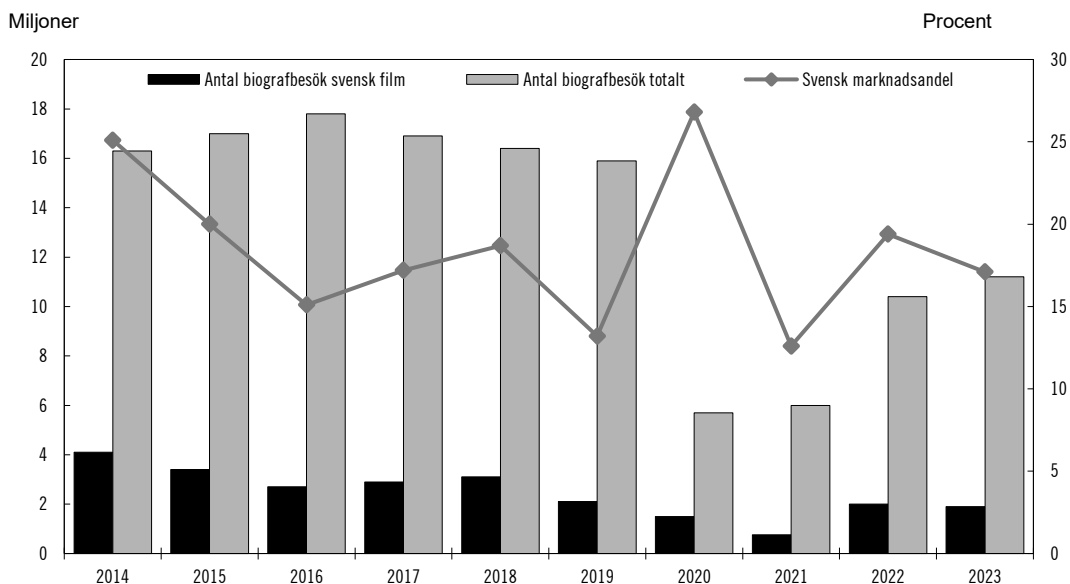
Under 2023 hade totalt 322 långfilmer biografpremiär i Sverige, vilket motsvarar en ökning med ca 30 filmer jämfört med 2022. Totalt hade 75 svenska långfilmer premiär varav 59 hade premiär på bio medan övriga hade premiär i ett annat visningsfönster.

Diagram 13.1 Biografpremiärer totalt och antal premiärer svensk film (och i andra visningsfönster) 2012–2023¹

¹ Därutöver hade 13 svenska långfilmer under 2021 sin premiär på en digital strömningstjänst. Under 2022 var den siffran 9, och 2023 hade 16 svenska långfilmer digitala premiärer. Siffrorna för 2018, 2020, 2021 samt 2022 har justerats efter budgetpropositionen för 2024.

Källa: Filminstitutet. Könsuppdelad statistik saknas.

Antalet biografbesök 2023 uppgick till totalt 11,2 miljoner. Det är en ökning med 8 procent i jämförelse med 2022 men en minskning med ca 30 procent i jämförelse med normalåret 2019. Antalet biobesök till svensk film uppgick till drygt 1,9 miljoner vilket utgör 17,1 procent av de totala biografbesöken under 2023. Föregående år 2022 uppgick motsvarande andel till 19,4 procent.

Diagram 13.2 Antal biografbesök svensk film, biografbesök totalt och svensk marknadsandel på biograf 2012–2023

Källa: Filminstitutet. Könsuppdelad statistik saknas.

Andelen kommuner som visat svensk film eller värdefull internationell film på biograf (med stöd av Filminstitutet) är en indikator på om värdefull film visas i hela landet. 210 kommuner i Sverige har haft en biografaktör som visat svensk film eller värdefull internationell film och för detta mottagit stöd av Filminstitutet under 2023. Detta

motsvarar 72,4 procent av Sveriges kommuner. 2022 uppgick antalet till 190, vilket motsvarar 65,5 procent. I budgetpropositionen för 2024 baserades denna indikator på samtliga biografstöd. I årets resultatredovisning baseras denna indikator enbart på stödet till öppna visningar till följd av ändrad resultatredovisning från Filminstitutet.

Under 2023 skedde 242 rättighetsförsäljningar internationellt av svensk lång spelfilm och lång dokumentär. Detta är något färre än 2022 då 280 försäljningar skedde.

Filminstitutet fördelar stöd till ökad tillgänglighet inom spridning och visning. Stödet fördelas i hög utsträckning till syntolkade ljudspår för svensk film, men även i viss mån för syntolkade ljudspår och upplästa undertexter för utländsk film. Stöd ges även till enskilda syntolkade filmvisningar på biograf samt till tekniska utvecklingsprojekt inom området. Under 2023 fördelades totalt 1 269 210 kr i stöd till tillgänglighet.

Konstnärlig frihet inom ramen för stödgivningen

För att säkerställa konstnärlig frihet har Filminstitutet arbetsprocesser och interna beslutsgångar med tydliga och transparenta kriterier för att fördela stöd. Filminstitutets konsulenter och handläggare tar ställning till ansökningar utifrån de bedömningskriterier som finns i stödets olika riktlinjer. De tre kvalitetskriterierna: originalitet, hantverksskicklighet och angelägenhet utgör grunden för konsulternas bedömningar av produktionsstöd.

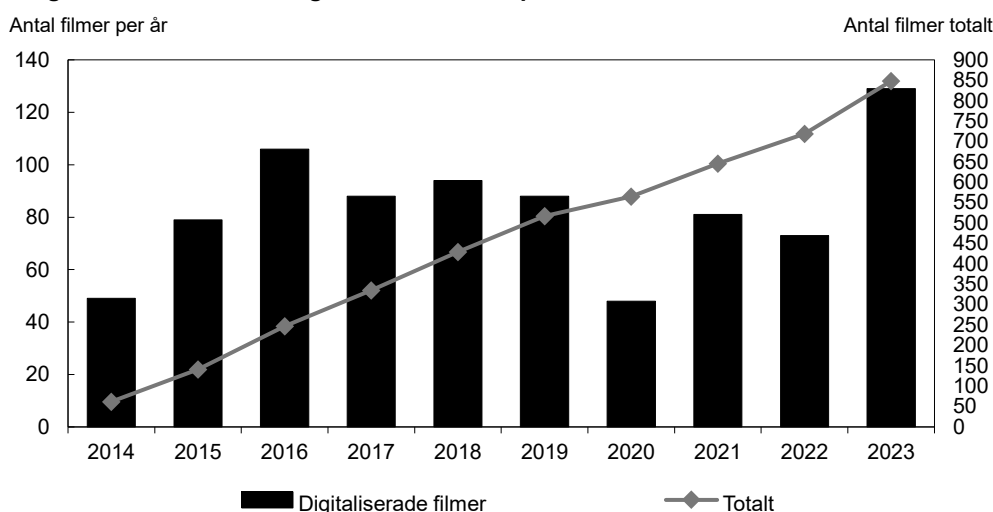
Vid framtagande av nya stöd, eller vid större förändringar inom befintliga stöd, inhämtas synpunkter från filmbranschen, bl.a. genom de råd med sakkunniga personer som Filminstitutet ska utse enligt riktlinjerna för statens bidrag.

Filmarvet

En avgörande aktivitet för att göra filmarvet tillgängligt är digital reproduktion som syftar till att filmer inte ska bli otillgängliga av tekniska skäl. Filmer producerades för analoga biografteater t.o.m. 2010. Eftersom biografteaternas filmer numera är digitala måste filmerna föras över till digitalt format för visning. När de väl är digitala är de lätta att anpassa till andra digitala plattformar såsom strömningstjänster och tv.

Under 2023 uppgick antalet digitaliserade filmer till 129, vilket är en ökning från 2022 då antalet uppgick till 73.

Diagram 13.3 Antalet digitaliserade filmer per år och antal filmer totalt 2013–2023

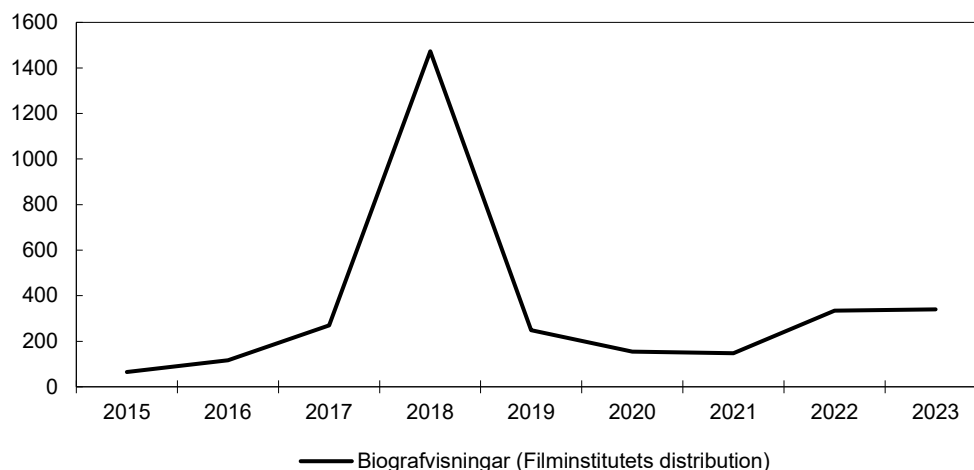

Källa: Filminstitutet. Könsuppdelad statistik saknas.

Filminstitutet verkar även för att sprida den digitaliserade filmen genom bl.a. en egen distribution och visningsverksamhet. Filminstitutet följer också var de digitaliserade filmerna visas för att kunna arbeta mer aktivt för visningar i hela landet. Under 2023 ägde visningar av filmer från Filminstitutets distribution rum i Sveriges samtliga regioner och på totalt 62 orter.

Diagram 13.4 Filminstitutets biografdistribution av digitaliserade filmer 2015–2023¹

Antal visningar

¹ Siffrorna för åren 2019, 2020, 2021 och 2022 har justerats efter budgetpropositionen för 2024.

Källa: Filminstitutet. Könsuppdelad statistik saknas.

Filmpedagogik

Skolbio, film på biograf under skoltid, ger unga möjligheten att besöka en biograf för första gången och få ta del av ett utbud av film från hela världen. I Filminstitutets årliga skolbioenkät uppgav 65 procent av de kommuner som besvarade enkäten att de arrangerat skolbio under 2022, vilket är en ökning från 41 procent 2021.

Under 2022 erbjöd 47 procent av kommunerna kurser i film och animation. Vilket är en mindre ökning från 2021 då andelen uppgick till 45 procent.

Filminstitutet fördelar stöd till filmverksamhet på de nationella minoritetsspråken. Under 2023 beviljades åtta ansökningar stöd på totalt 470 000 kronor.

Jämställdhet

För de filmer som erhåller produktionsstöd av Filminstitutet följs könsfördelningen löpande upp för nyckelpositionerna regissör, manusförfattare och producent. 2023 hade 47 procent av samtliga filmer som fått produktionsstöd (exkl. internationella samproduktioner) kvinnliga regissörer. 2022 uppgick andelen kvinnliga regissörer till 46 procent. Andelen kvinnliga manusförfattaren bland de filmer som fått produktionsstöd (exkl. samproduktioner) uppgick till 48 procent 2023. Vilket också är i linje med föregående år 2022, då motsvarande uppgick till 47 procent. Andelen kvinnliga producenter för de filmer som fått produktionsstöd (exklusive samproduktioner) uppgick till 46 procent, något som också var i linje med 2022 då siffran låg på 47 procent.

13.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Det senaste decenniets tekniska innovationer har i grunden både förändrat förutsättningarna för att göra film och påverkat publikens beteendemönster. Mot denna bak-

grund fattade regeringen den 25 januari 2024 beslut om direktiv för en bred översyn av den nationella filmpolitiken (Dir. 2024:10). Uppdraget ska redovisas senast den 28 februari 2025.

Regeringen anser att de olika insatser som gjorts under 2023 inom filmområdet delvis bidrar till att uppfylla målen för filmpolitiken och de nationella kulturpolitiska målen. Regeringen bedömer exempelvis att flertalet insatser medverkar till att uppnå målet om utveckling och produktion i olika delar av landet. Däribland den särskilda satsning som görs av bl.a. Filminstitutet för att stimulera talanger och nya röster runtom i landet. Det kan även noteras att antalet regioner med organisationer som mottagit stöd till utveckling och produktion ökat i antal under året, samt att många filmprojekt med stöd från Konstnärnämnden når stora framgångar, även internationellt (se även avsnitt 8).

Regeringen konstaterar att publiken ännu inte har hittat tillbaka till biosalongerna i samma utsträckning som före pandemin. Detta innebär att de insatser som görs för att sprida och visa värdefull film inte kan bedömas vara fullt tillfredsställande. Samtidigt har utvecklingen tagit steg i rätt riktning under 2023 gällande t.ex. antalet kommuner som visat svensk eller värdefull internationell film.

Regeringen bedömer att målet om att tillgängliggöra, bevara och utveckla det svenska filmarvet, liksom målet om att ge barn och unga tillgång till kultur, har tillgodosetts under 2023. Till exempel kan det noteras att antalet digitaliserade filmer ökat betydligt under året liksom antalet kommuner som arrangerar skolbio.

Regeringen gör även bedömningen att målet om att jämställdhet ska prägla filmområdet kan ses som tillgodosett utifrån könsfördelningen bland nyckelpositionerna.

13.5 Budgetförslag

13.5.1 10:1 Filmstöd

Tabell 13.2 Anslagsutveckling 10:1 Filmstöd

Tusental kronor

2023	Utfall	553 444	Anslagssparande	
2024	Anslag	554 444 ¹	Utgiftsprognos	554 444
2025	Förslag	554 444		
2026	Beräknat	554 444		
2027	Beräknat	553 444		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för statsbidrag till utveckling, produktion, visning och spridning av film, samt till filmkulturell verksamhet.

Skälen för regeringens förslag**Tabell 13.3 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 10:1 Filmstöd**

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	554 444	554 444	554 444
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			-1 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	554 444	554 444	553 444

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 554 444 000 kronor anvisas under anslaget 10:1 *Filmstöd* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 554 444 000 kronor respektive 553 444 000 kronor.

14 Medier

14.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för medieområdet.

14.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom medier utgår från följande bedömningsgrunder:

- spridningen av press- och mediestöd över landet fördelat på antal nyhetsmedier eller insatser,
- dagspressens ekonomiska resultat och övergripande utveckling,
- antalet taltidningar och prenumeranter samt kostnadsutveckling,
- granskningsnämnden för radio och tv:s bedömning av om programföretagen i allmänhetens tjänst har uppfyllt sina public service-uppdrag,
- antalet tillstånd respektive registreringar av icke tillståndspliktig sändningsverksamhet gällande radio och tv,
- antalet ärenden i granskningsnämnden för radio och tv samt andelen fällande beslut, och
- insatser för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem mot skadlig mediepåverkan.

I resultatredovisningen redovisas även vissa resultat från verksamheten vid public service-företagen. Public service-verksamheten fyller en central funktion för att de mediepolitiska målen ska uppfyllas. Granskningsnämnden för radio och tv vid Mediemyndigheten (tidigare Myndigheten för press, radio och tv) har i uppdrag att bedöma i vilken utsträckning företagen har uppfyllt villkoren för sändningarna.

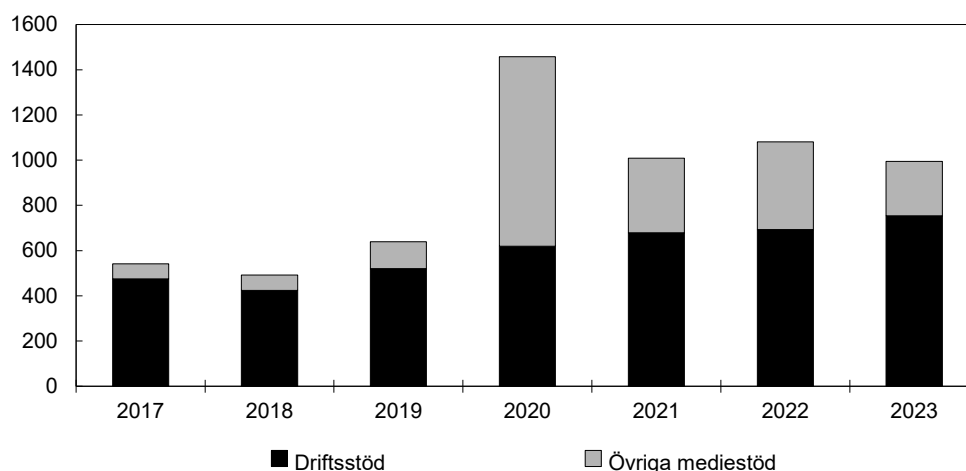
14.3 Resultatredovisning

Spridning av press- och mediestöd över landet

Under 2023 betalades sammanlagt ca 995 miljoner kronor ut i press- och mediestöd, vilket är en minskning jämfört med föregående år (1 081 miljoner kronor). Minskningen beror i huvudsak på att tidigare tillskott av medel med anledning av pandemin har upphört.

Diagram 14.1 Utbetalat driftsstöd och övriga mediestöd

Miljoner kronor

Anm.: Övriga mediestöd innefattar distributionsstöd, innovations- och utvecklingsstöd, stöd till lokal journalistik, stöd för redaktionell verksamhet och stöd för viss tidsningsdistribution.

Källa: Myndigheten för press, radio och tv:s årsredovisning 2017–2023.

Ökade kostnader för presstödet till följd av minskande tidsningsupplagor

Presstödet har under 2023 getts till abonnenterade dagstidningar i form av driftsstöd och distributionsstöd. Under året betalades ca 754 miljoner kronor ut i driftsstöd till 81 av totalt 135 dagstidningar, jämfört med ca 694 miljoner kronor till 79 tidningar året före. Utgifterna för driftsstöd har ökat de senaste åren till följd av att fler traditionella förstättidningar, dvs. tidningar som är större i förhållande till konkurrerande tidningar på samma ort, har tappat i upplaga och blivit berättigade till stödet.

Distributionsstödet syftar till att främja samverkan mellan tidningar och stimulera till så stor spridning som möjligt. Stödet ges till tidningar som samdistribueras, dvs. där flera tidsningsföretag deltar i distributionen. Under 2023 betalades 54 miljoner kronor ut i stöd till 121 dagstidningstitlar, att jämföra med ca 60 miljoner kronor till 126 dagstidningstitlar föregående år.

År 2023 var det andra året då stöd för tidsningsdistribution med anledning av övergången till utdelning av post varannan dag betalades ut. Syftet med stödet är att kompensera nyhetstidningar för extra distributionskostnader för fortsatt utdelning fem dagar i veckan. Under 2023 betalades 20,9 miljoner kronor ut i stöd, att jämföra med 20,5 miljoner kronor 2022.

Mer stöd till lokal journalistik

Det teknikneutrala mediestödet som har fördelats till allmänna nyhetsmedier består av ett stöd för lokal journalistik i områden med svag bevakning, ett stöd för redaktionell verksamhet och ett innovations- och utvecklingsstöd. Dessa stödformer delas ut i mån av tillgängliga medel. Till följd av de senaste årens ökade kostnader för det rättighetsbaserade driftstödet minskar det ekonomiska utrymmet för mediestödet.

Stöd till lokal journalistik syftar till att nå svagt bevakade områden, s.k. vita fläckar. Under 2023 fördelades knappt 161 miljoner kronor till stöd för lokal journalistik, vilket är en ökning jämfört med 2022 då ca 141 miljoner kronor betalades ut. De nya ansökningar som beviljades under 2023 omfattade 140 insatser i 20 län.

Under perioden 2020–2023 har det funnits ett stöd för redaktionell verksamhet. Under 2023 har mediestödsnämnden beslutat om stöd för 2022 som uppgår till 2,5

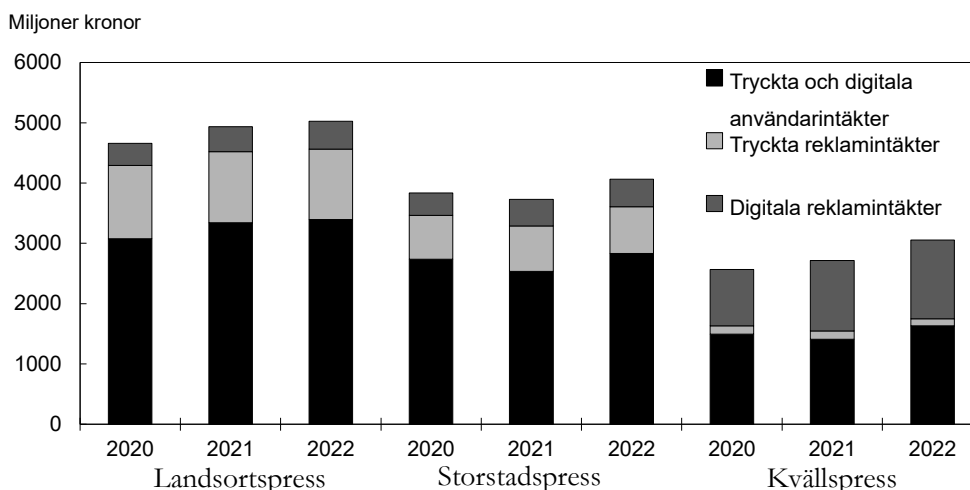
miljoner kronor. Då det har saknats tillgängliga medel har det inte fattats några beslut om nytt stöd för 2023.

Innovations- och utvecklingsstöd får fördelas till allmänna nyhetsmedier för utveckling av redaktionellt innehåll i digitala kanaler eller utveckling av digitala affärsmodeller. Utifrån beslut fattade under perioden 2019–2021 har 6,4 miljoner kronor betalas ut i innovations- och utvecklingsstöd under 2023. Inga nya stödbeslut har fattats 2022 eller 2023 då det saknats tillgängliga medel.

Dagspressens ekonomiska utveckling

Dagspressens omsättning har minskat under flera år. Huvudorsaken är den strukturella omvandlingen av mediemarknaden där en allt större del av reklaminvesteringarna har flyttats från traditionella medier, som tryckta tidningar, till internetbaserade reklamkanaler. Sedan 2019 har tidningsmarknadens aktörer genomfört flertalet strukturaffärer som ett led i att hantera denna utveckling, en trend som fortsatte under 2023 (Medieekonomi, MPRT och Göteborgs universitet [Nordicom], 2023).

Diagram 14.2 Dagspressens tryckta och digitala användarintäkter samt tryckta och digitala reklamintäkter

Anm.: Uppgifterna om landsorts- respektive storstadspressens digitala reklamintäkter bygger på inrapportering till Tidningsutgivarna (TU) från berörda tidningsföretag. Uppgifterna om kvällspressens digitala reklamintäkter bygger på sammanvägningar av statistik från Institutet för reklam och mediestatistik (IRM), TU och berörda företags årsredovisningar. Siffrorna är därför att betrakta som uppskattningar.

Källa: Medieekonomi 2022–2023.

Samtidigt som konkurrensen om reklaminvesteringar ökar från globala plattformar fortsätter digitala annonsintäkter att utvecklas starkt. Den ökade betydelsen av publik- och användarintäkter förstärktes under 2022.

Efter två år av minskande publikintäkter skedde en viss återhämtning under 2022 då storstads- och landsortspressens samlade användarintäkter ökade med ungefär 5 procent jämfört med året före. De ökade intäkterna kommer från de digitala kanalerna, medan intäkterna från tryckta tidningar fortsätter att minska. Även de digitala reklamintäkterna har fortsatt att öka 2022 jämfört med 2021, med 10 procent för branschen som helhet, medan reklamintäkterna för tryckta kanaler ligger kvar på samma nivå 2022 som 2021.

Tidningsföretagens samlade omsättning har sjunkit över tid, men nedgången bröts under 2021 och omsättningen fortsatte uppåt under 2022. Det samlade rörelseresultatet för 2022 uppgick till 754 miljoner kronor. Detta är en minskning med

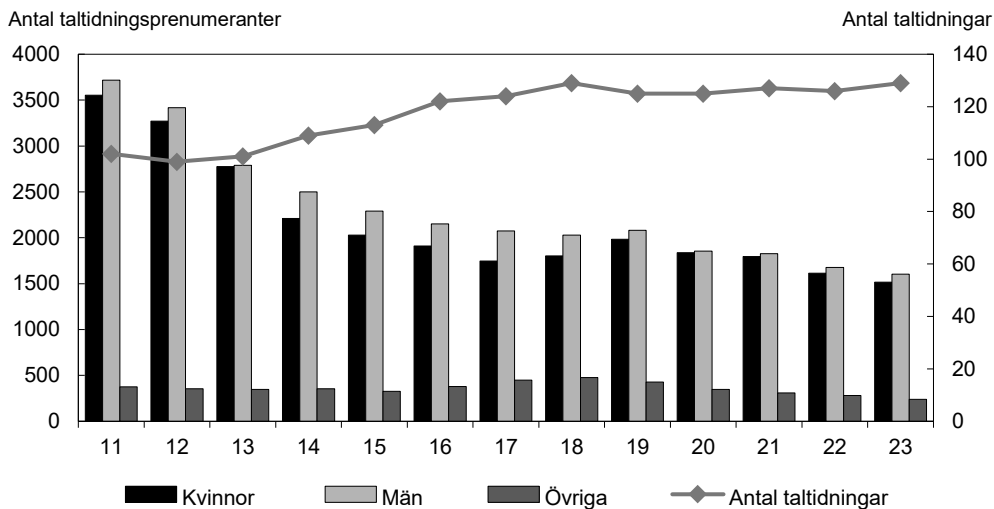
knappt 11 procent jämfört med 2021, framför allt på grund av ökade kostnader i spåren av hög inflation och stigande priser. Det samlade resultatet är dock fortfarande betydligt bättre än 2020 års resultat på minus 50 miljoner kronor.

Fortsatt stort utbud av taltidningar men färre prenumeranter

Taltidningar produceras och distribueras av Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) i samverkan med tidningsföretagen. En (1) ny taltidning har tillkommit under 2023 och de allra flesta av landets dagstidningar kan nu läsas som taltidning. I dag kan taltidningarna bl.a. läsas via appar, programvara på dator eller via en särskild taltidningsspelare. Cirka 80 procent av prenumeranterna använder den särskilda taltidningsspelaren. MTM bedriver ett utvecklingsarbete för att främja övergången från taltidningsspelare till mer lättanvänd digital utrustning såsom appar på en surfplatta eller mobiltelefon.

Under en längre tid har antalet taltidningsprenumeranter minskat, en utveckling som fortsatt under 2023 (se tabell 14.3). Målgruppen är huvudsakligen äldre personer, och många prenumeranter är resurssvaga med begränsad ekonomisk möjlighet att prenumerera på en taltidning.

Diagram 14.3 Antal taltidningsprenumeranter och taltidningar

Anm.: Med övriga avses prenumerationer som innehas av äldreboenden och bibliotek.

Källa: Tal- och punktskriftsbibliotekets årsredovisningar 2011–2012 och Myndigheten för tillgängliga mediers årsredovisningar 2013–2023.

Taltidningsverksamhetens kostnader uppgick för 2023 till 40,7 miljoner kronor vilket var i nivå med föregående års kostnader. En större andel betalades ut som stöd till tidningsföretag (7,5 miljoner kronor 2023 jämfört med 6,1 miljoner kronor för 2022). Av dessa betalades 7,5 miljoner kronor ut som bidrag till tidningsföretag med anledning av en ny schablonbaserad modell för stöd som lämnas för bl.a. prenumeranthantering och marknadsföringsinsatser.

Efter förslag i budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 17 avsnitt 14.6.4) beslutade riksdagen en ändrad inriktning för taltidningsverksamheten som innebär större grad av teknikneutralitet och att tjänsten breddas så att fler innehålls- och spridningsformer för nyheter och samhällsinformation inkluderas. Anpassningar i regleringen av taltidningsverksamheten bereds i Regeringskansliet.

Granskningsnämndens bedömning av om public service-företagen uppfyllt sina uppdrag

Granskningsnämnden för radio och tv vid Mediemyndigheten (tidigare Myndigheten för press, radio och tv) granskar årligen Sveriges Radio AB:s (SR), Sveriges Television AB:s (SVT) och Sveriges Utbildningsradio AB:s (UR) public service-redovisningar. Utifrån redovisningarna bedömer nämnden om programföretagen har uppfyllt sina uppdrag i allmänhetens tjänst enligt sändningstillstånd, medelsvillkor och beslut om tillgänglighetskrav för tv-sändningar för personer med funktionsnedsättning.

Granskningsnämnden anser att SVT och UR uppfyllt sina public service-uppdrag under 2023. SR har uppfyllt sitt public service-uppdrag under 2023, utom i följande avseende. SR har endast delvis uppfyllt redovisningsvillkoret om en tydlig och utförlig redovisning av den programverksamhet på internet som företaget vill ska tillgodoräknas (Ku2024/00740).

SVT och UR omfattas av särskilda krav på tillgänglighet till tv-sändningar och beställ-tv genom textning, teckenspråkstolkning, uppläst text och syntolkning. Företagen ska bl.a. texta samtliga förproducerade program och minst 80 procent av de direktsända programmen. Enligt granskningsnämnden har SVT uppfyllt kraven men behöver utveckla sin redovisning i en del och har endast delvis uppfyllt kravet gällande redovisning och handlingsplan. UR har enligt granskningsnämnden endast delvis uppfyllt kravet gällande redovisning och handlingsplan men uppfyllt övriga krav (Ku2024/00740).

Tillståndsgivning respektive registrering av sändningsverksamhet för radio och tv

Tillstånd för radio- och tv-sändningar

18 programbolag har sammanlagt 47 tillstånd att sända tv i marknätet (inklusive Sveriges Television AB och Sveriges Utbildningsradio AB). Tillstånden gäller t.o.m. den 31 december 2025.

Sedan den 1 augusti 2018 finns det 3 nationella och 35 lokala/regionala tillstånd att sända analog kommersiell radio utfärdade, som gäller t.o.m. den 31 juli 2026. Under 2023 utlyste Mediemyndigheten (tidigare Myndigheten för press, radio och tv) ledigt utrymme för att sända digital kommersiell radio, och 8 av 12 ansökningar beviljades. Det finns i dag sex bolag som har tillstånd att sända totalt 31 programtjänster i digital kommersiell radio, varav samtliga gäller t.o.m. den 31 juli 2026.

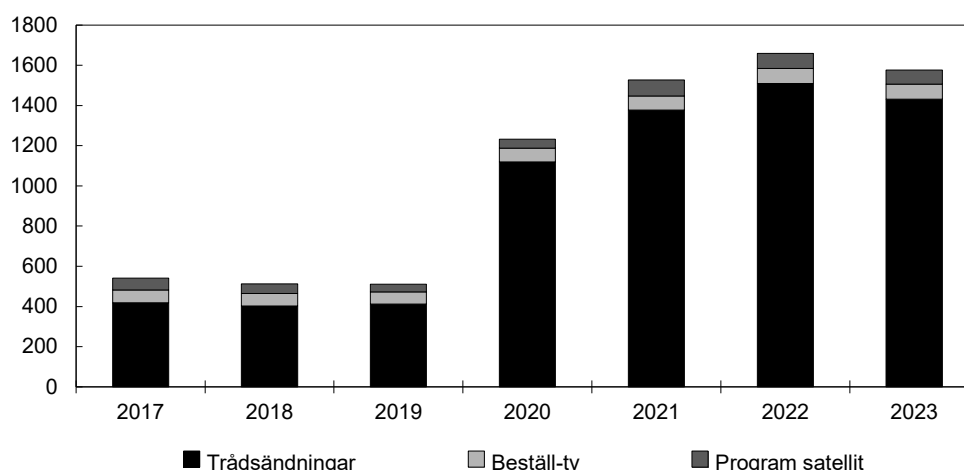
Registrering av icke-tillståndspliktig verksamhet minskar efter tidigare ökning

Satellitsändningar, trådsändningar, e-postutskick, beställ-tv-tjänster och databaser kräver inte tillstånd men ska registreras hos Mediemyndigheten (se tabell 14.4).

Det fanns 1 432 trådsändningar registrerade hos myndigheten vid årsskiftet 2023/24 jämfört med 1 510 föregående årsskifte. Flera avregistreringar av webbsändningar inkom som en följd av en ändring i yttrandefrihetsgrundlagen. För satellitsändningar fanns 71 registrerade programtjänster vid årsskiftet, en minskning med fem tjänster från föregående år. Vid samma tidpunkt var 1 480 databaser registrerade, jämfört med 1516 föregående år. Ett antal databaser för taltidningar avregistrerades under året på tillhandahållarens egen begäran då regleringen för dessa ändrats.

Diagram 14.4 Registrerad icke-tillståndspliktig sändningsverksamhet och beställ-tv-tjänster

Antal programtjänster

Anm.: All trådsändning av radio och tv redovisas samlat. Ingen uppdelning görs mellan kabel-tv och annan trådsändning, exempelvis via internet.

Källa: Myndigheten för press, radio och tv:s årsredovisningar 2017–2023.

Antalet registrerade tjänster har minskat något men ligger fortfarande på en jämförelsevis hög nivå.

Fler ärenden i granskningsnämnden

Granskningsnämnden för radio och tv prövar om innehållet i program som sänts i tv, sökbar text-tv eller radio, alternativt tillhandahållits som beställradio eller beställ-tv som finansieras med public service-avgift, följer de regler som finns i sändningstillstånd och i radio- och tv-lagen (2010:696). Från och med den 7 juli 2023 kan granskningsnämnden också pröva om innehåll som sänds och tillhandahålls via tråd uppfyller vissa grundläggande villkor. Både antalet upprättade granskningsärenden och antalet anmälningar ökade under 2023. Granskningsärendena uppgick till 1 707 jämfört med 1 621 föregående år och anmälningarna uppgick till 2 742 jämfört med 2 294 föregående år.

Av tabellen nedan (tabell 14.5) framgår granskningsnämndens avslutade ärenden fördelade på beslutstyp. I ca 36 procent av ärendena friades programföretagen (31 procent 2022) och i 2 procent av ärendena fälldes de (i nivå med 2022).

Tabell 14.1 Avslutade granskningsärenden fördelade på beslutstyp 2015–2023

Antal ärenden

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Friande	505	459	505	472	625	578	583	466	557
Kritiserande	11	14	15	12	6	3	0	0	0
Fällande	50	68	39	63	55	34	32	36	32
Övrigt	110	110	159	280	173	118	115	73	89
Beslut att inte genomföra granskning	652	648	850	1 064	1 052	999	1 020	916	862
Totalt	1 328	1 299	1 568	1 891	1 911	1 732	1 750	1 491	1540

Anm.: Granskningsnämndens avgjorda ärenden 2015–2022 (antal fördelade efter beslutstyp). Kategorin övrigt innehåller t.ex. avskrivningar på grund av anonyma anmälningar eller anmälningar mot utländska programbolag. Under 2021 övertog Medieombudsmannen prövningen av intrång i privatlivet för public service-bolagen, TV4 AB och C More Entertainment AB vilket påverkar jämförelsen över tid.

Källa: Myndigheten för press, radio och tv:s årsredovisningar 2015–2023.

Krav på att tillgängliggöra tv-program

Mediemyndigheten ställer krav på leverantörer av medietjänster att tillgängliggöra tv-program för personer med funktionsnedsättning. Uppföljning för perioden från den 1 september 2022–31 augusti 2023 gällde TV4 Media AB, Viaplay Group Sweden AB och HBO Nordic AB som har särskilda skyldigheter, samt ett urval av leverantörerna med generella krav. TV4 Media AB och HBO Nordic AB har uppfyllt kraven för sina tjänster som omfattats av särskilda skyldigheter. Viaplay Group Sweden AB har uppfyllt kraven för sina linjära tv-tjänster som omfattats av särskilda skyldigheter. Där-
emot har leverantören inte uppfyllt kravet avseende syntolkning för beställ-tv-tjänsten Viaplay.se, som också omfattas av särskilda skyldigheter. Mot bakgrund av att myndigheten även under föregående uppföljningsperiod gjorde samma bedömning beslutade myndigheten att Viaplay Group Sweden AB skulle åläggas en särskild avgift om 15 000 kronor.

Stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem från skadlig mediepåverkan

Statens medieråd (sedan 2024 Mediemyndigheten) har sedan 2018 haft i uppdrag att arbeta för ökad medie- och informationskunnighet (MIK), t.ex. genom att utveckla samverkan mellan relevanta aktörer. Myndigheten har under 2023, inom ramen för uppdraget, genom olika evenemang spridit kännedom om nätverket MIK Sverige som under 2023 bestod av 25 medlemmar. Internetstiftelsen, Nordicom, Myndigheten för psykologiskt försvar, Kungliga biblioteket, Sveriges museer och Skolverket är några exempel på medlemmar. Utöver nätverket finns en etablerad struktur för samverkan mellan aktörer genom tre samverkanskretsar, en kopplad till forskning, en kring folkbildningen och en för medieaktörer. Det finns även ett interregionalt nätverk för MIK där 20 av 21 regioner är representerade.

Statens medieråd presenterade under året även en rapport om den kartläggning av MIK-främjande arbete i Sverige som genomförts under 2021–2022 och som är tänkt att användas som en baslinjemätning i det fortsatta arbetet framåt. Myndigheten har genomfört flera utåtriktade aktiviteter för att sprida information om resultaten av kartläggningen, bl.a. inom det nordiska samarbetet. Vidare har myndigheten vidareutvecklat den digitala kunskapsbanken för MIK-resurser och nya aktörer har anslutit sig. Statens medieråd har sedan 2021 varit ansvarig för att driva utvecklingsarbetet i ett projekt finansierat av Nordiska ministerrådet för att ta fram ett nordiskt MIK-index. Projektet löper över 2024 och myndigheten har under 2023 bl.a. bildat en referensgrupp med forskare och experter från de nordiska länderna.

Som ett led i myndighetens uppgift att skydda barn från skadlig mediepåverkan ska myndigheten följa medieutvecklingen och sprida information och ge vägledning om barns och ungas medieanvändning. Myndigheten har under 2023 genomfört undersökningen Ungar & medier och publicerat resultaten i tre rapporter, Ungar & medier 2023 (barn 9–18 år), Småungar & medier 2023 (barn 0–8 år) samt Föräldrar & medier 2023 (föräldrar till barn 0–18 år).

Statens medieråd har under 2023 slutrapporterat uppdraget som de haft inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Myndighetens uppdrag har varit att definiera, sammanställa och sprida metoder som visat sig ha positiv effekt (A2021/00972) och även genomföra insatser för att sprida resultaten.

Sedan 2021 är Statens medieråd koordinatör för Sveriges Safer Internet Center (SIC). SIC är ett EU-projekt som finns i samtliga medlemsstater och som syftar till att

skydda barn från utsatthet på nätet. Statens medieråds arbete innebär att utgöra kunskapscenter om möjligheter och risker kopplade till barns medieanvändning.

Statens medieråd fastställer även åldersgränser för film enligt lagen (2010:1882) om åldersgränser för film som ska visas offentligt. Under 2023 fattade myndigheten beslut i 885 granskningsärenden, varav 345 rörde långfilmer, vilket är en liten minskning jämfört med tidigare år (813 ärenden under 2022).

14.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringens samlade bedömning är att de olika insatser som gjorts inom medieområdet bidrar till att uppfylla målen för mediepolitiken. När det gäller press- och mediestöden fortsatte driftsstödets kostnader att öka under 2023 på bekostnad av andra stödformer. Det har tydliggjort behovet av att anpassa statens stödinsatser för kommersiella nyhetsmedier till ett modernt medielandskap. Regeringens bedömning är att det nya regelverk för mediestödet som infördes den 1 januari 2024, genom lagen (2023:664) om mediestöd och förordningen (2023:740) om mediestöd, medför en mer ändamålsenlig utformning av mediestödet som ger förutsättningar för en högre måluppfyllelse.

Den tidigare trenden med allt fler områden som saknar lokal journalistik har vänts och även under 2023 har antalet sådana områden blivit något färre. Stödet för lokal journalistik, som är en viktig komponent i det nya mediestödet, och public service-bolagens nystartade redaktioner bedöms ha haft betydelse för denna utveckling.

Taltidningsverksamheten har fortsatt bedrivits i enlighet med den inriktning som riksdagen godkänt, dvs. att personer med sådana funktionsnedsättningar som innebär att de inte kan ta del av en vanlig dagstidning ska få god tillgång till dessa tidningar genom taltidningar (prop. 2012/13:1 utg.omr. 17, bet. 2012/13:KrU1, rskr. 2012/13:106.) Regeringen bedömer att verksamheten bidragit till att uppfylla målen att tillgängliggöra medier, utifrån att nästan alla tryckta dagstidningar finns som taltidningar och de kan läsas på ett flertal olika sätt utifrån individuella behov.

I sändningstillstånd, medelsvillkor och beslut om tillgängliggörande av tv-sändningar för personer med funktionsnedsättning ställs grundläggande villkor och krav på public service-företagens verksamhet. Utifrån dessa villkor har SR, SVT och UR bidragit till att uppfylla de mediepolitiska målen. Regeringen bedömer, utifrån Granskningsnämnden för radio och tv:s beslut, att SVT och UR har uppfyllt sina respektive public service-uppdrag under 2023 och att SR uppfyllt sitt uppdrag utom avseende villkoret att tydligt och utförligt redovisa den programverksamhet på internet som programföretagen vill tillgodoräkna sig. Beträffande kraven på tillgänglighet bedömer regeringen, utifrån granskningsnämnden för radio och tv:s beslut, att SVT och UR uppfyllt kraven på tillgänglighet till tv-sändningar och beställ-tv men endast delvis avseende kraven gällande redovisning och handlingsplan.

När det gäller insatser för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare och skydda dem mot skadlig mediepåverkan bedömer regeringen att de insatser som Statens medieråd genomfört under 2023, genom fastställande av åldersgränser för film, utåtriktade aktiviteter för att höja och sprida kunskap om barn och ungas mediesituation och genom den kunskapsbank riktad till både barn och vuxna i barns närhet, har bidragit till att uppfylla det riksdagsbundna målet. Regeringen bedömer vidare att arbetet med att främja MIK i Sverige bidrar till målet, dels genom utveckling av det MIK-nätverk som Mediemyndigheten koordinerar och de samverkanskretsar som etablerats inom nätverket, dels genom utveckling av myndighetens kunskapsbank dit fler aktörer anslutit.

14.5 Politikens inriktning

Förbättrade förutsättningar för kommersiell radio

Mediemyndigheten har lämnat förslag om att tillstånd för analog kommersiell radio ska fördelas efter det urvalsförfarande som i dag används för digital kommersiell radio. I juni 2024 remitterades detta förslag tillsammans med ett förslag om en ny avgiftsmodell för analog kommersiell radio som bl.a. innebär att det tidigare anbudsförfarandet avskaffas och ersätts med en årlig sändningsavgift som relateras till sändningstillståndens värde på reklammarknaden (Ku2024/00728). Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2026 inför nästa tillståndperiod för kommersiell radio som inleds den 1 augusti 2026. Det samlade förslaget syftar till att ge radions aktörer bättre förutsättningar än i dag att bedriva en långsiktigt hållbar radioverksamhet samtidigt som intäkter till statens budget värnas.

En modernisering av taltidningsverksamheten

Taltidningar görs i dag tillgängliga genom digital teknik, vilket möjliggör en anpassning av taltidningsverksamheten till den digitala medieutvecklingen. Taltidningsregleringen är dock fortfarande uppbyggd kring dagstidningsbegreppet och papperstidningens förutsättningar. Efter förslag i budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 17 avsnitt 14.6.4) beslutade riksdagen en ändrad inriktning för taltidningsverksamheten som innebär en större grad av teknikneutralitet och en breddning av tjänsten så att fler innehålls- och spridningsformer för nyheter och samhällsinformation kan inkluderas. Anpassningar av regleringen till den ändrade inriktningen bereds i Regeringskansliet.

Stärkt medie- och informationskunnighet

Mediemyndigheten ska enligt sin instruktion verka för medie- och informationskunnighet och för att stärka barn och unga som medvetna medieanvändare. I en tid av snabb teknikutveckling där desinformation sprids och AI i högre utsträckning används för att bearbeta och skapa innehåll har informations- och medielandskapet blivit mer komplext. Regeringen har gett myndigheten i uppdrag att under 2024 och 2025 genomföra en nationell satsning för stärkt medie- och informationskunnighet i en tid av artificiell intelligens och desinformation och på så sätt öka samhällets motståndskraft (utg.omr. 1 avsnitt 11). Regeringen kommer att löpande följa uppdragets genomförande.

14.6 Budgetförslag

14.6.1 11:1 Sändningar av TV Finland

Tabell 14.2 Anslagsutveckling 11:1 Sändningar av TV Finland

Tusental kronor

2023	Utfall	9 671	Anslagssparande	
2024	Anslag	9 574 ¹	Utgiftsprognos	9 510
2025	Förslag	9 574		
2026	Beräknat	9 574 ²		
2027	Beräknat	9 574 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 9 574 tkr i 2025 års prisnivå.

³ Motsvarar 9 574 tkr i 2025 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Sverigefinska Riksförbundet för sändningar av TV Finland.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 14.3 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 11:1 Sändningar av TV Finland

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	9 574	9 574	9 574
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	9 574	9 574	9 574

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 9 574 000 kronor anvisas under anslaget 11:1 *Sändningar av TV Finland* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 9 574 000 kronor respektive 9 574 000 kronor.

14.6.2 11:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen

Tabell 14.4 Anslagsutveckling 11:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen

Tusental kronor

2023	Utfall	3 488	Anslagssparande	
2024	Anslag	3 491 ¹	Utgiftsprognos	3 491
2025	Förslag	3 531		
2026	Beräknat	3 599 ²		
2027	Beräknat	3 682 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 3 531 tkr i 2025 års prisnivå.

³ Motsvarar 3 531 tkr i 2025 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för förmedling av forskningsresultat om svensk och internationell medieutveckling, för sammanställning av mediestatistik och för dokumentation av ägar- och marknadsförhållanden på den svenska mediemarknaden av Nordiskt informationscenter för medie- och kommunikationsforskning (Nordicom).

Skälen för regeringens förslag

Tabell 14.5 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 11:2 Forskning och dokumentation om medieutvecklingen

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	3 491	3 491	3 491
Pris- och löneomräkning ²	40	108	191
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	3 531	3 599	3 682

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2024. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2026–2027 är preliminär.

Regeringen föreslår att 3 531 000 kronor anvisas under anslaget 11:2 *Forskning och dokumentation om medieutvecklingen* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 3 599 000 kronor respektive 3 682 000 kronor.

14.6.3 11:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet

Tabell 14.6 Anslagsutveckling 11:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet

Tusental kronor

2023	Utfall	529	Anslagssparande	4
2024	Anslag	633 ¹	Utgiftsprognos	629
2025	Förslag	733		
2026	Beräknat	733		
2027	Beräknat	733		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till Europeiska audiovisuella observatoriet.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 14.7 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 11:3 Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	633	633	633
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	100	100	100
<i>varav BP25</i>	<i>100</i>	<i>100</i>	<i>100</i>
– Växelkursförändringar	100	100	100
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	733	733	733

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget ökas med 100 000 kronor fr.o.m. 2025 för ökade kostnader för Sveriges avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet.

Regeringen föreslår att 733 000 kronor anvisas under anslaget 11:3 *Avgift till Europeiska audiovisuella observatoriet* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 733 000 kronor respektive 733 000 kronor.

14.6.4 11:4 Stöd till taltidningar

Tabell 14.8 Anslagsutveckling 11:4 Stöd till taltidningar

Tusental kronor

2023	Utfall	40 669	Anslagssparande	7 787
2024	Anslag	51 456 ¹	Utgiftsprognos	51 112
2025	Förslag	43 406		
2026	Beräknat	43 406		
2027	Beräknat	43 406		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till taltidningar. Anslaget får även användas för vissa förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 14.9 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 11:4 Stöd till taltidningar

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	51 456	51 456	51 456
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-8 050	-8 050	-8 050
<i>varav BP25</i>	-8 050	-8 050	-8 050
– Omprioritering	-50	-50	-50
– Fortsatt förstärkning för Isof:s och Sametingets språkcentrum	-8 000	-8 000	-8 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	43 406	43 406	43 406

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Nu föreslagna och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget minskas med 8 050 000 kronor för 2025 för omprioriteringar i statens budget. För 2026 och 2027 beräknas minskningen till samma belopp.

Regeringen föreslår att 43 406 000 kronor anvisas under anslaget 11:4 *Stöd till taltidningar* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 43 406 000 kronor respektive 43 406 000 kronor.

14.6.5 Public service

Medelstildelning 2025

Regeringens förslag: Medelstildelningen för 2025 från public service-kontot till Sveriges Radio AB med 3 397 400 000 kronor, till Sveriges Television AB med 5 565 900 000 kronor och till Sveriges Utbildningsradio AB med 491 400 000 kronor godkänns.

Tabell 14.10 Medelstildelning för SR, SVT och UR 2025

Klicka här för att ange enhet.

Sveriges Radio	3 397 400 000
Sveriges Television	5 565 900 000
Sveriges Utbildningsradio	491 400 000
Summa	9 454 700 000

Skälen för regeringens förslag: Enligt lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst ska riksdagens beslut om tilldelning av avgiftsmedel inför att ett sändningstillstånd meddelas avse hela den period som tillståndet gäller. Riksdagen beslutade i oktober 2019 om tilldelning av medel till public service-företagen för tillståndsperioden 2020–2025 (prop. 2018/19:136, bet. 2019/20:KrU2, rskr. 2019/20:20). I enlighet med riksdagens beslut om tilldelning av medel för tillståndsperioden 2020–2025 tilldelas Sveriges Radio AB 3 397 400 000 kronor, Sveriges Television AB 5 565 900 000 kronor och Sveriges Utbildningsradio AB 491 400 000 kronor för 2025 från public service-kontot.

Ändring i lagen om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst

Ärendet och dess beredning: I Kammarkollegiets årliga åiterrapportering av utvecklingen på public service-kontot (Ku2024/00353) framkommer att det vid årets slut fortfarande kommer att vara ett överskott på kontot. Förslaget att justera public service-avgiften är en del i den löpande förvaltningen av kontot och regeringen har inte ansett det nödvändigt att inhämta ytterligare upplysningar i ärendet. Den föreslagna justeringen förutsätter en ändring i lagen (2018:1893) om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst. Förslag till lag om sådan ändring redovisas under avsnitt 2.1 Lagförslag. Förslaget är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

Regeringens förslag: Public service-avgift ska betalas med 1 procent av den beskattningsbara förvärvsinkomsten upp till en inkomst som motsvarar 1,55 inkomstbasbelopp för beskattningsåret.

Skälen för regeringens förslag: Public service-avgift betalas av alla som är över 18 år och som har en beskattningsbar förvärvsinkomst. Avgiftens storlek regleras i lagen om finansiering av radio och tv i allmänhetens tjänst. Avgiften 2024 är 1 procent av den beskattningsbara inkomsten upp till en inkomst som motsvarar 1,60 inkomstbasbelopp för beskattningsåret. Avgiftens koppling till inkomstbasbeloppet innebär att taket i avgiften i normalfallet räknas upp varje år. År 2023 var avgiftens tak 1 300 kronor per person och år. Innevarande år är taket 1 219 kronor. Avgiften sänktes 2024 som en följd av förslag i budgetpropositionen för 2024. Avgiftsintäkterna samlas in av Skatteverket och förs över till public service-kontot i Riksgäldskontoret. Public service-kontot förvaltas av Kammarkollegiet som betalar ut medel till public service-företagen.

När det nya finansieringssystemet infördes konstaterade regeringen att avgiftsintäkterna från public service-avgiften i så hög grad som möjligt bör följa riksdagens beslut om tilldelning av medel till public service-företagen (prop. 2017/18:261 s. 36). Avgiften bör därför justeras om det blir stora skillnader mellan hur mycket medel som kommer in i systemet och tilldelningen till public service-företagen.

I Kammarkollegiets åiterrapportering av utvecklingen på public service-kontot (Ku2024/00353) framkommer att det vid årets slut kommer att finnas ett överskott på public service-kontot. Överskottet beror delvis på att de sänkningar som gjordes av

avgiften 2023 och 2024 ännu inte slagit igenom på kontot. Överskottet kan av dessa skäl förväntas minska något i samband med den slutliga avräkningen för dessa år framöver. Trots tidigare sänkningar bör en ytterligare justering av avgiften genomföras för att undvika ett alltför stort överskott på kontot. Regeringen föreslår att inkomst-taket för när full avgift tas ut justeras från 1,60 till 1,55 inkomstbasbelopp. I förslaget har hänsyn tagits till den osäkerhet som råder gällande hur mycket överskottet på kontot kommer att minska i samband med de slutliga avräkningarna framöver. Tilldelningen till public service-bolagen påverkas inte av avgiftsjusteringen.

15 Ungdomspolitik

15.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen beslutat för ungdomspolitiken.

15.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

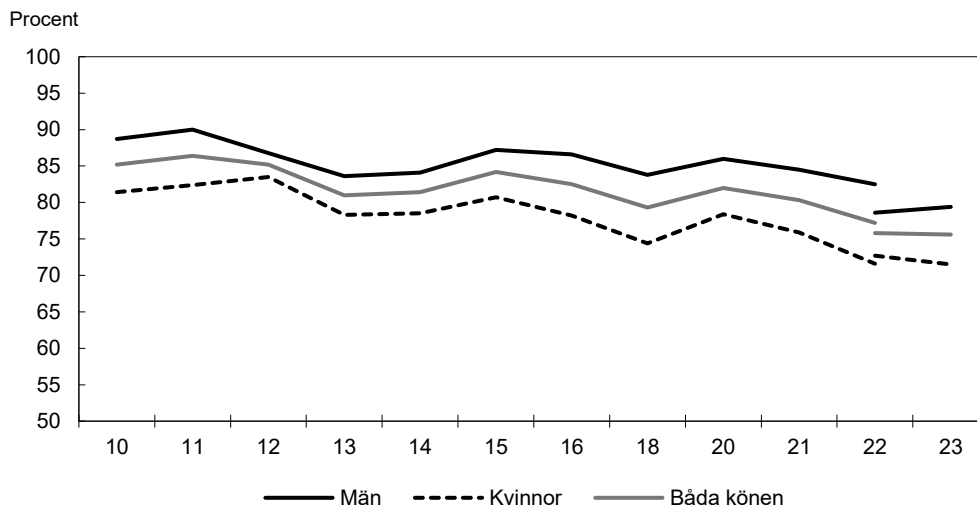
Resultatredovisningen inom området Ungdomspolitik utgår från följande bedömningsgrunder:

- unga som bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som bra i åldern 16–24 år
- unga som anger att de har besvär av ångslan, oro eller ångest i åldern 16–24 år
- unga som inte studerar och som inte genomfört en gymnasial utbildning, i åldern 16–24 år
- unga som varken arbetar eller studerar i åldern 15–24 år, efter kön och inrikes och utrikes född
- mediantid i arbetslöshet för unga i åldern 16–24 år
- unga som bor kvar i föräldrahemmet i åldern 20–24 år
- unga som besöker fritidsgård eller ungdomens hus varje månad i åldern 16–25 år
- unga som är medlemmar i en förening i åldern 16–25 år
- unga som anger att de är medlemmar i ett politiskt parti eller förbund i åldern 16–29 år
- unga som vill och kan påverka lokalt i åldern 16–25 år.

15.3 Resultatredovisning

Unga bedömer sin allmänna hälsa som bättre än övriga åldersgrupper

Diagram 15.1 Andel i åldern 16–24 år som bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som bra, efter kön

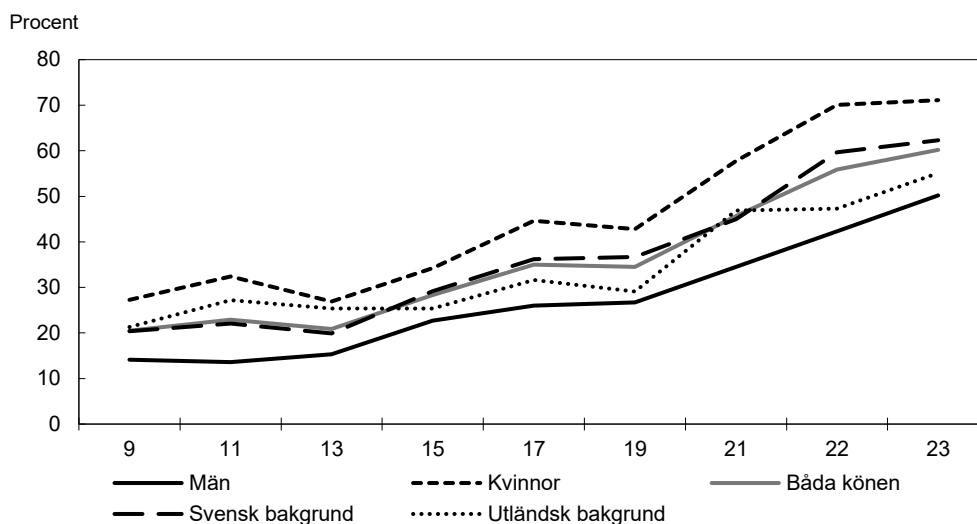
Anm.: Mellan 2010—2016 utförde Folkhälsomyndigheten enkäten varje år. Därefter utförs den vartannat år.

Källa: Folkhälsomyndigheten (2010–2022), SCB (2022–2023).

En god fysisk och psykisk hälsa hos unga utgör en grundförutsättning för att det ungdomspolitiska målet ska uppnås. Generellt bedömer unga sin allmänna hälsa som bättre jämfört med andra åldersgrupper. 2023 bedömde 75,6 procent av unga mellan 16 och 24 år sitt allmänna hälsotillstånd som bra. Sett över datakällorna indikerar dock utvecklingen att andelen unga mellan 16 och 24 år som bedömer sin allmänna hälsa som bra har minskat över tid. Andelen som 2023 uppgav att de mår bra var lägre bland unga kvinnor än bland unga män, 71,5 respektive 79,4 procent. År 2023 var andelen unga som uppskattade sin hälsa som dålig 5,7 procent, i jämförelse med 2022 då andelen var 5,2 procent. En större andel unga kvinnor (7,2 procent) än unga män (4,2 procent) uppskattade sin hälsa som dålig 2023 (Statistiska centralbyrån SCB, 2024). Se vidare utg.omr. 9 avsnitt 4.

Ungas självskattade psykiska ohälsa ökar, särskilt bland unga män

Diagram 15.2 Andel i åldern 16–24 år som uppger att de har besvär av ängslan, oro eller ångest, efter kön samt svensk eller utländsk bakgrund

Anm.: 1: Varje redovisat år består av sammanslagning av data från två undersökningar. Från och med 2021 har undersökningen ULF en ny utformning och enkelår redovisas.

Anm.: 2: År 2022 genomfördes ett byte av metod för insamlingen av undersökningen ULF, vilket innebär att jämförelser från det året och bakåt i tiden endast bör göras med stor försiktighet.

Anm.: 3: Med utländsk bakgrund avses en person som är utrikes född eller person som är inrikes född med två utrikes födda föräldrar. Med svensk bakgrund avses inrikes född med minst en inrikes född förälder.

Källa: SCB.

Unga skattar generellt sin psykiska hälsa som sämre jämfört med andra åldersgrupper. Den långsiktiga trenden är att den psykiska hälsan hos barn och unga har försämrats. År 2023 uppgav 60,2 procent av unga mellan 16 och 24 år att de besvärades av ängslan, oro eller ångest (se diagram 15.2). Det är en ökning med 4,3 procentenheter jämfört med 2022 då andelen var 55,9 procent. Utvecklingen sedan 2009 indikerar att andelen unga som upplever besvär av psykisk ohälsa har ökat kraftigt. Andelen med psykiska symtom var 2023 högre bland unga kvinnor (71,1 procent) än bland unga män (50,2 procent). Andelen har ökat bland båda könen, men särskilt bland unga män.

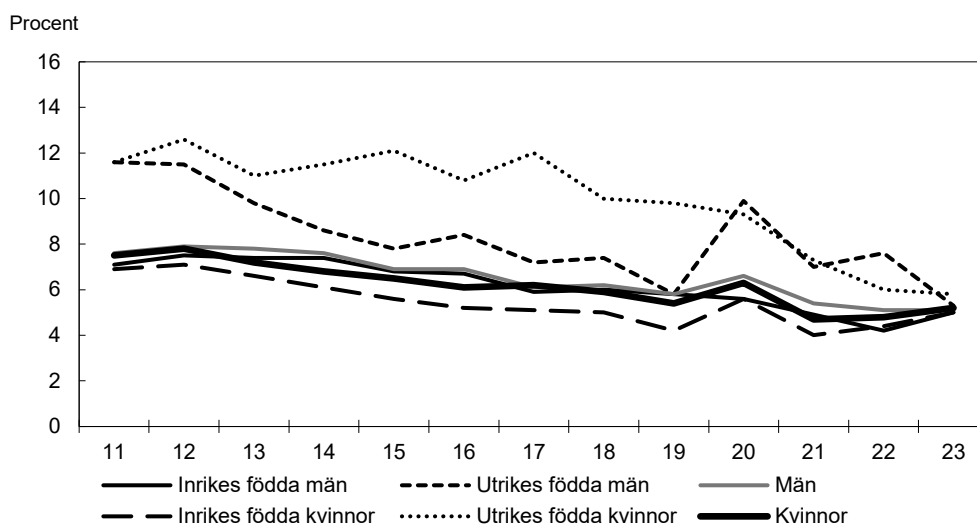
År 2023 har andelen unga kvinnor som uppger att de upplever besvär av psykisk ohälsa ökat med ca 1,4 procent (1 procentenhet) jämfört med 2022, och motsvarande ökning för unga män var ca 18,7 procent (7,9 procentenheter).

Andelen var också högre bland unga med svensk bakgrund jämfört med unga med utländsk bakgrund. Enligt den nationella folkhälsoenkäten 2022 "Hälsa på lika villkor?" uppger också unga, tillsammans med de allra äldsta (85 år och äldre), att de i

Sedan 2017 har denna skillnad ökat ytterligare till följd av att andelen unga utan gymnasieutbildning har minskat bland utrikes födda unga kvinnor, medan den har ökat kraftigt bland utrikes födda unga män. År 2022 var det 15,4 procent bland utrikes födda unga män som saknade gymnasieutbildning, jämfört med 7,7 procent för unga utrikes födda kvinnor. Det är en betydligt högre andel jämfört med gruppen inrikes födda unga (Ung idag 2024:1, MUCF 2024). Se vidare i utg.omr. 16 avsnitt 3.

Andelen unga som varken arbetar eller studerar ökar, samtidigt som det finns skillnader mellan kommunerna

Diagram 15.4 Andel i åldern 15–24 år som varken arbetar eller studerar, efter kön samt inrikes och utrikes född

Källa: SCB.

Att unga lyckas etablera sig på arbetsmarknaden är en viktig förutsättning för att de ska kunna ha goda levnadsvillkor. Andelen unga mellan 15 och 24 år som varken arbetar eller studerar har ökat något och låg 2023 på 5,1 procent. 2022 var andelen 4,9 procent (se diagram 15.4). Skillnader mellan könen finns men är små. Andelen unga kvinnor var 5,2 procent och andelen unga män var 5,1 procent 2023, vilket motsvarar 29 400 kvinnor och 31 400 män. Statistiken visar samtidigt att skillnaden mellan utrikes och inrikes födda unga har minskat påtagligt jämfört med 2022. Särskilt positiv har utvecklingen varit för utrikes födda unga män, där andelen som varken arbetar eller studerar var 5,5 procent 2023, att jämföra med 5 procent bland inrikes födda. Motsvarande andelar för 2022 var 6,8 respektive 4,3 procent. Det är även vanligare att vara utanför arbete eller studier bland unga som saknar fullständig gymnasieexamen, har funktionsnedsättningar eller långvariga sjukdomar, har psykisk ohälsa eller blir föräldrar i unga år (Fokus 23, MUCF 2023).

I MUCF:s rapport Fokus 23 – Olika villkor för etablering (2023) konstaterar myndigheten att det finns skillnader mellan Sveriges kommuner när det gäller andelen unga som varken arbetar eller studerar. Rapporten visar att genomsnittet för andelen unga mellan 16 och 29 år som är utanför arbete och studier bland Sveriges kommuner är 8,5 procent, men det finns skillnader mellan kommunerna. I kommunen med högst andel är det 16,7 procent unga som är utan både arbete och studier medan kommunen med lägst andel har 4,8 procent. Samtidigt visar rapporten att skillnaderna mellan majoriteten av kommunerna var förhållandevis små. Hälften av kommunerna ligger inom ett spann på 7,2 till 9,4 procent av kommunens unga som varken är i arbete eller studier.

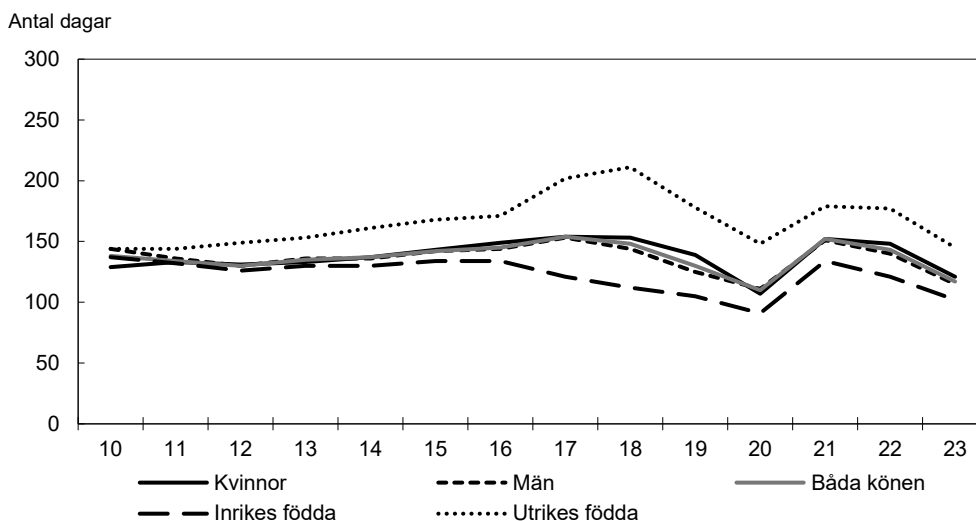
Vidare visar MUCF:s analys i rapporten att variationen till en del förklaras av strukturella förutsättningar, som demografisk sammansättning och lokala arbetsmarknadsförutsättningar. Rapporten visar dock att strukturella faktorer inte kan förklara hela skillnaden mellan kommunerna i andelen unga som befinner sig utanför arbete eller studier, vilket talar för att det också finns andra faktorer som förklarar varför andelen unga som varken arbetar eller studerar skiljer sig åt mellan olika kommuner. Det handlar bl.a. om skillnader i det arbete som kommunerna bedriver dels för att förebygga att unga hamnar utanför arbete och studier, dels för att stötta unga som på olika sätt redan är i utanförskap. Rapporten pekar även på flera hinder och utmaningar som kommunerna möter i sitt arbete bl.a. bristen på anpassade utbildningsalternativ och bristande samverkan med externa aktörer.

Sedan 2018 har MUCF haft ett regeringsuppdrag att stödja de aktörer, i första hand kommuner, som bidrar till etablering av unga som varken arbetar eller studerar. Sedan 2020 har myndigheten även haft ett uppdrag att vara samordnande i den nationella stödfunktionen för de aktörer som bidrar till etableringen av unga som varken arbetar eller studerar. Av delredovisningen för 2023 framgår att kommuner och andra aktörer på lokal nivå har fått möjlighet till en förbättrad kunskap och blivit bättre rustade i arbetet med unga som varken arbetar eller studerar. Vidare framgår också att arbetet i stödfunktionen för myndighetssamordningen för nationella aktörer bidragit till att deltagarna i myndighetsnätverket har fått en större förståelse för de olika myndigheternas och aktörernas roller och ansvar och kunnat vara behjälpliga i sina respektive myndighetsuppdrag (Ku2022/01930).

Andelen unga inskrivna på Arbetsförmedlingen minskar i alla grupper och är den lägsta på 10 år

Mellan 2011 och 2022 minskade andelen unga i åldern 16–24 år som var inskrivna hos Arbetsförmedlingen som öppet arbetslösa eller i program med aktivitetsstöd från 18,1 procent till 7,9 procent. Under 2023 har andelen fortsatt att minska och var då 7,2 procent. Andelen har minskat i samtliga grupper av unga, men minskningen har varit mer påtaglig bland unga utrikes födda. Mellan 2022 och 2023 minskade andelen från 16,9 till 13,9 procent i denna grupp vilket har medfört att skillnaden i arbetslöshet mellan inrikes och utrikes födda unga har minskat. Andelen arbetslösa är dock fortfarande betydligt större bland utrikes födda unga än bland inrikes födda unga, 13,9 respektive 5,5 procent. Bland inrikes födda unga är andelen arbetslösa något större bland unga män än bland unga kvinnor, medan den är ungefär lika stor bland utrikes födda unga män och unga kvinnor. Samtidigt finns det skillnader mellan könen. År 2023 var andelen inskrivna arbetslösa något större bland unga män än bland unga kvinnor, 8,6 respektive 5,8 procent. Skillnaden mellan könen har varit relativt oförändrad sedan mätperiodens början år 2011. Efter att andelen unga i åldern 16–24 år som är arbetslösa i mer än tre månader ökade något under pandemiåret 2020, har den därefter minskat gradvis. År 2023 var andelen 4,4 procent.

Diagram 15.5 Mediantid i arbetslöshet bland inskrivna på Arbetsförmedlingen i åldern 16–24 år, efter kön samt inrikes och utrikes född

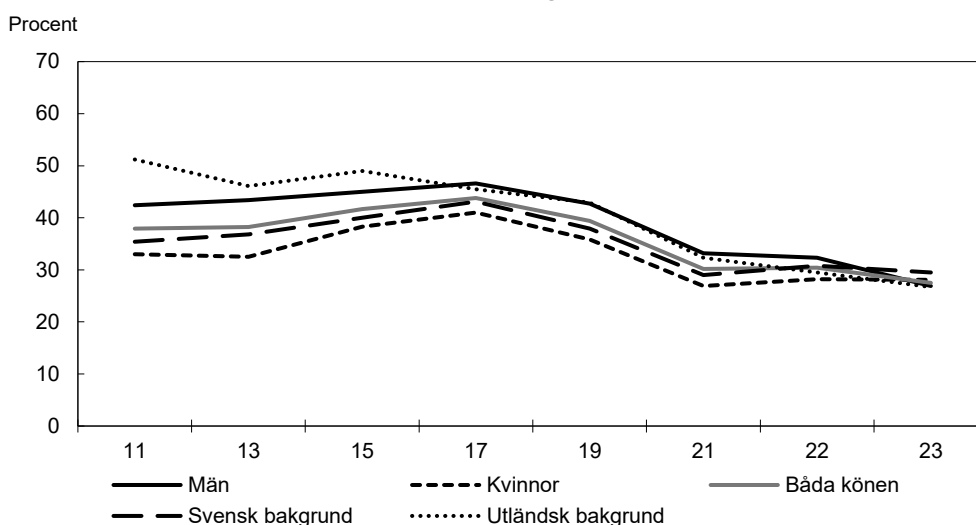

Källa: Arbetsförmedlingen.

Efter att mediantiden i arbetslöshet bland inskrivna arbetslösa i åldern 16–24 år ökade kraftigt mellan 2020 och 2021, från 110 till 152 dagar, har den därefter minskat stadigt. År 2023 var mediantiden 117 dagar, vilket är den lägsta nivån sedan 2020 (se diagram 15.5). Det är en tydlig minskning jämfört med föregående år, men nivån ligger fortfarande något högre än 2020. Mediantiden i arbetslöshet har minskat i samtliga grupper av unga. Minskningen var dock något tydligare bland utrikes födda unga. År 2023 var mediantiden i arbetslöshet för utrikes födda unga 16–24 år 145 dagar, att jämföra med 102 dagar bland unga inrikes födda. Dock minskar skillnaderna mellan grupperna. Den långsiktiga trenden, att mediantiden är högre bland unga utrikes födda kvarstår dock. Skillnaderna mellan könen är relativt liten. År 2023 var mediantiden något kortare för unga män (115 dagar) jämfört med unga kvinnor (121 dagar). Även detta är i linje med hur det har sett ut för perioden 2011–2023. Se vidare utg.omr. 14 avsnitt 3.

Ungas boendesituation är generellt bra men många har svårt att etablera sig på bostadsmarknaden

Diagram 15.6 Andel i åldern 20–24 år som bor kvar i föräldrahemmet, efter kön samt svensk och utländsk bakgrund

Anm.: 1 Varje redovisat år består av en sammanslagning av data från två årliga undersökningar.

Anm.: 2 Med utländsk bakgrund avses en person som är utrikes född eller person som är inrikes född med två utrikes födda föräldrar. Med svensk bakgrund avses inrikes född med minst en inrikes född förälder.

Källa: SCB.

Goda levnadsvillkor förutsätter goda boendeförhållanden. Majoriteten av unga i åldern 20–24 år har bra boendeförhållanden, men det finns också många som har svårt att etablera sig på bostadsmarknaden. Under 2023 bodde 28 procent av unga i åldern 20–24 år kvar hemma hos sina föräldrar. Andelen är i stort sett oförändrad jämfört med föregående år (se diagram 15.6). Andelen har dock minskat sedan 2017 då 43,8 procent uppgav att de bodde kvar hemma hos sina föräldrar. Det finns enbart marginella skillnader i andelen hemmaboende unga utifrån kön eller svensk respektive utländsk bakgrund. Bland unga i åldern 20–24 år som flyttat hemifrån uppgav 73 procent att de bor i hyresrätt, 15 procent i bostadsrätt och 11 procent i äganderätt år 2023. I 2024 års Bostadsmarknadsenkät angav färre kommuner ett underskott på bostäder för unga jämfört med det föregående årets enkät (Boverket, 2024). Antalet kommuner som angav underskott på bostäder för unga har minskat stadigt under de senaste åren. I 2024 års enkät rapporterade 137 kommuner att de hade brist på bostäder för unga, en minskning med 70 kommuner jämfört med 2020. Samtidigt råder det underskott på bostäder för unga i de flesta storstadskommuner. I de kommuner där det råder underskott på bostäder för unga uppgavs de vanligaste orsakerna vara att lediga bostäder är för dyra för ungdomar och ett generellt underskott på bostäder i kommunen.

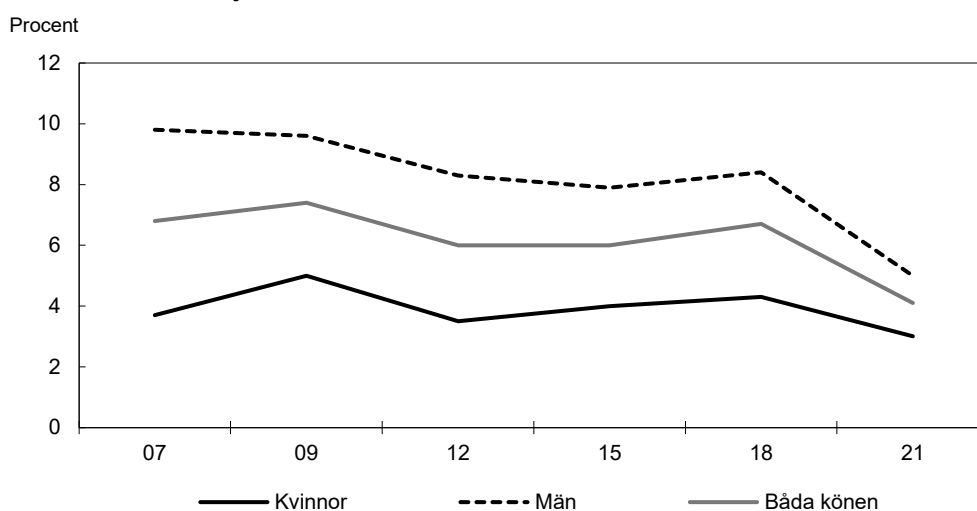
Ungas tillgång till fritidsaktiviteter är generellt god men det finns skillnader mellan grupper av unga

Fritiden är en viktig del i ungas personliga och sociala utveckling. Att alla unga ska ha goda levnadsvillkor innebär bl.a. att unga ska ha tillgång till meningsfulla fritidsaktiviteter i gemenskap med andra. Av MUCF:s rapport Ung idag 2023:2 En fördjupad bild av ungas fritid (2023) framgår att de allra flesta unga är nöjda med sin fritid, där 67 procent uppgav 2021 att de är ganska eller mycket nöjda med sin fritid. Det finns dock grupper av unga som i lägre utsträckning upplever att de är nöjda med sin fritid, bl.a. uppgav unga med utländsk bakgrund i lägre utsträckning att de är nöjda med sin fritid jämfört med unga som har svensk bakgrund. Andelen är särskilt låg

bland unga kvinnor med utländsk bakgrund där 54 procent uppgav att de var nöjda med sin fritid, vilket kan jämföras med 64 procent bland unga kvinnor med svensk bakgrund. En möjlig förklaring till detta är att unga med utländsk bakgrund också uppger att de i större utsträckning upplever hinder för sin fritid jämfört med unga med svensk bakgrund. Andelen som uppger att de är nöjda med sin fritid är också betydligt lägre bland unga som har en funktionsnedsättning, 56 procent av unga i denna grupp är nöjda, vilket kan jämföras med 69 procent bland unga utan funktionsnedsättning. Vidare visar resultaten i rapporten att drygt 30 procent av unga hindrats att delta i fritidsaktiviteter på grund av att aktiviteterna varit för dyra, eller för att de har haft svårt att ta sig till aktiviteter. Den vanligaste orsaken till att unga avstått från en fritidsaktivitet är brist på tid på grund av skola eller arbete, 68 procent unga uppgav att de avstått av den anledningen.

Regeringen har sedan tidigare gett uppdrag till flera myndigheter att förbereda och införa ett fritidskort för barn och unga i åldern 8–16 år. Särskilt barn och unga från socioekonomiskt utsatta hushåll ska genom fritidskortet få ökade möjligheter att delta i fritidsaktiviteter. För att identifiera socioekonomiskt utsatta hushåll bedöms det som lämpligt, utifrån både administrativa och kostnadsmissiga skäl, att målgruppen baseras på barn och unga i hushåll som har mottagit bostadsbidrag. Den 5 juli 2024 remitterades departementspromemorian Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra (Ds 2024:16). Promemorian innehåller förslag på de regleringar som krävs för fritidskortet.

Diagram 15.7 Andel i åldern 16–25 år som besöker fritidsgård eller ungdomens hus varje månad, efter kön

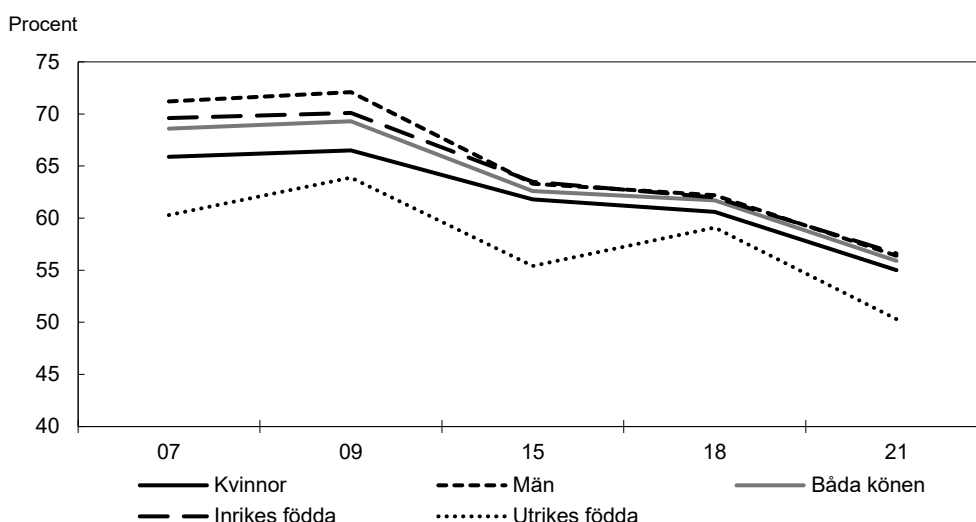
Anm.: Data hämtas från ungdomsenkäten som genomförs vart tredje år.

Källa: MUCF.

Den öppna fritidsverksamheten för unga, såsom fritidsgårdar eller ungdomens hus, kan utgöra betydelsefulla och tillgängliga mötesplatser för unga. Under 2021 besökte 4,1 procent av unga i åldern 16–25 år en fritidsgård eller ungdomens hus varje månad (se diagram 15.7). Andelen är något större bland unga män än bland unga kvinnor, 5 respektive 3 procent. Andelen är också större bland unga med utländsk bakgrund än bland unga med svensk bakgrund, 8,9 respektive 2,9 procent (Ung idag 2024:1, MUCF 2024). Eftersom den primära målgruppen för dessa verksamheter är unga i yngre åldrar än 16–25 år kan dessa siffror bli missvisande för den faktiska andelen unga som besöker den öppna fritidsverksamheten regelbundet.

Ungas föreningsengagemang och egna organisering har minskat över tid

Diagram 15.8 Andel i åldern 16–25 år som är medlem i en förening, efter kön samt inrikes och utrikes född

Data hämtas från ungdomsenkäten som genomförs vart tredje år.

Källa: MUCF.

Andelen unga i åldern 16–25 år som är medlemmar i en förening har minskat från 69 procent 2007 till 56 procent 2021 (se diagram 15.8). Det finns inte någon statistiskt säkerställd skillnad mellan könen. År 2021 var andelen som var medlem i en förening större bland inrikes födda unga jämfört med utrikes födda unga. Ungefär sex av tio unga är medlemmar i en förening och en av tio är medlem i en förening som är uttalat samhällsorienterad. Dessutom uppger varannan ung att de arbetar ideellt i någon form. Intresse och tid är grundläggande faktorer för att unga ska vilja och kunna engagera sig. Ungas levnadsvillkor påverkar också förutsättningar för engagemang. En aktiv och engagerad omgivning är en viktig främjande faktor, medan brist på kunskap, kontaktnät och tillgänglighet skapar sämre förutsättningar. Förutsättningarna varierar även utifrån var i landet unga bor (Fokus 21, MUCF 2021). För att stärka och uppmuntra ungas engagemang i civilsamhället har en utredare även fått i uppdrag att utreda offentligt erkännande av ungas insatser i civilsamhället (S2023/02837). Den 9 augusti 2024 överlämnade utredaren departementspromemorian Underlätta, utbilda, uppskatta – så erkänns ungas ideella engagemang (Ds 2024:15).

Statsbidraget till barn- och ungdomsorganisationer utgör ett viktigt stöd för att stärka ungas självständiga organisering och inflytande

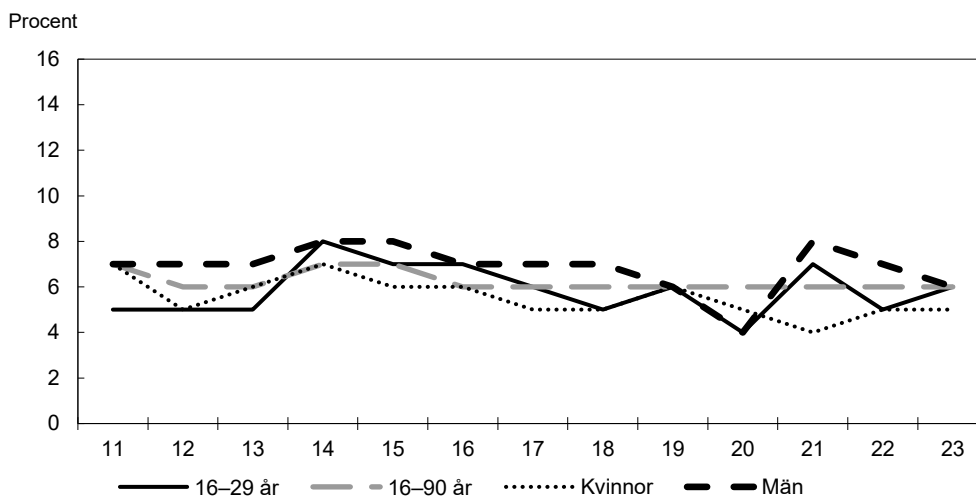
Ungas demokratiska organisering är en viktig del i att öka ungas inflytande och delaktighet. MUCF fördelar statsbidrag enligt förordningen (2011:65) om statsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer. Syftet med statsbidraget är att stödja barns och ungdomars självständiga organisering och inflytande i samhället. MUCF disponerade 262 miljoner kronor för organisationsbidrag och 18,4 miljoner kronor för projektbidrag under 2023. Under 2023 fördelades organisationsbidrag till 114 barn- och ungdomsorganisationer, jämfört med 114 under 2022, samt projektbidrag till 18 barn- och ungdomsorganisationer, jämfört med 23 under 2022 (S2024/00414). Antalet unga som är medlemmar i en barn- och ungdomsorganisation har varierat under de senaste åren, men MUCF bedömer att ca 656 000 barn och unga i åldern 6–25 år tog del av bidraget under 2023.

Valdeltagandet skiljer sig åt mellan grupper av unga

Ungas valdeltagande i Sverige är relativt högt i internationell jämförelse men har länge varit lägre bland unga 18–24 år än vuxna i åldern 30–64 år. Ett högt och jämlikt valdeltagande är viktigt av flera skäl. Dels är röstandet ett viktigt verktyg för unga att vara med och påverka samhällsutvecklingen, dels bidrar ett högt valdeltagande till demokratisk legitimitet. Enligt MUCF:s rapport Ung idag 2024:2 En fördjupad bild av ungas inflytande och delaktighet minskade valdeltagandet bland unga 2022 i såväl riksdags- som kommun- och regionfullmäktigeval. Minskningen förklaras framför allt av ett minskat valdeltagande i gruppen unga utrikes födda. Jämfört med riksdagsvalet 2018 minskade valdeltagandet i gruppen med ca 10 procentenheter, från 70,3 till 59,5 procent 2022. Som jämförelse kan nämnas att i gruppen unga inrikes födda minskade valdeltagandet från 87,4 procent 2018 till 86,2 procent 2022. År 2022 var första gången som valdeltagandet bland unga minskade sedan 2002. Den långsiktiga trenden har varit ett ökat valdeltagande från 70,7 procent 2002 till 85,8 procent 2018. I valet 2022 låg valdeltagandet bland unga på 82,7 procent. Den övergripande nedgången bland valdeltagande för unga följer dock utvecklingen i befolkningen i stort. Av MUCF:s rapport Ung idag framgår även att valdeltagande är lägre bland unga män jämfört med bland unga kvinnor. Det kan dock konstateras att valdeltagandet fortsatt är kvar på en högre nivå än 2002. Se vidare utg.omr. 1 avsnitt 11.

Ungdomars politiska engagemang är stabilt över tid

Diagram 15.9 Andel som anger att de är medlemmar i ett politiskt parti eller förbund

Anm.: 1 Könsuppdelad statistik finns endast för den totala befolkningen 16–90 år.

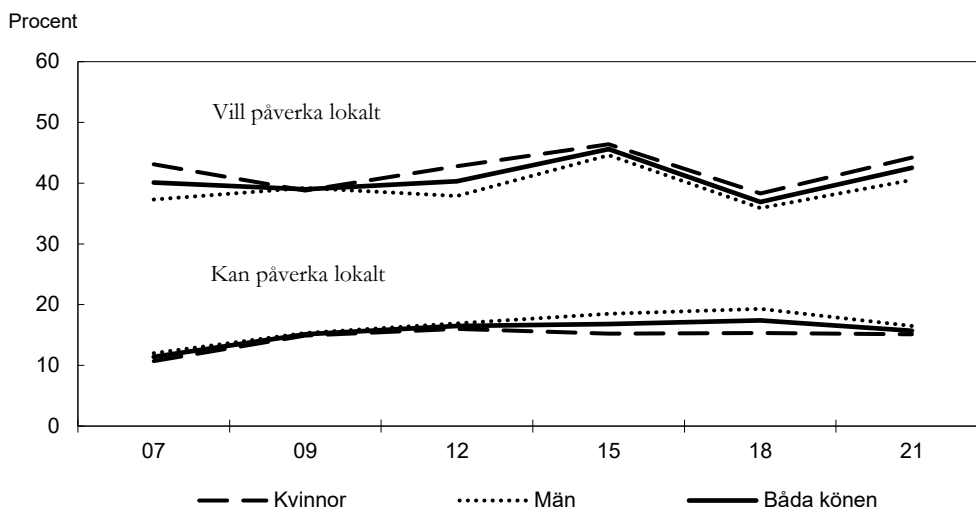
Anm.: 2 Fram till och med 2021 års undersökning var åldersintervallet upp till 85 år.

Källa: SOM-institutet.

Ungas engagemang i politik och samhällsfrågor har en tydlig koppling till det ungdomspolitiska målet att alla unga ska ha inflytande över samhällsutvecklingen och kan på så sätt bidra till att nå det ungdomspolitiska målet. Bland unga i åldern 16–29 år uppger 6 procent att de är medlemmar i ett politiskt parti 2023, i jämförelse med 2022 då andelen var 5 procent (se diagram 15.9). För befolkningen i stort ligger motsvarande siffra för 2023 på 6 procent. Sett över längre tid har andelen medlemmar i politiska partier minskat i hela befolkningen. Detta gäller även unga i åldersgruppen 16–29 år, även om nedgången inte varit lika tydlig i denna grupp. Under de senaste tio åren har andelen unga som anger att de är medlemmar i ett politiskt parti dock legat relativt stabilt och varierat mellan 4 och 8 procent.

Unga har vilja och intresse att påverka lokala beslut men färre upplever att de har möjligheter att föra fram sina åsikter

Diagram 15.10 Andel i åldern 16–25 år som vill och kan påverka lokalt, efter kön

Data hämtas från ungdomsenkäten som genomförs vart tredje år.

Källa: MUCF.

Andelen unga i åldern 16–25 år som vill vara med och påverka i frågor som rör deras kommun var 42,5 procent 2021 (se diagram 15.10). Andelen är högre än 2018 då den var 36,9 procent. År 2021 fanns det ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan könen. Däremot fanns en skillnad mellan utrikes respektive inrikes födda då det var fler unga utrikes födda (48,7 procent) som vill vara med och påverka jämfört med inrikes födda (41,9 procent). Andelen unga i åldern 16–25 år som upplever att de har möjligheter att föra fram åsikter till beslutsfattare i kommunen var 15,7 procent 2021. Andelen ökade mellan 2004 och 2009 men har sedan varit stabil fram till 2021. Det fanns ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan unga kvinnor och unga män 2021. Av MUCF:s rapport Ung idag 2024:2 En fördjupad bild av ungas inflytande och delaktighet framgår att det finns flera anledningar till att unga inte vill vara med och påverka lokalt. Bland annat lyfts brist på tillit och kunskap fram som förklarande faktorer, samtidigt som begränsade möjligheter och en känsla av att det inte är meningsfullt också kan påverka ungas vilja att engagera sig.

Prövning av myndighetssammanslagning

Under 2023 har regeringen vidtagit flera åtgärder för att se över myndighetsstrukturen och ompröva statlig verksamhet. Regeringen har bl.a. prövat fem möjliga myndighets-sammanslagningar, i enlighet med vad som framgår av budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 Förslag till statens budget, finansplan m.m. avsnitt 1.4). En av sammanslagningarna gäller Myndigheten för stöd till trossamfund (SST) och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). Myndigheterna har till regeringen redovisat hur SST:s uppgifter kan överföras till och inordnas i MUCF samt bedömningar av för- och nackdelar med att myndigheternas uppgifter läggs samman (S2023/03010). Förslaget har remissbehandlats och bereds i Regeringskansliet.

15.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringens insatser bedöms ha haft positiva effekter för måluppfyllelsen.

Ungdomspolitikens utveckling påverkas av insatser som genomförs inom flera olika utgiftsområden.

Ungas förutsättningar för att etablera sig på arbetsmarknaden har under 2023 fortsatt att utvecklas i en positiv riktning. Andelen unga inskrivna på Arbetsförmedlingen har fortsatt att minska bland samtliga grupper av unga och nedgången har varit särskilt tydlig bland gruppen unga utrikes födda, vilket bidragit till att skillnaden mellan utrikes och inrikes födda unga har minskat. Sammantaget medför detta att arbetslösheten bland unga, mätt som andel unga inskrivna på Arbetsförmedlingen, är den lägsta på mer än ett decennium. När det gäller unga som varken arbetar eller studerar har andelen ökat något. Kartläggningen av skillnader i andelen unga utanför arbete och studier i olika kommuner har dock bidragit med ny och fördjupad kunskap som förbättrar förutsättningarna för att rikta åtgärder och insatser där det bedöms göra störst nytta och effekt.

Unga bedömer sin allmänna hälsa och sitt välmående som bättre än andra grupper i samhället. Dock pekar alltmer på att den psykiska ohälsan bland unga håller på att försämrans både bland unga män och unga kvinnor. Regeringen bedömer utvecklingen som bekymmersam och har vidtagit flera åtgärder för att förbättra barns och ungas fysiska och psykiska välmående. För en utförlig redogörelse av regeringens insatser på området, se utg.omr. 9 avsnitt 4.

Ungas förutsättningar att ha en meningsfull och aktiv fritid i gemenskap med andra bedöms fortsatt som goda. Samtidigt finns det utmaningar i att drygt 30 procent av unga hindrats att delta i fritidsaktiviteter på grund av att aktiviteterna varit för dyra eller för att de har haft svårt att ta sig till aktiviteter.

Ungas engagemang, inflytande och möjlighet att påverka samhällsutvecklingen bedöms allmänt som fortsatt goda. Det finns dock flera utmaningar. Valdeltagandet bland unga är fortsatt högt i en internationell jämförelse men deltagandet i valet 2022 minskade för första gången sedan 2002. Minskningen är särskilt påtaglig bland unga utrikes födda.

15.5 Politikens inriktning

Inom ungdomspolitiken prioriterar regeringen att ungas sociala inkludering och etablering på arbetsmarknaden ska öka, att alla unga ska ha en meningsfull fritid, att alla unga ska vara delaktiga i samhällsbygget samt att den psykiska hälsan bland unga ska förbättras.

Social inkludering och etablering på arbetsmarknaden är en förutsättning för att unga ska ha goda levnadsvillkor och makt att forma sina liv, särskilt för de grupper av unga som riskerar långvarigt utanförskap. Även ungas psykiska hälsa, inklusive motverkandet av ensamhet, är en prioritering i arbetet för goda levnads- och uppväxtvillkor för alla ungdomar.

Ungas inflytande och delaktighet är också en central del av ungdomspolitiken. I en levande demokrati är det viktigt att alla unga har de kunskaper, verktyg och förmågor som krävs för att aktivt kunna föra sin talan och delta i demokratiska processer. Det civila samhället har här en viktig roll i att skapa förutsättningar för unga att organisera sig och bidra till samhällsbygget. Regeringen avser att fortsatt verka för att civilsamhället har goda, långsiktiga och stabila förutsättningar i alla delar av landet, se utg.omr. 17 avsnitt 16.5. Regeringen kommer att fortsätta arbetet med att säkerställa att statsbidrag till det civila samhället som lämnas har enhetliga och rättssäkra villkor. Regeringen genomför därför en implementering av det nya demokrativillkoret i aktuella förordningar till civilsamhällets organisationer. Det bidrar till att öka både bidragsgivningens och civilsamhällets legitimitet.

Det nödvändiga arbetet för att ompröva, effektivisera och utveckla statsförvaltningen som regeringen har inlett bör fortsätta. Ett förslag har remitterats som innebär att MUCF:s och SST:s uppgifter läggs samman (S2023/03010). Regeringen gör bedömningen att en sammanslagning bör genomföras. SST:s befintliga uppgifter bör överföras till MUCF. Det är viktigt att befintlig kompetens och verksamhet inom trossamfundsområdet värnas, t.ex. genom bildandet av ett center för trossamfundsfrågor. Utgångspunkten ska vidare vara att organisationsförändringen ska träda i kraft senast den 1 januari 2026.

15.6 Budgetförslag

15.6.1 12:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Tabell 15.1 Anslagsutveckling 12:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Tusental kronor

2023	Utfall	61 001	Anslagssparande	289
2024	Anslag	60 734 ¹	Utgiftsprognos	60 615
2025	Förslag	66 805		
2026	Beräknat	87 739 ²		
2027	Beräknat	87 695 ³		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 85 856 tkr i 2025 års prisnivå.

³ Motsvarar 84 228 tkr i 2025 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 15.2 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 12:1 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	60 734	60 734	60 734
Pris- och löneomräkning ²	2 071	3 449	4 656
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	4 000	23 556	22 305
<i>varav BP25³</i>	<i>4 000</i>	<i>23 468</i>	<i>22 140</i>
– Stöd och kompetens för bidragsgivande aktörer	4 000	4 000	4 000
– SST inordnas i MUCF		19 468	18 140
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	66 805	87 739	87 695

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2024. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2026–2027 är preliminär.

³ Exklusive pris- och löneomräkning.

Anslaget ökas med 4 000 000 kronor fr.o.m. 2025 för stöd och kompetens för bidragsgivande aktörer (se utg.omr. 17 avsnitt 16.5).

Anslaget beräknas öka med 19 468 000 kronor 2026 och 18 140 000 kronor fr.o.m. 2027 till följd av att verksamheten vid Myndigheten för stöd till trossamfund överförs till och inordnas i Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor.

Regeringen föreslår att 66 805 000 kronor anvisas under anslaget 12:1 *Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 87 739 000 kronor respektive 87 695 000 kronor.

15.6.2 12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet

Tabell 15.3 Anslagsutveckling 12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet

Tusental kronor

2023	Utfall	285 382	Anslagssparande	5 298
2024	Anslag	290 680 ¹	Utgiftsprognos	288 737
2025	Förslag	290 680		
2026	Beräknat	240 680		
2027	Beräknat	240 680		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till ungdomsorganisationer. Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag och visst övrigt stöd till nationell och internationell ungdomsverksamhet för ungdomspolitikens genomförande. Anslaget får användas för sådana administrativa utgifter som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 15.4 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	290 680	290 680	290 680
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder		-50 000	-50 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	290 680	240 680	240 680

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

I budgetpropositionen för 2023 ökades anslaget med 50 000 000 kronor per år för perioden 2023–2025. Mot bakgrund av detta beräknas anslaget minska med 50 000 000 kronor från och med 2026.

Regeringen föreslår att 290 680 000 kronor anvisas under anslaget 12:2 *Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 240 680 000 kronor respektive 240 680 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2025 för anslaget 12:2 *Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 212 000 000 kronor 2026.

Skälen för regeringens förslag: För att nå en ökad förutsägbarhet i medelstillelningen som avser statsbidrag i form av organisationsbidrag till barn- och ungdomsorganisationer bör MUCF under 2025 kunna fatta beslut om stödets fördelning 2026. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2025 för anslaget 12:2 *Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 212 000 000 kronor 2026.

Tabell 15.5 Beställningsbemyndigande för anslaget 12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet

Tusental kronor

	Utfall 2023	Prognos 2024	Förslag 2025	Beräknat 2026
Ekonomiska åtaganden vid årets början		262 000	262 000	
Nya ekonomiska åtaganden	262 000	262 000	212 000	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden		-262 000	-262 000	-212 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	262 000	262 000	212 000	
Beslutat/förslaget bemyndigande	262 000	262 000	212 000	

15.6.3 12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitiken

Tabell 15.6 Anslagsutveckling 12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitiken

Tusental kronor

2023	Utfall	21 997	Anslagssparande	3
2024	Anslag	26 000 ¹	Utgiftsprognos	25 826
2025	Förslag	2 000		
2026	Beräknat	2 000		
2027	Beräknat	2 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilda insatser inom ungdomspolitiken. Anslaget får användas för sådana administrativa utgifter som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 15.7 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 12:3 Särskilda insatser inom ungdomspolitiken

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	22 000	22 000	22 000
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-20 000	-20 000	-20 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	2 000	2 000	2 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget beräknas minska med 20 000 000 kronor fr.o.m. 2025 till följd av att tidsbegränsade medel upphör.

Regeringen föreslår att 2 000 000 kronor anvisas under anslaget 12:3 *Särskilda insatser inom ungdomspolitiken* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 2 000 000 kronor respektive 2 000 000 kronor.

16 Politik för det civila samhället

16.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för politiken för det civila samhället.

16.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Resultatredovisningen inom området utgår från följande bedömningsgrunder:

- hur de statliga bidragen har fördelats med avseende på det civila samhällets självständighet och oberoende
- insatser för att besluts- och beredningsprocesser inom olika områden ska omfatta dialog med det civila samhället
- insatser för att det civila samhället ska kunna verka i rollen som utförare och ingå partnerskap med det offentliga samt insatser för att öka kunskap om det civila samhället hos offentliga aktörer
- insatser för att stärka stabilitet, enhetlighet och förutsebarhet i villkor för och bidrag till det civila samhället
- insatser för öppenhet och tillvaratagande av det civila samhällets kunskaper i frågor som rör dem, exempelvis genom remisser, sakråd och möten
- tillstånd och utveckling som gäller befolkningens deltagande i det civila samhället, förutsättningar för civilsamhällets aktörer att verka inom olika samhällsområden och hur det civila samhället speglar den mångfald som finns i befolkningen.

16.3 Resultatredovisning

I det civila samhället ingår ideella föreningar, registrerade trossamfund, stiftelser och kooperativ men också exempelvis nätverk, tillfälliga sammanslutningar och frivilliga insatser. En rad faktorer påverkar villkoren för det civila samhällets gemenskaper. De effekter som insatser inom politiken för det civila samhället har på dessa villkor är svåra att avgränsa från effekterna av insatser som görs inom andra verksamhetsområden. Redovisning av resultat görs mot denna bakgrund.

Resultat utifrån principen om självständighet och oberoende

Principen om självständighet och oberoende handlar bl.a. om det civila samhällets centrala betydelse för demokratin och vikten av organisationernas fristående ställning.

Fördelning av statsbidrag

Statsbidrag om sammanlagt ca 23,2 miljarder kronor (varav 11,2 miljarder kronor till biståndsverksamhet, se vidare redovisning under utg.omr. 7) fördelades till det civila samhällets organisationer under 2023, vilket är 800 miljoner kronor mindre än 2022. Minskningen kan till största del härledas till minskade bidrag med anledning av covid-19-pandemin. Av statsbidragen har ca 450 miljoner kronor tillförts mot bakgrund av covid-19-pandemin, vilket är en halvering från tidigare år. Under 2023 uppgick andelen generella bidrag till 94,9 procent, vilket kan jämföras med 97,8 procent av samtliga bidrag, vilket är en minskning med 2,9 procentenheter jämfört med 2022.

Att en hög andel generella bidrag fördelas ligger i linje med regeringens ambition om det civila samhällets självständighet och oberoende med stort utrymme för egna initiativ.

Statsbidrag till det civila samhällets organisationer fördelas inom flera områden. I detta kapitel redovisas stöd inom områdena idrott, allmänna samlingslokaler, friluftsliv och riksdagspartiernas kvinnoorganisationer. I avsnitten 16.6 respektive 16.7 redogörs närmare för stödet till idrotten och bidraget till friluftorganisationerna. I utgiftsområde 13 Jämställdhet och integration avsnitt 5.3 redogörs det närmare för bidraget till riksdagspartiers kvinnoorganisationer.

Bidrag till allmänna samlingslokaler

Antalet ansökningar till Boverket om statsbidrag till allmänna samlingslokaler ökade från 2023 till 2024. Under 2023 beviljades 58 av 244 ansökningar om investeringsbidrag respektive 20 av 59 ansökningar om verksamhetsutvecklingsbidrag. Vidare beviljades organisationsbidrag till de tre samlingslokalorganisationerna Bygdegårdarnas riksförbund, Folkets Hus och Parker samt riksorganisationen Våra gårdar. Enligt Boverkets rapport har verksamhetsutvecklings- och investeringsbidraget haft ett högt söktryck. Likt föregående år söktes medel i högre grad från områden med socio-ekonomiska utmaningar, särskilt gäller det verksamhetsutvecklingsbidraget. Även andelen sökande som bedriver ungdomsverksamhet har varit särskilt hög när det gäller verksamhetsutvecklingsbidraget. Sökt belopp uppgick till ca 73 miljoner kronor varav 19,7 miljoner kronor beviljades i bidrag. Verksamhetsbidraget har främst gått till projektledning, utbildningsinsatser, resor och inköp av inventarier, men även till anpassning av lokaler (Boverkets sammanfattande redogörelse, S2024/00815).

Uppföljning av det civila samhällets villkor att verka

På uppdrag av regeringen följer Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) årligen upp ideella föreningars villkor. Uppföljningen visar att den främsta utmaningen för föreningar inom det civila samhället har varit bristande intresse eller tid för engagemang bland medlemmarna. Av föreningarna som svarat upplever 40 procent att detta varit ett problem. Intresseföreningar, idrottsföreningar och större föreningar upplever i högre grad bristande intresse eller tid som en utmaning. Det är även vanligare att föreningar på kommunal eller lokal nivå upplever att bristande intresse eller tid är en utmaning jämfört med föreningar med verksamhet på nationell och internationell nivå (S2024/01036).

Statens stöd till trossamfund och civilsamhället – enhetliga och rättssäkra villkor

Den 3 april 2024 överlämnade regeringen propositionen Statens stöd till trossamfund och civilsamhället – enhetliga och rättssäkra villkor (prop. 2023/24:119) som överlämnades till riksdagen till riksdagen. Riksdagen behandlade propositionen den 18 juni 2024 (bet. 2023/24:KrU7, rskr. 2023/24:271). I propositionen föreslogs att en ny lag om statsbidrag till trossamfund ska införas. Vidare föreslogs att ett demokrati-villkor ska gälla för stöd ur Allmänna arvsfonden enligt lagen (2021:401) om Allmänna arvsfonden och för stöd till trossamfund enligt den nya lagen om statsbidrag till trossamfund och enligt lagen (1998:1593) om trossamfund. Regeringen gjorde även bedömningen att ett likalydande demokrati-villkor bör gälla för övrig statlig bidragsgivning som riktar sig till civilsamhället, om det inte är obehövligt. De nya lagarna och lagändringarna som föreslogs ska träda i kraft den 1 januari 2025. För att informera om innehållet i propositionen och processen framåt hölls ett informationsmöte den 3 april 2024 med ett antal civilsamhällesorganisationer och trossamfund (S2024/00732).

Regeringskansliet har inlett arbetet med att implementera det nya demokrativillkoret i statsbidragsförordningar till organisationer inom det civila samhället. Regeringen har som målsättning att förordningsändringarna ska träda i kraft i början av 2025.

Resultat utifrån principen om dialog

Principen om dialog handlar bl.a. om att dialog ska finnas mellan regeringen och det civila samhället i alla frågor och beslutsprocesser som rör civilsamhällets villkor och verksamheter.

Under 2023 fanns i Regeringskansliet 26 fasta forum för samråd med det civila samhällets organisationer. Utöver dessa fasta forum anordnade Regeringskansliet 171 möten för samråd med det civila samhällets organisationer i specifika frågor. Av dessa möten var 20 sakråd varav 7 var EU-sakråd. MUCF:s uppföljning av ideella föreningars villkor 2023 visade att andelen föreningar som har haft kontakt med företrädare för offentlig sektor fortsatt har stabiliserats efter att ha minskat betydligt mellan 2020 och 2021.

Partsgemensamt forum

Partsgemensamt forum (PGF), som är en plattform för dialog mellan regeringen och det civila samhällets organisationer, ska bl.a. följa upp och bidra till att utveckla politiken för det civila samhället. Under 2023 har 22 organisationer varit representerade. Dialogmötena har genomförts utifrån olika teman. Ökat deltagande i demokratin; Civilsamhället och platsens betydelse och Tillit och administrativa krav. Dessa teman har gett ökad kunskap om civilsamhällets förutsättningar och bidragit till att utveckla de generella villkoren för det civila samhället. En beskrivning av den genomförda verksamheten finns i årsskriften Partsgemensamt forum 2023 som tagits fram av Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället (NOD).

Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället

Den partsgemensamma strukturen NOD och dess kansli har under 2023 bistått flera departement och myndigheter i dialog och samverkan med civilsamhället. Totalt genomfördes 16 möten inom ramen för sju olika områden. Sammanlagt 130 civilsamhällesorganisationer deltog i något av mötena som handlat om bl.a. funktionshinderspolitik, tillgänglighet vid val och beredskap för kris och krig. NOD har även levererat lägesbilder om bl.a. bank- och betallösningar samt administrerat PGF.

Resultat utifrån principen om kvalitet

Principen om kvalitet handlar bl.a. om att den offentliga sektorn ska ha kunskap om och erkänna det egenvärde som finns i att aktörer från civilsamhället deltar i välfärden.

Arbetet har riktats mot att förstärka och utveckla samverkansformerna mellan kommuner, regioner och civilsamhället. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor har bl.a. förstärkt sitt strategiska arbete i sitt nätverk för kommuner och civilsamhällesorganisationer, arrangerat en konferens med forskare om aktuell forskning samt verkat inom sitt myndighetsnätverk och stärkt detta som en plattform för dialog inom staten kring villkor och utveckling inom civilsamhällesfrågor. Myndighetens samverkansmodell för offentliga aktörer och civilsamhället har spridits och används av allt fler aktörer och på allt fler områden.

Civila samhällets roll i samhällsekonomin

Det civila samhället bidrog under 2021 med verksamheter till ett värde (förädlingsvärde) av 161 miljarder kronor (157 miljarder kronor 2020), vilket utgjorde 3,3 procent (3,1 procent 2020) av Sveriges totala BNP. Den totala produktionen för det civila samhället 2021 var 272 miljarder kronor (271 miljarder 2020), vilket utgjorde 2,7 procent (3,0 procent 2020) av Sveriges totala produktion. Organisationers resultat efter finansiella intäkter och kostnader ökade med 7,4 procent jämfört med 2020 och landade på 77,2 miljarder kronor år 2021. Kommunernas köp av verksamhet från ideella föreningar och stiftelser uppgick 2021 till 16,7 miljarder kronor, vilket är en ökning med 2 procent jämfört med 2020. Regionernas köp av verksamhet från ideella föreningar och stiftelser uppgick till 1,6 miljarder kronor under 2021, vilket är en ökning med 24 procent jämfört med 2020. Specialiserad somatisk vård stod för den största delen av regionernas köp av verksamhet med ca 1 miljard kronor (Det civila samhället 2021, Statistiska centralbyrån [SCB], 2023). År 2022 fanns det 265 185 organisationer i det civila samhället (en liten ökning från 2021) varav 98 416 var ekonomiskt aktiva (en minskning på 1,4 procent från 2021). De icke vinstdrivande organisationernas ekonomiska situation försämrades, resultatet efter finansiella poster minskade med 29 procent till 55 miljarder kronor 2021 och 2022. Totalt sett förvärvsarbetade 201 058 personer inom det civila samhället 2022 (191 827 år 2021), där kvinnorna var flest, 121 616 (Det civila samhället 2022 – delrapport, SCB 2024, S2024/01403).

Kunskap om det civila samhället i offentlig sektor

MUCF har under 2023 ökat offentliga aktörers kunskap och samverkan med det civila samhället. Arbetet har riktats mot att förstärka och utveckla samverkansformerna mellan kommuner, regioner och civilsamhället. Myndigheten har bl.a. förstärkt sitt strategiska arbete i sitt nätverk för kommuner och civilsamhällesorganisationer, arrangerat en konferens med forskare om aktuell forskning samt verkat inom sitt myndighetsnätverk och stärkt detta som en plattform för dialog inom staten kring villkor och utveckling inom civilsamhällesfrågor. Myndighetens samverkansmodell för offentliga aktörer och civilsamhället har spridits och används av allt fler aktörer och på allt fler områden.

Enligt MUCF:s uppföljning av ideella föreningars villkor 2023 anser en majoritet av föreningarna liksom tidigare år att offentliga företrädare har förståelse för föreningarnas villkor och förutsättningar. Av 40 procent av föreningarna uppger att de har goda möjligheter till insyn i och dialog kring viktiga beslutsprocesser som rör deras verksamhet, vilket är en liten ökning sedan 2022. Till detta hör att ett hinder för samverkan är kunskapsbrist, både hos civilsamhället och bland företrädare för offentlig sektor, om vilka samverkansformer som finns och hur dessa kan utnyttjas på bästa sätt.

Forskning för kunskap på lång sikt

Vetenskapsrådet ansvarar för ett flervetenskapligt forskningsprogram om det civila samhället. Nästa utlysning planeras 2024 där studier av lokala, nationella och globala aspekter på civilsamhällets betydelse och praktiker kommer att ske. Den senaste utlysningen gjordes 2021 och resulterade i nio beviljade forskningsprojekt, se budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 17).

Resultat utifrån principen om långsiktighet

Principen om långsiktighet handlar bl.a. om att det civila samhällets organisationer ska ha goda och stabila villkor och förutsättningar för sin verksamhet.

Av totalt 191 statsbidrag till det civila samhällets organisationer under 2023 beviljades 37 för två år eller mer, motsvarande cirka 19 procent (26 procent 2022). MUCF:s uppföljning av ideella föreningars villkor 2023 visar att 83 procent (84 procent 2022) av föreningarna anser sig ha haft ekonomiska förutsättningar att bedriva sin kärnverksamhet det senaste året. 71 procent (83 procent 2022) av föreningarna tror sig även ha goda möjligheter att bedriva verksamheten de kommande åren. Regeringen har i överensstämmelse med förslagen i departementspromemorian Långsiktigt stöd till det civila samhället (Ds 2018:13) fortsatt eftersträva ökad långsiktighet i förordningsregleringen i samband med framtagning av nya eller ändringar i befintliga bidragsförordningar (S2023/00047).

Resultat utifrån principen om öppenhet och insyn

Principen om öppenhet och insyn handlar bl.a. om att civilsamhället ska ha inflytande i processer för beslutsfattande i frågor som rör civilsamhällets villkor och verksamhet.

Synpunkter inhämtas från det civila samhällets organisationer

Regeringskansliets uppföljning visar att totalt 121 remisser har skickats ut till 1711 organisationer inom det civila samhället under 2023. Svarefrekvensen var 55 procent, vilket är en ökning jämfört med 2022 då det var 47 procent som svarade. Som komplement till remissförfarandet har synpunkter och perspektiv från det civila samhällets organisationer inhämtats genom t.ex. sakråd.

Främjande av det civila samhällets medverkan i beslutsprocesser

Europeiska koden för främjande av idéburna organisationers medverkan i offentliga beslutsprocesser (Europarådet 2019) kan användas som ett stöd vid samverkan mellan det offentliga och det civila samhället. Koden har under året använts och spridits av MUCF inom ramen för myndighetens arbete med sin samverkansmodell för offentliga aktörer och civilsamhället samt av NOD.

Resultat utifrån principen om mångfald

Principen om mångfald handlar bl.a. om att det civila samhället bör rymma en mångfald av verksamheter samt spegla och omfatta människor från olika delar av landet och dess befolkning.

Deltagande i det civila samhället

Drygt hälften av befolkningen gör ideella insatser i eller utanför föreningslivet, en nivå som är stabil över tid. Den långsiktiga tendensen är dock att andelen av befolkningen som är medlemmar i en förening minskar. Enligt en undersökning utförd av SOM-institutet vid Göteborgs universitet var 67 procent av Sveriges befolkning i åldern 16 – 90 år medlemmar i en förening 2023, en minskning med 11 procentenheter sedan mätningarna inleddes 1998. För män var andelen som är medlemmar i en förening 69 procent och för kvinnor 65 procent. För personer med högre utbildning var andelen 77 procent och för personer med lägre utbildning 45 procent. Med högre utbildning avses genomförda studier på universitets- eller högskolenivå och med lägre utbildning avses grundskoleutbildning eller motsvarande. En mindre andel personer som är uppväxta utomlands är medlemmar i en förening jämfört med personer inrikes födda, 59 procent jämfört med 68 procent. Andelen i befolkningen som deltar aktivt i en förening uppgår enligt samma undersökning till 25 procent. Att vara aktiv i en förening är något vanligare bland män än bland kvinnor, 28 procent jämfört med 23 procent (Ku2024/00703).

Ofrivillig ensamhet

Socialstyrelsen har under 2023 fördelat 98 miljoner kronor till totalt 441 organisationer som vänder sig till personer, för insatser som bidrar till att motverka ofrivillig ensamhet. Totalt inkom 849 ansökningar om sammanlagt ca 376,2 miljoner kronor, myndigheten biföll ca 52 procent av dessa. Mer än hälften av organisationerna fick bidraget för första gången.

Bidraget har bl.a. möjliggjort uppsökande verksamhet för att bryta människors isolering. Socialstyrelsen uppger i sin rapportering att 500 000 deltagare har nåtts eller deltagit i aktiviteter som har finansierats av statsbidraget, vilket är en ökning med 30 procent sedan förra årets redovisning. Mer än 70 procent av organisationerna har haft verksamheter för äldre. Majoriteten av organisationerna har skapat olika mötesplatser men också kurser, föreläsningar samt hälsofrämjande och idrottsaktiviteter har genomförts. Organisationerna har anordnat kreativa aktiviteter (46 procent) såsom musik, teater, hantverk och måleri. Bidraget har bidragit till att förebygga och bryta ensamhet och isolering. Socialstyrelsen noterar i sin rapport att bidraget fortsätter att vara mycket kraftigt översökt (mer än 280 procent jämfört med bidragets anslag (S2024/01294).

För 2024 beslutade Socialstyrelsen under våren om att fördela bidrag till 488 organisationer. Totalt inkom 880 ansökningar.

Stöd för vissa organisationer som arbetar med mottagande av människor från Ukraina som söker skydd i Sverige

I en slutrapport har MUCF redovisat hur de fördelade medlen 68,8 miljoner kronor till 33 organisationer har använts i enlighet med förordningen (2022:1212) om statsbidrag till vissa organisationer som arbetar med mottagande av människor från Ukraina som söker skydd i Sverige. Enligt rapporten Statsbidrag till vissa organisationer som arbetar med mottagande av människor från Ukraina som söker skydd i Sverige användes medel bl.a. till mat, husrum, hjälp med vård, språkkaféer och olika sociala aktiviteter. Bidraget har även gått till att skapa möten mellan målgruppen och svenskar genom mötesplatser och aktiviteter. Organisationerna har erbjudit välfärdstjänster som språkträning, psykosocialt stöd och ekonomiskt stöd för att täcka grundläggande behov. De har också tillhandahållit utbildning, samhällsorientering och informerat om svenskt arbetsliv. Statsbidraget har bidragit till en ökad social gemenskap, ett bättre välkomnande, att barn fick möjlighet till lek, ett förstärkt psykosocialt stöd, att fler fått hjälp med grundläggande behov, att målgruppen fått träna svenska och att fler kom i arbete. Enligt MUCF:s redovisning har organisationerna tack vare bidraget kunnat utöka verksamheten och både kunnat arbeta uppsökande och målgruppsanpassat (S2023/03004).

Stöd för insatser till människor i socialt särskilt utsatta situationer

Under 2023 tillfördes organisationer som bedriver verksamhet som riktar sig mot människor i socialt särskilt utsatta situationer sammanlagt 48,5 miljoner kronor. Av sammanlagt 59 ansökningar beviljades 17 organisationer sammanlagt 48,5 miljoner kronor stöd enligt MUCF:s delredovisning av regeringsuppdraget att fördela stödet (S2023/03140). Under 2024 fördelade MUCF ytterligare 56 miljoner kronor för samma ändamål till 17 organisationer av 93 inkomna ansökningar till ett belopp av 162 miljoner kronor. Bidraget syftade till att ge stöd till organisationer som bedriver verksamheter för socialt särskilt utsatta med anledning av inflationen och den ökade ekonomiska utsattheten för hushåll i Sverige. MUCF redovisar att medlen i huvudsak gått till boende, servering av lagad mat, utdelning av matvaror och kläder, psykosociala stödsamtal och självvård. MUCF redovisar vidare att bidraget har gått till

organisationer som riktar sig till exempelvis migranter, personer med missbruksproblematik och barn i områden med socioekonomiska utmaningar (delrapport S2024/00921). En slutrapport av hur medlen har använts kommer att redovisas 31 oktober 2024.

Stöd till civila samhället som arbetar med volontärsamordning

MUCF har under 2024 fördelat 19 miljoner kronor i stöd till sammanlagt 15 organisationer i det civila samhället för att stärka möjligheterna för frivilliga att engagera sig ideellt. Myndigheten fick in 70 ansökningar med ett belopp om 96 miljoner kronor (S2024/01088).

Stöd för att öka engagemanget inom det civila samhället

MUCF har under 2024 fördelat 14 miljoner kronor i stöd för att öka engagemanget inom det civila samhället där 122 ansökningar inkom (S2024/01288). Vidare fick myndigheten i april i år i uppdrag att etablera en funktion på myndigheten för att stödja civila samhällets organisationer som vill utveckla organisationens förmåga att hantera nödvändiga krav på administrativ kompetens, exempelvis vad gäller hantering av organisationens ekonomi och rättsliga frågor (S2024/00774).

16.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att de statliga insatserna på området bidrar till att uppfylla målet inom politiken för det civila samhället. Även statliga insatser inom andra politikområden har bidragit till målet. För en ännu bättre måluppfyllelse behöver politiken för det civila samhället inklusive fördelningen av statliga bidrag, utvecklas i riktning mot att ytterligare stärka civilsamhällets villkor och förutsättningar samt dess delaktighet i samhällsutvecklingen inom olika politikområden.

Andelen generella bidrag som fördelas till civilsamhällets organisationer ligger alltså på en hög nivå, vilket bl.a. bidrar till att upprätthålla civilsamhällets självständighet och oberoende som en central del av demokratin.

Statsbidraget för insatser som bidrar till att motverka ofrivillig ensamhet för personer har bidragit till att förebygga och bryta ensamhet och isolering. Statsbidraget har vidare haft betydelse för stärkt lokal samverkan mellan civilsamhällets organisationer.

De medel som fördelats till civilsamhället för arbete med människor i socialt särskilt utsatta situationer med anledning av den ökade ekonomiska utsattheten för hushåll i Sverige har använts väl. Den verksamhet som medlen möjliggjort har även visat på värdet av civilsamhället som aktör för att nå dessa grupper.

Bidraget till allmänna samlingslokaler utgör en viktig förutsättning för mötesplatser i samhället och har bidragit till möjligheter för föreningslivet att skapa verksamhet i trygga och anpassade lokaler.

Civilsamhället har bidragit till ökad kunskap om det civila samhället hos offentliga aktörer bl.a. genom att delta i beslutsprocesser samtidigt som behovet av ytterligare ökad kunskap synliggjorts och behöver fortsatt prioriteras.

Vetenskapsrådets forskningsprogram för det civila samhället respektive SCB:s statistikuppdrag om det civila samhället bedöms ha bidragit till ökad kunskap om hur det civila samhällets villkor utvecklas.

Regeringen bedömer vidare att det civila samhällets organisationer har bidragit till fördjupning och breddning av underlag för offentligt beslutsfattande. Dialog och

samråd har varit viktiga redskap för detta. De statliga medel som har avsatts för NOD har stärkt dialogen med det civila samhället, inbegripet dialogen i PGF.

16.5 Politikens inriktning

Det civila samhället utgör både en omistlig förutsättning för ett levande samhällsliv och ett uttryck för ett öppet demokratiskt samhälle som är större än staten. I civilsamhällets gemenskaper och mänskliga möten kan mänsklig värme, förståelse och respekt växa, något som motverkar hat, polarisering och ofrivillig ensamhet. Det civila samhället kan också verka som demokratiskola och röstbärare samt skapar samhällsnyttig verksamhet inom olika sektorer i hela landet.

Civilsamhällets organisationer är en viktig del av människors vardag. En majoritet av Sveriges vuxna befolkning är medlemmar i en förening och ungefär hälften av befolkningen arbetar ideellt. Det bidrar till att skapa mötesplatser för gemenskaper för andra som medverkar till en stark samhällsgemenskap, som i sig bidrar till flera av politikens andra mål – såsom ett effektivt brottsförebyggande arbete och en ökad försvarsvilja.

En utgångspunkt för politiken är att skapa goda villkor för ett självständigt civilsamhälle som bygger på frivilliga gemenskaper. Av stor vikt för genomförandet av politiken är god kunskap bland offentliga aktörer om det civila samhällets särart och förutsättningar samt välfungerande former för dialog mellan det offentliga och det civila samhället. Regeringen fortsätter att utveckla forum för dialog med civilsamhället samt avser att följa hur civilsamhällets villkor beaktas utifrån Ekonomistyrningsverkets uppdrag om att ta fram ett ramverk för vägledning till dem som genomför konsekvensutredningar.

Regeringen kommer att fortsätta arbetet med att säkerställa att statsbidrag till det civila samhället som lämnas är enhetliga och har rättssäkra villkor. Statliga statsbidrag ska inte gå till verksamhet som strider mot samhällets grundläggande värden. En organisation som tar emot statligt stöd ska ha ett syfte och en verksamhet som är förenligt med de värderingar som präglar ett demokratiskt samhälle. Regeringen genomför därför en implementering av det nya demokrativillkoret i aktuella förordningar till civila samhällets organisationer. Det bidrar till att öka både bidragsgivningens och civilsamhällets legitimitet. Samtidigt ska staten tydligare kunna markera sitt avståndstagande mot vissa ageranden och säkerställa att inga statliga medel går till organisationer som inte respekterar grundläggande fri- och rättigheter och det demokratiska styrelseskicket eller försvarar, främjar eller uppmanar till exempelvis terrorism. Regeringen förväntar sig att de demokrativillkor som föreslås för den statliga bidragsgivningen kommer att vara normerande även för kommuners och regioners bidragsgivning.

Regeringen avser att fortsatt verka för förbättrade villkor och ökad långsiktighet för civilsamhället. Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att lämna ett förslag på skatteincitament för gåvor från juridiska personer till ideell verksamhet (dir. 2023:87). Satsningarna för att stärka civilsamhällets arbete med särskilt utsatta människor och för ökat engagemang och stärka volontärsamordning inom civilsamhället är fortsatt prioriterade.

Regeringen stärker MUCF:s arbete med att vara ett stöd för bidragsgivande aktörer och civilsamhällesaktörer i bidragsgivningen, se utg.omr. 17 avsnitt 15.6.1. Det finns behov av en förstärkning av MUCF:s arbete med informationsinsatser till myndigheter och civilsamhällesorganisationer gällande exempelvis enhetlig tillämpning av demokrativillkor, uppföljning, kontroll och förebyggande av oegentligheter i

bidragsgivningen, utbildning till civilsamhället om de krav som ställs för att uppfylla villkoren i bidragsgivningen, rådgivning och nätverk för bidragsgivande myndigheter inom frågor om uppföljning och kontroll.

Regeringen föreslår medel till civilsamhället för att motverka ofrivillig ensamhet för åren 2025–2027. Medlen möjliggör verksamheter för att bryta människors isolering och möjliggör olika verksamheter som utökade mötesplatser, uppsökande verksamhet, ökade insatser för digitala möten samt inte minst hälsofrämjande aktiviteter.

Regeringen avsätter även 7 miljoner kronor per år 2025–2027 till friluftorganisationer för att genomföra friluftsverksamhet för äldre (se vidare avsnitt 16.7 Friluftspolitiken).

16.6 Idrottspolitiken

16.6.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen beslutat för idrottspolitiken.

16.6.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Bedömningen av resultatet inom idrottspolitiken utgår bland annat från bedömningsgrunder och resultatindikatorer som har formulerats med utgångspunkt i de indikatorer som anges i regeringens uppdrag till Centrum för idrottsforskning om att följa upp statens stöd till idrotten. Bedömningsgrunderna är följande:

- antal medlemmar inom idrottsrörelsen
- antal ideella ledare inom idrottsrörelsen
- fördelning av lokalt aktivitetsstöd
- barns och ungdomars deltagande i föreningsidrott
- antal personer som idrottar på fritiden
- andel kvinnor och män på ledande positioner på förbunds nivå
- insatser inom arbetet mot dopning.

De tidigare använda bedömningsgrunderna deltagande i ledarutbildning samt antal medaljer i internationella mästerskap bedöms inte vara relevanta att redovisa eftersom dessa områden minskade relativt kraftigt på grund av pandemin.

16.6.3 Resultatredovisning

Resultat utifrån idrotten som folkrörelse

Antal medlemmar inom idrottsrörelsen

Sveriges Riksidrottsförbund (RF) har sammanlagt 72 specialidrottsförbund som medlemmar i vilka ca 19 000 idrottsföreningar är medlemmar. Totalt samlar specialidrottsförbunden sammanlagt ca 3,3 miljoner personer som medlemmar vilket innebär att mer än var tredje svensk medborgare mellan 6 och 80 år var medlemmar i en idrottsförening 2023. Högst andel medlemmar finns bland 6–12-åringar där närmare 70 procent är medlemmar i en idrottsförening. Lägst andel medlemmar har gruppen ”unga vuxna” 19–25 år. Under 2022 var könsfördelningen i RF:s totala medlemskår 45 procent flickor och kvinnor och 55 procent pojkar och män. Om begreppet jämställd definieras som att det underrepresenterade könet ska uppgå till minst 40 procent så uppfyller idrottsrörelsen som helhet detta kriterium vad gäller medlemskap. Det skiljer sig dock mycket mellan enskilda förbund samt åldrar. Antalet aktiva medlemmar har varit förhållandevis konstant sedan 2002.

Antal medlemmar inom specialidrottsförbund inom Riksidrottsförbundet

Inom RF finns både stora och små specialidrottsförbund. Utifrån senaste statistiken för 2022 så är Svenska Fotbollförbundet med marginal störst med över 1,4 miljoner medlemmar. Därefter följer Svenska friidrottsförbundet (inkluderar medlemmar i Friskis & Svettis), Svenska Golf förbundet, Svenska Gymnastikförbundet samt Svenska innebandyförbundet i fallande storleksordning. Sexton förbund har över 100 000 medlemmar och dessa samlar tillsammans 79 procent av RF totala medlemskår. Tio förbund utgör en mellankategori, med ett medlemsantal på 50 000–100 000 personer, motsvarande 11 procent av den totala medlemskåren. Resterande 45 förbund (11 procent) har alla ett medlemsantal på mindre än 50 000 personer.

Könsfördelningen av medlemmar inom olika idrotter och förbund skiljer sig stort. Till exempel inom cheerleading, ridsport, islandshäst och konstakning är andelen kvinnor mellan 83 och 97 procent, men störst antal kvinnor återfinns däremot i fotboll, gymnastik och friidrott. På motsvarande sätt är andelen män störst i idrotter som flygsport, biljard och cricket (85–89 procent), men antalet är högst inom idrotterna fotboll och golf.

Antal ideella ledare inom idrottsrörelsen

Ett av flera kännetecken på en folkrörelse är förekomsten av frivilligt och oavlönat föreningsarbete. Senaste statistiken för antal ledare i svensk idrottsrörelse från 2021 visar att 746 000 personer i åldern 6–80 år har uppdrag som ledare, tränare, styrelsemedlem, domare eller funktionär i en idrottsförening. Det motsvarar ca 8 procent av befolkningen. Män har i större uträkning ledaruppdrag än kvinnor, 10 procent av männen respektive 6 procent av kvinnorna relaterat till befolkningen. De allra flesta idrottsledare är av förklarliga skäl vuxna. Av statistiken över statligt lokalt aktivitetsstöd (LOK-stöd) framgår att 11,4 miljoner ledartillfällen genomförts under 2022, vilket är det högsta antalet sedan 2018.

Resultat utifrån idrottens betydelse för folkhälsan

Fördelning av lokalt aktivitetsstöd

Statistiken över LOK-stöd är en tydlig indikator på aktivitetsnivån i svensk barn- och ungdomsidrott. LOK-stödet ges för idrottslig verksamhet för barn och ungdomar i åldern 7–25 år och för ledare i åldern 13–25 år. För deltagare och ledare inom idrott för personer med funktionsnedsättning finns ingen övre åldersgräns. För att sänka trösklarna och få fler barn och unga att kunna idrotta beslutade Riksidrottsstyrelsen 2022 om förändringar i LOK-stödet som bl.a. innebar att det ställdes krav på kortare tid per aktivitet för att möjliggöra större antal aktiviteter och därmed möjlighet att ta emot fler barn. Förändringen innebar även ökad möjlighet för mer spontan medverkan och möjlighet till fler deltagare med det sammantagna syftet att kunna ta emot fler unika deltagare inom LOK-stödets verksamhet.

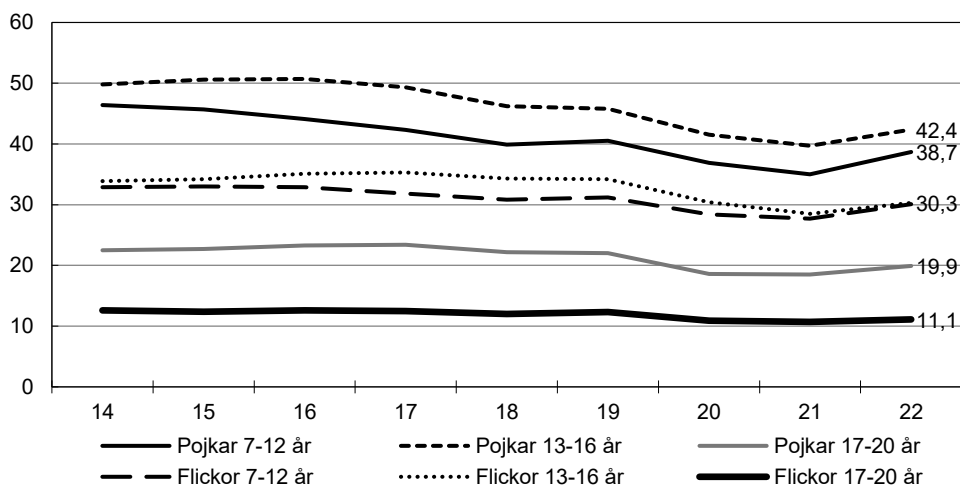
Återhämtningen efter pandemin fortsatte under 2022 inom alla åldersgrupper och statistik från Riksidrottsförbundet för 2023 över deltagartillfällen inom barn- och ungdomsidrotten visar att antalet deltagartillfällen nu är större än före pandemin. Totalt redovisas över 59 miljoner deltagartillfällen för 2023. Ökningen jämfört med 2022 är kraftigast inom lagidrotter, inte minst fotboll som ökat mest med 14 procent och basket med 11 procent fler deltagartillfällen. Även gymnastik, ishockey och handboll har ökat. Samtidigt består utmaningarna och nedgången från pandemin för vissa idrotter jämfört med 2019, inte minst idrott för personer med funktionsnedsättning, men även t.ex. kampsporter och friidrott har inte återhämtat sig på samma sätt som andra idrotter. Vissa positiva tecken finns dock inom t.ex. brottning och boxning som visar en återgång jämfört med 2022.

Centrum för idrottsforskning håller på att utveckla relevanta indikatorer kopplat till strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken och kommer att fortsätta med detta arbete under 2024. Parasportförbundet, det största förbundet som organiserar idrott för personer med funktionsnedsättning, redovisar dock fortfarande 32 procent färre deltagartillfällen för 2023 jämfört med 2019 vilket visar att verksamheten inte har återhämtat sig efter pandemin.

Samtidigt kvarstår den långsiktiga trenden med en minskad aktivitetsnivå inom barn- och ungdomsidrotten (diagram 16.1). Under de senaste tio åren har aktivitetsnivån gått ner i alla åldersgrupper. Det är ännu för tidigt att bedöma om den återhämtning från pandemin som skett är ett långsiktigt trendbrott i utvecklingen av aktivitetsnivåerna eller en temporär återhämtning från pandemiåren. Det är även tydligt att aktivitetsnivåerna skiljer sig åt mellan pojkar och flickor respektive mellan åldersgrupper. Pojkar har högre nivåer än flickor i samtliga åldersgrupper. Högst aktivitetsnivåer återfinns hos pojkar 13–16 år, följt av pojkar 7–12 år. Lågst nivåer finns hos flickor 17–20 år. Dessa mönster är konstanta över tid.

Diagram 16.1 Aktivitetsnivån i barn- och ungdomsidrotten 2014–2022 fördelad på pojkar och flickor i respektive åldersgrupper

Antal deltagartillfällen per capita

Källa: Centrum för idrottsforskning.

Totalt för 2022 svarade pojkar för ca 60 procent av samtliga deltagartillfällen och flickor för ca 40 procent, en fördelning som i princip varit oförändrad sedan 2002. Andelen deltagartillfällen hos flickor minskar därtill med stigande ålder upp till 25 år, vilket gör att skillnaderna mellan pojkars och flickors föreningsidrottande ökar med ålder. Fördelningen och ålderstrenden innebär att pojkars idrottande sammantaget fortsatt får väsentligt större LOK-stöd än flickors idrottande.

Könsfördelningen vad gäller antal deltagartillfällen bland de tio största idrotterna visar på en stark dominans av pojkar i de tre största barn- och ungdomsidrotterna fotboll, innebandy och ishockey (tabell 16.1). De storleksmässigt efterföljande idrotterna, gymnastik och ridsport är samtidigt starkt dominerade av flickor, medan handboll har en relativt jämn könsbalans. Det bör noteras att t.ex. fotbollen trots den relativt låga andelen flickor ändå är den största sporten även för flickor sett till antal.

Tabell 16.1 Förbund med flest deltagartillfällen 2022, antal samt fördelat på andel pojkar och flickor 7–25 år

Antal respektive procent

	2022	Pojkar	Flickor
Fotbollförbundet	21 251 282	72	28
Innebandyförbundet	4 614 028	65	35
Ishockeyförbundet	4 178 326	92	8
Gymnastikförbundet	2 972 058	14	86
Handbollsförbundet	2 872 992	45	55
Basketbollförbundet	2 506 778	57	43
Ridsportförbundet	2 431 426	3	97
Simförbundet	2 053 290	44	56
Tennisförbundet	1 360 111	63	37
Budo- och Kampsportförbundet	1 160 296	69	31

Källa: RF/LOK-stöd.

Antal personer som idrottar eller motionerar på fritiden

Genom regelbunden fysisk aktivitet kan olika sjukdomstillstånd motverkas. Världshälsoorganisationen (WHO) rekommenderar därför alla vuxna (18 år och äldre) att vara fysiskt aktiva minst 150 minuter i veckan med måttlig intensitet och/eller 75 minuter med hög intensitet. För barn och unga (5–17 år) rekommenderas fysisk aktivitet minst 60 minuter om dagen i måttlig till hög intensitet.

Folkhälsomyndigheten genomför regelbundet en rikstäckande nationell folkhälsoenkät och enligt den senaste enkäten från 2022 ”Hälsa på lika villkor?” uppger fler än två av tre vuxna att de är fysiskt aktiva minst 150 minuter i veckan vilket motsvarar nivån enligt WHO:s hälsorekommendationer. Vidare framgår det att unga och vuxna upp till 44 års ålder i störst utsträckning är aktiva på denna nivå, och att andelen därefter minskar successivt i takt med ökad ålder. När det gäller barn i elvaårsåldern uppger bara 14 procent av flickorna och 24 procent av pojkarna att de är fysiskt aktiva på den nivå som motsvarar WHO:s hälsorekommendation för barn. En fjärdedel av den svenska befolkningen uppger att de är stillasittande minst tio timmar om dagen, vilket följer en långsiktig trend av ökat stillasittande. Studier från bl. a. Gymnastik- och idrottshögskolan (Balansen mellan skärmtid, rörelse och hjärnhälsa, 2024) visar att en hög skärmanvändning hos barn och unga riskerar att leda till minskad fysisk aktivitet.

Av enkätstudien Unga och idrott 2023 (Ungdomsbarometern 2023) framkommer att mer än var tredje av alla ungdomar (15–24 år) tränar eller motionerar flera gånger i veckan utöver skolidrott och mellan 10–20 procent, beroende på åldersgrupp, tränar eller motionerar varje dag. Killar tränar eller motionerar i större utsträckning varje dag eller flera gånger i veckan än tjejer i alla åldersgrupper. Var tionde ungdom uppger att de sällan eller aldrig tränar eller motionerar på fritiden. Studien visade att motion i egen eller privat regi ökar ju äldre ungdomarna blir, medan föreningsidrottande i stället minskar. En tydlig brytpunkt för detta skifte är runt 16 års ålder vilket sammanfaller med gymnasiestart.

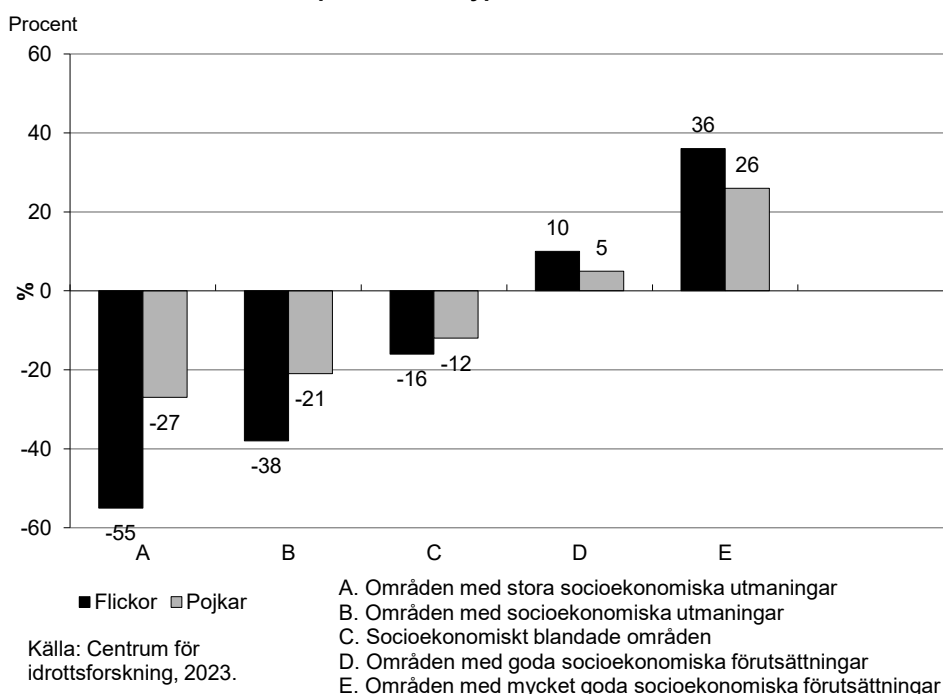
Resultat utifrån alla flickors och pojkars, kvinnors och mäns lika förutsättningar till deltagande**Barns och ungdomars deltagande i föreningsidrott**

Statistiska centralbyrån (SCB) har i Undersökningarna av barns levnadsförhållanden (Barn-ULF) bl.a. undersökt deltagande i idrottsaktiviteter i en förening eller klubb mellan barn 12–18 år som bor i olika socioekonomiska områden. I områden med

stora socioekonomiska utmaningar deltog 48 procent av målgruppen i idrottsaktiviteter jämfört med 67 procent av målgruppen i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Skillnaden mellan flickor och pojkar är dessutom större i områden med stora socioekonomiska utmaningar, 35 procent mellan flickor och 63 procent mellan pojkar, jämfört med andra områden. (SCB, Barn-ULF 2024).

Även Centrum för idrottsforskning rapport Idrott och segregation (2023) visar att den överordnade empiriska tendensen är att idrottens tillgänglighet för barnidrott samvarierar med människors socioekonomiska förutsättningar. Unga i områden med stora socioekonomiska utmaningar, dvs. områdestyp 1 enligt SCB:s områdesindelning deltar i lägre utsträckning i föreningsidrott jämfört med riksgenomsnittet. I diagram 16.2 redovisas skillnaderna mellan olika socioekonomiska områden av det faktiska deltagandet jämfört med det förväntade genomsnittliga nationella deltagandet. Diagrammet visar hur mycket lägre, respektive högre, idrottsföreningsdeltagandet är i olika områden relaterat till vad det borde vara om förutsättningarna var lika.

Diagram 16.2 Procentuell avvikelse mellan förväntat och faktiskt deltagande i LOK-aktiviteter per områdestyp

Den bild som framträder är att utbildnings- och socioekonomiska faktorer spelar en tydlig roll i vilken utsträckning som barn och unga idrottar, inte minst kopplat till föreningsidrott. Skillnaderna gäller båda könen men är extra tydliga för flickor.

Andel kvinnor och män på ledande positioner på förbunds nivå

Av RF:s 72 specialidrottsförbund (2022) har 63 förbund en jämställd sammansättning i sina centrala förbundsstyrelser, dvs. där båda könen uppgår till minst 40 procent bland ledamöterna. Det motsvarar 88 procent av alla förbund. Detta är en kraftig ökning av denna jämställdhetsaspekt jämfört med 2019, då endast 44 av 72 (61 procent) förbundsstyrelser nådde den nivån. Förändringen kan bl.a. förklaras med att idrottsrörelsen 2017 antog jämställdhetsmål till 2025 och där idrotten och RF strategiskt arbetet för att uppnå målen. Även avseende jämställdhet bland ordförande samt generalsekreterare är utvecklingen positiv. Bland förbunden hade 40 procent en kvinna som förbundsordförande 2022, en ökning med fyra procentenheter jämfört med 2021. Det finns dock fortsatt en överrepresentation av män även som generalsekreterare i idrottsrörelsens specialidrottsförbund, där 39 procent av förbunden hade

en kvinna som generalsekreterare. Även inom ledande positioner i den svenska idrottsrörelsens internationella uppdrag finns en överrepresentation av män. Av specialidrottsförbundens 359 representanter i internationella förbundsstyrelser och kommittéer var 131 kvinnor och 228 män 2022.

Motverka dopning inom idrotten

Antalet dopningstester och antidopningsärenden

En del av målet för folkhälsopolitiken är att minska bruket av dopningspreparat. Bruket finns inom både idrotten och samhället i stort. Bruket är olagligt i Sverige, strider mot medicinsk etik och är förenat med stora hälsorisker för den enskilde. I Sverige är Antidoping Sverige AB ansvarig nationell antidopningsorganisation (NADO). Antidoping Sverige AB ägs av Antidopingstiftelsen till vilken regeringen fördelar statens bidrag till antidopningsverksamhet inom idrotten.

Under 2023 har 4 204 dopningsprov tagits. Av dessa ingår majoriteten (3 367) i Antidoping Sveriges nationella program riktat mot idrotter inom Riksidrottsförbundet. Flest dopningsprov har genomförts inom skidor, fotboll och friidrott. Under 2023 ökade antalet beställningar från internationella förbund med 270 procent jämfört med 2022, vilket anses bero på det stora antalet internationella tävlingar och mästerskap som genomfördes, samt att Antidoping Sverige anses som en pålitlig utförare även internationellt. Antalet bestraffningsärenden av positiva dopningsprov under 2023 var 16, alla avsåg män, varav 1 avsåg ett klubbtag.

Insatser för idrott i områden där utanförskapet är stort

Regeringen beviljade 2023 Riksidrottsförbundet ett permanent bidrag på 100 miljoner kronor per år för att utveckla idrottsverksamhet främst för barn och unga i utsatta områden och i angränsande socioekonomiskt svaga områden i syfte att skapa en meningsfull fritid, främja integration och därigenom verka brottsförebyggande. Satsningen har av RF benämnts Idrottsklivet och omfattar 11 RF-SISU-distrikt som samordnar satsningen som genomförs tillsammans med 14 specialidrottsförbund och specialdistriktsförbund, men alla idrottsföreningar oberoende idrott kan få stöd av distriktet. RF följer upp satsningens verksamheter och effekter. Under 2023 har verksamheten startats upp i alla de 61 områden som Polismyndigheten, i sin rapport från hösten 2023, bedömt som utsatta, samt ett flertal ytterligare närliggande socioekonomiskt svaga områden. Arbetet sker i samverkan med bl.a. polisen, berörda kommuner och skolor i respektive område.

Idrott för äldre

Idrott för äldre är en viktig åtgärd för att främja hälsa och gemenskap hos äldre personer. I dag finns ca 2 miljoner människor i Sverige som är 65 år eller äldre och för dem kan idrottsrörelsen göra skillnad. De insatser som Riksidrottsförbundet genomför inom nuvarande satsning på idrott för äldre har visat goda resultat.

Hittills har 69 specialidrottsförbund varit inkluderade i satsningen och samtliga 19 RF-SISU distrikt ingår och ger stöd till föreningar som jobbar med målgruppen. Utöver 38 förbundsprojekt som genomförts inom satsningen under 2023 har 586 projekt inom idrottsföreningar genomförts för att främja idrott för äldre. Dessa projekt består av många olika anpassningar och Idrott för äldre består av många olika aktiviteter, såsom gåfotboll, biljardtour, kampsportsträning. Intresset både bland äldre och bland föreningar är stort och en inventering av Riksidrottsförbundet under våren 2023 visar att över 2 200 idrottsföreningar vill anordna aktiviteter och engagera fler äldre att idrotta.

Rörelsesatsning i skolan

Pågående satsning för ökad rörelse i skolan visar goda resultat, inte minst att de minst fysiskt aktiva eleverna på skolan har gynnats av insatserna och blivit mer aktiva.

Rörelsesatsning i skolan omfattar över 900 idrottsföreningar och finns i 1 150 skolor i fler än 180 kommuner.

Förberedelser inför fritidskortet

Under 2023 har förberedelserna inför införandet av fritidskortet framskridit (se utg.omr. 9 avsnitt 5 folkhälsopolitiken). För att förbereda lansering av fritidskortet beslutade regeringen i april 2024 att bl.a. tilldela Riksidrottsförbundet 100 miljoner kronor för att under 2024 genomföra förberedande och kapacitetsstärkande insatser. Regeringen avsatte ytterligare 100 miljoner kronor under 2024 till Riksidrottsförbundet för att finansiera och stödja ökad tillgång till anläggningar och idrottsmiljöer och därmed främja barns och ungas delaktighet i idrotts- och fritidsaktiviteter.

16.6.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att målen för idrottspolitik har uppfyllts. Samtidigt består den långsiktiga utmaningen att få barn att fortsätta idrotta längre upp i åldrarna, att öka andelen flickor i föreningsidrotten, samt att öka andelen barn och unga från utsatta områden och socioekonomiskt utsatta hushåll som idrottare. Regeringens satsningar för att både möta idrottens långsiktiga utmaningar och uppfylla syftet med idrottspolitik har varit viktiga. Det är särskilt positivt att antalet barn och unga som idrottare inom föreningslivet har återhämtat sig från nedgången under pandemiåren och nu uppvisar högre nivåer än under 2019. Med alla de ideella krafter som finns i idrottsrörelsen, samt med stöd från bl.a. näringslivet bidrar regeringens idrottspolitik sammantaget till en stark svensk idrottsrörelse och därmed i förlängningen även till de idrottspolitiska målen.

16.6.5 Politikens inriktning

En utgångspunkt för statens idrottspolitik är en fri och självständig idrottsrörelse, en folkrorelse som engagerar många och som är betydelsefull för människors gemenskap och folkhälsa. Det är viktigt att idrottsrörelsen är inkluderande, tillgänglig och öppen för alla. Regeringen anser att föreningsidrott ska vara en trygg plats för alla barn och unga och att idrotten ska möta barn och unga efter varje persons unika förutsättningar. Därför är arbetet mot otrygga idrottsmiljöer särskilt viktigt. På samma sätt är arbetet för att göra idrott lättillgänglig för alla prioriterat. Tillgång till anläggningar och idrottsmiljöer är en avgörande faktor för att kunna bedriva idrottslig verksamhet och därmed viktig för såväl folkhälsan som svensk föreningsidrott. Möjligheten att delta i föreningsidrott ska inte vara beroende av vem du är, var du bor eller vilken bakgrund du har – idrotten ska vara tillgänglig och välkomnande för alla.

Det är viktigt att stärka idrottens motståndskraft mot idrottsrelaterad brottslighet. Polismyndigheten har konstaterat att den organiserade brottsligheten utgör ett växande problem även för idrottsrörelsen. För att idrotten ska kunna vara en positiv kraft i samhället krävs att den skyddas mot brottslighet och får stöd av berörda myndigheter. För att stärka idrottsrörelsens motståndskraft mot idrottsrelaterad brottslighet, inte minst riktad mot unga idrottare, föreslår regeringen fr.o.m. 2025 avsätts 10 miljoner kronor per år till Riksidrottsförbundet. Satsningen ska stärka idrottens arbete och möjlighet att samverka med relevanta aktörer för att motverka idrottsrelaterad brottslighet samt stödja idrotter med särskilt stora utmaningar kopplade till idrottsrelaterad brottslighet.

Det är vidare viktigt att idrotten och ideella organisationer har goda villkor och möjlighet att bedriva sin verksamhet. Det gäller även nyttjande av statlig väg för t.ex. motions- eller tävlingslopp. Regeringen ökar därför anslaget till Trafikverket med 8 miljoner kronor per år från 2025 för att möjliggöra att ideella föreningar och organisationer ska undantas från att behöva betala för Trafikverkets alla kostnader för bl.a. omskyltning och andra anordningar som krävs vid t.ex. motions- och tävlingslopp på statlig väg (se vidare utg.omr. 22 avsnitt 3.5.1).

Regeringen fortsätter arbetet med idrottsverksamhet för barn och unga i utsatta och socioekonomiskt svaga områden. Barn och unga i utsatta och socioekonomiskt svaga områden deltar i lägre utsträckning i föreningsidrott än barn i andra områden. Att stärka idrottsrörelsens närvaro i dessa områden där utanförskapet är stort bidrar till att ge boende en mer aktiv och meningsfull vardag. Utöver de hälsovinster och den sociala gemenskap som föreningsidrotten ger för den enskilde bedömer regeringen att idrotten i sig fyller en viktig funktion i arbetet med att främja integration, minska utanförskapet, verka för jämställdhet och verka brottsförebyggande.

16.7 Friluftslivspolitik

16.7.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges målen för friluftslivspolitik.

16.7.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Regeringens tio friluftslivsmål och deras preciseringar följdes upp av Naturvårdsverket 2023. Det huvudsakliga underlaget för regeringens bedömning av resultat och måluppfyllelse inom området utgörs av redovisningen av den uppföljningen (Naturvårdsverkets rapport 7123) tillsammans med Naturvårdsverkets rapport 7135 Återrapportering av medelsanvändning och resultat för skydd av och åtgärder för värdefull natur 2021–2023 inklusive Naturvårdsverkets återrapportering av länsstyrelsernas uppdrag om att samordna och leda det regionala friluftslivsarbetet. Friluftslivsmålet Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling har inte följts upp varför ingen resultatredovisning eller bedömning görs för det målet.

16.7.3 Resultatredovisning

Tillgänglig natur för alla, Attraktiv tätortsnära natur och Friluftsliv för god folkhälsa

Under covid-19-pandemin ökade intresset för friluftsliv hos den svenska befolkningen och många fortsätter att vistas i naturen. Statistiska centralbyråns (SCB) statistik visar att andelen av befolkningen som vistas i skog och mark var högre 2022 än innan pandemin (Naturvårdsverket 2023 rapport 7135). Det är något fler kvinnor än män som är ute i skog och mark varje vecka. Friluftslivet ger hälsofrämjande effekter och utgör en viktig resurs för att möta flera av folkhälsans vanligaste utmaningar (se vidare utg.omr. 9 avsnitt 4). De senaste åren har flera statliga myndigheter tagit fram vägledningar och underlag för att stödja kommuner och andra aktörer i arbetet med tillgänglighet i planeringen, utvecklingen och förvaltning av naturområden.

Upprustningen av det statliga ledsystemet i fjällen som startade 2015 har gett resultat. I Västerbottens och Dalarnas län har man rustat färdigt ledsystemet och gått över till att fokusera på den löpande förvaltningen. Naturvårdsverket har inom ramen för satsningen på vandringsleder och fjälleder under 2023 fördelat 19,4 miljoner kronor till 23 aktörer i bidrag till vandringsleder som staten inte är huvudman för. Av de inkomna bidragsredovisningarna framkommer att bidragen på kort tid haft en stor

effekt för det regionala arbetet med vandringsleder i synnerhet när det gäller att bygga upp en organisation och samverka kring att driva, förvalta och höja kvaliteten på de prioriterade lederna.

Tabell 16.2 Användning av medel för friluftsliv - tillgänglighet till naturen (anslag 1:3 ap.2)

Tusental kronor

Sakanslagsområde	Total förbrukning 2019	Total förbrukning 2020	Total förbrukning 2021	Total förbrukning 2022	Total förbrukning 2023
Friluftsliv och allemansrätt	55 398	61 361	95 049	87 945	79 494
Naturumverksamhet	47 479	49 237	57 629	69 514	59 789
Friluftslivsarbete i skyddade områden	79 063	106 415	141 668	196 630	108 725
Summa	181 940	217 013	294 346	354 091	248 008

Källa: Naturvårdsverket 2023, rapport 7135.

Den tätortsnära naturen är särskilt viktig för t.ex. barn och unga, personer med funktionsnedsättning, äldre och personer med svag ekonomi. Barn vistas i grönområden mer sällan än tidigare. Färre än hälften är ute i grönområden dagligen (49 procent 2019 jämfört med 78 procent 2003). Barn som bor trångt eller har föräldrar med lägre utbildningsnivå eller som är utrikes födda vistas ute mer sällan än övriga barn. Ökande tätortsbefolkning och fortsatt exploatering påverkar de minskande grönytorerna i och omkring tätorterna negativt. Förekomst av träd är en viktig förutsättning för flera ekosystemtjänster. En kartläggning visar att trädäckningen varierar mellan tätorter och mellan stadsdelar inom tätorter: 22 av 200 tätorter har mer än 30 procent trädäckning (Boverket 2023).

Länsstyrelserna har arbetat aktivt med målet Friluftsliv för god folkhälsa bl.a. genom insatser som skapar förutsättningar för att vara fysiskt aktiv i natur- och kulturlandskapet, kunskaps- och informationsspridning om hälsovinster av att vistas ute och insatser för att kartlägga och anlägga lättåtkomliga promenadlingor i tätortsnära naturmiljöer. Flera länsstyrelser har medverkat till att utveckla friluftsliv som praktik vid psykisk och fysisk rehabilitering på olika sätt och att utveckla ”friluftsliv/natur på recept” (som anknyter till den vedertagna metoden Fysisk aktivitet på recept). Friluftsliv ger en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga. Regeringen genomför en satsning på att införa ett fritidskort för barn och unga som syftar bl.a. till att ge ökad tillgång till friluftsliv. Regeringen beviljade i april 2024 10 miljoner kronor till Svenskt Friluftsliv för att genomföra kompletterande insatser inom barn- och ungdomsverksamhet inför införandet av fritidskortet (S2023/02773), se vidare i utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, avsnitt 4. Folkhälsomyndigheten, Naturvårdsverket och Svenskt Friluftsliv har under 2023 kommunicerat kunskap om friluftslivets betydelse för folkhälsan.

Under perioden 2021–2023 genomfördes totalt 1 671 åtgärder som länsstyrelserna beviljat bidrag till med stöd av förordningen (2003:598) om statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt (s.k. LONA-bidrag) inom det bidragsområde som kallas LONA ordinarie. Nästan hälften (825 åtgärder) av dessa hade inriktning på människa och friluftsliv. År 2023 beviljades färre projekt än 2022. År 2021 och 2020 låg antalet beviljade projekt på mellan 245 och 305 medan siffran var betydligt lägre 2019 då ca 90 projekt beviljades (siffrorna är inte exakt jämförbara mellan åren eftersom beräkningsmetoderna kan ha ändrats). Friluftslivsprojekten 2021–2023 har bl.a. bidragit till framtagande av 147 informationsskyltar, 115 vandringsleder/stigar och 40 rastplatser. Under perioden 2021–2023 avslutades också 29 åtgärder med fokus på tillgänglighetsanpassning för äldre och personer med funktionsnedsättning.

Tabell 16.3 Antal beviljade projekt inom LONA ordinarie under de senaste tre åren

Ar	2021	2022	2023
Antal beviljade projekt	303	277	50
Antal åtgärder som genomförts/genomförs i ovanstående projekt	929	832	153
Antal kommuner som beviljats bidrag från LONA ordinarie	161	147	42

Anm.: 2021 och 2022 års siffror stämmer inte helt överens med tidigare redovisade siffror för dessa år, då vissa korrigeringar gjorts. Från 2023 ingår även pollineringsprojekt i LONA ordinarie, eftersom satsningen LONA pollinering avslutades 2022.

Källa: LONA-tjänsten, uttag 2024-01-31.

Skyddade områden som resurs för friluftslivet och Tillgång till natur för friluftsliv

Det är fortsatt ett högt besöksintresse i många av landets naturreservat och nationalparker. Tidigare år har satsningar gjorts för att möjliggöra besök för fler människor genom att förbättra tillgängligheten till och i naturområden. Under 2023 har fokus legat på att säkerställa och bibehålla skicket på leder och anläggningar. Exempel på anordningar med högt säkerhetsfokus är broar, fågeltorn och trappor.

Under covid-19-pandemin ökade antalet besökare i Sveriges 30 nationalparker men det gick därefter ned lite från toppnivån. Under 2023 låg besöksantalet (2,84 miljoner) något högre än antalet besökare före pandemin. Tillgången på öppna data om de skyddade områdena förbättras stadigt. I slutet av 2023 fanns öppna data för 77 procent av de statligt skyddade områdena att jämföra med 66 procent i slutet av 2022. Arbetet bidrar till att göra naturen tillgänglig genom att såväl externa aktörer som förvaltningsorganisationerna själva, kan presentera informationen i kartapplikationer.

Naturum är ett informationscentrum för besökare till ett naturområde och ligger ofta i anslutning till skyddad natur. Under 2023 hade naturum knappt 1,7 miljoner besök vilket är ungefär samma nivå som föregående år men det är fortfarande något under året innan pandemin. Antalet aktiviteter och skolelever har minskat något jämfört med 2022.

En studie från SCB visar på en svag minskning av arealen grönområden från 2010 till 2015, där de största förändringarna skett inom tätorterna och i området 300 meter ut från tätortsgränsen. Statistiken indikerar också en minskning av antalet kvadratmeter grönområden per person i tätorter framför allt i tätorter med 80 000–150 000 invånare. Denna trend bedöms ha fortsatt eftersom tätorterna har fortsatt växa genom förtätning. Flera insatser har genomförts för att stärka målet Tillgång till natur för friluftsliv. Det handlar om förbättrade vägledningar och kunskapsunderlag, samverkan för konflikthantering samt kunskapsspridning om hyggesfritt skogsbruk.

Starkt engagemang och samverkan och Allemansrätten

Den årliga Tankesmedjan för friluftsliv som arrangeras av Naturvårdsverket är ett forum för dialog, erfarenhetsutbyte och utveckling av friluftslivet. 2023 års tankesmedja hade temat Kunskap om friluftsliv och hade ca 200 besökare. Naturvårdsverkets nätverksträffar med myndigheter och Svenskt Friluftsliv har under året omfattat bl.a. statistik om friluftsliv, kommunikation om allemansrätten och havsplanering. Länsstyrelserna har under 2023 fortsatt att samordna och leda det regionala arbetet med friluftslivspolitikerna i samverkan med Skogsstyrelsen, kommunerna och andra aktörer.

Allemansrätten gör naturen tillgänglig och möjliggör människors friluftsliv och utevistelse. Det ökade intresset för utomhusvistelse under covid-19-pandemin har visat på vikten av allemansrätt och tillgång till natur för friluftsliv ur bl.a. ett folkhälsoperspektiv. Naturen har fortsatt att bidra med plats för människor att träffas och röra på sig. I vissa lokala områden har dock utmaningar identifierats i form av t.ex. trängsel, och parkeringsproblem. Inom vissa geografiska områden har också målkonflikter ökat, bl.a. Jämtlandsfjällen, där besöksantalet ökat snabbt samtidigt som det finns en betydande rennäring i området. Kommunikation om allemansrätten har intensifierats under året och Naturvårdsverket har tagit fram en ny kommunikationsstrategi och informationsmaterial om allemansrätten. Arbetet i den nationella dialoggruppen för allemansrätten syftar till att förbättra förutsättningarna för nationell samverkan mellan aktörer (inkl. markägare och nyttjanderättshavare) genom att främja samordning och kunskap. Gruppen har gjort en omvärldsspaning och utifrån det identifierat utmaningar och möjligheter för allemansrätten.

Ett rikt friluftsliv i skolan och God kunskap om friluftslivet

I läroplanerna för förskola och skola finns skrivningar som innebär att barn och elever ska få förutsättningar att både vistas i naturmiljöer och lära sig om naturen på olika sätt. Samtidigt har antalet elever med tillgång till en skolgård med mindre än 30 kvadratmeter fria per person ökat mellan 2014 och 2020. Av 217 tillfrågade kommuner anger 56 procent att merparten av skolorna i kommunen har tillgång till säkerställd natur inom 300 meter.

Statistiken för friluftsliv och friluftslivsutövande är ofullständig. Av naturliga skäl är det inte fullt ut känt hur områdena nyttjas för friluftsliv eller hur människor upplever sitt friluftsliv. Inom ramen för sin undersökning av levnadsförhållanden (ULF-undersökning) har SCB mätt svenska folkets deltagande i ett begränsat antal friluftaktiviteter sedan 1970-talet. Numera finns endast en av dessa aktiviteter kvar i undersökningen. Den återkommande befolkningsundersökning som initierats av Naturvårdsverket i samverkan med Mittuniversitetet har gett viktiga insikter i svenskars friluftslivsutövande.

Statsbidraget har främjat ett stärkt arbete bland friluftorganisationerna

Under 2023 fördelade Svenskt Friluftsliv knappt 98 miljoner kronor till friluftorganisationer med stöd av förordningen (2010:2008) om statsbidrag till friluftorganisationer. Statsbidrag lämnas antingen som organisations- eller verksamhetsbidrag. År 2023 lämnades nära 35 miljoner kronor (ca 36 procent av anslaget) i organisationsbidrag till 14 organisationer och drygt 53 miljoner kronor (ca 54 procent av anslaget) lämnades i verksamhetsbidrag till 61 projekt som genomförs av 20 organisationer. Knappt 10 miljoner kronor (ca 10 procent av anslaget) användes av Svenskt Friluftsliv för den egna verksamheten. Friluftorganisationerna har genom sin verksamhet möjliggjort för många att komma ut i naturen och bidragit till ökad kunskap om naturen eller om allemansrätten. Det fördubblade anslaget sedan 2022 har inneburit en möjlighet till utökad verksamhet och föreningarna har nått många nya grupper av utövare. Föreningarna har även genom ökningen av medel kunnat arbeta mer med t.ex. kompetensutveckling, utbildning av ledare, utveckling av nya metoder för att nå nya grupper, nya former av kommunikation, stödfunktioner för att effektivisera föreningarnas arbete nationellt och lokalt samt hållbarhet i syfte att minska miljöpåverkan av sin verksamhet.

16.7.4 Regeringens bedömning av målpuffyllelsen

Regeringens bedömning är att Naturvårdsverket och länsstyrelserna sedan den förra uppföljningen av friluftslivsmålen 2019 har genomfört många insatser för friluftslivet som bidragit till att fler människor kommit ut i naturen, att friluftslivets infrastruktur stärkts och att ny kunskap kommit fram och kommunicerats. Detta, tillsammans med andra insatser med bäring på friluftsområdet bidrar till att regeringens bedömning är att tre av de friluftslivspolitiska målen -Starkt engagemang och samverkan, Allemansrätten och Friluftsliv för god folkhälsa, - har en positiv utvecklingsriktning. Målet om allemansrätten och målet om friluftsliv för god folkhälsa är tydliga exempel på att de satsningar, de resurser och det arbete som gjorts har gett resultat då de vid förra uppföljningen bedömdes ha neutral utveckling men nu bedöms ha en positiv utveckling.

För övriga mål bedöms trenden vara neutral eller negativ. Målen Tillgänglig natur för alla, Attraktiv tätortsnära natur och Skyddade områden som resurs för friluftslivet bedöms nu ha negativ utveckling eller att utvecklingen bedöms ha gått från positiv till neutral sedan förra uppföljningen. Det är positivt att fler mål vid den uppföljning som nu gjorts bedöms ha tillräckligt med underlag för att ange utvecklingsinriktning.

Tabell 16.4 Utvecklingsriktning för friluftslivspolitikens mål

Mål för friluftspolitiken	Utvecklingsriktning
Tillgänglig natur för alla	Negativ utveckling
Starkt engagemang och samverkan	Positiv utveckling
Allemansrätten	Positiv utveckling
Tillgång till natur för friluftsliv	Neutral utveckling
Attraktiv tätortsnära natur	Negativ utveckling
Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling	Följs ej upp 2023
Skyddade områden som resurs för friluftslivet	Neutral utveckling
Ett rikt friluftsliv i skolan	Oklar utveckling
Friluftsliv för god folkhälsa	Positiv utveckling
God kunskap om friluftslivet	Neutral utveckling

Källa: Naturvårdsverket 2023, rapport 7123.

Regeringen bedömer att det samordnande arbetet som Naturvårdsverket har gjort genom bl.a. nätverksträffar har lett till att friluftslivets aktörer höjt sin kompetens inom friluftsliv och att frågan synliggjorts inom fler verksamhetsområden. Regeringen bedömer också att det arbete som länsstyrelserna i samverkan med Skogsstyrelsen och kommunerna gjort med att samordna det statliga regionala arbetet med friluftslivspolitiken har varit mycket betydelsefullt. Upprustningen av det statliga ledsystemet i fjällen samt bidragen till vandringsleder där staten inte är huvudman har bidragit till att stärka förutsättningarna för friluftsliv genom att ge fler möjlighet att vandra. Det i sin tur har bidragit till stärkt folkhälsa och även till turism och besöksnäring samt regional utveckling. Regeringen bedömer att LONA-bidragen har skapat möjligheter för kommuner att driva ett aktivt och långsiktigt arbete med bl.a. friluftsliv och ökad tillgänglighet.

Syftet med statsbidraget till friluftorganisationerna har uppfyllts i stor utsträckning och fördubblingen av statsbidraget till friluftorganisationer 2022 har bidragit till detta. Det finns ett tydligt engagemang i friluftorganisationerna som genomfört aktiviteter som gett många möjlighet att vistas i naturen och som bidragit bl.a. till bättre hälsa, social gemenskap och mer kunskap om naturen och miljön.

16.7.5 Politikens inriktning

Regeringen avser att fortsätta arbetet för att nå målen för friluftslivet med sikte på 2030. Friluftslivet är en hörnsten i naturvårdspolitiken och en källa till såväl fysisk aktivitet som upplevelser och återhämtning för människor runt om i landet. Att vara i naturen ger hälsofrämjande effekter för såväl den fysiska som psykiska hälsan och bidrar på så sätt till att upprätthålla och stärka folkhälsan. Alla människor ska ha möjlighet att vistas i naturen och utöva friluftsliv med allemansrätten som grund.

Regeringen anser att utövandet av friluftsliv ska underlättas genom tillgänglighet till skyddade natur- och kulturmiljöer, tillgång till information om friluftsliv samt upprustning och upprätthållande av vandringsleder och fjälleder. Det är positivt att många människor vistas i naturen. Behovet av en aktiv besöksförvaltning ökar när fler människor tar tillvara möjligheterna att vistas i våra natur- och kulturmiljöer.

Upplevelsevärdena av att vistas på en plats behöver bibehållas och negativa effekter av ett ökat antal besökare, som slitage, störningar och eventuella konflikter med andra intressen behöver minimeras. Ett område där detta är särskilt tydligt är Jämtlandsfjällen. Regeringen satsar därför 25 miljoner kronor på vandringsleder i Jämtland och övriga fjällområden avseende bl.a. skötsel, besöksförvaltning och säkerhetsanordningar. Regeringen gör också en satsning kring utveckling av vandringsleder med fokus på klimatanpassning. Det handlar om säkring och flyttning av leder och broar på grund av ökade vattenflöden, ras och skred. Säkerheten ökas vilket främjar människors utevistelse i områden där ledförvaltare aktivt leder människor ut i naturen. På samma anslag som satsningarna ovan dvs. anslaget 1:3 *Åtgärder för värdefull natur* inom utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur gör regeringen också en satsning på 100 miljoner kronor på skötsel av naturreservat.

Det är viktigt att det finns en god och väl utbredd förståelse för både de rättigheter och de skyldigheter som följer med allemansrätten. Att allemansrätten nyttjas på ett respektfullt sätt är en förutsättning för att friluftsliv och naturturism ska kunna fortsätta bedrivas på privat mark. Var och en som nyttjar allemansrätten har ett eget ansvar att värna om omgivningen genom att visa respekt för både miljö och medmänniskor.

Den tätortsnära naturen är av stor betydelse. Arbetet med att ändamålsenligt göra den redan skyddade tätortsnära naturen mer tillgänglig är viktigt inte minst för att skapa goda rekreationsmöjligheter, inklusive platser för fysisk aktivitet, för människor i deras vardag. Regeringen anser att möjligheten att utöva friluftsliv behöver öka i samhället och i hela landet, inte minst för dem som deltar i friluftslivet i låg utsträckning. Att öka äldre personers delaktighet i friluftslivet är en viktig åtgärd för att främja fysisk aktivitet, hälsa och gemenskap bland äldre. Regeringen avsätter därför 7 miljoner kronor till friluftslivsorganisationer för att genomföra friluftslivsverksamhet för äldre.

Friluftslivsorganisationerna spelar en nyckelroll för att människor ska komma ut i naturen. Regeringen välkomnar friluftslivsorganisationernas utökade verksamhet och att de har lyckats nå ut till många nya grupper av utövare av friluftsliv. Regeringens satsning på fritidskort omfattar friluftslivsorganisationerna och kan bidra till att fler barn och unga 8–16 år deltar i fritidsaktiviteter inom friluftslivet (se vidare utg. omr. 9 avsnitt 4).

Ansvaret för att ge friluftslivet goda förutsättningar är delat mellan stat och kommun. En god samordning mellan ansvariga myndigheter och dialog med övriga markägare är viktig.

16.8 Budgetförslag

16.8.1 13:1 Stöd till idrotten

Tabell 16.5 Anslagsutveckling 13:1 Stöd till idrotten

Tusental kronor

2023	Utfall	2 091 835	Anslagssparande	-24
2024	Anslag	2 116 811 ¹	Utgiftsprognos	2 116 787
2025	Förslag	2 126 811		
2026	Beräknat	2 062 811		
2027	Beräknat	2 062 811		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till idrotten. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till specialidrott inom gymnasieskolan, kunskapsstöd och forskning samt insatser mot dopning.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 16.6 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 13:1 Stöd till idrotten

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	2 116 811	2 116 811	2 116 811
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	10 000	-54 000	-54 000
<i>varav BP25</i>	<i>10 000</i>	<i>14 000</i>	<i>14 000</i>
– Justering till avsedd anslagsnivå		4 000	4 000
– Öka motståndskraften mot idrottsrelaterad brottslighet	10 000	10 000	10 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	2 126 811	2 062 811	2 062 811

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Tidigare beslutade och aviserade anslagsförändringar innebär att anslaget beräknas minska med 68 000 000 kronor fr.o.m. 2026 till följd av att tidsbegränsade medel upphör.

Anslaget beräknas öka med 4 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för att justera så att anslaget har ursprunglig avsedd nivå när de tidsbegränsade medlen till åtgärder mot segregation upphör. Tidigare beslutad minskning om 18 000 000 kronor fr.o.m. 2026 beaktade inte att föreslagen ökning med 4 000 000 kronor 2020–2025 i budgetpropositionen för 2018 inte beslutades av riksdagen.

Anslaget ökas med 10 000 000 kronor fr.o.m. 2025 för att öka motståndskraften mot idrottsrelaterad brottslighet.

Regeringen föreslår att 2 126 811 000 kronor anvisas under anslaget 13:1 *Stöd till idrotten* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 2 062 811 000 kronor respektive 2 062 811 000 kronor.

16.8.2 13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler

Tabell 16.7 Anslagsutveckling 13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler

Tusental kronor

2023	Utfall	51 856	Anslagssparande	308
2024	Anslag	52 164 ¹	Utgiftsprognos	51 815
2025	Förslag	52 164		
2026	Beräknat	52 164		
2027	Beräknat	52 164		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till allmänna samlingslokaler. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till Bygdegårdarnas Riksförbund, Folkets Hus och Parker och Riksföreningen Våra Gårdar för organisationernas information, rådgivning utvecklingsarbete och arbete gällande ansökningar om statligt stöd.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 16.8 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	52 164	52 164	52 164
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	52 164	52 164	52 164

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 52 164 000 kronor anvisas under anslaget 13:2 *Bidrag till allmänna samlingslokaler* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 52 164 000 kronor respektive 52 164 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2025 för anslaget 13:2 *Bidrag till allmänna samlingslokaler* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför framtida behov av anslag på högst 40 000 000 kronor 2026–2028.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget används bl.a. för investeringsbidrag till fleråriga projekt enligt förordningen (2016:1367) om statsbidrag till allmänna samlingslokaler. Detta innebär att bidragen betalas ut ett eller flera år efter det år då projektbidrag beslutats. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2025 för anslaget 13:2 *Bidrag till allmänna samlingslokaler* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 40 000 000 kronor 2026–2028.

Tabell 16.9 Beställningsbemyndigande för anslaget 13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler

Tusental kronor

	Utfall 2023	Prognos 2024	Förslag 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028
Ekonomiska åtaganden vid årets början	35 420	35 195	40 000			
Nya ekonomiska åtaganden	26 030	24 584	33 425			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-26 255	-19 779	-33 425	-33 000	-5 000	-2 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	35 195	40 000	40 000			
Beslutat/förslaget bemyndigande	40 000	40 000	40 000			

16.8.3 13:3 Stöd till friluftorganisationer

Tabell 16.10 Anslagsutveckling 13:3 Stöd till friluftorganisationer

Tusental kronor

2023	Utfall	97 785	Anslagssparande	
2024	Anslag	97 785 ¹	Utgiftsprognos	97 785
2025	Förslag	104 785		
2026	Beräknat	104 785		
2027	Beräknat	104 785		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till friluftorganisationer.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 16.11 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 13:3 Stöd till friluftorganisationer

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	97 785	97 785	97 785
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	7 000	7 000	7 000
varav BP25	7 000	7 000	7 000
– Friluftsliv för äldre	7 000	7 000	7 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	104 785	104 785	104 785

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 7 000 000 kronor 2025 och beräknas öka med 7 000 000 kronor fr.o.m. 2026 för att fler äldre ska få möjligheten att utöva friluftsliv.

Regeringen föreslår att 104 785 000 kronor anvisas under anslaget 13:3 *Stöd till friluftsanslag* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 104 785 000 kronor respektive 104 785 000 kronor.

16.8.4 13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer

Tabell 16.12 Anslagsutveckling 13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer

Tusental kronor

2023	Utfall	15 000	Anslagssparande	
2024	Anslag	15 000 ¹	Utgiftsprognos	14 900
2025	Förslag	15 000		
2026	Beräknat	15 000		
2027	Beräknat	15 000		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till riksdagspartiernas kvinnoorganisationer i enlighet med lagen (2010:473) om statligt stöd till riksdagspartiernas kvinnoorganisationer.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 16.13 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	15 000	15 000	15 000
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	15 000	15 000	15 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 15 000 000 kronor anvisas under anslaget 13:4 *Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 15 000 000 kronor respektive 15 000 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2025 för anslaget 13:4 *Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 15 000 000 kronor 2026.

Skälen för regeringens förslag: För att Partibidragsnämndens administration ska kunna bedrivas effektivt bör stödet till riksdagspartiers kvinnoorganisationer handläggas samtidigt som stödet till de politiska partierna enligt lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier. Detta innebär att åtaganden om stöd till riksdagspartiers kvinnoorganisationer beslutas under hösten för det kommande året och därmed medför behov om framtida anslag. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2025 för anslaget 13:4 *Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer* besluta om

bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 15 000 000 kronor 2026.

Tabell 16.14 Beställningsbemyndigande för anslaget 13:4 Bidrag till riksdagspartiers kvinnoorganisationer

Tusental kronor

	Utfall 2023	Prognos 2024	Förslag 2025	Beräknat 2026
Ekonomiska åtaganden vid årets början	15 000	15 000	15 000	
Nya ekonomiska åtaganden	15 000	15 000	15 000	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-15 000	-15 000	-15 000	-15 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	15 000	15 000	15 000	
Beslutat/förslaget bemyndigande	15 000	15 000	15 000	

16.8.5 13:5 Insatser för den ideella sektorn

Tabell 16.15 Anslagsutveckling 13:5 Insatser för den ideella sektorn

Tusental kronor

År	Utfall	2025	2026	2027
2023	Utfall	171 739	Anslagssparande	2 019
2024	Anslag	223 758 ¹	Utgiftsprognos	219 032
2025	Förslag	273 758		
2026	Beräknat	223 758		
2027	Beräknat	223 758		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för bidrag till forskning samt annan kunskapsutveckling som avser det civila samhället. Anslaget får även användas för utgifter för uppföljning och annan verksamhet för genomförandet av politiken för det civila samhället samt för sådana administrativa utgifter som är en förutsättning för genomförandet av insatser inom området.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 16.16 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 13:5 Insatser för den ideella sektorn

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	223 758	223 758	223 758
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	50 000		
<i>varav BP25</i>	50 000	50 000	50 000
<i>– Insatser inom civilsamhället för att motverka ofrivillig ensamhet</i>	50 000	50 000	50 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	273 758	223 758	223 758

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Anslaget ökas med 50 000 000 kronor 2025 och beräknas öka med 50 000 000 årligen 2026–2027 för stöd till civilsamhället för att minska ofrivillig ensamhet.

Regeringen föreslår att 273 758 000 kronor anvisas under anslaget 13:5 *Insatser för den ideella sektorn* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 223 758 000 kronor respektive 223 758 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2025 för anslaget 13:5 *Insatser för den ideella sektorn* besluta om bidrag som medför behov av framtida anslag på högst 89 000 000 kronor 2026.

Skälen för regeringens förslag: Anslaget används bl.a. för stöd för insatser till människor i socialt särskilt utsatta situationer enligt förordningen (2023:434) om statsbidrag till vissa organisationer som bedriver verksamhet som riktar sig till människor i socialt särskilt utsatta situationer, förordningen (2024:152) om statsbidrag till vissa organisationer inom det civila samhället som arbetar med volontärsamordning samt förordningen (2024:199) om statsbidrag för att öka engagemanget inom det civila samhället. Organisationer som tar del av statsbidragen behöver kunna driva sin verksamhet med långsiktighet och förutsebarhet. För att en kontinuitet i verksamheterna ska kunna bibehållas krävs goda planeringsförhållanden för organisationerna att kunna nå sina särskilda målgrupper. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2025 för anslaget 13:5 *Insatser för den ideella sektorn* besluta om bidrag som medför behov av framtida anslag på högst 89 000 000 kronor 2026.

Tabell 16.17 Beställningsbemyndigande för anslaget 13:5 Insatser för den ideella sektorn

Tusental kronor

	Förslag 2025	Beräknat 2026
Ekonomiska åtaganden vid årets början		
Nya ekonomiska åtaganden	89 000	
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden		-89 000
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	89 000	
Beslutat/förslaget bemyndigande	89 000	

17 Folkbildning

17.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för folkbildningspolitiken.

17.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Statens stöd till folkbildningen uppgick 2023 sammantaget till ca 4,6 miljarder kronor. Folkbildningens verksamhet följs i första hand upp i förhållande till de fyra syften som gäller för statens stöd till folkbildningen. Dessa fyra syften presenteras nedan och ligger till grund för resultatindikatorerna. De resultatindikatorer som används för folkbildningens område är i huvudsak kvantitativa och beskriver främst den verksamhet som genomförts. Genomgående jämförs resultaten för 2023 med föregående år. Underlag för uppföljningen har hämtats i redovisningar från Folkbildningsrådet, SISU Idrottsutbildarna, Myndigheten för yrkeshögskolan, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Statistiska centralbyrån.

Folkbildningsutredningen redovisade sitt uppdrag den 14 juni 2024 (SOU 2024:42). Utredningen hade bl.a. i uppdrag att göra en översyn av nuvarande indikatorer och föreslå kvantitativa och kvalitativa indikatorer för uppföljning av folkbildningen. Utredningens förslag har remitterats och sista dag att svara på remissen är den 9 december 2024.

17.3 Resultatredovisning

Syfte: Stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin

Indikator: Antalet folkhögskolor och studieförbund i landet

Under 2023 mottog 156 folkhögskolor och 11 studieförbund (inklusive SISU Idrottsutbildarna) statsbidrag enligt förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen. Från och med 2024 finns tio statsbidragsberättigade studieförbund (inklusive SISU idrottsutbildarna), då ett studieförbund har beslutat att avveckla sin statsbidragsberättigade verksamhet. Därutöver fanns det 167 filialer till 83 folkhögskolor under 2023. Det rör sig för det mesta om folkhögskolor som finns på landsbygden som öppnar filial i en stad eller annan tätort. Metoden för redovisning av denna statistik har förändrats och jämförelse med tidigare år är därför inte möjlig.

Indikator: Fördelning av folkhögskolor och studieförbund i hela landet

Landets folkhögskolor och studieförbund har stor geografisk spridning. Folkhögskolorna erbjöd under 2023 långa folkhögskolekurser i 151 kommuner, vilket är en minskning med tre kommuner i jämförelse med 2022. Studieförbunden har sedan flera år tillbaka varit verksamma i alla landets kommuner. Den geografiska spridningen av respektive studieförbunds studiecirkelverksamhet har försämrats något 2023 jämfört med 2022.

Flertalet deltagare inom folkhögskolans allmänna och särskilda kurs återfanns 2023, likt föregående år, i storstäder, större städer eller i städernas omgivande pendlingskommuner. I relation till befolkningens storlek var andelen deltagare ungefär lika stor i alla kommuntyper. För deltagare i allmän kurs var andelen något större i storstäderna och för deltagare i särskild kurs var andelen något större i landets mindre städer/tätorter. När det gäller studieförbundens studiecirklar 2023 återfanns likt föregående år den största delen av deltagarna i storstäder och större städer med tillhörande pendlingskommuner medan 8 procent av cirkeldeltagarna återfanns i landsbygdskommunerna. I förhållande till befolkningens storlek var mönstret för antalet deltagare i studiecirklar det omvända, med en lägre andel i storstäder och pendlingskommuner nära storstad och en högre andel i landsbygdskommuner.

Inom folkhögskolan studerade 9 procent av deltagarna i allmän kurs digitalt på distans 2023 (varav 67 procent kvinnor och 33 procent män) och 39 procent av deltagarna i särskild kurs (varav 74 procent kvinnor och 26 procent män), vilket är i nivå med 2022.

I studieförbundens verksamhet under 2023 deltog 4 procent av studiecirkeldeltagarna helt på distans (varav 64 procent kvinnor och 36 procent män), 3 procent av deltagarna inom annan folkbildningsverksamhet (varav 62 procent kvinnor och 38 procent män) och 2 procent av deltagarna i kulturprogram (varav 62 procent kvinnor och 38 procent män). Andelen deltagare helt på distans fortsatte att minska i jämförelse med tidigare år, då 5 procent av cirkeldeltagarna, 5 procent av deltagarna i annan folkbildningsverksamhet och 4 procent av deltagarna i kulturprogram deltog på distans.

SISU Idrottsutbildarna

SISU Idrottsutbildarna hade under 2023, i likhet med föregående år, verksamhet i alla Sveriges kommuner. Under 2023 samverkade SISU Idrottsutbildarna med drygt 8 300 föreningar i landet. Det är en ökning med 600 föreningar jämfört med 2022.

Syfte: Bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald av människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen

Indikator: Deltagare i folkhögskolekurs efter ålder och kön

Under 2023 deltog ca 19 000 unika deltagare i folkhögskolans allmänna kurs och ca 39 000 unika deltagare i folkhögskolans särskilda kurs. Det är en minskning med ca 2 000 deltagare i allmän kurs och ca 1 600 deltagare inom särskild kurs jämfört med 2022.

Av deltagarna i allmän kurs 2023 var 60 procent kvinnor och 40 procent män. Inom särskild kurs var 69 procent kvinnor och 31 procent män. Könsfördelningen var ungefär i nivå med föregående år. Under 2023 var medelåldern 28 år bland deltagarna i allmän kurs och 39 år bland deltagarna i särskild kurs. Medelåldern bland deltagarna minskade något från föregående år.

Indikator: Unika studiecirkeldeltagare efter ålder och kön

Under 2023 deltog ca 346 800 unika deltagare i en studiecirkel, vilket är i nivå med föregående år. Totalt hölls ca 103 200 studiecirklar 2023, vilket är ca 4 200 färre än 2022. Av deltagarna var 65 procent kvinnor och 35 procent män, vilket är en liten förskjutning jämfört med 2022 då 64 procent var kvinnor och 36 procent var män.

Av studieförbundens studiecirkeldeltagare 2023 hade 41 procent fyllt 65 år, vilket är en ökning med en procentenhet jämfört med 2022. Vidare var 47 procent av delta-

garna i åldern 25–64 år, vilket är samma nivå som 2022. Av deltagarna 2023 var 4 procent 20–24 år, vilket är en minskning med 1 procentenhet jämfört med föregående år. Av deltagarna 2023 var 8 procent 13–19 år, vilket är oförändrat från föregående år.

Under 2023 hade SISU Idrottsutbildarna nära 446 000 unika deltagare i distriktens verksamheter (lärgrupp, kurs och processarbete), vilket är i nivå med 2022. Av deltagarna i lärgrupp, kurs och processarbete var 47 procent kvinnor och 53 procent män, vilket är oförändrat jämfört med föregående år. Av deltagarna 2023 var 50 procent yngre än 25 år, 42 procent var 25–65 år och 8 procent var äldre än 65 år. Åldersfördelningen har endast förändrats marginellt jämfört med föregående år.

Indikator: Andel utrikes födda deltagare i folkhögskolans långa kurser och i studiecirklar

Under 2023 var 44 procent av deltagarna i folkhögskolans allmänna kurs utrikes födda, vilket är en minskning med 3 procentenheter jämfört med 2022. Av de utrikes födda deltagarna inom allmän kurs var 68 procent kvinnor och 32 procent män. I de särskilda kurserna utgjorde utrikes födda 20 procent av deltagarna, vilket är en ökning med 2 procentenheter jämfört med 2022. Av de utrikes födda deltagarna inom särskild kurs var 70 procent kvinnor och 30 procent män.

Andelen utrikes födda deltagare i studieförbundens studiecirklar var 18 procent under 2023, vilket är oförändrat jämfört med 2022. Av de utrikes födda deltagarna var 63 procent kvinnor och 37 procent män. Verksamhet inom ramen för insatsen Svenska från dag ett ingår inte i denna redovisning.

SISU Idrottsutbildarna redovisar att 7 procent av deltagarna var utrikes födda, vilket är oförändrat sedan 2022.

Indikator: Andel deltagare med funktionsnedsättning i folkhögskolornas långa kurser respektive i studieförbundens studiecirklar

Under 2023 hade 39 procent av de unika deltagarna i allmän kurs en funktionsnedsättning, vilket är en ökning med 3 procentenheter jämfört med föregående år. Av dessa deltagare var 56 procent kvinnor och 44 procent män. Inom särskild kurs var andelen unika deltagare med funktionsnedsättning 15 procent, vilket är en ökning med 2 procentenheter jämfört med 2022. Av dessa deltagare var 65 procent kvinnor och 35 procent män. De statistiska uppgifterna om studieförbundens deltagare med funktionsnedsättning bygger på grupprapporterade uppgifter och är osäkra. Inom studiecirk-larna hade 5 procent av deltagarna en funktionsnedsättning 2023, vilket är en ökning med 1 procentenhet jämfört med 2022. Av cirkeldeltagarna hade 4 procent av männen och 5 procent av kvinnorna en funktionsnedsättning, vilket är en ökning med 3 procentenheter för män jämfört med 2022.

Under 2023 genomförde SISU Idrottsutbildarna 1 116 arrangemang med en eller flera deltagare med funktionsnedsättning, vilket är en ökning med 25 procent i jämförelse med föregående år.

Indikator: Antal asylsökande och nyanlända som bor i anläggningsboende som deltagit i särskilda folkbildningsinsatser

Svenska från dag ett är en verksamhet för asylsökande och nyanlända som bor i anläggningsboende samt personer som har fått uppehållstillstånd med tillfälligt skydd med stöd av EU:s massflyktsdirektiv⁴, t.ex. personer som har flytt från kriget i

⁴ Rådets direktiv 2001/55/EG av den 20 juli 2001 om miniminormer för att ge tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av fördrivna personer och om åtgärder för att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser för att ta emot dessa personer och bära följderna av detta.

Ukraina. Inom ramen för Svenska från dag ett erbjuder studieförbunden dels verksamheten Svenska från dag ett och dels kursen Vardagssvenska, som har en särskild studieplan. Folkhögskolor erbjuder verksamheten Svenska från dag ett. Ett särskilt statsbidrag fördelades för insatsen t.o.m. 2023. Statsbidraget uppgick till 30 miljoner kronor 2023, i jämförelse med 110 miljoner kronor 2022.

Sammantaget beräknas ca 7 450 unika personer ha tagit del av verksamheten 2023, varav ca 6 800 unika personer inom studieförbunden och ca 650 unika personer inom folkhögskolan. Det finns en viss överlappning av personer som under året deltagit i verksamhet både hos studieförbund och folkhögskola, respektive som har deltagit i både Svenska från dag ett och Vardagssvenska inom studieförbunden. Antalet deltagare har minskat med ca 9 800 unika personer jämfört med föregående år. Det minskade antalet deltagare kan förklaras av ett minskat anslag till verksamheten.

Bland dem som deltagit i folkhögskolornas verksamhet 2023 var 70 procent kvinnor och 30 procent män. Bland dem som deltog i studieförbundens verksamhet 2023 var 69 procent kvinnor och 31 procent män. Könsfördelningen var oförändrad jämfört med föregående år.

Studieförbunden erbjöd under 2023 verksamhet i 149 kommuner, vilket är 46 kommuner färre än föregående år. Folkhögskolorna erbjöd verksamhet i 49 kommuner 2023, vilket är en minskning med 13 kommuner jämfört med föregående år.

Inom ramen för insatsen Svenska från dag ett genomförde SISU Idrottsutbildarna 237 arrangemang i 46 kommuner 2023, vilket är en minskning med 186 arrangemang och 4 kommuner jämfört med 2022.

Syfte: Bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället

Indikator: Andel deltagare utan gymnasieutbildning

Deltagarna i folkhögskolans allmänna kurs har kortare utbildningsbakgrund än befolkningen i genomsnitt. Andelen deltagare i allmän kurs som hade högst förgymnasial utbildning var 60 procent under 2023, vilket är oförändrat jämfört med 2022. Av deltagarna med högst förgymnasial utbildning var 58 procent kvinnor och 42 procent män. I befolkningen som helhet var andelen med högst förgymnasial utbildning 10 procent. På de särskilda kurserna var andelen deltagare som hade förgymnasial utbildning 15 procent, vilket är oförändrat jämfört med 2022. Av deltagarna på särskild kurs med högst förgymnasial utbildning var 65 procent kvinnor och 35 procent män. Av studieförbundens cirkeldeltagare hade 14 procent högst förgymnasial utbildning, vilket är en minskning med 1 procentenhet jämfört med föregående år. Av studieförbundens cirkeldeltagare med högst förgymnasial utbildning var 60 procent kvinnor och 40 procent män.

Indikator: Antal utfärdade intyg om grundläggande behörighet bland deltagare på folkhögskolans allmänna kurs

Under 2023 utfärdade folkhögskolorna 1 580 intyg om grundläggande behörighet för studier vid högskola. Av de studerande som intygen utfärdades för var 44 procent män och 56 procent kvinnor. Vidare utfärdades ca 460 intyg om behörighet för studier vid yrkeshögskolan. Av de studerande som intygen utfärdades för var 47 procent kvinnor och 53 procent män. Detta innebär att det under 2023 utfärdades ca 40 färre intyg om grundläggande behörighet till yrkeshögskolan jämfört med 2022 och ca 140 färre intyg om grundläggande behörighet till högskolan jämfört med 2022.

Hösten 2023 sökte 5 896 personer med behörighet från folkhögskola vid universitet och högskolor, varav 3 634 personer antogs till studier.

Indikator: Antal utfärdade intyg om avslutad eftergymnasial yrkesutbildning på särskild kurs

Folkhögskolorna utfärdade under 2023 totalt ca 1 170 intyg om avslutad eftergymnasial yrkesutbildning på särskild kurs, vilket är en minskning med drygt 100 intyg jämfört med 2022. Av de deltagare som intygen utfärdades för var 69 procent kvinnor och 31 procent män.

Syfte: Bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet

Indikator: Antal deltagare i folkhögskolors och studieförbunds kulturprogram

Studieförbunden anordnade ca 157 700 kulturprogram 2023, vilket är en minskning med ca 19 000 arrangemang jämfört med föregående år. Studieförbundens kulturprogram samlade totalt drygt 8,2 miljoner (ej unika) deltagare, vilket är en minskning med ca 700 000 deltagare jämfört med 2022.

Folkhögskolorna anordnade ca 1 800 kulturprogram 2023, vilket är i nivå med 2022. Kulturprogrammen samlade ca 153 100 (ej unika) deltagare, vilket innebär en ökning med drygt 3 300 deltagare jämfört med 2022.

SISU Idrottsutbildarnas distrikt arrangerade under 2023 sammanlagt 1 473 kulturprogram med ca 189 500 (ej unika) deltagare. Det är 1 588 färre kulturprogram än föregående år men en ökning med ca 15 700 deltagare.

Indikator: Andel kvinnor respektive män i kulturprogram

Av deltagarna i studieförbundens kulturprogram var 58 procent kvinnor och 42 procent män, vilket är 2 procentenheter färre män jämfört med föregående år. Inom folkhögskolans kulturprogram var 53 procent kvinnor och 47 procent män, vilket är 1 procentenhet färre män jämfört med 2022. Av deltagarna i SISU Idrottsutbildarnas kulturprogram var 53 procent kvinnor och 47 procent män, vilket är 5 procentenheter fler kvinnor jämfört med föregående år.

Övriga insatser

Förstärkningsbidrag och särskilt utbildningsstöd

Under 2023 avsatte Folkbildningsrådet ca 8 procent av det ordinarie statsbidraget till folkhögskolan i ett förstärkningsbidrag för extra lärarinsatser till vissa deltagare med funktionsnedsättning. Utöver detta gjordes vissa överföringar från riktade bidrag. Totalt avsattes 185,5 miljoner kronor. Detta är en minskning med ca 30 miljoner kronor jämfört med föregående år, vilket beror på en minskad nivå på statsbidraget till folkhögskolor mot bakgrund av att tillfälliga satsningar under pandemin upphörde efter 2022. Vidare avsattes från statsbidraget till studieförbunden ca 142 miljoner kronor till ett tillgänglighetsbidrag för personer med funktionsnedsättning och behov av särskilt stöd.

Under 2023 avsattes vidare ca 202 miljoner kronor i särskilt utbildningsstöd. Bidraget fördelas av Specialpedagogiska skolmyndigheten och syftar till att underlätta studier på folkhögskola för personer med funktionsnedsättning. En mindre del av stödet får lämnas till universitet och högskolor respektive Synskadades Riksförbund. Jämfört med 2022 är anslaget oförändrat.

Studiemotiverande folkhögskolekurs

Studiemotiverande folkhögskolekurs (SMF) är en arbetsmarknadspolitisk insats för arbetssökande som har fyllt 16 år och som varken har grundläggande behörighet till högskoleutbildning eller gymnasieexamen. Kursen genomfördes under 2023 av 70 folkhögskolor, vilket är 6 färre jämfört med 2022. Under 2023 deltog 3 260 personer i kursen. Det är i nivå med föregående år. Andelen utrikes födda deltagare uppgick till 77 procent, vilket är tre procentenheter högre än föregående år. Personer 25 år eller äldre utgjorde 71 procent av deltagarna, vilket är en ökning med 9 procentenheter på ett år. Av deltagarna som var 25 år eller äldre var 68 procent kvinnor och 32 procent män. Bland deltagarna som var 24 år och yngre var 42 procent kvinnor och 58 procent män. Av de deltagare som studerade på en studiemotiverande folkhögskolekurs 2023 hade 29 procent av deltagarna under 25 år och 16 procent av deltagarna 25 år eller äldre gått vidare på allmän eller särskild kurs t.o.m. december 2023.

Etableringskurs på folkhögskola

Etableringskurs på folkhögskola är en arbetsmarknadspolitisk insats som riktar sig till personer som omfattas av Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag. Kursen genomfördes 2023 av 27 folkhögskolor, vilket är en minskning med 11 skolor jämfört med 2022. Under 2023 deltog totalt knappt 650 personer i kursen, vilket är en minskning med 350 personer sedan 2022. Av deltagarna var 56 procent kvinnor och 44 procent män. Minskningen i antalet deltagare bedöms främst bero på ett minskat antal personer som omfattas av Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag.

Jämställdhet inom folkbildningen

Folkbildningsrådet ingår sedan 2016 i utvecklingsprogrammet Jämställdhetsintegrering i myndigheter (JiM), i syfte att utveckla jämställdhetsarbetet inom folkbildningen (se även utg.omr. 13 avsnitt 5). För perioden 2022–2025 är Folkbildningsrådets arbete bl.a. inriktat på att utveckla metoder för uppföljning av bidragsmottagarnas systematiska jämställdhetsarbete samt minska könsstereotypa utbud och könsstereotyp rekrytering av deltagare. Under 2023 har Folkbildningsrådet bl.a. tagit fram könsuppdelad statistik över styrelseledamöter, styrelseordföranden och rektorer inom folkbildningen.

Uppföljning av funktionshinderspolitiken

Folkbildningsrådet fick 2021 i uppgift att följa upp funktionshinderspolitiken under 2021–2031. Rådet rapporterar att de under 2023 bl.a. har genomfört en studie om studieförbundens verksamhet med deltagare med funktionsnedsättning. Studien visar bl.a. att studieförbundens verksamhet är värdefull för deltagare med funktionsnedsättning. Deltagarna lyfter framför allt fram betydelsen av att få vara en del av en gemenskap och kunna utveckla sina kreativa intressen. Samtidigt pekar studien på utmaningar med rekrytering av deltagare, framför allt när det handlar om personer med neuropsykiatriska diagnoser och psykisk ohälsa, utrikes födda, yngre samt de som står utanför föreningslivet.

Insatser för stärkande av nationella minoritetsspråk

Folkbildningsrådet har fått medel 2022–2024 för att stärka de nationella minoritetsspråken inom folkbildningen. Folkbildningsrådet fördelade under 2023 ca 8 miljoner kronor i stöd till 29 projekt. Av de 29 projekten fokuserade 19 projekt på enbart ett språk medan övriga hade fokus på 2 eller flera av språken. Totalt hade 12 projekt fokus på finska, 3 på jiddisch, 9 på meänkieli, 6 på romani chib och 16 på samiska språk. Projekten hade olika inriktning och omfattade bl.a. språkutbildningar, utveckling av utbildningsmaterial, utbildning av ledare samt kulturutövning. Under året deltog

5 240 personer i verksamhet finansierad genom insatsen, vilket var nästan en fördubbling jämfört med 2022. Av deltagarna var 66 procent kvinnor och 34 procent män (se även utg.omr. 1 avsnitt 11).

Tolkutbildning inom folkbildningen

Den sammanhållna grundutbildningen till kontakttolk bedrevs av tre folkhögskolor och fem studieförbund 2023. Under 2023 slutförde 165 deltagare en utbildning till kontakttolk med godkänt resultat, varav 76 procent var kvinnor och 24 procent män. Detta kan jämföras med 2022 då 164 deltagare slutförde utbildningen med godkänt resultat. De redovisade antalen kan enligt Myndigheten för yrkeshögskolan vara underskattade och ska därför tolkas med viss försiktighet. Under 2023 fick vidare 25 personer utbildningsbevis genom validering, vilket är en minskning med 14 personer jämfört med 2022. Det innebär att sammantaget 189 personer fått utbildningsbevis som kontakttolk under 2023, jämfört med 198 personer 2022.

Utöver utbildningar till kontakttolk finns även utbildningar till tolk för personer med dövhet, hörselnedsättning och dövblindhet samt skrivtolk vid folkhögskolor. Dessa redovisas i år tillsammans eftersom antalet deltagare per utbildningstyp enligt Myndigheten för yrkeshögskolan numera är för få för att redovisas separat. Tre folkhögskolor bedrev dessa utbildningar under 2023, varav två inom teckenspråks- och dövblindtolkutbildning och en inom skrivtolkutbildning. Det var 34 deltagare som påbörjade utbildningarna under 2023, vilket var det lägsta antalet sedan 2017. Liksom tidigare år var de allra flesta som påbörjade en utbildning kvinnor. 2023 slutförde 25 deltagare en utbildning med godkänt resultat, vilket är det lägsta antalet hittills. I förhållande till det antal deltagare som fanns på utbildningarna vid start var det 36 procent som slutförde utbildningen med godkänt resultat. Sammantaget har 43 procent av antalet deltagare som påbörjat en utbildning slutfört utbildningen med godkänt resultat under perioden 2020–2023.

17.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringen bedömer att syftena med statens stöd till folkbildningen uppfylls. Samtidigt behöver arbetet med uppföljning och kontroll av statsbidraget stärkas.

Folkhögskolor och studieförbund bidrar till det livslånga lärandet och höjd utbildnings- och bildningsnivå i samhället. Verksamheten har stor geografisk spridning. Genom folkbildningen stimuleras människor till personlig utveckling och ökat engagemang för att delta i samhällsutvecklingen och kulturlivet.

Under senare år har folkbildningens verksamheter och Folkbildningsrådet kritiserats efter att det upptäckts fall av fusk och felaktigheter i studieförbundens verksamhet som finansieras av statsbidraget. Regeringen, Folkbildningsrådet och studieförbunden har vidtagit flertalet åtgärder i syfte att stärka uppföljningen och kontrollen av statsbidraget. Regeringen fortsätter att följa frågan noga.

Folkbildningen stödjer verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin

Folkbildningen har sedan dess framväxt spelat och fortsätter att spela en viktig roll i att bidra till demokratins utveckling. Genom folkbildningens olika verksamheter ges fler människor möjligheter och förutsättningar att aktivt delta i demokratin och i det demokratiska samtalet. Folkbildningen behöver samtidigt mer aktivt arbeta med att säkra att verksamheten som finansieras av statsbidraget i alla led uppfyller demokratisyftet och överensstämmer med det demokratiska samhällets principer. För att säker-

ställa att medel inte går till organisationer vars verksamhet inte är förenlig med samhällets grundläggande värderingar har riksdagen beslutat att ett nytt enhetligt demokrativillkor för statlig bidragsgivning till civilsamhället ska införas (prop. 2023/24:119, bet. 2023/24:KrU7, rskr. 2023/24:271). Villkoret innebär att en organisations verksamhet inte får utövas i strid med samhällets grundläggande värderingar. Regeringen har inlett ett arbete med att införa det nya demokrativillkoret i förordningar om bidrag till civilsamhället.

Antalet deltagare i folkbildningens verksamheter 2023 är fortsatt lägre än före pandemin. Detta bedöms bl.a. bero på att studieförbund redan under 2023 börjat anpassa sig efter Folkbildningsrådets nya modell för tilldelning av statsbidrag, andra åtgärder som vidtagits för att säkerställa korrekt bidragsanvändning samt nya deltagarmönster efter pandemin. Även deltagarsammansättningen inom studieförbundens verksamheter har förändrats under denna tid, med bl.a. en lägre andel deltagare med kort tidigare utbildning och en lägre andel deltagare med funktionsnedsättning. Folkbildningsrådets nya modell för statsbidraget, som började tillämpas från 2024, fokuserar i jämförelse med tidigare modell mer på kvalitet än kvantitet vid tilldelning av bidraget.

Folkbildningen bidrar till att göra det möjligt för en ökad mångfald av människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen

Folkbildningen är en mötesplats för människor med olika bakgrund och förutsättningar. Studieförbund och folkhögskolors olika verksamheter stärker människors samhällsengagemang. Viktiga målgrupper för folkbildningen är bland annat personer som är nya i Sverige, andra utrikes födda och personer med funktionsnedsättning. Folkhögskolans pedagogik och arbetssätt bidrar särskilt till att stärka deltagarnas självförtroende och ger personer nya perspektiv samt bättre studieresultat än de har uppnått tidigare.

Liksom tidigare år har andelen utrikes födda deltagare i SISU Idrottsutbildarnas ordinarie verksamhet fortsatt varit låg. Studieförbunden behöver fortsätta arbetet med att nå ökad mångfald i verksamheten.

Folkbildningen bidrar till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället

Folkbildningen har lång erfarenhet av att genomföra verksamhet för personer som av olika skäl har kortare formell utbildningsbakgrund än befolkningen i genomsnitt och som står långt ifrån arbetsmarknaden. Folkbildningen bidrar därmed till att utjämna de utbildningsklyftor som finns i samhället och till att fler personer förhoppningsvis kan etablera sig på arbetsmarknaden och bli självförsörjande. Folkhögskolans utbildningar har särskild betydelse för personer med funktionsnedsättning, utrikes födda och personer med kort utbildning. Dessa målgrupper har ökat bland folkhögskolans deltagare under en längre tid.

Antalet deltagare i studiemotiverande folkhögskolekurs är fortsatt lägre än för några år sedan och antalet deltagare i etableringskurs på folkhögskola har minskat ytterligare. Den fortsatta utvecklingen behöver följas.

Folkbildningen bidrar till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet

Folkbildningens kulturverksamheter och folkbildningens samverkan med andra kulturaktörer ger människor över hela landet ökad tillgång till kultur. Folkhögskolor och studieförbund fungerar som arenor runt om i landet där deltagare får möjlighet att

delta i kulturlivet både som deltagare i utbildningar och kurser och som skapare av kultur. Studieförbund och folkhögskolor är även en viktig arbetsmarknad för professionella konstnärer och andra yrken inom kulturområdet.

Folkbildningens aktörer står samtidigt fortsatt inför utmaningar när det gäller att bredda deltagandet inom kulturverksamheterna till nya målgrupper.

17.5 Politikens inriktning

Folkbildningen är betydelsefull för både enskilda individer och för Sverige som land. Genom statens stöd till studieförbund respektive folkhögskolor får en bredd av människor över landet möjlighet att delta i studiecirklar, kortare och längre kurser samt kulturevenemang.

Styrningen och uppföljningen av statsbidrag till studieförbund och folkhögskolor är under utveckling

Under de senaste åren har ett större förändringsarbete bedrivits av regeringen, Folkbildningsrådet och studieförbunden i syfte att utveckla styrning och uppföljning av statsbidraget till folkbildningen, efter att fusk och felaktigheter upptäcktes i studieförbundens verksamheter. Regeringen har bl.a. förordnat en extern revisor i Folkbildningsrådet och SISU Idrottsutbildarna, beslutat om ändringar i förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen och skärpt de årliga återrapporteringskraven för Folkbildningsrådet och SISU Idrottsutbildarna. Sedan 2024 är det riksdagen, inte Folkbildningsrådet, som beslutar om fördelningen av statsbidraget till studieförbund och till folkhögskolor. Syftet är att uppnå en mer ändamålsenlig och transparent fördelning av bidraget. Folkbildningsutredningens betänkande (SOU 2024:42) har vidare remitterats. Regeringen bedömer att ett fortsatt reformarbete behövs för att öka effektiviteten, transparensen och förutsägbarheten i hanteringen och uppföljningen av statsbidraget till studieförbund och folkhögskolor. Det behöver även fortsatt säkerställas att skattemedel inte går till organisationer som inte respekterar grundläggande fri- och rättigheter och det demokratiska styrelseskicket.

Folkhögskolan är viktig för personer med funktionsnedsättning

Folkbildningens olika verksamheter ger en mångfald av människor ökade möjligheter att påverka sin livssituation för etablering i samhället och på arbetsmarknaden. Arbetslösheten bland personer med funktionsnedsättning är betydligt högre än i övriga befolkningen. Folkhögskolan är en viktig utbildningsform för många personer med funktionsnedsättning. Genom utbildning på folkhögskola förbättras individernas möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden. Regeringen föreslår därför en förstärkning av det särskilda utbildningsstödet som ska underlätta studier på folkhögskola för personer med funktionsnedsättning.

17.6 Budgetförslag

17.6.1 14:1 Statsbidrag till studieförbund

Tabell 17.1 Anslagsutveckling 14:1 Statsbidrag till studieförbund

Tusental kronor

2023	Utfall	4 337 783	Anslagssparande	
2024	Anslag	1 741 023 ¹	Utgiftsprognos	1 741 023
2025	Förslag	1 641 023		
2026	Beräknat	1 491 023		
2027	Beräknat	1 491 023		

¹ Inklusivt beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till studieförbund och för utgifter för Folkbildningsrådets kostnader för att fördela statsbidrag i enlighet med förordningen (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag för det särskilda verksamhetsstödet till SISU Idrottsutbildarna och för utgifter avseende utvärdering av folkbildningen.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 17.2 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 14:1 Statsbidrag till studieförbund

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	1 741 023	1 741 023	1 741 023
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	-100 000	-250 000	-250 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	1 641 023	1 491 023	1 491 023

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 1 641 023 000 kronor anvisas under anslaget 14:1 *Statsbidrag till studieförbund* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 1 491 023 000 kronor respektive 1 491 023 000 kronor.

17.6.2 14:2 Statsbidrag till folkhögskolor

Tabell 17.3 Anslagsutveckling 14:2 Statsbidrag till folkhögskolor

Tusental kronor

2023	Utfall	Anslagssparande	
2024	Anslag	2 446 760 ¹	Utgiftsprognos 2 430 401
2025	Förslag	2 446 760	
2026	Beräknat	2 446 760	
2027	Beräknat	2 446 760	

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för statsbidrag till folkhögskolor. Anslaget får även användas för utgifter för statsbidrag till studerandeorganisationer inom folkhögskolan och för utvärdering av folkhögskolan.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 17.4 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 14:2 Statsbidrag till folkhögskolor

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	2 446 760	2 446 760	2 446 760
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder			
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	2 446 760	2 446 760	2 446 760

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 2 446 760 000 kronor anvisas under anslaget 14:2 *Statsbidrag till folkhögskolor* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 2 446 760 000 kronor respektive 2 446 760 000 kronor.

17.6.3 14:3 Bidrag till tolkutbildning

Tabell 17.5 Anslagsutveckling 14:3 Bidrag till tolkutbildning

Tusental kronor

2023	Utfall	49 099	Anslagssparande	-268
2024	Anslag	55 331 ¹	Utgiftsprognos	54 695
2025	Förslag	57 331		
2026	Beräknat	57 331		
2027	Beräknat	57 331		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för statsbidrag till tolkutbildning. Anslaget får i begränsad omfattning även användas för utgifter för administration, utveckling, validering, utvärdering och rekryteringsfrämjande insatser.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 17.6 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 14:3 Bidrag till tolkutbildning

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	55 331	55 331	55 331
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	2 000	2 000	2 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	57 331	57 331	57 331

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FIU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

Regeringen föreslår att 57 331 000 kronor anvisas under anslaget 14:3 *Bidrag till tolkutbildning* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 57 331 000 kronor respektive 57 331 000 kronor.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2025 för anslaget 14:3 *Bidrag till tolkutbildning* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 120 000 000 kronor 2026–2029.

Skälen för regeringens förslag: Myndigheten för yrkeshögskolan fördelar bidrag till tolkutbildningar som genomförs vid folkhögskolor och studieförbund. Kontakttolkutbildningarna är ettåriga och tvååriga medan teckenspråkstolkutbildningarna är treåriga och fyraåriga. Detta innebär att Myndigheten för yrkeshögskolan behöver fatta beslut om bidrag för flera kommande år. Regeringen bör därför bemyndigas att under 2025 för anslaget 14:3 *Bidrag till tolkutbildning* besluta om bidrag som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 120 000 000 kronor 2026–2029.

Tabell 17.7 Beställningsbemyndigande för anslaget 14:3 Bidrag till tolkutbildning

Tusental kronor

	Utfall 2023	Prognos 2024	Förslag 2025	Beräknat 2026	Beräknat 2027	Beräknat 2028 – 2029
Ekonomiska åtaganden vid årets början	99 088	75 519	96 000			
Nya ekonomiska åtaganden	49 795	80 000	74 000			
Utgifter mot anslag till följd av ekonomiska åtaganden	-47 954	-44 200	-50 000	-52 000	-51 000	-17 000
Övriga förändringar av ekonomiska åtaganden	-25 410	-15 319				
Ekonomiska åtaganden vid årets slut	75 519	96 000	120 000			
Beslutat/förslaget bemyndigande	120 000	120 000	120 000			

17.6.4 14:4 Särskilt utbildningsstöd

Tabell 17.8 Anslagsutveckling 14:4 Särskilt utbildningsstöd

Tusental kronor

2023	Utfall	202 146	Anslagssparande	12
2024	Anslag	202 158 ¹	Utgiftsprognos	200 806
2025	Förslag	227 158		
2026	Beräknat	232 158		
2027	Beräknat	232 158		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

Ändamål

Anslaget får användas för utgifter för särskilt utbildningsstöd som ges till folkhögskolor och universitet och högskolor samt för analyser av och utveckling av folkhögskolornas och lärosätenas lärmiljöer. Anslaget får även användas för statsbidrag för teknisk anpassning av studiematerial för synskadade och dövblinda.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 17.9 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 14:4 Särskilt utbildningsstöd

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	202 158	202 158	202 158
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	25 000	30 000	30 000
<i>varav BP25</i>	<i>25 000</i>	<i>30 000</i>	<i>30 000</i>
– Förstärkning av särskilt utbildningsstöd	25 000	30 000	30 000
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	227 158	232 158	232 158

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

För en förstärkning av det särskilda utbildningsstödet till folkhögskolor ökas anslaget med 25 000 000 kronor 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget öka med 30 000 000 kronor (se avsnitt 17.5).

Regeringen föreslår att 227 158 000 kronor anvisas under anslaget 14:4 *Särskilt utbildningsstöd* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 232 158 000 kronor respektive 232 158 000 kronor.

18 Spelmarknaden

18.1 Mål för området

I avsnitt 3.4 anges de mål som riksdagen har beslutat för spelmarknadsområdet.

18.2 Resultatindikatorer och andra bedömningsgrunder

Följande indikatorer används för att bedöma resultatet för området:

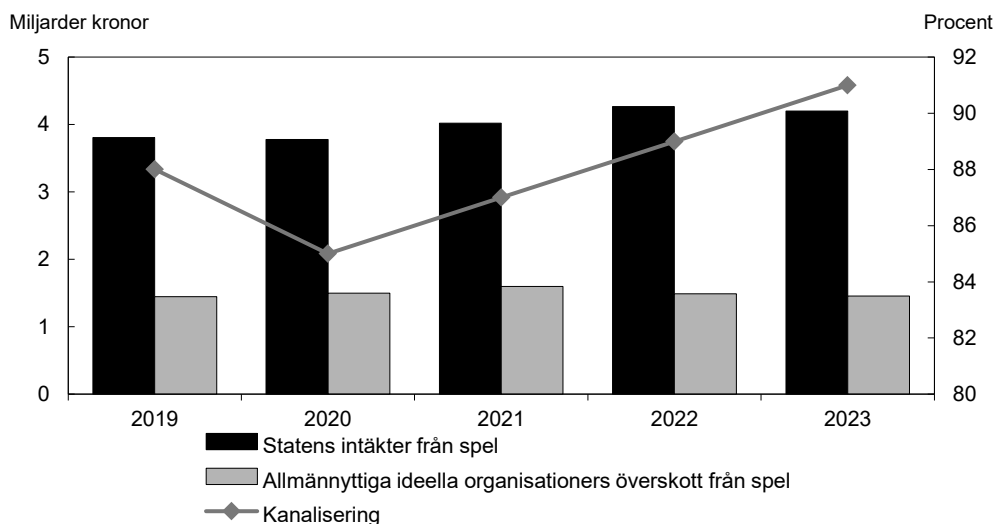
- kanaliseringsgraden (dvs. hur stor del av spelandet på den konkurrensutsatta marknaden som sker hos aktörer med licens i Sverige)
- statens intäkter från spel
- allmännyttiga ideella organisationers överskott från spel
- antal avstängda på spelpaus.se.

För att uppnå en rättvisande resultatbedömning används även undersökningar från myndigheter. Åtgärder mot överdrivet spelande ingår även i regeringens folkhälso-politik och målet för samhällets insatser mot spelberoende är att minska skadeverkningarna av överdrivet spelande (se utg.omr. 9 avsnitt 4).

18.3 Resultatredovisning

Intäkter från spel minskar något

Diagram 18.1 Statens intäkter från spelskatt, folkrörelsernas överskott från spel och kanaliseringsgraden

Källor: Spelinspektionen och Statskontoret.

Statens intäkter från spelskatt minskade från 4,3 miljarder kronor 2022 till 4,2 miljarder kronor 2023, vilket motsvarar 2 procent. De allmännyttiga ideella organisationernas intäkter från spel uppgick till 1,46 miljarder kronor 2023, vilket var en minskning med drygt 2,3 procent jämfört med 2022. Omsättningen på spelmarknaden uppgick 2023 till 27,1 miljarder kronor, vilket var en minskning med drygt 1 procent jämfört med 2022. På uppdrag av Spelinspektionen genomförs årligen en

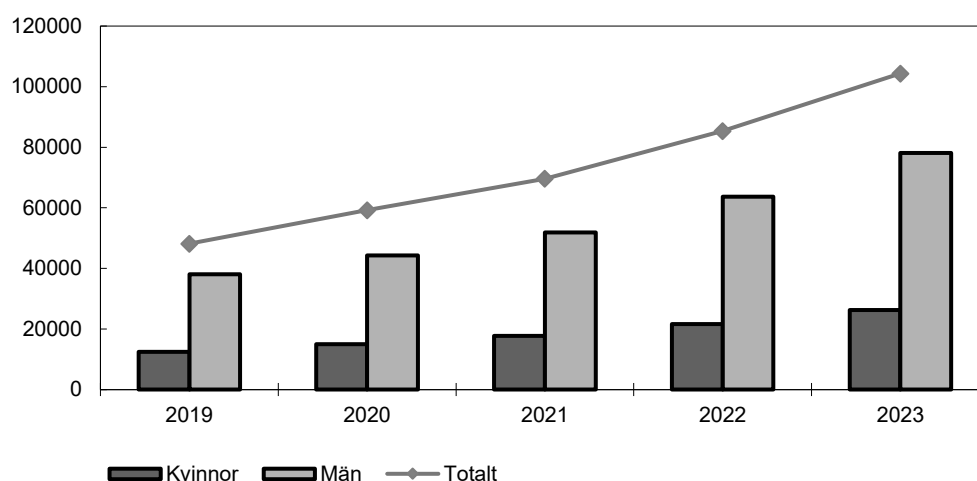
undersökning om spelvanor. I undersökningen Allmänheten om spel 2023 ställdes frågor om hur den höga inflationen påverkat spelvanorna (Spelinspektionen 2023). På frågan om hur ökade hyror, räntor och matpriser påverkar spelandet var det betydligt fler som svarade att de spelade mindre (23 procent av männen och 25 procent av kvinnorna), än som svarade att de spelade mer (12 procent av männen och 7 procent av kvinnorna).

Enligt Spelinspektionens uppgifter uppskattas kanaliseringsgraden ha uppgått till 91 procent 2023, vilket var en ökning med 2 procentenheter jämfört med 2022 (se diagram 18.1). Beräkningen bygger dock delvis på uppskattningar och metoden för hur dessa utförs är inte transparent. Resultaten bör därför tolkas med viss försiktighet. Regeringen gav i regleringsbrevet för 2024 Spelinspektionen i uppdrag att utveckla metoden för att beräkna kanaliseringsgraden på den svenska spelmarknaden. Myndigheten ska vidare arbeta för att öka den allmänna kunskapen om kanaliseringen, t.ex. hur den ser ut för olika spelformer. Uppdraget ska redovisas senast den 1 oktober 2024.

Antalet personer som stänger av sig från spel ökar

Diagram 18.2 Antal avstängda på spelpaus.se

Antal personer

Källa: Spelinspektionen.

Genom det nationella självavstängningsregistret spelpaus.se kan individer stänga av sig från spel under en tidsperiod eller tills vidare, med möjlighet att bryta avstängningen var tolfte månad. Antalet avstängda personer har ökat varje år sedan tjänsten lanserades 2019. År 2023 var drygt 104 000 personer avstängda, vilket var en ökning med ca 22 procent jämfört med 2022 (se diagram 18.2). Fördelningen mellan kvinnor och män var oförändrad jämfört med 2022 (75 procent män och 25 procent kvinnor). Spelinspektionen har på uppdrag av regeringen kartlagt anledningarna till att personer stänger av sig från spel. I en enkätundersökning 2023 angav 65 procent av de svarande problem med att begränsa sitt spelande som huvudanledning till att de stängt av sig (Fi2023/02836). Av de svarande var 71 procent män och av dessa svarade 73 procent att de hade stängt av sig för att begränsa sitt spelande (motsvarande uppgift för kvinnor saknas).

Åtgärder för att förbättra kontrollen över spelmarknaden

Nya verktyg för att motverka olaglig spelverksamhet gav effekt

Under 2023 har lagändringar som syftar till att stärka den offentliga kontrollen över spelmarknaden trätt i kraft. Bland annat har det införts ett främjandeförbud som gör det möjligt för Spelinspektionen att utreda och ingripa mot aktörer som främjar olagligt spel (prop. 2021/22:242, bet. 2022/23:KrU2, rskr. 2022/23:29). Det har också införts ett tillståndskrav för den som tillhandahåller spelprogramvara. Spelinspektionen har vidare fått rätt att genomföra köp under dold identitet vid tillsyn, s.k. testköp (prop. 2022/23:33, bet. 2022/23:KrU7, rskr. 2022/23:189). Spelinspektionen har öppnat 26 tillsynsärenden avseende främjande av olagligt spel, t.ex. genom att tillhandahålla betaltjänstlösningar, varav 6 har lett till förbud. Internettrafiken från Sverige till sidor som varit föremål för ingripande minskar.

Åtgärder för att minska kriminaliteten på spelmarknaden och motverka negativa konsekvenser av spelande

Spelinspektionen har behövt prioritera licens- och tillståndsverksamhet

De licenser som meddelats för fem år i samband med att spellagen (2018:1133) trädde i kraft den 1 januari 2019 löpte ut vid utgången av 2023, vilket medförde att ett stort antal licenshavare ansökte om förnyad licens 2023. Från och med den 1 mars 2023 var det även möjligt att ansöka om tillstånd enligt de nya bestämmelserna om tillstånd för spelprogramvara. Den 31 december 2023 hade 168 sådana tillstånd beviljats. Spelinspektionen lade därmed betydande resurser på licens- och tillståndsgivning under 2023. Möjligheterna för myndigheten att bedriva tillsyn genom inspektion var därför mycket begränsade. Myndigheten fokuserade i stället fokuserat på förebyggande insatser som inte är lika resurskrävande, men ändå bidrar till regelefterlevnad.

Mörkertalet kring matchfixning minskar

Polismyndighetens nationella operativa avdelning (NOA) anger i rapporten Idrottskorruption, som publicerades i augusti 2023, att idrottskorruptionen i Sverige, som omfattar bl.a. matchfixning, är i ett expansivt skede. Samtidigt ökar kunskapen om matchfixning i samhället och mörkertalen minskar (Polismyndigheten 2023). Riksdagen beslutade i maj 2023 om lagändringar för att stärka arbetet mot matchfixning (prop. 2022/23:33, bet. 2022/23:KrU7, rskr. 2022/23:189). Regeringen beslutade i maj 2024 om ändringar av spelförordningen (2018:1475) som bl.a. innebär ett utökat informationsutbyte om misstänkt matchfixning och att Spelinspektionen ska inrätta en plattform för det ändamålet. Förordningsändringarna trädde i kraft den 1 juli 2024 och förväntas av Spelinspektionen få stor påverkan på det framtida arbetet mot matchfixning.

Ökad kunskap om penningtvätt och höjda sanktioner vid överträdelser

Samordningsfunktionen för åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism bedömer i rapporten Nationell riskbedömning av penningtvätt och finansiering av terrorism i Sverige 2020/2021 att spelmarknaden är en sektor med en hög risk för penningtvätt (Polismyndigheten 2021). Spelbranschen stod för omkring 9 procent av det totala antalet inkomna rapporter om misstänkta transaktioner till finanspolis-sektionen vid Polismyndigheten (finanspolisen) 2023, vilket var en ökning med 25 procent jämfört med 2022. Ökningen kan vara en följd av ökad medvetenhet kring penningtvätt (finanspolisens årsrapport 2023). För att sanktionerna vid överträdelser av lagen (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism ska vara avskräckande och effektiva beslutade riksdagen i april 2024 att höja sanktionsavgifterna vid sådana överträdelser som görs av en tillhandahållare av spel

(prop. 2023/24:53, bet. 2023/24:KrU9, rskr. 2023/24:165). Vidare fick Spelinspektionen i december 2023 i uppdrag att föreslå åtgärder för att motverka att spelkonton används för kriminell verksamhet (Fi2023/03186). För att öka licenshavarnas kunskap om penningtvättsregelverket genomförde myndigheten dialogsamtal med tio licenshavare inom kommersiellt onlinespel och vadhållning om hur regelverket ska tillämpas.

Stärkt omsorgsplikt och nya krav

Omsorgsplikten är ett av de viktigaste verktygen för att minska skadeverkningarna från spel. I promemorian Ett nytt förbud mot spel på kredit, som har tagits fram inom Regeringskansliet, föreslås att Spelinspektionen ska kunna meddela föreskrifter om innehållet i licenshavarnas handlingsplaner för genomförandet av omsorgsplikten (Fi2024/0442). I promemorian föreslås även ett förbud mot att licenshavare och spelombud tillåter eller medverkar till att spel om pengar betalas med krediter. Promemorian har remitterats och bereds i Regeringskansliet.

Översyn av regleringen för partipolitiska lotterier

Regeringskansliet gav i juni 2023 en utredare i uppdrag att göra en översyn av regleringen för partipolitiska lotterier. Utredaren överlämnade i mars 2024 departementspromemorian Partipolitiska lotterier (Ds 2024:3). Promemorian har remitterats och förslagen bereds i Regeringskansliet.

18.4 Regeringens bedömning av måluppfyllelsen

Regeringens bedömer att det fortsatt finns allvarliga problem på den licensierade spelmarknaden avseende säkerhet, konsumentskydd för spelarna och risker för att spel används för att finansiera kriminell verksamhet. Den ökning av Spelinspektionens förvaltningsanslag som riksdagen beslutade om efter förslag från regeringen i budgetpropositionen för 2024 bedöms ha bidragit till att myndigheten har bättre förutsättningar att bedriva tillsyn genom inspektion.

Enligt uppgifter inhämtade från Spelinspektionen var 2023 det första året sedan omregleringen av spelmarknaden 2019 som kanaliseringsgraden översteg 90 procent. Spelinspektionens arbete mot olaglig spelverksamhet bedöms ha bidragit till detta. Osäkerheterna i beräkningen av kanaliseringsgraden gör det samtidigt svårt att bedöma måluppfyllelsen och utvecklingen kan dessutom skilja sig åt mellan olika spelformer.

Trots indikationer på att kanaliseringsgraden ökade, minskade både statens och de allmännyttiga ideella organisationernas intäkter från spel under 2023. Minskningarna kan till viss del förklaras av att marknaden totala omsättning minskade. Resultaten från Spelinspektionens undersökning Allmänheten om spel indikerar att det kan handla om en effekt av vikande efterfrågan till följd av den höga inflationen.

Att motverka olaglig spelverksamhet kan i sig vara ett sätt att förhindra allvarliga problem på spelmarknaden i form av matchfixning och penningtvätt. Sådana problem förekommer även på den reglerade marknaden. Spelmarknaden är en sektor med en hög risk för penningtvätt. Ökningen av antalet misstankerapporter till finanspolisen avseende transaktioner inom spelbranschen är en indikation på att medvetenheten och kunskapen om dessa risker ökar hos verksamhetsutövare i spelsektorn. Resultaten från NOA:s rapport om idrottskorruption visar att också kunskapen om matchfixning ökar.

Det nationella självavstängningsregistret spelpaus.se bedöms vara ett viktigt verktyg för att skydda spelare från spelproblem. Användningen av registret ökar.

18.5 Politikens inriktning

Kriminella aktörer ska inte kunna utnyttja spelbolag för penningtvätt och matchfixning eller använda spelkonton för förvaring av brottsvinster. Det finns en stark koppling mellan penningtvätt i spelbranschen och organiserad brottslighet. För att motverka att spelmarknaden utnyttjas av kriminella aktörer behöver bl.a. Spelinspektionens förutsättningar att bedriva en effektiv och riskbaserad penningtvättstillsyn förbättras.

Olicensierat spel behöver stängas ute från spelmarknaden. Genom lagändringar har Spelinspektionens möjligheter att stänga ute sådant spel förbättrats (prop. 2021/22:242, bet. 2022/23:KrU2, rskr. 2022/23:29 och prop. 2022/23:33, bet. 2022/23:KrU7, rskr. 2022/23:189). Det är viktigt att regeringen kan följa utvecklingen av olicensierat spel för att kunna bedöma behovet av ytterligare åtgärder. Spelinspektionens uppdrag att utveckla metoden för att beräkna kanaliseringsgraden kommer att utgöra ett viktigt underlag för det fortsatta arbetet.

Regeringen avser att fortsätta arbetet för att stärka konsumentskyddet och minska de negativa effekterna av spel om pengar. För det krävs åtgärder för att motverka överskuldssättning och för att säkerställa att omsorgsplikten efterlevs.

Det licenssystem för spelmarknaden som trädde i kraft den 1 januari 2019 behöver fortsätta att värnas och utvecklas. Spelinspektionen ska kunna bedriva en aktiv tillsyn över spelmarknaden, utöka sitt arbete mot olaglig spelverksamhet och matchfixning samt samverka med Finansinspektionen. Regeringen föreslår därför att Spelinspektionens anslag ökas till den nivå som i budgetpropositionen för 2024 beräknades för 2025.

Det är viktigt att värna intäkter från spel till staten och de allmännyttiga organisationer som har störst behov av sådana intäkter.

18.6 Den årliga revisionens iakttagelser

Riksrevisionen har i sin revisionsberättelse för Spelinspektionen lämnat ett uttalande med reservation. Riksrevisionen konstaterar att Spelinspektionen har redovisat ett felaktigt värde för det ackumulerade resultatet 2023 för avgiftsområdet. Vidare anför Riksrevisionen att Spelinspektionen under flera års tid har byggt upp ett överskott om 96 585 000 kronor inom avgiftsområdet Tillsyn. Det ackumulerade överskottet avviker från det ekonomiska målet enligt 15 kap. 5 § spelförordningen (2018:1475). Avgifter ska enligt detta mål beräknas så att full kostnadstäckning uppnås för tillsynsverksamheten. Regeringen har följt upp frågorna med myndigheten.

18.7 Budgetförslag

18.7.1 15:1 Spelinspektionen

Tabell 18.1 Anslagsutveckling 15:1 Spelinspektionen

Tusental kronor

2023	Utfall	80 262	Anslagssparande	394
2024	Anslag	90 410 ¹	Utgiftsprognos	90 197
2025	Förslag	97 932		
2026	Beräknat	103 083 ²		
2027	Beräknat	105 020 ³		

¹ Inklusive beslut om ändringar i statens budget 2024 och förslag till ändringar i samband med denna proposition.

² Motsvarar 100 867 tkr i 2025 års prisnivå.

³ Motsvarar 100 868 tkr i 2025 års prisnivå.

Ändamål

Anslaget får användas för Spelinspektionens förvaltningsutgifter.

Skälen för regeringens förslag

Tabell 18.2 Förändringar av anslagsnivån 2025–2027 för 15:1 Spelinspektionen

Tusental kronor

	2025	2026	2027
Anvisat 2024¹	90 410	90 410	90 410
Pris- och löneomräkning ²	2 722	4 768	6 556
Beslutade, föreslagna och aviserade åtgärder	4 800	7 905	8 054
Överföring till/från andra anslag			
Övrigt			
Förslag/beräknat anslag	97 932	103 083	105 020

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2023 (bet. 2023/24:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut om ändringar i statens budget.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel 2024. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2026–2027 är preliminär.

Regeringen föreslår att 97 932 000 kronor anvisas under anslaget 15:1 *Spelinspektionen* för 2025. För 2026 och 2027 beräknas anslaget till 103 083 000 kronor respektive 105 020 000 kronor.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet**Tabell 18.3 Avgiftsfinansierad verksamhet vid Spelinspektionen**

Tusental kronor

	Ack. resultat t.o.m. 2023	Resultat 2024	Verksamhetens intäkter 2025	Kostnader som ska täckas 2025	Resultat 2025	Ack. resultat utgående 2025
Avgiftsbelagda verksamheter där intäkterna inte disponeras av myndigheten						
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>						
Kontroll och tillsyn	95 585	- 9 000	34 000	47 000	-13 000	74 585
Licenser/tillstånd och registrering	-9 998	-10 200	8 600	20 000	-11 400	-31 598

Källa: Spelinspektionen.

Avgifterna som redovisas mot inkomstitel 9455 *lotteriangifter* motsvarar endast delvis den aktuella verksamhetens kostnader. De åtgärder som är att betrakta som rättsvårdande är sedan 2007 anslagsfinansierade.